

Міністерство освіти і науки України
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського
Міністерство освіти і науки України
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

КУЧЕР ПАВЛО ВІКТОРОВИЧ

УДК 338.48-6:615.8(477.82)(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
**РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ :
СУЧАСНИЙ СТАН, ОЦІНКА, ОПТИМІЗАЦІЯ**

11.00.11 – конструктивна географія і
раціональне використання природних ресурсів
Географічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ /Кучер П. В.

Науковий керівник: доктор географічних наук, професор
Штойко Павло Іванович

Луцьк – 2021

АНОТАЦІЯ

Кучер П. В. Рекреаційно-туристичні ресурси Волинської області : сучасний стан, оцінка, оптимізація. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів. – Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського. – Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2021.

Дисертаційна праця присвячена оцінці сучасного стану й обґрунтуванню шляхів оптимізації й раціонального використання рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області. Для досягнення цієї мети у першому розділі узагальнено теоретико-методичні аспекти дослідження рекреаційно-туристичних ресурсів, проаналізовано понятійно-термінологічну систему дослідження, розширено та узагальнено структуру рекреаційно-туристичних ресурсів, удосконалено методіку бальної оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів. З'ясована сутність дослідження туристичних ресурсів та обґрунтовано шляхи їх оптимізації.

В основу методики покладений алгоритм вивчення рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області, що відображає їх структуру, сучасний стан, особливості територіального розміщення, перспективи та заходи їх оптимізації. Дослідження включало три етапи: підготовчий (теоретико-методичний); аналітичний (системного аналізу); завершальний (синтетичний).

Другий розділ присвячений аналізу сучасного стану та оцінці рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області. У ході дослідження здійснено аналіз рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області за семи блоками: геопросторовим, природним, природно-антропогенним, архітектурно-історичним, біосоціальним, подієвим та інфраструктурним. За

результатами оцінювання найвищу оцінку (5 балів) присвоєно Луцькому району, що відповідає дуже високому ресурсно-рекреаційному рейтингу та свідчить про найкраще забезпечення рекреаційними ресурсами, особливо за архітектуро-історичним, інфраструктурним, біосоціальним, подієвим блоками. Володимир-Волинський, Ківерцівський, Ковельський райони оцінено нижчим балом (3), що відповідає середньому ресурсно-рекреаційному рейтингу. Райони мають «дуже високий» рейтинг (5 балів) у природному (наявність КНПП «Цуманська пуща»); високий рейтинг у інфраструктурному, геопросторовому та природному блоках. Найменшу забезпеченість рекреаційними ресурсами мають сім адміністративно-територіальних районів області, серед них: Горохівський, Іваничівський, Камінь-Каширський, Локачинський, Маневицький, Ратнівський, Рожищенський райони області, які за результатами оцінювання характеризуються дуже низьким ресурсно-рекреаційним рейтингом. Для практичного застосування результатів дослідження укладено картосхеми територіального розміщення рекреаційно-туристичних ресурсів.

Встановлено, що існує тісний взаємозв'язок між природними умовами та розміщенням РТР в межах області. Зокрема, природно-антропогенні РТР (об'єкти ПЗФ) розміщені здебільшого у північній (Поліській) частині області, що пов'язано із фізико-географічними особливостями території: висока залісненість (подекуди до 40%), заболоченість, наявність малопродуктивних ґрунтів, нещільне розміщення населених пунктів. В адміністративних районах, що розміщені у межах фізико-географічної зони Поліської низовини (Камінь-Каширський, Ковельський, Любешівський, Любомльський, Маневицький, Ратнівський, Рожищенський, Старовижівський, Турійський, Шацький) спостерігається менша (228) кількість суспільно-історичних (158) та інфраструктурних (70) ресурсів порівняно із південними районами області. Природні умови Поліської частини області не сприяли розбудові поселень, архітектурних об'єктів (замків, палаців, сакральних та громадських споруд). На противагу цьому в адміністративних районах, що розміщені у межах

Волинської височини (Іваничівський, Луцький, Володимир-Волинський, Горохівський, Ківерцівський, Локачинський) завдяки сприятливим природнім умовам: поширення балкового рельєфу, карсту, родючих ґрунтів населені пункти розвивались щільніше, що призвело, до активної розбудови поселень, архітектурних, сакральних споруд, палаців, замків та музеїв. У адміністративних районах розміщених у межах Волинської височини зафіксовано значно більше (319) суспільно-історичних та (154) інфраструктурних об'єктів, що свідчить про тісний взаємозв'язок природних й інших чинників у розподілі рекреаційних ресурсів.

У третьому розділі на основі оцінки рекреаційних ресурсів здійснено рейтингове ресурсно-рекреаційне районування, паспортизацію адміністративно-територіальних одиниць області та обґрунтовано шляхи оптимізації рекреаційних ресурсів. На підставі ресурсно-рекреаційного рейтингу адміністративно-територіальних одиниць області здійснено рейтингове ресурсно-рекреаційне районування з виділенням наступних ресурсно-рекреаційних районів області: 1) Західно-Поліський (середній рейтинг), до складу якого входить Шацький, Любомльський, Володимир-Волинський райони області (ядро Володимир-Волинський); 2) Центральнo-Ковельський (дуже низький рейтинг) охоплює Ратнівський, Старовижівський, Камінь-Каширський, Турійський, Ковельський, Рожиженський, Локачинський, Іваничівський, Горохівський райони (ядро Ковель); 3) Південно-Східний (високий рейтинг) включає Любешівський, Маневицький, Ківерцівський, Луцький райони (ядро Луцьк).

На основі дослідження сучасного стану туристично-рекреаційних ресурсів області складено ресурсно-рекреаційні паспорти адміністративно-територіальних одиниць за такою структурою: назва району; час утворення, доменне ім'я; геопросторове положення (розташування, сусіди та кордони, географічний центр); поверхня; домінуючий рослинний покрив; клімат; забезпечення рекреаційно-туристськими ресурсами; унікальні ландшафти та природні об'єкти; титульний (фоновий) тип архітектурно-історичних РТР,

найвизначніші об'єкти; вид туризму; туристичний цикл; екологічний стан території; перспективи розвитку туризму, створення нового тур продукту; загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу (сума балів). Отримана інформація щодо ресурсно-рекреаційних паспортів може бути використана туристичними організаціями та установами (департаментами) Волинської державної адміністрації та міської ради в цілях активізації та промоції туризму в області.

Проведене дослідження дає підстави розробити та запропонувати наступні шляхи оптимізації РТР:

– у межах Західно-Поліського ресурсно-рекреаційного району необхідно покращити оснащеність та сервіс вже існуючих закладів тимчасового розміщення із урахуванням рекреаційної місткості території для забезпечення потреби туристів у відпочинку. Крім того, район має одне із найбільш вигідних географічних положень завдяки прикордонному розташуванню поруч із Республікою Польща та Республікою Білорусь, що є сприятливим чинником розвитку в'їзного туризму за рахунок залучення іноземних туристів. Для оптимізації РТР необхідно розвивати види туризму, які базуються на природних рекреаційних ресурсах завдяки наявності сприятливого клімату, озер, річок, великої частки об'єктів ПЗФ (44,5% від площі району). Необхідно розширювати екскурсійні програми з пізнавальною та релігійною метою завдяки наявності давніх визначних сакральних споруд.

– у межах Центрально-Ковельського ресурсно-рекреаційного району необхідно створювати нові природоохоронні об'єкти та розширювати наявну їх мережу, особливо у північних Поліських районах: Камінь-Каширському та Старовижівському; активно розбудовувати туристичну інфраструктуру, зокрема готелі, санаторії та інші заклади тимчасово розміщення. Крім того, у межах району доцільно розвивати види туризму, які орієнтовані на природну складову у зв'язку із наявністю поодиноких цінних архітектурних та

історичних пам'яток. У районі належить розбудувати туристичну, особливо сільську інфраструктуру.

– у Південно-Східному ресурсно-рекреаційному районі доцільно організувати подорожі із екскурсійною та пізнавальною метою у межах Луцького та Ківерцівського районів області. У межах району знаходяться унікальні архітектурно-історичні пам'ятки та проходять туристичні маршрути. У регіоні варто розвивати подорожі із пізнавальною метою у зв'язку із переважанням історико-культурних пам'яток над об'єктами ПЗФ.

Ключові слова: туризм, рекреація, рекреаційно-туристичні ресурси, оцінка, оптимізація, ресурсно-рекреаційна паспортизація, рейтингове ресурсно-рекреаційне районування.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення та характеристика сакральних споруд Волинської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія.* 2016. Вип. 1. С. 120–126. (Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення сакральних споруд Волинської області, виділено сакральньо-туристичні регіони).
2. Волошин І. М., Кучер П. В. Геопросторове поширення та характеристика туристично-рекреаційних ресурсів Волинської області. *Географія та туризм.* 2017. № 39. С. 86–97. (Особистий внесок автора: складено картосхему туристично-рекреаційних ресурсів та запропоновано туристичне районування Волинської області).

3. Кучер. П. В., Волошин І. М., Кухтій А. О. Ґрунтознавчо-пізнавальні маршрути Волинської області. *Вісник Львівського Університету. Серія географічна*. 2017. № 51. С. 179–192. (Особистий внесок автора: розроблено ґрунтознаво-пізнавальні туристичні маршрути Волинської області).
4. Kucher P., Voloshyn I. The geospatial distribution of catholic sacral buildings within Volyn Oblast in Ukraine. *17-th international multidisciplinary scientific geosconference SGEM 2017*. Vol. 17. No 23. P. 711–719. (Особистий внесок автора: запропоновано сакральнo-туристичне районування Волинської області).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення та характеристика дерев'яних сакральних об'єктів у Волинській області *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали Х Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю., м. Львів, 2016 р. С. 27–31. (Особистий внесок автора: складено картосхеми дерев'яних сакральних споруд Волинської області).
6. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення сакральних дерев'яних об'єктів Волинської області. *Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму у Західному регіоні України* : матеріали І Всеукр. студ. наук.-практ. конф. м Львів : ЛДУФК, 2016. С.21–25. (Особистий внесок автора: обчислено коефіцієнти навантаження сакральних споруд Волинської області).
7. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області. *Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України* : матеріали ІІ Всеукр. студ. наук.-практ. конф. м. Львів : ЛДУФК, 2017. С. 14–16. (Особистий внесок автора: запропоновано природно-рекреаційне районування та складено картосхеми геопросторового поширення об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області).

8. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення кам'яних сакральних об'єктів Волинської області. *Регіон - 2016 : суспільно-географічні аспекти* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2016. С. 155–157. (*Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення сакральних споруд Волинської області*).
9. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення історико-архітектурних пам'яток Волинської області. *Молода спортивна наука України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2017. Т.4. С. 111–112. (*Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення історико-архітектурних споруд Волинської області*).
10. Кучер П. В. Сучасні підходи до класифікацій рекреаційно-туристських ресурсів. *Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 26-27 листопада 2020 р.). Львів, 2017. С. 243–245.

***Наукові праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації:***

11. Кучер П. В., Волошин І. М. Історико-архітектурні пам'ятки Рівненської області: геопросторове поширення, туристичні маршрути та їх характеристика. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій*: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2016. № 13. С. 92–98. (*Особистий внесок автора: складено нові туристичні маршрути та обчислено коефіцієнти навантаження історико-архітектурних пам'яток у Рівненській області*).
12. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення та характеристика природно-заповідного фонду Рівненської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*. 2016. № 2. С. 214–223. (*Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення природно-заповідного фонду Рівненської області*).

13. Кучер П. В. Геопросторове поширення та характеристика сакральних споруд Рівненської області. *Географія та туризм. Серія : Географія*. Київ, 2016. № 37. С. 95–109.
14. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення католицьких сакральних пам'яток Рівненської області. *Регіон - 2017 : суспільно-географічні аспекти* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2017. С. 213–215. (Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення католицьких сакральних пам'яток Рівненської області.).
15. Voloshyn I., Kucher P., Kukhtiy A., Chykailo Y., Khudoba V. Tourist map of geospatial distribution of Rivne Oblast in Ukraine as a means for activating tourist flows. *18-th international multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2017*. Vol. 24 No. 24. P. 697–704. (Особистий внесок автора: запропоновано сакральньо-туристичне районування сакральних споруд Рівненської області).
16. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення туристично-рекреаційних об'єктів Рівненської області. *Проблеми ландшафтознавства в контексті стратегії сталого розвитку та Європейської конвенції* : матеріали міжнар. наук.-семінару присвяченого 40-річчю Чорногірського географічного стаціонару ЛНУ ім. І. Франка (3-5 листопада 2017 року). Львів, 2017. С. 137–139 .
17. Кучер П. В. Аналіз геопросторового поширення природних туристичних ресурсів Житомирської області. *Молода спортивна наука України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2018. Т.4. С. 81–82.

ABSTRACT

Kucher P. V. Recreational and tourist resources of the Volyn region: current state, assessment, optimization. – Qualification scientific work, manuscript.

The thesis for the Candidate of Geographical Sciences degree (Ph.D.), in specialty 11.00.11 – constructive geography and rational use of natural resources. – Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2021.

The thesis is devoted to the assessment of the current state and substantiation ways to optimize the recreational and tourist resources of the Volyn region. To achieve this goal, in the first chapter, it have been summarized research on the problem of recreational and tourist resources, has been analyzed the conceptual and terminological system of the study and improved the methods for recreational and tourist resources assessment.

In the second chapter, the recreational and tourist resources analysis of the Volyn region has been carried out by seven blocks: geospatial, natural, natural-anthropogenic, architectural-historical, biosocial, event, and infrastructural. According to the assessment results, the highest score (5 points) has Lutsk district, which corresponds to a very high resource and recreational rating and indicates the best recreational resources provision, especially in architectural-historical, infrastructural, biosocial, and event blocks.

Volodymyr-Volynskyi, Kivertsi, Kovel districts were rated with lower points (3), which corresponds to the average resource-recreational rating. Such areas have a very high rating (5) in the natural (natural park "Tsumanskaya Pushcha") and have a high rating in infrastructural, geospatial, and natural blocks. Seven districts of the Volyn region have the lowest resource provisions, among them: Horokhiv, Ivanychi, Kamin-Kashyrskyi, Lokachi, Manevychi, Ratne, and Rozhysche districts, which characterized by very low resource-recreational rating according to the assessment results. The study compiled 7 maps of the territorial location of the resource-recreational resources.

It has been established that there is a close relationship between natural conditions and the location of recreational resources within the region. In particular, natural and anthropogenic recreational resources (objects of nature reserve fund) are located mostly in the northern (Polesia) part of the region, which is due to the natural features of the territory: high forest covers (sometimes up to 40 %), wetlands, low-productivity soils, sparse development of settlements. In the administrative districts located within the physical and geographical zone of the Polesian Lowland (Kamin-Kashyrskyi, Kovel, Liubeshiv, Liuboml, Manevychi, Ratne, Rozhysche, Stara Vyzhivka, Turiisk, Shatsk) there is a smaller (228) number of socio-historical infrastructure (70) resources compared to the southern regions of the region. The natural conditions of the Polesia part of the region did not promote the development of settlements, architectural objects (castles, palaces, sacred and public buildings). To the contrary, in the Ivanychi, Lutsk, Volodymyr-Volynskyi, Horokhiv, Kivertsi, Lokachi districts located within the Volhynian Upland due to favorable natural conditions: the spread of beam relief, karst, fertile soils, the settlements developed more densely, which led to active development of settlements, architectural, sacred buildings, palaces, castles and museums. Especially more (319) sociohistorical and (154) infrastructural objects have been recorded in the administrative districts located within the Volhynian Upland, which testifies to the close interrelation of natural and other factors in the recreational resources distribution.

In the third chapter, based on the recreational resources assessment, the resource-recreational zoning, certification of administrative units of the region have been carried out and the ways of recreational resources optimization have been substantiated. Based on the resource-recreational rating of administrative-territorial units of the region, the rating resource-recreational zoning have been carried out with the selection of the following resource-districts: 1) Western-Polesia (average rating) 2) Central Kovel (very low rating); 3) South-Eastern (high rating).

The following ways for recreational resources optimization have been offered:

– within the Western-Polesia resource and recreational area it is necessary to improve the equipment and service of existing temporary accommodation facilities, taking into account the recreational capacity of the territory to meet the needs of tourists for recreation. In addition, the area has one of the most advantageous geographical locations due to its border location near the Republic of Poland and the Republic of Belarus, which is a favorable factor in the development of inbound tourism by attracting foreign tourists. To optimize RTR, it is necessary to develop types of tourism based on natural recreational resources due to the favorable climate, lakes, rivers, a large share of natural reserve facilities (44.5 % of the area). It is necessary to expand sightseeing programs for educational and religious purposes due to the presence of ancient landmarks.

– within the Central Kovel resource-recreational district it is necessary to create new nature protection objects and expand their existing network, especially in the northern Polesia districts: Kamin-Kashyrskyi and Stara Vyzhivka; actively develop tourist infrastructure, including hotels, sanatoriums, and other temporary accommodation facilities.

In addition, it is advisable to develop types of tourism within the district, which focus on the natural component due to the presence of isolated valuable architectural and historical monuments. Tourism, especially rural infrastructure should be developed in the district.

– in the South-Eastern resource-recreational district it is expedient to organize trips with excursion and cognitive purpose within Lutsk and Kivertsi districts of the region. Within the district, there are unique architectural and historical monuments and tourist routes. Cognitive travel should be developed in the region due to the predominance of historical and cultural monuments over natural reserves.

Keywords: recreational and tourist resources, assessment, optimization, resource and recreational certification, rating resource, and recreational zoning.

LIST OF SCIENTIFIC PUBLICATIONS

Scientific papers in which the main scientific results are published:

1. Kucher P. V., Voloshin I. M. Geospatial distribution and characteristics of sacred buildings of Volyn region. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Geography*. Ternopil 2016. Issue. 1. P. 120–126. *(Personal contribution of the author: maps of geospatial distribution of sacred buildings of Volyn region are made, sacred-tourist regions are allocated)*.
2. Kucher P. V. Geospatial distribution and characteristics of sacred buildings of Rivne region. *Geography and tourism. Series: Geography*. Kyiv, 2016. № 37. S. 95–109.
3. Kucher. P. V., Voloshin I. M., Kukhtiy A. O. Soil-cognitive routes of Volyn region. *Bulletin of Lviv University. The series is geographical. Lviv, 2017. № 51. P. 179–192. (Personal contribution of the author: developed soil-cognitive tourist routes of Volyn region)*.

4. Kucher P., Voloshyn I. The geospatial distribution of catholic sacral buildings within Volyn Oblast in Ukraine. *17-th international multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2017*. Vol. 17. No 23. P. 711–719. (*Personal contribution of the author: sacral-tourist zoning of Volyn region is offered*).

Publications confirming the approbation of the dissertation materials:

5. Kucher P. V., Voloshin I. M. Geospatial distribution and characteristics of wooden sacred objects in the Volyn region *Problems of activation of recreational and health activities of the population : materials X All-Ukrainian. scientific-practical conf. with international participation., Lviv, 2016*. P. 27–31. (*Personal contribution of the author: maps of wooden sacred buildings of Volyn region are made*).

6. Kucher P. V., Voloshin I. M. Geospatial distribution of sacred wooden objects of Volyn region. *Current state, problems and prospects of tourism development in the Western region of Ukraine : materials I All-Ukrainian. stud. Science. practice. conf. Lviv: LDUFK, 2016*. P. 21–25. (*Personal contribution of the author: load factors of sacred buildings of Volyn region are calculated*).

7. Kucher P. V., Voloshin I. M. Geospatial distribution of objects of nature reserve fund of Volyn region. *Current state, problems and prospects of tourism development in the regions of Ukraine: materials of the II All-Ukrainian. stud. Science. practice. conf. Lviv: LSUPC, 2017*. P. 14–16. (*Personal contribution of the author: natural-recreational zoning is offered and maps of geospatial distribution of objects of nature reserve fund of Volyn region are made*).

8. Kucher P. V., Voloshin I. M. Geospatial distribution of stone sacred objects of Volyn region. *Region–2016: socio-geographical aspects : materials of the international. scientific-practical conf. Kharkiv, 2016*. P. 155–157. (*Personal contribution of the author: maps of geospatial distribution of sacred buildings of Volyn region are made*).

9. Kucher P. V., Voloshin I. M. Geospatial distribution of historical and architectural monuments of the Volyn region. *Young sports science of Ukraine : materials of the international scientific-practical conf.* Lviv, 2017. Vol.4. P. 111–112. (*Personal contribution of the author: maps of geospatial distribution of historical and architectural structures of Volyn region are made*).
10. Kucher P. V. Modern approaches to the classification of recreational and tourist resources. *Current trends in the hospitality industry : materials intern.*

**Published scientific papers that additionally display
the scientific results of the dissertation:**

11. Kucher P. V., Voloshin I. M. Historical and architectural monuments of Rivne region: geospatial distribution, tourist routes and their characteristics. *Nature of Western Polissya and adjacent territories: coll. Science. Eastern European Avenue nat. Univ. Lesya Ukrainka.* Lutsk, 2016. № 13. S. 92–98. (*Personal contribution of the author: new tourist routes are made and load factors of historical and architectural monuments in Rivne region are calculated*).
12. Kucher P. V., Voloshin I. M. Geospatial distribution and characteristics of the nature reserve fund of Rivne region. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk. Series: Geography.* Ternopil, 2016. № 2. P. 214–223. (*Personal contribution of the author: maps of geospatial distribution of the nature reserve fund of Rivne region are made*).
13. Kucher P. V. Geospatial distribution and characteristics of sacred buildings of Rivne region. *Geography and tourism. Series: Geography.* Kyiv, 2016. № 37. S. 95–109.
14. Kucher P. V., Voloshin I. M. Geospatial distribution of Catholic sacred monuments of Rivne region. *Region - 2017: socio-geographical aspects: materials of the international. scientific-practical conf.* Kharkiv, 2017. P. 213–215. (*Personal contribution of the author: maps of geospatial distribution of Catholic sacred monuments of Rivne region are made.*).

15. Voloshyn I., Kucher P., Kukhtiy A., Chykailo Y., Khudoba V. Tourist map of geospatial distribution of Rivne Oblast in Ukraine as a means for activating tourist flows. *18-th international multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2017*. Vol. 24 No. 24. P. 697–704. (*Personal contribution of the author: sacred-tourist zoning of sacred buildings of Rivne region is offered*).

16. Kucher P. V., Voloshin I. M. Geospatial distribution of tourist and recreational facilities of Rivne region. Problems of landscape science in the context of the strategy of sustainable development and the European Convention: materials of the international. scientific seminar dedicated to the 40th anniversary of the Montenegrin geographical hospital of LNU. I. Franko (November 3–5, 2017). Lviv, 2017. P. 137–139.

17. Kucher P. V. Analysis of geospatial distribution of natural tourist resources of Zhytomyr region. Young sports science of Ukraine: materials of the international. scientific-practical conf. Lviv, 2018. Vol. 4. P. 81–82.

ЗМІСТ

Список умовних скорочень	19
ВСТУП	20
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ	27
ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ..	27
1.1. Дослідження проблематики рекреаційно-туристичних ресурсів у працях українських та зарубіжних науковців	27
1.2. Рекреаційно-туристичні ресурси: поняття, терміни, класифікації ..	34
1.3. Методика оцінювання рекреаційно-туристичних ресурсів	49
Висновки до розділу 1	64
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОЦІНЮВАННЯ	
РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ВОЛИНСЬКОЇ	66
ОБЛАСТІ	
2.1. Оцінка геопросторового положення	66
2.2. Оцінка складових природного блоку	73
2.2.1. Геолого-мінералогічні ресурси	73
2.2.2. Кліматичні ресурси	81
2.2.3. Гідрографічні ресурси	85
2.2.4. Земельні ресурси	90
2.2.5. Рослинні ресурси	93
2.2.6. Інтегральна оцінка природного блоку	96
2.3. Оцінка природно-антропоненних рекреаційно-туристичних ресурсів.....	99
2.4. Оцінка суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів ..	107
2.4.1. Археологічні пам'ятки	107
2.4.2. Архітектурно-історичні пам'ятки	112
2.4.3. Біосоціальні ресурси	135
2.4.4. Подієві ресурси	139

2.4.5. Інтегральна оцінка суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів	142
2.5. Оцінка соціально-економічних (інфраструктурних) рекреаційно-туристичних ресурсів.....	145
2.6. Ресурсно-рекреаційний рейтинг адміністративно-територіальних одиниць	153
Висновки до розділу 2	157
РОЗДІЛ 3. ОПТИМІЗАЦІЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	161
3.1. Рейтингове ресурсно-рекреаційне районування	161
3.2. Ресурсно-рекреаційна туристична паспортизація	164
3.3. Оптимізація рекреаційно-туристичних ресурсів	170
Висновки до розділу 3	173
ВИСНОВКИ	175
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	179
ДОДАТКИ	209

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БРТР – біосоціальні рекреаційно-туристичні ресурси

ДЕР – дерев'яний сакральний об'єкт

МУР – муrowаний сакральний об'єкт

ПРТР – природні рекреаційно-туристичні ресурси

РТР – рекреаційно-туристичні ресурси

РРП – ресурсно-рекреаційний паспорт

ПЗФ – природно-заповідний фонд

ІКРТР – історико-культурні рекреаційно-туристичні ресурси

ШНПП – Шацький національний природний парк

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність дослідження зумовлено потребою комплексного аналізу рекреаційно-туристичних ресурсів в Україні в цілому та у Волинській області як природного, суспільно-історичного й соціально-економічного складника. Туристична галузь для багатьох розвинених країн є одним з основних джерел наповнення бюджету. Україна має усі для цього передумови, оскільки розміщена на перехресті важливих транспортних шляхів у Європі, має сприятливі природні умови, значну культурну спадщину, необхідні людські та матеріальні ресурси для розвитку туризму. Розвинений ринок туристичних послуг є вагомим чинником прискорення інтеграції України в європейське співтовариство. З кожним роком потік туристів на Волинь зростає, що вимагає надання якісних туристичних послуг. Важливою передумовою розвитку туризму в регіоні є наявність туристично-рекреаційних ресурсів.

Аналіз наукових досліджень щодо рекреаційно-туристичної проблематики дає підстави стверджувати про високий рівень вивченості цієї проблематики із позиції історії, фізичної та соціально-економічної географії, економіки, менеджменту й інших наук. Такі дослідження стосувалися, як правило, одного зі складників рекреаційно-туристичних ресурсів: природних, суспільно-історичних або соціально-економічних та не охоплювали їх усі. Тож існує потреба в комплексному оцінюванні рекреаційно-туристичних ресурсів (РТР), з'ясуванні їхнього сучасного стану та пошуку шляхів їх раціонального використання й оптимізації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження відповідає тематиці науково-дослідних робіт кафедри туризму Львівського державного університету фізичної культури «Теоретико-методичні засади картографічного відображення геопросторового поширення туристично-рекреаційних об'єктів України» на 2016–2020 роки».

Мета дослідження – комплексно оцінити сучасний стан рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області в контексті їх оптимізації.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

- здійснити порівняльний аналіз теоретико-методичних аспектів дослідження рекреаційно-туристичних ресурсів;
- дослідити сучасний стан природних, суспільно-історичних та соціально-економічних (інфраструктурних) рекреаційно-туристичних ресурсів області та їх територіальне розміщення;
- оцінити рекреаційно-туристичні ресурси в межах адміністративних районів Волинської області;
- здійснити рейтингове ресурсно-рекреаційне районування та ресурсно-рекреаційну туристичну паспортизацію;
- обґрунтувати шляхи раціонального використання та оптимізації рекреаційно-туристичних ресурсів регіону;

Об’єкт дослідження – рекреаційно-туристичні ресурси Волинської області.

Предмет дослідження – оцінювання сучасного стану рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області, їх паспортизація та рейтингове районування.

Методичну основу дослідження складає концепція конструктивно-географічного аналізу, що заснована на підходах фізичної, економічної та рекреаційної географії. Використано загально- та спеціально-наукові методи дослідження, застосовано системний підхід для вивчення рекреаційно-туристичних ресурсів, а також сукупність інших наукових методів, які забезпечують досягнення поставленої мети, а саме:

- метод структурно-логічного узагальнення та системного аналізу використано для вивчення й узагальнення теоретичних й методичних підходів до оцінювання рекреаційно-туристичних ресурсів, рекреаційно-туристичного районування, рейтингового оцінювання природних, природно-

антропогенних, архітектурно-історичних, інфраструктурних, подієвих, біосоціальних рекреаційно-туристичних ресурсів;

– математичний метод застосовано для обчислення ресурсно-рекреаційного рейтингу адміністративно-територіальних одиниць Волинської області у розрізі семи блоків: геопросторового, природного, природно-антропогенного, архітектурно-історичного, подієвого, біосоціального, інфраструктурного;

– метод польових досліджень проведених у 2015–2020 рр. використано для вивчення сучасного стану рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області;

– картографічний використано для укладання картографічних матеріалів територіальної організації та територіального забезпечення рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області;

Для опрацювання, збереження та візуалізації аналітичної інформації застосовано спеціальні програмні продукти, зокрема програми MapInfo та CorelDRAW X7.

Інформаційною базою дисертаційної праці є законодавчі та нормативні акти з питань туризму, туристичних ресурсів, природно-заповідного фонду Волинської області, перелік пам'яток археології Волинської області, що перебувають під охороною держави (станом на 07 серпня 2019 року); перелік пам'яток містобудування і архітектури Волинської області, які перебувають під охороною держави (станом на 07 серпня 2019 року); перелік об'єктів культурної спадщини національного значення, які занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (станом на 03 вересня 2019 року); перелік музейних закладів усіх форм власності та підпорядкування; українські та зарубіжні наукові джерела.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці методичних засад та практичних рекомендацій, які дадуть змогу розв'язати науково-прикладне завдання – пошук шляхів оптимізації рекреаційно-

туристичних ресурсів у Волинській області, що забезпечить їх ефективне й раціональне використання.

У дисертаційній праці сформульовано наукові результати, які винесені на захист.

Уперше:

– здійснено комплексне оцінювання сучасного стану рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області у контексті семи блоків (геопросторового, природного, природно-антропогенного, архітектурно-історичного, біосоціального, подієвого, інфраструктурного);

– здійснено ресурсно-рекреаційну паспортизацію адміністративно-територіальних одиниць області;

– розроблено рейтингове рекреаційно-туристичне районування Волинської області;

Удосконалено теоретико-методичні аспекти оцінювання рекреаційно-туристичних ресурсів у Волинській області.

Набули подальшого розвитку методичні підходи до оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів, які використано для вивчення сучасного стану рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області для обґрунтування заходів щодо їх оптимізації.

Практичне значення одержаних результатів. Практична цінність результатів дисертаційної праці полягає у можливості застосування їх у практичній діяльності управління культури Волинської обласної державної адміністрації, туристичних організацій та у навчальному процесі. Отримані результати дослідження необхідні удосконалення програм розвитку туризму та рекреації у Волинській області.

Матеріали дисертаційної праці використовують в навчальному процесі кафедри туризму Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського під час викладання навчальних дисциплін «Туристичні ресурси України», «Географія туризму» для студентів спеціальності 242 «Туризм» (довідка № 931 від 23.12.2020 р.).

Результати дисертаційної праці впроваджують у сферу туристичного бізнесу, зокрема в роботу туристичної фірми «Волиньздравсервіс» під час організації та проведення екскурсій на території Волинської області, розроблення нових туристичних маршрутів, турів; в організацію оздоровлення туристів у санаторіях та базах відпочинку, а також іншу туристичну та рекреаційну діяльність (довідка № 96 від 22.12.2020 р.).

Результати дослідження використовують у діяльності відділу «Еколого-освітньої та рекреаційної роботи» КНПП «Цуманська Пуща» під час створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах із додержанням режиму охорони природних комплексів та об'єктів й забезпечення попиту рекреантів на оздоровчий, пізнавальний відпочинок відповідно до режиму території парку та організації інфраструктурного облаштування (довідка № 01-15/42 від 26.01.2021 р.).

Дисертант брав участь у програмі міжнародного стажування для молодих науковців у Республіці Польщі при Краківському педагогічному університеті в Інституті географії, захистив випускню кваліфікаційну роботу на тему «Використання туристичних і рекреаційних ресурсів Західного Полісся в Польщі та Україні», запропонував шляхи оптимізації та використання туристичних ресурсів Західного Полісся, зокрема й для Волинської області (Dyplom Ukonczenia Programu Stypendialnego Rządu RP dla Młodych Naukowców w roku akad. 2019/2020 koordynowanym przez Studium Europy Wschodniej UW pod kierunkiem prof. Uniwersytetu pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej dr. hab. Józefa Żychowskiego na Instytucie Geografii w Krakowie).

Особистий внесок дисертанта. Викладені в дисертації теоретичні та методичні напрацювання та практичні результати дослідження належать особисто здобувачеві. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній праці використано лише ті ідеї та положення, які є особистим внеском здобувача. Здобувач зібрав, опрацював та систематизовав фондові,

статистичні, картографічні матеріали щодо територіального розміщення рекреаційно-туристичних ресурсів та здійснив рейтингове ресурсно-рекреаційне районування адміністративно-територіальних одиниць (районів) Волинської області.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційної праці оприлюднені на міжнародних науково-практичних конференціях, а саме: X Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення» (Львів, 12–13 травня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Регіон – 2016 : суспільно-географічні аспекти» (Харків, 14–15 квітня 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Регіон – 2017 : суспільно-географічні аспекти» (Харків, 20–21 квітня 2017 р.), I Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму у Західному регіоні України» (Львів, 2–3 березня 2016), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України» (Львів, 18–19 травня 2017 р.); III. Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України» (Львів, 19–20 жовтня 2018 р.); XXI науковій конференції «Молода спортивна наука України» (Львів, 30–31 березня 2017 р.), 17-th International multidisciplinary scientific geosconference SGEM 2017 (Албена, Болгарія, 29 червня–5 липня 2017 р.); Матеріалах міжнародного наукового семінару присвяченого 40-річчю Чорногірського географічного стаціонару Львівського національного університету імені Івана Франка «Проблеми ландшафтознавства в контексті стратегії сталого розвитку та Європейської ландшафтної конвенції» (Львів, 3–5 листопада 2017 р.); 18-th International multidisciplinary scientific geosconference SGEM 2018 (Албена, Болгарія, 2–8 липня 2018 р.); XXII Міжнародній науковій конференції «Молода спортивна наука України»

(Львів, 26–27 квітня 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності» (Львів, 26–27 листопада 2020 р.).

Публікації. Результати дисертаційної праці викладено у 17 публікаціях, з яких шість статей – у наукових фахових виданнях України; дві наукові праці у виданні внесеному до міжнародної наукометричної бази Scopus; 9 – у збірниках матеріалів конференцій та інших наукових виданнях. Одну публікацію виконано одноосібно.

Структура та обсяг дисертаційної праці. Основний зміст роботи викладено на 162 сторінках машинописного тексту. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 264 найменувань, містить 29 таблиць, 35 рисунків, 6 додатків. Загальний обсяг дисертаційної праці – 266 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ

1.1. Дослідження проблематики рекреаційно-туристичних ресурсів у працях українських та зарубіжних науковців

Дисертаційна праця є міждисциплінарною, оскільки здійснена на перетині різних конкретних наук: конструктивної географії, рекреаційної географії, географії туризму, історії, археології, краєзнавства.

Теоретичною основою дослідження є праця В. Петліна [186] в якій розглянуто історію, засади та напрямки, а також терміни і поняття конструктивно-географічних досліджень, конструктивної географії, принципи застосування конструктивного методу в географії та ін. Дослідження В. Петліна містять теоретичні та прикладні основи геоінформаційних систем в конструктивній географії, а отже мають важливе значення для вивчення територіального розміщення та оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів.

О. Бейдик систематизував методикку дослідження рекреаційно-туристичних ресурсів у регіональному аспекті, розширив уяву про їх структуру, понятійно-термінологічний апарат, здійснив ресурсно-рекреаційну оцінку та паспортизацію адміністративно-територіальних одиниць України, обґрунтував її рейтингове рекреаційне районування [16, с. 121].

Практичними дослідженнями природних ресурсів Волинської області займалось багато вчених і практиків, зокрема географічний аналіз природних ресурсів Волинської області провели Ф. Зузук [71, 72], Л. Ільїн [75], М. Мельнійчук [142], Л. Чижевська [237], І. Залеський [73], Л. Колошко [70], З. Карпюк [72], С. Кутовий [70], І. Нетробчук [70], О. Міщенко [135], М. Химин [70], В. Фесюк [218], В. Худоба [220], А. Красько [219] та ін.

Рельєф та клімат в системі природних ресурсів розглянуто в працях К. Геренчука [36], О. Маринича [132] П. Шищенка [130], Ю. Зінько [64] та ін. Рельєф Волинської області вивчав П. Тутковський – видатний дослідник Полісся [211], Т. Павловська [169], А. Богущкий [18, 19]. Льодовикові форми рельєфу досліджували П. Тутковський [211], Л. Дорофеев [51], карстові форми рельєфу – Й. Романюк [189]. Помітний вклад у вивчення ландшафтів внесли Б. Кочуров [91] та Н. Бучацька [91].

На нашу думку, ландшафти займають окреме місце у структурі природних туристичних ресурсів, які позитивно впливають на психоемоційний стан людини. Детально проблематику атрактивності, цінності та привабливості ландшафтів висвітлено у працях А. Гринасюк [37].

Отже, природні рекреаційні ресурси є територіальним поєднанням освоєних природних компонентів разом з матеріальними умовами, які є необхідні для їхнього використання у рекреаційно-туристичному процесі. Тобто, це чинники, речовини та властивості природних та антропогенних геосистем, явища природи зі сприятливими для розвитку рекреаційної діяльності характеристиками, які можна використовувати для відпочинку, лікування та оздоровлення [161].

Природні рекреаційні ресурси – це чинники, речовини та властивості природних та антропогенних геосистем, явища природи зі сприятливими для розвитку рекреаційної діяльності параметрами, які можна використовувати для відпочинку, лікування та оздоровлення людей [16].

Проблематикою озер та досліджень водних ресурсів займалися Л. Ільїн [76], річковими системами Л. Петрова [179, С. 25–38]; залісненістю П. Погребняк [181, С. 47–52], флорою – В. Кучерявий, К. Брунець [92]. Водні ресурси досліджував В. Фесюк [218].

Важливим чинником для розвитку туризму виступають об'єкти природно-заповідного фонду. Зокрема їх дослідженням з позиції рекреації та туризму у Волинській області займались І. Ковальчук [88], В. Фесюк [88], Т. Павловські [88], Л. Чижевська [86], З. Карпюк [59], Н. Мельник [141],

Р. Качаровський [235], О. Міщенко [138], В. Павлов [167], Л. Черчик [235], І. Єрко [235], В. Мельник [235], І. Кузьмішина [141], Т. Паловська [168], Т. Безсмертнюк [142] та ін.

Об'єкти природно-заповідного фонду як рекреаційний ресурс розглянуто у працях О. Міщенко [137], Л. Черчик [235], зокрема здійснено аналіз передумов розвитку екологічного туризму в національних природних парках Волинської області, розраховано їх екологічну та рекреаційну місткість у межах кожної із зон відпочинку.

М. Мельнійчук досліджував природно-заповідні об'єкти прикордонних районів Волинської області як важливий елемент екологічного туризму [142]. Крім того, досліджено нормативно-правові засади туристично-рекреаційного використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а саме виділено категорії природно-заповідного фонду, в межах яких дозволений розвиток рекреаційно-туристичної діяльності.

Перші списки заповідних об'єктів та природних комплексів, рідкісних та зникаючих видів тварин і рослин Волині склав старший інспектор обласної інспекції з охорони природи Й. Романюк [188]. Окремо досліджено природно-ресурсний потенціал Волинської області – земельних, лісових, кліматичних, корисних копалини, природно-рекреаційного потенціалу.

Серед закордонних науковців проблематику природних туристичних ресурсів висвітлено у працях Сяо-Лонг Ма, Кріса Раяна та Джи-Ганг Бао, які досліджували національні природні парки Китаю, зокрема використання їхніх ресурсів для туристичної сфери [261].

Чимало наукових праць присвячено дослідженню суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів, пам'яток громадської, культової, садово-паркової, промислової, військової архітектури. Серед найбільш відомих науковців цього напрямку варто зазначити О. Лесика [123].

Особливої уваги заслуговують дослідження професора Ф. Зузука та І. Коцана за редакцією яких укладено «Атлас історії культури Волинської області» [1]. В атласі ґрунтовно висвітлено всі види пам'яток історії та

культури Волинської області. Окремо подано унікальні картографічні матеріали археологічних, історичних, архітектурних, сакральних та інших пам'яток області. Усі об'єкти класифіковані за хронологічною шкалою. Висвітлено й народне прикладне мистецтво, інформацію про поширення музеїв. Дана праця слугувала методичною основою для складання картосхем територіальної організації рекреаційно-туристичних ресурсів досліджуваного регіону. Нами детально опрацьовано картографічні результати дослідження «Атласу історії культури Волинської області» та доповнено їх.

За В. Корнієнком [80, С. 16–19] «туристичним об'єктом» є пам'ятка історії та культури, на яку спрямована увага туристів. За рівнем інтенсивності використання туристичні об'єкти поділяються на екскурсійні та не екскурсійні. Пам'ятка історії та культури слугує екскурсійним туристичним об'єктом у випадку регулярного та масового характеру з боку суб'єктів туризму. Не екскурсійні туристичні об'єкти використовуються нерегулярно, лише як доповнення до маршруту з використанням екскурсійних туристичних об'єктів. З історико-культурних туристичних пам'яток проведено дослідження архітектурних пам'яток за даними Г. Вишневської [30, С. 22–35]. В. Стельмах [206] описав архітектурні пам'ятки з точки зору рекреаційного потенціалу у туризмі. О. Заставецька, К. Дударчук досліджували історико-культурний потенціал [62].

Великої уваги заслуговують сакральні (культові) споруди, які займають чільне місце у структурі архітектурно-історичних РТР. Дерев'яні та кам'яні (муровані) церкви – унікальні надбання історико-культурної спадщини і є водночас культовими туристичними об'єктами. Такі споруди використовуються при складанні різноманітних туристичних маршрутів із пізнавальною та релігійною метою.

Сакральні споруди – це святі місця які мають неабияке значення для представників певної релігійної конфесії, де проводяться культові та інші заходи, збирається велика кількість паломників. Сакральними об'єктами вважаємо культові споруди, природні об'єкти або святі місця, що мають

духовне значення. З-поміж сакральних споруд особливе місце належить монастирям, які є найстарішими сакральними комплексами не тільки Волині, але й України [202]. Монастирі відігравали надзвичайно важливу роль у формуванні суспільно-політичної думки, наукового й культурного життя. Вперше за монастирськими стінами виникли друкарні, бібліотеки, лікарні, художні колекції. В багатьох прогресивних явищах, наукових відкриттях, будівництві, творчому становленні монахи відігравали велику роль, визначаючи хід їх подальшого розвитку [93].

Дотепер у науковій літературі залишається актуальним питання визначення самостійності сакральних споруд у класифікаційній структурі рекреаційно-туристичного потенціалу. Наприклад, класифікуючи рекреаційно-туристські ресурси, О. Бейдик [16] включає пам'ятки сакральної (культової) архітектури до архітектурно-історичних і відносить до ресурсного гіперблоку «Суспільно-історичні рекреаційно-туристські ресурси».

Подібну думку підтримують В. Кравців, Л. Гринів, М. Копач, С. Кузик [84] зазначаючи, що сакральні об'єкти входять до складу історико-культурних туристичних ресурсів. О. Мацюк [145], класифікуючи оборонні споруди України відносить до сакральних об'єктів оборонні монастирі, церкви, костели, синагоги, оборонні дзвіниці. Відповідно до державної класифікації (Закон України «Про охорону культурної спадщини») [185], сакральні об'єкти визначені як історичні (за видом) і поділяються на споруди, ансамблі, визначні місця (за типом). О. Лесик [123] запропонував класифікувати замки й монастирі України за ступенем їх придатності для розміщення в них функціональних груп приміщень закладів відпочинку й туризму. До релігійних об'єктів Т. Христов [221] відносить культові споруди (монастирі, святилища, храми і храмові комплекси, капели, часовні, ступи) природні об'єкти: святі джерела, колодязі, гори, водойми (річки, ставки), бори; невеликі об'єкти культу (придорожні хрести, вівтарі божеств на узбіччі доріг і стежок). Зазначені об'єкти розміщуються окремо чи поєднуються

один із одним. Підтримуючи думку Т. Хрестова [221], сакральними об'єктами вважаємо культові споруди, природні об'єкти або святі місця, що мають духовне значення та можуть бути використані для туризму.

Дослідження сакральних пам'яток й сакрального ландшафту висвітлено у працях О. Міщенко [136], Т. Божук [9, 10], О. Любіцевої [122], Г. Симочко [202], І. Добинди [49], Л. Шевчук [230], які досліджували територіальну організацію релігійної сфери на різних геопросторових рівнях. Більш детальне вивчення сакральних пам'яток Волинської області подано у «Каталозі існуючих дерев'яних церков України і Українських етнічних земель» за 1996 рік укладеному Василем Слободяном. В ньому упорядковано інформацію про всі дерев'яні церкви, в т. ч. й Волинської області. Сакральні святині Волині представлено у електронному ресурсі «Дерев'яні храми України» [57]. Детально досліджено сакральні об'єкти Волинської області у праці І. Добинди [49]. Тут представлено туристичні маршрути Волинської області за основними сакральними напрямками з дослідженням питань територіального поширення сакральних пам'яток, що супроводжуються відповідним картографічним матеріалом. І. Волошин, Л. Матвійчик, К. Ненько значну увагу у своїх дослідженнях приділили проблематиці геопросторового поширення туристичних ресурсів України: сакральних, природних, архітектурних, історичних та інших пам'яток, в тому числі й Волинської області [209].

Серед іноземних авторів тематикою сакральних пам'яток, займались І. Стаменкович [263] та М. Вуйчич [263]. Вони здійснили туристичну оцінку римсько-католицьких сакральних об'єктів. Мірко Ѓрчич досліджував сакральну географію ортодоксального християнства та паломницького туризму [255, С. 100–122]. А. Гораль проводила дослідження у сфері розвитку культурного туризму сакральних і духовних об'єктів, які входять до списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [248]. Проблематикою вивчення сакральних об'єктів з точки зору історичних та релігійних аспектів займалась О. Галамай, яка досліджувала ставлення держави до православної церкви на

Волині [40]. Методичними аспектами оцінки сакральних об'єктів займалась Т. Божук [9]. У праці представлено критерії оцінки сакральних об'єктів для потреб туризму у вигляді структурно-логічної схеми вибору критеріїв оцінки сакральних об'єктів для туристичних потреб. Для оцінки сакральних об'єктів було використано бальну систему [9].

Термін «музей» в перекладі з грецької мови означає місце, присвячене музам, дочкам богині пам'яті Мнемозіти. Вважаючи їх покровительками науки і мистецтва, греки будували на їхню честь храми, які називали музейонами. Саме звідси й походить термін «музей». У наш час зміст поняття музей змінився і розширився [93].

У Законі України «Про музеї і музейну справу» від 29 червня 1995 року [176] зазначено, що «музеї – це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини».

Окремі елементи інфраструктури туристично-рекреаційного комплексу Волинської області проаналізовано у працях Л. Черчик [235], О. Міщенко [235], І. Єрко [235]. Суспільно-географічне дослідження туристичної інфраструктури Волинської області здійснили А. Єрко [61] та Я. Олійник [154]. Особливо цінним є, запропоноване ними туристично-інфраструктурне районування області. Проблематику туристичної інфраструктури висвітлено у наукових працях К. Кривеги [98], Н. Чир [236], Р. Качаровського [236], М. Бутко [8], О. Савіцької, Н. Савіцького [198], В. Voers [251], S. Cottrell [251] та ін.

Під інфраструктурою туристичного бізнесу розуміють також сукупність організаційних структур і нормативно оформлених процедур, що забезпечують функціонування та взаємодію суб'єктів туристичної діяльності і регулюють рух матеріальних, фінансових, інформаційних потоків між ними та зовнішнім (соціальним і природним) середовищем [98]. На думку А. Гайдук [33] структуру туристичної ринкової інфраструктури можна

представити у вигляді трьох складових: інституційної, інформаційної, регламентуючої.

З проаналізованих досліджень можемо дійти висновку, що інфраструктурні ресурси відіграють важливу роль у загальній структурі рекреаційно-туристичних ресурсів.

Невід'ємною складовою функціонування туристичної індустрії є наявність закладів тимчасового розміщення туристів. У статистиці окремо виділяють готелі для тимчасового проживання і санаторно-курортні заклади. У Законі України «Про туризм» зазначено, що «готель» це – підприємство будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, що складається з шести і більше номерів та надає готельні послуги з тимчасового проживання з обов'язковим обслуговуванням. Порядок встановлення категорій готелям визначається Кабінетом Міністрів України [177].

Таким чином аналіз вищенаведених наукових праць засвідчує, що природні, суспільно-історичні й соціально-економічні (інфраструктурні) рекреаційно-туристичні ресурси Волинської області розглядалися у працях багатьох науковців, що засвідчує актуальність тематики дослідження та слугує підґрунтям та основою для здійснення нашого дослідження.

1.2. Рекреаційно-туристичні ресурси: поняття, терміни, класифікації

Одним із основних чинників активного розвитку туризму є наявність туристичних ресурсів. Багато науковців по різному підходили до визначення сутності, змісту та класифікації рекреаційно-туристичних ресурсів.

Термін «ресурс» є запозиченим із французької мови (фр. *ressource*), що означає засіб, спосіб, дані, ресурси і пов'язаний із стародавнім французьким словом *ressourde* – підійматися, а це в свою чергу походить із латинського *resurgere* – знову підійматися, розпрямлятися, знову виникати [93].

Поняття «рекреація» та «рекреаційні ресурси» досліджували М. Мироненко та І. Твердохлебов в праці «Рекреаційна географія» [146]. Рекреація – це сукупність явищ та відношень, які виникають в процесі використання вільного часу для оздоровчої, пізнавальної, спортивної та культурно-розважальної діяльності людей на спеціалізованих територіях, які знаходяться за межами населеного пункту з місцем їх постійного проживання [146].

Терміни «рекреаційні ресурси» і «туристичні ресурси» необхідно розглядати як поняття, які доповнюють один одного. У зв'язку із цим чимало науковців широко використовують термін «туристично-рекреаційні ресурси», як сутність природних та штучно створених людиною об'єктів, необхідних для створення туристичного продукту [161].

Вагомий внесок у розвиток ресурсної тематики в туризмі належить О. Любіцевій [121], де авторка трактує «туристичні ресурси» як об'єкти природи, історії, культури, поточні події, явища, які можуть бути використані у створенні та реалізації туристичного продукту. Туристичні ресурси є мотиваційною підставою для вибору певного туристичного продукту (за видом, напрямком, сезоном та іншими ознаками). Поняття «туристичні ресурси» і «рекреаційні ресурси» використовуються як синоніми, оскільки туризм є формою рекреаційної діяльності. Саме наявність та територіальна локалізація природних та культурно-історичних ресурсів визначає туристично-рекреаційну спеціалізацію певних територій.

Вирішальним кроком на шляху формування сучасної уяви про рекреаційні ресурси є праця Л. Багрової, М. Багорова, В. Преображенського [5] у якій вперше подано визначення поняття «рекреаційні ресурси» та визначено їх як «природні, природно-технічні і соціально-економічні геосистеми та їх елементи, які при існуючих технічних і матеріальних можливостях можуть бути використані для організації рекреаційного господарства» [161].

За О. Шаблієм [227] поняття рекреаційних ресурсів включає в себе не лише множину об'єктів природи, які мають рекреаційні властивості і деякі історико-культурні об'єкти з подібними рисами, а й обсяг рекреаційного потенціалу. Крім цього, сюди входить рекреаційна інфраструктура (усі рекреаційні заклади та їх територіальні системи), а також трудові ресурси зайняті реалізацією рекреаційних послуг.

І. Смаль [204] трактує поняття рекреації як відновлення чи відтворення фізичних і духовних сил, що витрачені людиною в процесі життєдіяльності. Рекреація охоплює різноманітні види діяльності у вільний час, які спрямовані на відновлення сил і задоволення широкого кола особистих й соціальних потреб та запитів. Термін «туристичний ресурс» автор трактує як сукупність природних і соціально-культурних комплексів та їх елементів, що сприяють задоволенню фізіологічних та соціальних потреб людини, відновленню її працездатності та які при сучасній та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях використовуються для прямого й опосередкованого споживання та виробництва туристичного продукту.

В. Кифяк [113] під поняттям «рекреаційні ресурси» розуміє «сукупність природних та антропогенних геосистем, тіл та явищ природи, які мають комфортні властивості і споживчу вартість для рекреаційної діяльності та можуть бути використані з метою відпочинку й оздоровлення людей певного сегменту ринку за допомогою існуючих технологій і матеріальних можливостей».

О. Топчієв [212] трактує рекреаційні ресурси як компоненти природного середовища і феномени (об'єкти, явища) соціокультурного характеру, які, завдяки певним властивостям, можуть використовуватись для рекреаційної діяльності.

М. Мальська [126] трактує «туристичні ресурси» як специфічні властивості природного середовища, а також їх поєднання, прояви людської діяльності, природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, які є предметами зацікавлення туристів, стимулюють їх до подорожі, здатні

задовольнити їхні потреби у відновленні та розвитку фізичних, емоційних та інтелектуальних сил. Туристичні ресурси служать основою для формування туристичного продукту та його пропозиції.

Значний вклад у дослідження туристичних ресурсів Волинської області належать Л. Ільїну [77], О. Ільїній [78], Ж. Бучко [23], В. Стафійчуку [208], І. Волошину [209] та ін.

Туризм орієнтується на використання природних та культурно-історичних ресурсів, хоч досі його розглядали переважно як різновид рекреації, один із видів активного відпочинку, й тому «туристичні ресурси» ототожнюють із поняттям «рекреаційні ресурси». Поняття «рекреаційні ресурси» охоплює такі туристичні об'єкти як засоби розміщення, харчування, музеї, об'єкти та явища природи тощо. Термін «туристичні ресурси» значно ширше розповсюджується на економічні, фінансові, трудові, виробничі, соціальні, інфраструктурні ресурси, які можна використати для організації туризму [93, с. 36–97].

Визначення поняття туризму закріплене у Законі України «Про Туризм» [177]. Відповідно до закону, туризм – це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності [177]. Глобальний етичний кодекс подає більш розгорнуте визначення: «Туризм – це діяльність, яка найчастіше асоціюється з відпочинком, дозвіллям, спортом і спілкуванням з культурою та природою, він повинен плануватися і практикуватися як привілейований засіб індивідуального та колективного вдосконалення; туризм пов'язаний із духовним розкріпаченням, він стає унікальним фактором самоосвіти, терпимості й пізнання різниці між народами та розмаїтістю культур. В усіх видах туристичної діяльності необхідно дотримуватись рівності чоловіків і жінок; туризм повинен сприяти забезпеченню прав людини й особливо специфічних прав найменш захищених груп населення, зокрема, дітей, літніх людей та інвалідів, етнічних меншин» [161].

Д. Хант [258] займався проблемою еволюції термінології та визначень, які використовуються в подорожах та туризмі, насамперед у літературних джерелах США та Канади. Окрім того, автор уточнив використання та визначення понять та термінів для подорожей та туризму у Сполучених Штатах Америки.

Відповідно до закону України «Про туризм» туристичними ресурсами України є пропонувані або такі, що можуть пропонуватися, зокрема туристичні пропозиції на основі та з використанням об'єктів державної, комунальної чи приватної власності [177]. Проблемі вивчення туристичних ресурсів присвячені праці багатьох вчених-географів, економістів, екологів, маркетингологів та інших науковців, серед них О. Бейдик [16]. Автору належать ґрунтовні наукові роботи, серед них монографія «Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування» [16]. В ній визначено рекреаційно-туристичні ресурси, як об'єкти та явища природного, природно-антропогенного, соціального походження, що використовуються для туризму, лікування, оздоровлення, впливають на структуру територіальної організації рекреаційної діяльності, формування рекреаційних районів (центрів), їх спеціалізацію, економічну ефективність, сукупність природних, природно-економічних комплексів та їх елементів, що сприяють відновленню та розвитку фізичних і духовних сил людини, її працездатності у контексті сучасної і перспективної структури рекреаційних потреб, техніко-економічних можливостей й використовуються для прямого й опосередкованого споживання, надання рекреаційно-туристичних і курортно-лікувальних послуг [16].

Існують різні класифікації рекреаційно-туристичних ресурсів. За поданою у монографії класифікацією Н. Паньків [161] туристичні ресурси поділяють на дві великі групи: безпосередні і допоміжні. До безпосередніх туристичних ресурсів належать природні та історико-культурні ресурси, які використовують туристи і відпочивальники (привабливість ландшафту, оздоровчі чинники місцевості, об'єкти пізнання тощо). Допоміжні

(соціально-економічні) туристичні ресурси використовують для освоєння та використання безпосередніх туристичних ресурсів. Їх поділяють на матеріальні, технічні, фінансові, трудові та ін. За функціональними якостями туристичні ресурси поділяють на оздоровчі, пізнавальні, спортивні. Пізнавальні властивості території обумовлені наявністю природних і соціально-культурних об'єктів (пам'ятників історії, культури, музеїв, національних особливостей і традицій населення, унікальних об'єктів природи тощо).

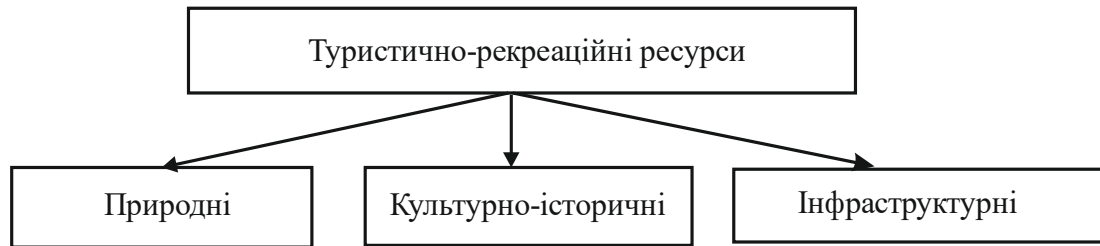
І. Смаль [204] поділяє туристичні ресурси на природні, суспільні та подієві. У цьому поділі суспільні (суспільно-історичні) включають у себе археологічні, культурологічні, археологічні, паркові та техногенні й подієві, що мають наступні тематичні підвиди: громадські, мистецькі, спортивні, культурно-історичні, економічно-політичні та релігійні ресурси.

Існує й інший підхід до класифікації туристичних ресурсів. Зокрема Н. Крачило [87] поділяє туристичні ресурси на три групи: природні, культурно-історичні та соціально-економічні. До природних автор відносить клімат, водні ресурси, мінеральні джерела та лікувальні грязі, рельєф, печери, рослинний і тваринний світ, природні пам'ятники і заповідники, унікальні природні об'єкти. До культурно-історичних – музеї, виставки, театри, археологічні пам'ятки, етнографічні особливості, фольклор. До соціально-економічних автор відносить транспортну доступність і рівень розвитку транспортної мережі, економіко-географічне положення, рівень економічного розвитку, сучасну та перспективну територіальну організацію, рівень забезпечення обслуговування населення, трудові ресурси.

І. Волошин [209] у співавторстві поділяє туристично-рекреаційні ресурси на: пам'ятники та пам'ятні місця пов'язані з життям та діяльністю державних діячів, діячів науки та культури; історичні та архітектурні пам'ятки, музеї, заповідні місця, пам'ятки природи, парки; інші об'єкти.

У колективній монографії «Туристичні ресурси України» О. Любіцева у співавторстві подає сутнісний, діяльнісний, атрактивний, ціннісний,

функціональний та еколого-економічний підходи до класифікації туристично-рекреаційних ресурсів.

Рис.1.1. Класифікація туристичних ресурсів (сутнісний підхід) за О. Любіцевою [121].

Особливої уваги заслуговує сутнісний підхід, який передбачає поділ туристично-рекреаційних ресурсів на три групи: природні, історико-культурні та інфраструктурні (рис. 1.1) [121].

Рис. 1.2. Структура основних типів рекреаційно-туристських ресурсів (структура сакроблоків), за О. Бейдиком [16].

Класифікація рекреаційно-туристських ресурсів О. Бейдика [16] складаються з природних, природно-антропогенних та суспільно-історичних

ресурсів. До їх складу входять архітектурно-історичні, біосоціальні, подійні ресурси, трансресурсні об'єкти (гомогенні та парарекреаційні ресурси). Окрему групу становлять об'єкти рангу суперточка-тур, які можуть інтегрувати всі вищеназвані складові (рис. 1.2).

Розглянемо основні складові рекреаційно-туристичних ресурсів. Важливе місце у структурі рекреаційно-туристичних ресурсів належить природним ресурсам та умовам. Природні туристично-рекреаційні ресурси (ПТРР) – це компоненти природного середовища та їх територіальні поєднання, які мають сприятливі для туристично-рекреаційної діяльності властивості і слугують матеріальною основою для організації лікування, оздоровлення, відпочинку та туризму. Природними умовами є компоненти та якості природного середовища, які сприяють туристично-рекреаційній діяльності, але не є її матеріальною основою [235], їх вивченням займався П. Штойко [232].

Природні РТР – об'єкти та явища природного походження залучені у сферу рекреації. Життєвий цикл рекреаційних ресурсів може бути надтривалим, тривалим, короткотривалим, епізодичним. У просторі вони можуть бути космополітичними, зональними, азональними, дискретними, континуальними. За значенням – традиційними, ексклюзивними, рідкісними, унікальними. За конфігурацією – площинними, лінійними, точковими [16].

В. Мацола [125] відносить до природних ресурсів, до прикладу, ліси, кліматичні місцевості, поверхневі води, лікувальні речовини (грязі, озокерит), а також рекреаційні властивості гірських та передгірських ландшафтів, природоохоронні території. Інші науковці мають власне бачення місця природних ресурсів у загальній структурі туристичних ресурсів. Наприклад, О. Шаблій [228] розглядає природні ресурси як складову природних властивостей території, до яких належать природні умови, характерні риси природного довкілля, природні ресурси тощо. Варто зауважити, що існують різні класифікації природних туристичних ресурсів – природно-географічна, екологічна, економіко-географічна та інші.

В. Мацола [125] при обґрунтуванні поняття природних ресурсів зауважив, що необхідно розрізняти поняття: природний ресурс та природний елемент. Л. Черчик [235] виокремлює компонентний, функціональний, територіальний підходи до класифікації природних рекреаційних ресурсів. У компонентній структурі автор поділяє природні туристично-рекреаційні ресурси на спеціальні та загальні рекреаційні ресурси та умови.

Природно-антропогенні РТР – це геосистеми, до складу яких входять як природні, так і антропогенні об'єкти, що використовуються в туристично-рекреаційному господарстві (природні та біосферні заповідники, національні природні парки, заказники, ботанічні сади, зоологічні парки, дендрологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, регіональні ландшафтні парки тощо). До складу природно-антропогенних РТР входять: ландшафти та різноманітні компоненти природи (геологічні, орографічні, гідрологічні, кліматичні, ґрунтово-рослинні, фауністичні) [16].

Л. Черчик [235] до природних туристично-рекреаційних ресурсів відносить об'єкти природно-заповідного фонду. Відповідно Закону України «Про природно-заповідний фонд України» структура природно-заповідних об'єктів загальнодержавного та місцевого значення включає 11 категорій об'єктів: *природні території та об'єкти* – природні заповідники, біосферні заповідники (біосферні резервати), національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища; *штучно створені об'єкти* – ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки садово-паркового мистецтва [183].

Для туристичної та рекреаційної діяльності використовують національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, пам'ятки природи, ботанічні сади. Вагоме значення в структурі рекреаційно-туристичних ресурсів відводять культурно-історичним ресурсам. Відповідно до Закону України «Про охорону історико-культурної спадщини» [185] об'єкти культурної спадщини поділяються на археологічні, історичні, об'єкти монументального мистецтва, об'єкти архітектури, об'єкти містобудування,

об'єкти садово-паркового мистецтва, ландшафтні, об'єкти науки і техніки, споруди.

Історико-культурні пам'ятки є важливими об'єктами огляду на туристичних маршрутах, екскурсіях, подорожах, їх вважають цінним джерелом інформації, чинником формування національної самосвідомості українського суспільства. Переважно під ними розуміють окремі споруди, предмети, пам'ятні місця, які пов'язані з історичними подіями, витвори матеріальної та духовної культури, що мають історичну, наукову, художню або іншу культурну цінність [161]. Історико-культурні об'єкти необхідно розглядати з позиції атрактивності. Атрактивність – головні системні властивості туристичних, природних та історико-культурних об'єктів, що засвідчують їхню туристичну цінність [121].

Суспільні туристично-рекреаційні ресурси Л. Черчик [235] поділяє на спеціальні та загальні. До спеціальних відносяться культурно-історичні, подієві, туристичні ландшафтно-техногенні комплекси, туристично-рекреаційну інфраструктуру. І. Смаль [204] у структурі туристично-рекреаційних ресурсів виділяє соціально-культурну або суспільну складову. Н. Крачило [87] до культурно-історичних долучає музеї, виставки, театри, археологічні пам'ятки, етнографічні особливості, фольклор тощо. В. Кравців, М. Копач [84] історико-культурні пам'ятки трактують як пам'ятки історії та культури створені людиною, які мають суспільно-виховне значення, становлять пізнавальний інтерес і можуть бути використані в туристичній діяльності. До складу історико-культурних пам'яток входять пам'ятки історії, архітектури, мистецтва, етнографічні пам'ятки і пам'ятки національної творчості.

Отже, проаналізовані і співставленні підходи до класифікації рекреаційно-туристичних ресурсів у більшості науковців віднесені до природних, суспільно-історичних й соціально-економічних (інфраструктурних) ресурсів.

За О. Бейдиком [16] суспільно-історичні рекреаційно-туристичні ресурси включають об'єкти та явища антропогенного (соціально-економічного, суспільно-історичного) походження, залучені у рекреаційну та сферу туризму. До складу суспільно-історичних РТР входять архітектурно-історичні, біосоціальні, подійні РТР, які є складовою ресурсно-рекреаційного поля України. Кожна з цих складових має свої особливості та специфіку.

Архітектурно-історичні рекреаційно-туристичні ресурси включають пам'ятки архітектури, як будь-який витвір архітектурно-будівельної діяльності людини. Він становить для суспільства історичну, наукову, мистецьку або іншу культурну цінність. Пам'ятки архітектури – переважно унікальні громадські, культові, промислово-виробничі, військові споруди, пам'ятки садово-паркового мистецтва, пам'ятники монументального мистецтва, які зберегли свою автентичність і становлять історичну, наукову, мистецьку й іншу історико-культурну цінність [16].

До складу архітектурно-історичних РТР належать наступні типи містобудівних споруд: споруди громадської, промислової, військової, культової архітектури, садово-паркового мистецтва, архітектурні та матеріальні й скульптурні пам'ятники [16, с. 92]. Автор не включає до архітектурно-історичних археологічні пам'ятки та музеї які відіграють суттєву роль у становленні історії краю та становлять значний туристичний інтерес. У нашій структурі викладу пропонуємо доповнити вищенаведені ресурси до загальної структури дисертаційної роботи.

У вітчизняній туристичній літературі з досліджень туризму поняття біосоціальних ресурсів мало розглядалось. Уперше спробу висвітлення біосоціальних ресурсів у структурі рекреаційно-туристичських ресурсів здійснив О. Бейдик [16, с. 115].

Біосоціальні рекреаційно-туристичні ресурси (БРТР) – специфічна складова рекреаційно-туристичних ресурсів, яка об'єднує культурно-історичні та інші об'єкти, пов'язані з певним життєвим циклом тієї чи іншої

видатної особи (народження, діяльність, смерть (загибель), поховання) [16, с. 115].

Важливою складовою суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів є подієві ресурси, які є основою для здійснення подорожей із метою відвідання різноманітних подій. *Подієвий туризм* – це напрям туризму, де мотивацією для подорожі виступає відвідання певної події. До таких подій належать зокрема спортивні та воєнізовані змагання, культурні заходи, відтворення історичних подій, фестивалі, виставки, концерти, ярмарки, карнавали тощо. Розвиток подієвого туризму ґрунтується на формуванні нових подієвих турів, які з випадкових переходять у розряд регулярних, що сприяє залученню широкого контингенту туристів. Подієвий туризм дає можливість уникнути такої гострої проблеми в туризмі як сезонний чинник. Такий вид туризму стимулює розвиток інфраструктури регіону та надходження прибутку від туризму, тож регіон отримує вигоди завдяки певній події [235].

Л. Черчик [235, С. 26] зі співавторами до подієвих ресурсів відносить спортивні змагання, культурно-мистецькі заходи, політичні акції, унікальні природні явища і класифікує подієві за тематикою заходу на:

- громадські (гастрономічні фестивалі, фестивалі і виставки квітів);
- мистецькі (музичні, театральні фестивалі і конкурси, кінофестивалі, фольклорні обряди);
- культурно-історичні театралізовані шоу (карнавали, національні фестивалі і свята);
- спортивні (спортивні змагання, ралі, перегони і регати, спортивні фестивалі);
- економічні (аукціони, покази мод, ярмарки і виставки, автомобільний й авіаційний салони, економічні форуми);
- політичні (політичні заходи та акції);
- релігійні (релігійні свята, ходи і події);

Основою для розвитку подієвого туризму за О. Міщенко [139] є мистецькі та громадські заходи, виставки, ярмарки, гастрономічні фестивалі, виставки квітів.

Вагоме значення у структурі рекреаційно-туристичних ресурсів належить інфраструктурним ресурсам. Визначальне місце у їх системі належить матеріально-технічній базі, санаторіям, пансіонатам з лікування, санаторніям-профілакторіям, будинкам та пансіонатам відпочинку, туристично-екскурсійним бюро та центрам, установам організаціям та управлінням туристично-рекреаційною діяльністю регіону, туристичним та спортивним клубам. За функціональним призначенням інфраструктура туристично-рекреаційної сфери поділяється на виробничу і соціальну. До виробничої інфраструктури належить транспорт, зв'язок, будівельна індустрія, водо- та енергопостачання; до соціальної – туристичні готелі, кемпінги, мотелі, квартирний фонд, транспортні організації, навчальні заклади підготовки спеціалістів для рекреаційної сфери, інформаційні та рекламні служби, підприємства з виробництва і продажу товарів туристичного попиту, підприємства громадського харчування, побутового обслуговування, культури, дитячі та медичні установи [235, с. 41].

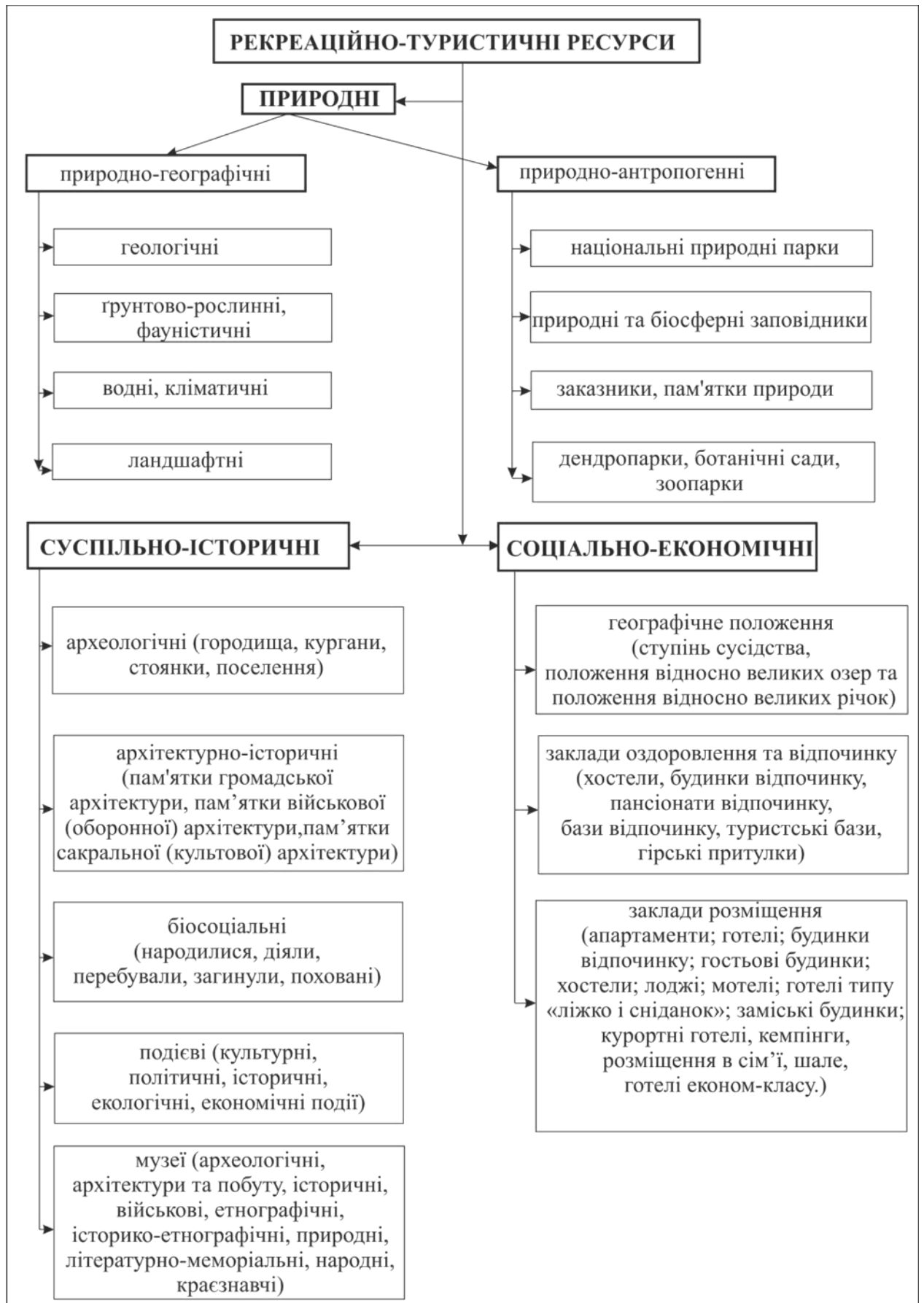
Туристична інфраструктура – це сукупність готелів та інших засобів розміщення, засобів транспорту, об'єктів громадського харчування, об'єктів пізнавального, ділового, оздоровчого, спортивного чи іншого призначення, організацій, що представляють екскурсійні послуги та послуги перекладача-гіда [162]. Питання інфраструктурних туристично-рекреаційних об'єктів висвітлено у працях: К. Кривеги [98], Н. Паньків [161], О. Музиченко-Козловської [149], О. Гаталяк [34], О. Корнус, А. Корнус [100], Н. Чир, Р. Качаровського [236], О. Бейдика [16], М. Мальської [126], В. Кифяк [114], О. Любіцевої [121], С. Кузика [104] та ін.

Н. Крачило замість інфраструктурних туристичних ресурсів вживає термін «соціально-економічні» ресурси, до яких відносить транспортну доступність і рівень розвитку транспортної мережі, економіко-географічне

положення, рівень економічного розвитку, сучасну та перспективну територіальну організацію, рівень забезпечення обслуговування населення, трудові ресурси, особливості населення [87].

О. Любіцева, Є. Панкова, В. Стафійчук до інфраструктурних туристичних ресурсів відносять територію, яка сама є ресурсом (протяжність тієї чи іншої території, географічне положення), населення з традиційною культурою (одяг, їжа, напої, вірування, традиційні ремесла, свята, обряди), втіленою як в традиційну, так і в сучасну систему господарювання, яка забезпечує функціонування туристичної галузі в складі суспільно-географічного комплексу території шляхом розвитку виробничої та соціальної інфраструктури [121].

Рекреаційно-туристичні ресурси включають рекреаційний, діловий, релігійно-паломницький, сентиментальний та сільський зелений туризм [103]. Рекреаційний туризм – це подорожі з метою відпочинку, оздоровлення чи лікування з використанням природних властивостей клімату, мінеральних вод, лікувальних грязей, ландшафтів та інших ресурсів. Автор поділяє його на лікувальний та відпочинково-оздоровчий. За С. Кузиком діловий туризм – це поїздки пов'язані з виконанням фахових обов'язків з метою відвідування об'єктів, які належать фірмі та мають певний інтерес [103]. Інший вид туризму – релігійно-паломницький який передбачає відвідування культових (сакральних) місць. Паломницький туризм пов'язаний із мандрівкою із релігійною метою. Сентиментальний туризм – це відвідування місць пов'язаних із історією рідного краю, життя предків або особисте перебування пов'язане з емоційним піднесенням, ностальгією, змішаних почуттях. За С. Кузиком сільський зелений туризм передбачає проведення вільного часу в сільському середовищі, де є відповідна забудова, сільський побут, знайомий ландшафт. Розвитком молодіжного та юнацького туризму займався В. Зейко [68]. На основі аналізу літературних джерел в ході нашого дослідження систематизовано й укладено узагальнену структуру рекреаційно-туристичних ресурсів (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Узагальнена структура рекреаційно-туристичних ресурсів*

*за О. Бейдиком [16] з доповненнями автора

Проаналізувавши вищенаведені трактування термінів «ресурс», «туристичні ресурси», «рекреаційні ресурси», «природні», «природно-антропогенні», «подієві», «біосоціальні», «інфраструктурні рекреаційно-туристичні ресурси», вважаємо, що *рекреаційно-туристичні ресурси* – це природні, археологічні, архітектурно-історичні, біосоціальні, подієві, та соціально-економічні об'єкти та ресурси з урахуванням їх геопосторового положення, які можна використовувати в цілях туризму та рекреації.

1.3. Методика оцінювання рекреаційно-туристичних ресурсів

Результати нашої дисертаційної праці базуються на методиці О. Бейдика [16] за якою проведено бальну оцінку рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області за наступними блоками: геопросторовий, природний, природно-антропогенний, архітектурно-історичний, інфраструктурний, біосоціальний та подійний блоки. Кожен із блоків оцінено п'ятибальною шкалою (від 1 до 5 балів).

Бал геопросторового блоку адміністративних одиниць – визначався на основі аналізу: 1) ступеня сусідства адміністративно-територіальних одиниць області; 2) положення адміністративно-територіальних одиниць Волинської області відносно великих озер; 3) положення адміністративно-територіальних одиниць області відносно великих річок (розглядалися лише великі річки: Прип'ять, Західний Бух, Турія, Стохід, Буг, Стир як найбільші).

Поняття «геопросторове положення» означає відношення досліджуваної території до будь-яких інших адміністративних одиниць, які знаходяться поза їх територію.

Оцінка ступеня сусідства адміністративно-територіальних одиниць Волинської області проводилась з використанням методики Ю. Гладкого [38], яка включала визначення коефіцієнтів відносної віддаленості (K_n) або ранг сусідства. Коефіцієнт відносної віддаленості – це відстань між адміністративними районами у кількості адмінодиниць, які відмежовують

даний район (враховуючи і його самого) від іншого; чим нижчий коефіцієнт K_n – тим дана територія буде мати більш вигідне географічне становище по відношенню до іншої.

Обчислено коефіцієнти абсолютного ступеня сусідства (S_s); коефіцієнт (узагальнюючий показник) – сума коефіцієнтів відносної віддаленості між районами ($S_s = K_1 + K_2 + K \dots + K_n$, де $n = 16$); за його допомогою можна обґрунтовано оцінити положення території (в нашому випадку адміністративного району) в межах області; низький коефіцієнт S_s свідчить про значний потенціал району.

Підраховано середній ранг сусідства (R_s) як співвідношення коефіцієнта абсолютного ступеня сусідства (S_s) до кількості адміністративних одиниць області ($R_s = S_s : n$, де $n = 16$); середній ранг сусідства (R_s) за своєю суттю близький до коефіцієнта абсолютного ступеня сусідства (S_s), але відображає ранг сусідського положення конкретного елемента (району) у відношенні до всіх інших елементів системи (системою в даному випадку є територія Волинської області).

Для розрахунку сусідства побудовано граф для взаємо розташування та на його основі складено матрицю. У комірках (клітинах) матриці вказується ранг сусідства. При цьому райони, які мають спільний кордон вважаються сусідами першого порядку та їх ранг сусідства відповідає коефіцієнту 1 сусіди сусідів першого порядку для даного об'єкту уже вважаються сусідами другого порядку і їм присвоюється коефіцієнт 2 і т.д. В аналізі балу сусідства виходили з того, що чим меншим є середній бал сусідства, тим вищою цінність території, що 5 балів – до 1,5; 4 бали – 1,6–1,8; 3 бали – 1,9–2,1; 2 бали – 2,2–2,4; 1 бал – понад 2,5.

Оцінка положення адміністративно-територіальних одиниць Волинської області відносно великих річок проводилась на основі використання методики Ю. Гладкого [38]. Подальші дослідження вимагали виявлення коефіцієнтів відносної віддаленості від річок Прип'ять (Pr), Турія (Tu), Стохід (Sth), Стир (St), Західний Буг (Zb), Луга (Lu); коефіцієнт

відносної віддаленості від річки – це відстань від Прип'яті, Турії, Стоходу, Стиру, Західного Бугу, Луги у кількості адмініюдиниць, які відмежовують даний район (враховуючи її саму) від річки; чим нижчі коефіцієнти тим її положення до них буде вигіднішим.

Коефіцієнт сумарної віддаленості від річок (S_r) – це сума коефіцієнтів відносної віддаленості від Прип'яті (P_r), Турії (T_u), Стоходу (S_{th}), Стиру (S_t), Західного Бугу (Z_b), Луги (L_u) ($S_r = P_r + T_u + S_{th} + S_t + Z_b + L_u$); низький коефіцієнт S_r свідчить про вигідність розташування районів щодо положення усіх річок;

Середній ранг віддаленості від річок (R_r) – це співвідношення коефіцієнта сумарної віддаленості від усіх річок (S_r) до кількості великих річок ($R_r = S_r : n$, де $n = 2$); середній ранг віддаленості від річок (R_r) дає загальне уявлення про потенціал прирічкового положення кожного адміністративного-територіального суб'єкта Волинської області;

Додатковий коефіцієнт відносної віддаленості від Прип'яті (P_{r_1}); великі річки Прип'ять та Західний Буг вирізняються своїм геополітичним, економічним, культурно-історичним, рекреаційно-туристичним значенням, вихід території до Прип'яті (на відміну від Західного Бугу) у Волинській області має більшу вагу, тому застосовано коефіцієнт P_{r_1} ($P_{r_1} : 4$);

Удосконалений середній ранг віддаленості (R_{r_1}) від річок – це співвідношення суми коефіцієнтів $P_{r_1} + Z_b + L_u : n$, де $n = 2$).

В основу бальної оцінки положення адміністративно-територіальних одиниць Волинської області відносно великих річок покладено показник удосконаленого середнього рангу віддаленості від річок (R_r). У визначенні балу оцінки положення відносно великих річок виходили з того, що чим меншим є R_{r_1} , тим вищою є цінність території. Отже: 5 балів – до 2,5; 4 бали – 2,6–3,2; 3 бали – 3,3–3,9; 2 бали – 4–4,6; 1 бал – понад 4,7. У визначенні балу сусідства виходили з того, що чим меншим є середній бал сусідства, тим вищою цінність території, що 5 балів – до 1,5; 4 бали – 1,6–1,8; 3 бали – 1,9–2,1; 2 бали – 2,2–2,4; 1 бал – понад 2,5.

Бал геопросторового блоку адміністративно-територіальної одиниці визначався як сума балів оцінки ступеня сусідства, положення відносно великих озер (Світязь, Люб'язь, Велике Згоранське) та відносно великих річок (Прип'яті, Турії, Стоходу, Стиру, Західного Бугу, Луги). При визначенні балу географічного положення застосовувалась градація: 1 бал – до 6; 2 бали 7–8; 3 бали 9–10; 4 бали 11–12; 5 балів понад 13.

Методика оцінки природного рекреаційно-ресурсного блоку. В основу оцінки було покладено застосування розробленої методики та використання топографічної карти Волинської області масштабу 1:200 000. Карти такого масштабу були основою аналізу природної складової ресурсного потенціалу. Було проаналізовано рослинні, гідрографічні (обчислені площі рослинного покриву, актуальних смуг великих і середніх річок, озер, боліт).

Методика дослідження природних РТР заснована на обробці експедиційних матеріалів, аналізі картографічних матеріалів та статистичних джерел: 1) використання таблиць; 2) використання одномасштабних топографічних карт; 3) використання приладів вимірювання величин на картосхемах та ПК для обробки відповідної інформації; 4) побудова матриць природних РТР, створення картографічних моделей важливих складових ресурсно-рекреаційного поля; 5) створення узагальнюючої матриці ресурсно-рекреаційного рейтингу адміністративно-територіального поділу Волинської області; 6) розробка ресурсно-рекреаційних паспортів одиниць адміністративно-територіального поділу Волинської області;

Методика аналізу гідрографічної мережі включала класифікацію річок за розміром як основним видом критерій (беруться довжина річок і площа їх водозбору). Виділяють три типи річок: малі (площа водозбору до 2 тис. км², довжина від 10 до 100 км), середні (площа водозбору до 2 тис. км², довжина від 10 до 100 км), великі (площа водозбору до 2 тис. км², довжина від 10 до 100 км).

Методика дослідження гідрографічної мережі полягала в картометричному аналізі топооснов однакового масштабу (1:200 000)

адміністративно-територіальних одиниць Волинської області, заповненні відповідних таблиць основних типів гідрологічних об'єктів (річок, озер);

Визначення довжин і площ проводилось за допомогою курвиметрів, циркулів, планіметрів, палетки (комірки 2 см x 2 см, 1 см x 1 см, 1 мм x 1 мм), а також площі акваторії.

Методика аналізу рослинного покриву та боліт (площа рослинного покриву). У бальній оцінці рослинних ресурсів до уваги бралися дві основні ознаки 1) лісопокритої площі території (лісам як більш вагомому для організації рекреації та туризму типу рослинності надавалась перевага перед іншими типами – рослинністю луків і боліт); 2) покрита площа лісів.

При визначенні балу площі залісненості території виходили з того, що: 1 бал до 268 км²; 2 бали 269–472 км²; 3 бали 473–677 км²; 4 бали – 678–882 км²; 5 балів 883 км² і більше.

При визначенні балу площі лісів (у %) виходили з того, що: 1 бал до 13,6%; 2 бали 14–22%; 3 бали 23–24%; 4 бали 30–38%; 5 балів 39% і більше.

Оцінка геологічних ресурсів (мінеральні води і лікувальні пелоїди). У визначенні геологічних ресурсів (мінеральних вод) обчислювалось забезпечення адміністративно-територіальних одиниць видобутком підземних вод (тис. м³/добу). Отримані значення оцінювались за п'ятибальною системою: 1 бал до 9 тис. м³/добу; 2 бали 10–19 тис. м³/добу; 3 бали 20–29 тис. м³/добу; 4 бали 30–39 тис. м³/добу; 5 балів понад 40 тис. м³/добу.

Отже, при визначенні геологічних ресурсів (озерних родовищ сапропелю) обчислювалось % розвіданих у кожній адміністративно-територіальній одиниці родових сапропелю в області, забезпечення адміністративно-територіальних одиниць видобутком підземних вод. Отримані значення оцінювались за п'ятибальною системою: 1 бал – до 3,34 %; 2 бали 3,35 – 6,19%; 3 бали 6,2 – 9,04; 4 бали 9,05 – 11,89 %; 5 балів – понад 11,9.

Оцінка земельних ресурсів. У визначенні оцінки земельних ресурсів адміністративно-територіальних одиниць обчислено загальну площу земель (га) природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення. Отримані значення оцінювались за п'ятибальною системою: 1 бал – до 6 438 га; 2 бали від 6 439 до 12 173 га; 3 бали від 12 173 до 17 908 га; 4 бали від 17 910 до 23 644 га; 5 бали понад 23 645.

Оцінка кліматичних ресурсів. Кліматичні ресурси оцінювались за такими показниками: 1) середня температура липня; 2) тривалість періоду з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$; 3) річна кількість опадів. У оцінці середньої температури липня з двох показників до уваги бралися найнижчі показники місяця, що розцінювалось як більш вагома (більш контрастна), ніж найвищі показники, межа температурної комфортності, її нижчий рівень (1 бал): Отже, 1 бал до 18,8; 2 бали 8,9–18,98; 3 бали 19–19,09; 4 бали 19,09–19,17; 5 балів понад 19,2.

Дані про тривалість періоду з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$ бралися з [179]. Відносно районів вказувались лише кількість днів з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$, відносно інших адміністративних одиниць – наводився період з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$, тому для зручності порівняння даних кожного суб'єкта адміністративного поділу розраховувалося середньоарифметичне, яке порівнювалось і отримало відповідний бал.

В оцінці річної кількості опадів із двох-трьох показників враховувались лише максимальні (праві), що розцінювалось як більш вагома ніж мінімальні показники (ліві), межа комфортності, її найнижчий рівень (1 бал). Це пояснюється традиційно більш позитивним відношенням населення до сонячних днів у порівнянні з дощовими. Таким чином, 1 бал до 5; 2 бали 6–7; 3 бали 8–9; 4 бали 10–11; 5 балів 12 і більше.

Бал оцінки кліматичних ресурсів адміністративно-територіальних одиниць Волинської області визначався як сума балів оцінки середньої температури липня, річної кількості опадів, тривалості періоду з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$. При визначенні балу кліматичних ресурсів

виходили з того, що 1 бал до 145 днів; 2 бали 146 днів; 3 бали 147 днів; 4 бали 148 днів; 5 бали 149 днів і більше.

Оцінка гідрологічних ресурсів. До гідрографічних ресурсів відносили площі актуальних смуг і рекреаційних акваторій, які розраховувались за відповідною методикою. Гідрографічні РТР включають такі складові водних об'єктів (болота, водосховища, озера, річки). 1) площу актуальних смуг і рекреаційних акваторій річок; 2) площу актуальних смуг і рекреаційних акваторій озер; 3) площу актуальних смуг та акваторій водосховищ; 4) площу актуальних смуг та акваторій боліт.

Зважаючи на те, що розміри (площа) акваторій річок, озер, водосховищ, боліт менша за площу морів, а також те, що для рекреації використовується не тільки прибережна частина річок, озер, водосховищ, більш віддалені, глибокі ділянки (рибалка, рух суден), враховувалась вся акваторія річок. Рекреаційна акваторія включає усю водну поверхню річки, озера, водосховища.

Оцінка озер. В основу бальної оцінки положення адміністративно-територіальних одиниць відносно озер: Світязь, Люб'язь та Велике Згоранське було покладено показник удосконаленого середнього рангу віддаленості від озер (R_{o1}). У визначенні балу оцінки положення відносно озер Світязь, Люб'язь та Велике Згоранське виходили з того, що чим менший R_{o1} , тим вигідніше географічне (приозерне) положення території. Отже, 5 балів – до 2; 4 бали 2,1–2,46; 3 бали 2,5–2,86; 2 бали 2,9–3,2; 1 бал 3,3 і більше.

Бал оцінки гідрографічних ресурсів адміністративних одиниць визначався за часткою загальної площі актуальних смуг та рекреаційних акваторій річок, озер, водосховищ, боліт від площі адміністративної одиниці. У визначенні балу гідрографічних ресурсів виходили з того, що 1 бал до 5,4 %; 2 бали 5,6–9,1%; 3 бали 9,2–12,8%; 4 бали 12,9–16,4%; 5 балів понад 16,5%.

Оцінка рослинних ресурсів. У бальній оцінці рослинних ресурсів адміністративно-територіальних одиниць Волинської області до уваги бралися дві характеристики лісопокритої площі території (лісам як більш вагомому для організації рекреації та туризму типу рослинності надавалась перевага перед іншими типами – рослинністю луків, боліт) 1) площа лісів; 2) залісненість території. У визначенні балу площі лісів виходили з того, що 1 бал – до 13,6%; 2 бали 14–22%; 3 бали 23–31%; 4 бали 32–40; 5 бали понад 41%.

Інтегральна оцінка природного блоку. Бал природного блоку адміністративно-територіальних одиниць Волинської області визначався як сума балів оцінки геологічних, рослинних, гідрографічних, кліматичних ресурсів. У визначенні балу природного блоку обчислювалась загальна сума балів за кожним природним елементом. В оцінці природного блоку застосовувалась градація: 1 бал до 6 балів; 2 бали 7–10 балів; 3 бали 11–13; 4 бали 14–17; 5 балів понад 18 балів.

Оцінка природно-антропогенних рекреаційно-туристичних ресурсів. До складу природно-антропогенних РТР входять національні природні парки, біосферні та природні заповідники, заказники, пам'ятки природи, регіональні ландшафтні парки, заповідні урочища, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, ботанічні сади, лісо-, гідро-, зоологічні, дендро-, лукопарки, печерні міста. Методика дослідження природно-антропогенних рекреаційно-туристичних ресурсів полягала в застосуванні ряду програм для обробки відповідної статистичної інформації щодо забезпеченості Волинської області об'єктами природно-заповідного фонду.

Для оцінки навантаження площі об'єктів природно-заповідного фонду створено картосхему, де якісним фоном виділені адміністративні райони із найбільшою площею таких об'єктів. Для визначення навантаження адміністративних районів області складено шкалу навантаження розподілену на п'ять рівнів: дуже низький, низький, середній, високий, дуже високий.

В основу бальної оцінки природно-антропогенних РТР покладено частку площі (у %) природоохоронних територій адміністративно-територіальних одиниць Волинської області. У визначенні балу природно-антропогенного блоку виходили з того, що 1 бал до 9 %; 2 бали 10–18 %; 3 бали 19–27 %; 4 бали 28–36 %; 5 балів понад 37 %.

Оцінка складових суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів. Археологічні пам'ятки. В основу бальної оцінки археологічних РТР покладено кількість найвизначніших археологічних пам'яток. У визначенні балу археологічних РТР ресурсів адміністративно-територіальних одиниць Волинської області виходили з того, що: 1 бал до 11 пам'яток; 2 бали 12–23 пам'яток; 3 бали 24–35 пам'яток; 4 бали 36–47 пам'яток; 5 балів понад 48 археологічних пам'яток.

Архітектурно-історичні рекреаційно-туристичних ресурсів. Методика дослідження архітектурно-історичних рекреаційних ресурсів (пам'яток архітектури) передбачає комплекс досліджень, що проводиться на основі теоретичних, бібліографічних, архівних джерел. Вивчення архітектурно-історичних об'єктів проводилось і під час польових сезонів, і в ряді організацій, установ архітектурного, історичного, містобудівного профілю у м. Луцьку. В основу бальної оцінки архітектурно-історичних РТР покладено кількість найвизначніших архітектурно-містобудівних споруд. При визначенні балу архітектурно-історичного блоку адміністративно-територіальних одиниць Волинської області виходили з того, що 1 бал до 9 пам'яток; 2 бали 10–18 пам'яток; 3 бали 19–27 пам'яток; 4 бали 28–35 пам'яток; 5 балів понад 36 пам'яток.

Пам'ятки військової (оборонної) архітектури. У визначенні балу архітектурно-історичного блоку адміністративно-територіальних суб'єктів Волинської області виходили з того, що 1 бал до 1 пам'ятки; 2 бали 2–3 пам'яток; 3 бали 4–5 пам'яток; 4 бали 6–7 пам'яток; 5 балів понад 8 пам'яток.

Сакральні (культові) споруди. У визначенні балу пам'яток сакральної (культової) архітектури адміністративно-територіальних одиниць області

виходили з того, що 1 бал – до 9 споруд; 2 бали 10–15 споруд; 3 бали 16–21 споруда; 4 бали 22–27 споруд; 5 балів понад 28 споруд.

Музеї. У визначенні балу музеїв адміністративно-територіальних суб'єктів Волинської області виходили з того, що 1 бал до 3 музеїв; 2 бали 4–6 музеїв; 3 бали 7–9 музеїв; 4 бали 10–12 музеїв; 5 балів понад 13 музеїв.

Біосоціальні рекреаційно-туристичні ресурси. Методика оцінки біосоціальних рекреаційно-туристичних ресурсів полягала в аналізі літературних та інших джерел, що вміщували відомості про видатних особистостей, з якими пов'язана територія, окреслена сучасними кордонами того чи іншого району області (аналіз загальної кількості БРТР в її межах, прорахунок однієї і тієї ж особи в декількох категоріях якщо на це є допустимі підстави). В основу бальної оцінки біосоціальних РТР покладено кількість найвизначніших біосоціальних ресурсів. При визначенні балу біосоціальних ресурсів адміністративно-територіальних одиниць Волинської області виходили з того, що: 1 бал до 5 подій; 2 бали 6–10 подій; 3 бали 11–15 подій; 4 бали 16–20 подій; 5 балів понад 21 подія.

Оцінка подієвих рекреаційно-туристичних ресурсів. Події можуть підсилюватись матеріальними пам'ятками, а можуть зберігатись лише в нечисленних і забутих літературних джерелах, а то і взагалі лише в пам'яті населення, окремих свідків. Безумовно, ПРТР можуть дублювати інші ресурси (економічні, архітектурно-історичні, природно-антропогенні та ін.), є певним проявом статистичної коректності.

Методика визначення подієвої цінності території полягає у визначенні структури ПРТР (їх типів), загальної чисельності ПРТР у межах області. Події не картографуються якщо: 1) подія просторово локалізована; 2) подія відбувалась за межами сучасної території країни; 3) подія не має суттєвого суспільно-політичного, історичного, економічного або іншого значення, а тому не розглядається як подійний ресурс. В аналізі структури найвизначніших ПРТР виділено п'ять складових (п'ять видів подій): політичні, військові, культурні, економічні, екологічні. Події аналізувались у

період з X по XXI ст. В основу бальної оцінки подійних РТР було покладено кількість найвизначніших подійних ресурсів. При визначенні балу подійного блоку адміністративно-територіальних одиниць Волинської області виходили з того, що 1 бал до 3; 2 бали від 4–7; 3 бали 8–11; 4 бали 12–15; 5 балів понад 16. За результатами аналізу енциклопедичних та монографічних джерел у Волинській області виявлено 72 події, серед них: споруджена у Володимирі-Волинському на замовлення волинського князя Мстислава Ізяславича Успенського Собору (1156–1160 рр.), відкриття Колодязненського літературно-меморіального музею Лесі Українки – філіалу Волинського краєзнавчого музею (10.07.1949 р.), створення Шацького національного природного парку (1983 р.).

Інфраструктурні рекреаційно-туристичні ресурси. У визначенні балу інфраструктурних РТР адміністративно-територіальних одиниць Волинської області розглядалися такі показники: 1) кількість закладів оздоровлення та відпочинку; 2) кількість туристичних готелів. Бал оцінки інфраструктурного блоку адміністративної одиниці визначався за загальною кількістю туристичних готелів, закладів оздоровлення та відпочинку. У визначенні балу інфраструктурного блоку виходили з того, що: 1 бал до 10 рекреаційно-туристичних закладів; 2 бали 11–20; 3 бали 21–30; 4 бали 31–40; 5 балів понад 41 рекреаційно-туристичний заклад.

Інтегральна оцінка рекреаційно-туристичних ресурсів. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу адміністративно-територіальних одиниць Волинської області визначався як сума балів семи блоків: геополітичного, природного, природно-антропогенного, архітектурно-історичного, інфраструктурного, біосоціального, подійного. При визначенні загального балу застосовувалась така градація: 1 бал до 7 пунктів; 2 бали 8–11 пунктів; 3 бали 12–15 пунктів; 4 бали 16–19 пунктів; 5 балів 20 і більше. Кожен бал відповідає ресурсно-рекреаційному рейтингу адміністративно-територіальної одиниці області. Відповідно 1 – дуже низький рейтинг; 2 бали – низький; 3 бали середній; 4 високий; 5 балів дуже високий.

Аналіз моделі є основою для: а) рейтингового ресурсно-рекреаційного районування території Волинської області; б) рейтингового ресурсно-рекреаційного групування регіонів Волинської області.

Рейтингове рекреаційно-туристичне ресурсне районування. Рейтингове рекреаційно-туристичне ресурсне районування Волинської області здійснено на підставі аналізу результатів оцінки та математико-картографічних моделей територіального забезпечення рекреаційно-туристичних ресурсів, які виконано на основі статистичних даних щодо архітектурно-історичних, природних, природно-антропогенних, біосоціальних, інфраструктурних та інших рекреаційно-туристичних ресурсів, розширює арсенал традиційних географічних і картографічних методик і технологій дослідження явищ і процесів геопростору, дає рельєфне уявлення про просторове розміщення рекреаційно-туристичних ресурсів дозволяє виявити загальні, найбільш характерні просторові закономірності розподілу того чи іншого ресурсно-рекреаційного сегмента, стандартизує саму процедуру дослідження складових ресурсно-рекреаційної тканини.

Обґрунтування структури ресурсно-рекреаційних паспортів. *Ресурсно-рекреаційний паспорт району* – якісна та кількісна характеристика ресурсно-рекреаційного потенціалу, геополітичного положення території; засвідчує рекреаційно-туристичну спеціалізацію даного суб'єкта адміністративно-територіального устрою держави та включає такі позиції:

1. *Назва району; час утворення, доменне ім'я.* Домен (фр. *Domaine* походить від лат. *Dominium* – володіння) – у Західній Європі в епоху феодалізму – частина феодального маєтку. Домене ім'я території, в даному випадку – загальноприйняте англomовне позначення адміністративно-територіальних одиниць Волинської області.

2. *Геопросторове положення (розташування, сусіди та кордони, географічний центр).* *Геопросторове положення* – це положення району, області, держави) щодо інших країн з погляду її загальнополітичних, економічних і військово-стратегічних інтересів, їх масштабності,

стабільності, надійності, перспективності. Розташування визначалось відносно: а) великих річок (прирічкове), б) озер. Адміністративно-територіальні одиниці Волинської області характеризуються такими варіантами розташування: прирічкове.

Сусіди та кордони. Визначались: а) адміністративно-територіальні суб'єкти Волинської області, області, які межують найближче з іншими областями та області, які знаходяться на відносно дальшій відстані, з якими райони межують суходолом; б) структура (суходільні – у тому числі з областями, які знаходяться далеко з областями що межують найближче, суб'єктами адміністративно-територіального поділу Волинської області) і протяжність кордонів.

Географічний центр району. Координати точки географічного центру району вираховувались як середнє арифметичне географічної широти крайньої північної та крайньої південної точки та середнє арифметичне географічної довготи крайньої західної та крайньої східної точки району. Центром району вважався населений пункт в межах якого знаходиться точка географічного центру району.

Після визначення координат географічного центру району, відповідно, визначався центральний район, а також населений пункт – найближчий до географічного центру. У випадку, коли найближчий населений пункт знаходився на території району сусіднього з центральним, вказувався і цей населений пункт і його район (дані було отримано на основі [Офіційний веб-сайт сайт Волинської обласної державної адміністрації.]

3. Поверхня.

4. Домінуючий рослинний покрив. Використовувались дані навчальних атласів України та Волинської області.

5. Клімат. За кліматичними показниками території поділяються на: умовно-дискомфортні; помірно-дискомфортні; оптимальні; помірно-сприятливі; сприятливі; помірно-комфортні; комфортні. Для визначення сприятливих для рекреації кліматичних особливостей, які визначаються

достатньою кількістю теплих днів, за основу було взято тривалість періоду з температурою понад +10.

6. *Забезпечення рекреаційно-туристичними ресурсами.* Залежно від забезпеченості адміністративно-територіальних одиниць Волинської області рекреаційно-туристичними ресурсами було виділено такі групи:

- потенційно та актуально ресурснонадлишкові;
- відносно ресурсно-збалансовані;
- ресурсо-дефіцитні.

7. *Унікальні ландшафти та природні об'єкти.* Наведено дані щодо найбільш привабливих у ландшафтно-екологічному та рекреаційному відношенні об'єктів. При виборі природних об'єктів перевага надавалась тим з них, які перебували під охороною певний період, а також найбільш повно втілювали навколишній ландшафт.

8. *Титульний (фоновий) тип архітектурно-історичних РТР, найвизначніші об'єкти.* Архітектурні об'єкти Волинської області, що охороняються державою, поділяються на: громадські споруди та палацові комплекси; оборонні, сакральні споруди, музеї. Серед тих, які знаходяться в межах району, було виділено найвизначніші.

При складанні РРП адміністративно-територіальних одиниць і відборі пам'яток архітектури та містобудування до уваги брались:

- фундаментальні джерела з питань охорони пам'ятників історії та культури (джерело),
- натурні обстеження пам'яток;
- характеристики об'єкта: а) назва пам'ятки; б) населений пункт, де він розташований; в) автор (архітектор, скульптор, інженер); г) тип споруди (громадська, оборонна, сакральна); д) територія (площа), екологічність, атрактивність; е) архітектурний стиль; є) матеріал (каміння, дерево, метал); ж) час створення, реконструкції, реставрації; з) кому належав; и) історичні події, пов'язані з цим об'єктом; і) ступінь автентичності (відповідності

оригіналу архітектурної пам'ятки); к) унікальність, одиничність; л) ціннісний ранг (світовий, європейський, національний, регіональний);

– досвід складання паспортів пам'ятника археології, історичного пам'ятника (не будівлі) (місце битви, могила, обеліск, меморіальний комплекс тощо), історичного пам'ятника (будівлі) (цивільна, культова споруда тощо).

9. *Вид туризму.* Види туризму визначались залежно від: 1) мети туристичної подорожі; 2) способу та середовища пересування. *Залежно від мети туристичної подорожі:* курортно-лікувальний, культурно-розважальний, діловий, пізнавальний, релігійний, навчально-освітній, спортивний туризм. *Залежно від способу та середовища пересування:* пішохідний, водний, лижний, спелеологічний, повітряно-плавальний, гірський, гірський.

10. *Туристичний цикл.* Залежно від інтенсивності туристичних потоків визначались сезонний та цілорічний туристичні цикли.

11. *Екологічний стан території.* Екологічний стан території класифікувався залежно від ступеня техногенного збудження та поширення небезпечних природних стихійних явищ: екологічно-умовно-нормальний; екологічно передконфліктний; екологічно-конфліктний; екологічно передкризовий; екологічно кризовий; екологічно передкатастрофічний; екологічно катастрофічний.

12. *Перспективи розвитку туризму, створення нового турпродукту.* Основні напрями розвитку туризму (ексклюзивні та інклюзивні) визначались на основі ознайомлення з матеріалами державних та регіональних програм і документів, власної позиції автора (запропоновані тематичні тури) (табл. 3.8).

13. *Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу (сума балів)* визначався на основі суми балів за результатами оцінки семи рекреаційно-туристичних блоків Волинської області: геопросторового положення,

природного, природно-антропогенного, архітектурно-історичного, біосоціального, подієвого та інфраструктурного.

Висновки до розділу 1

1. Аналіз наукової літератури рекреаційно-ресурсної й туристичної проблематики засвідчив, що територія Волинської області досліджена з різних аспектів, зокрема з'ясовано атрактивність ландшафтів, вивчено історико-культурні туристичні ресурси, з'ясовано розвиток та функціонування різних видів туризму. Однак, незважаючи на чисельні дослідження Волинської області інтегральна оцінка рекреаційно-туристичних ресурсів регіону не здійснена.

2. Огляд літературних джерел та нормативно-правових актів засвідчує, що рекреаційно-туристичні ресурси класифікуються на природні, природно-антропогенні, архітектурно-історичні, подієві, біосоціальні, інфраструктурні. Вони сформовані із трьох основних груп: природної, суспільно-історичної (історико-культурної) та соціально-економічної (інфраструктурної). Саме наявність та територіальна локалізація рекреаційних ресурсів визначає туристично-рекреаційну спеціалізацію певних територій. В результаті аналізу наукових джерел вважаємо, що рекреаційно-туристичні ресурси – це природні, археологічні, архітектурно-історичні, біосоціальні, подієві, та соціально-економічні об'єкти та ресурси з урахуванням їх геопосторового положення, які можна використовувати в цілях туризму та рекреації.

3. Оцінку рекреаційно-туристичних ресурсів території доцільно проводити в контексті семи складових: геопосторового, природного, природно-антропогенного, архітектурно-історичного, інфраструктурного, біосоціального, подійного блоків. Кожен з них має свою методику і технологію дослідження. Усі ресурси на нашу думку доцільно оцінювати за п'ятибальною градацією (від 1 до 5) що відповідає дуже низькому, низькому, середньому, високому та дуже високому ресурсно-рекреаційному рейтингу

території: Обґрунтовано підходи до ресурсно-рекреаційної паспортизації та рейтингового рекреаційно-туристичного ресурсного районування регіону.

Результати дослідження опубліковані автором у праці [63].

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Оцінка геопросторового положення

Геопросторове положення є суттєвим чинником розвитку рекреації та туризму, як складової рекреаційно-туристичної політики, яку проводить країна та її відношення до культурно-історичних й природно-географічних ресурсів. Воно розглядалось як невід'ємна складова ресурсно-рекреаційного гіперблоку і є домінуючою серед семи основних ресурсно-рекреаційних блоків, як необхідний ресурс матеріального виробництва.

Геопросторове положення розглядається як постійно важливий ресурс і передумова соціально-економічного, конструктивно-географічного (у тому числі рекреаційно-туристичного) розвитку території. Під виконання дослідження центральність або периферійність адміністративно-територіальної одиниці Волинської області, її положення відносно великих річок та інших факторів розглядаються як складові геопросторового положення та специфічний рекреаційно-туристичний ресурс. Розміщення великої кількості закладів лікування та оздоровлення у прирічковій та приозерних зонах підтверджує велике значення акваторій у розвитку туристсько-рекреаційної діяльності.

Із здобуттям незалежності у 1991 році Україна перетворилася на суб'єкт міждержавних відносин, посилилось значення обласного, прикордонного центру та районів області. У цьому контексті оцінка географічного та геопросторового положення адміністративних районів області є доцільною та важливою.

Оцінка ступеня сусідства. Оцінено ступінь сусідства адміністративних районів Волинської області. Проведене дослідження за цими показниками засвідчують, що найбільшу кількість (6) мінімальних коефіцієнтів (1) мають: Локачинський, Старовижівський, Рожищенський райони області, тобто

кожен з цих районів безпосередньо межує із шістьма районами. Найменшу кількість (три) мінімальних коефіцієнтів (1) – мають: Іваничівський, Ківерцівський, Любешівський та Шацький райони, які є прикордонними районами області та межують із Республікою Білорусь (Любешівський, Шацький) та Республікою Польща (Іваничівський). З іншого боку в умовах адміністративно-територіального поділу Волинської області максимальний коефіцієнт відносної віддаленості дорівнює 5, який мають: Іваничівський і Любешівський райони, Горохівський та Іваничівський до Любешівський до району, а також Ратнівський та Горохівський райони області (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Оцінка ступеня сусідства адміністративних районів
Волинської області

Адміністративні одиниці (райони)	Середній ранг сусідства (Rs) [213]	Оцінка ступеня сусідства, бали	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
Володимир-Волинський	2,06	3	середній
Горохівський	2,37	2	низький
Іваничівський	2,43	2	низький
Камінь-Каширський	2	3	середній
Ківерцівський	2,12	3	середній
Ковельський	1,68	4	високий
Локачинський	1,81	4	високий
Луцький	2,12	3	середній
Любешівський	2,5	1	дуже низький
Любомльський	1,93	3	високий
Маневицький	1,93	3	високий
Ратнівський	2,31	2	низький
Рожищенський	1,62	4	високий
Старовижівський	1,75	4	високий
Турійський	1,56	5	дуже високий
Шацький	2,31	2	низький

Оцінка ступеня сусідства адміністративних районів області дозволила заключити про те, що найменшим, «найбільш вигідним коефіцієнтом» (узагальнюючим показником) абсолютного ступеня сусідства відрізняються

Турійський (25), Рожищенський (26), Ковельський (27), Локачинський (29), Любомльський (31), Маневицький (31) райони області, що може розцінюватись (поряд з іншими чинниками) пріоритетним аргументом на їх користь, наприклад, при визначенні місця розташування об'єктів рекреаційно-туристичної інфраструктури, які споруджуються спільними зусиллями на міжрайонній та міжобласній основі (див. табл. 2.1).

Розглядаючи Волинську область як зовнішньо відкриту систему зазначимо, що Любешівський, Ратнівський, Шацький, Любомльський, Володимир-Волинський райони мають не тільки найвищі узагальнюючі показники абсолютного ступеня сусідства (відповідають найменшим коефіцієнтам), а й значну протяжність кордонів із іноземними державами – Білорусія, Польща, що є додатковим чинником соціально-економічної співпраці (у тому числі і в галузі туризму та рекреації) з останніми. Найбільший, найменший коефіцієнт (узагальнюючий показник) абсолютного ступеня сусідства має Любешівський район області (40).

Найбільш вигідне географічне положення за показником ступеня сусідства має Турійський район (5 балів). Найменш вигідні за показником ступеня сусідства є Любешівський (1 бал), а також Горохівський, Іваничівський, Ратнівський та Шацький адміністративні райони (2 бали) (див. табл. 2.1).

Оцінка положення адміністративно-територіальних одиниць відносно великих озер. Оцінка положення адміністративно-територіальних одиниць області відносно великих озер (Світязь, Люб'язь, Велике Згоранське) свідчить про те, що найбільш вигідне прирічкове положення (5 балів) характерне для Володимир-Волинського адміністративного району області, на території якого протікають річки Західний Буг та Луга. Високий ресурсно-рекреаційний рейтинг (4 бали) у Любомльського та Турійського адміністративних районів області завдяки своєму вигідному географічному розташуванню (вихід до річки Турія, Західний Буг). Камінь-Каширський, Ківерцівський, Любешівський, Маневицький відносяться до районів із дуже

низьким ресурсно-рекреаційним рейтингом (1 бал) розташування яких є вигідним відносно Західного Бугу та Прип'яті (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Оцінка положення адміністративно-територіальних одиниць
Волинської області відносно до великих озер

Адміністративні одиниці (райони)	Удосконалений середній ранг віддаленості території від великих озер [213]	Оцінка положення території відносно великих річок, бали	Ресурсно-рекреаційний рейтинг
Володимир-Волинський	2,66	3	середній
Горохівський	3,55	1	дуже низький
Іваничівський	2,1	4	високий
Камінь-Каширський	3	2	низький
Ківерцівський	2,86	3	середній
Ковельський	2,33	4	високий
Локачинський	3,1	2	низький
Луцький	3,2	2	низький
Любешівський	2	5	дуже високий
Любомльський	1,88	5	дуже високий
Маневицький	2,44	4	високий
Ратнівський	1,88	5	дуже високий
Рожищенський	2,77	3	середній
Старовижівський	1,88	5	дуже високий
Турійський	2,33	4	високий
Шацький	1,77	5	дуже високий

Зміст даних цієї матриці полягає в тому, що традиційно ресурсно-дефіцитні райони отримують додатковий бал за наявності додаткового ресурсу географічного розташування, що можна розцінювати як чинник їх більш впевненої поведінки на ринку рекреаційно-туристичних послуг.

Оцінка положення адміністративно-територіальних одиниць відносно великих річок. Оцінивши положення адміністративно-територіальних одиниць Волинської області відносно річок робимо висновок, що 4 райони (Камінь-Каширський, Ківерцівський, Любешівський, Маневицький) відносяться до районів із дуже низьким ресурсно-рекреаційним рейтингом (1 бал). Для 3-х

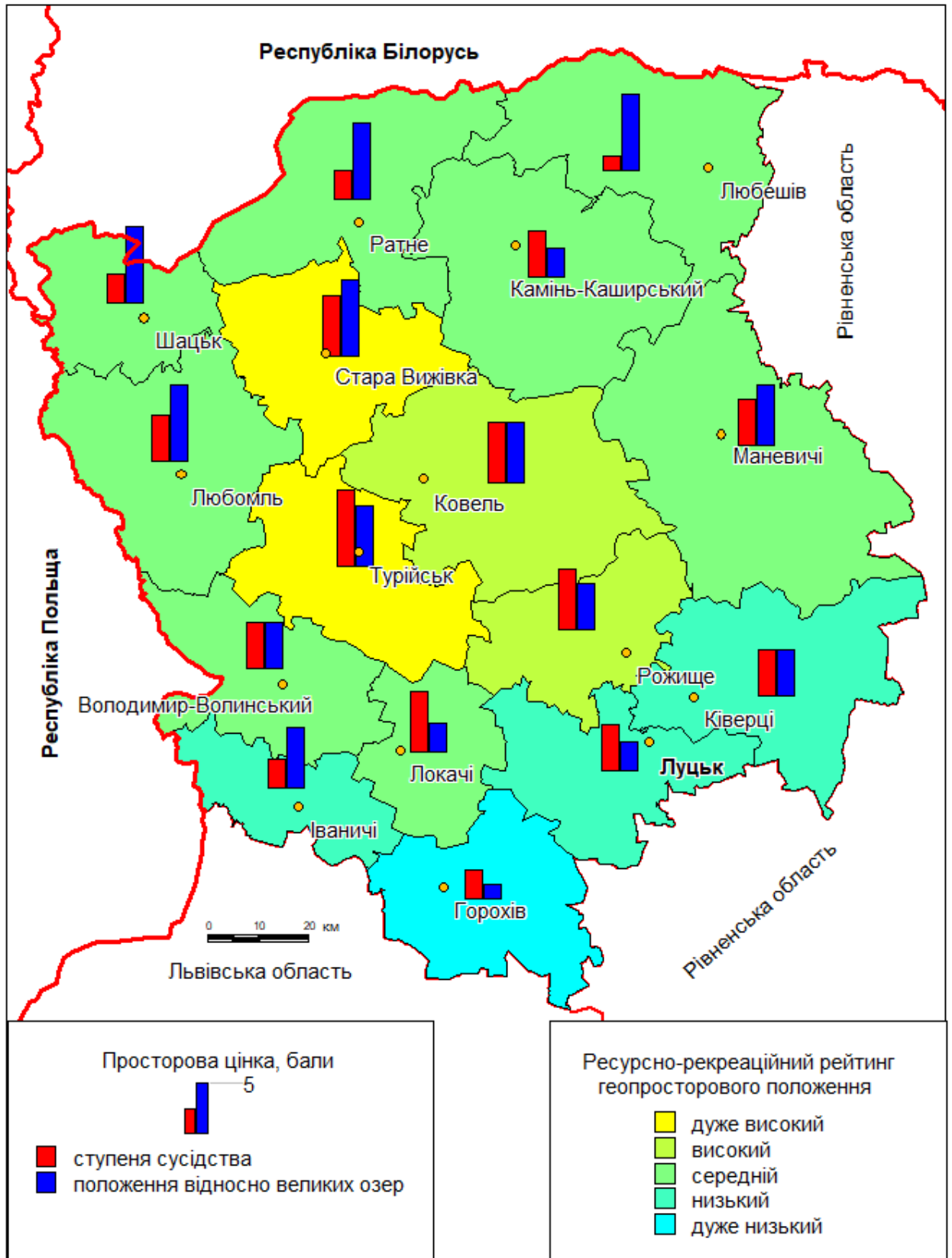
районів (Горохівського, Ковельського, Луцького, Ратнівського, Рожищенського) характерний низький рейтинг (2 бали). Чотири райони (Іваничівський, Локачинський, Старовижівський, Шацький) відносяться до середнього рейтинг (3 бали). Любомльський, Турійський високий рейтинг. Найвищий показник має Володимир-Волинський адміністративний район із дуже високим ресурсно-рекреаційним рейтингом (5 балів) (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Оцінка положення адміністративно-територіальних одиниць
Волинської області відносно до великих річок

Адміністративні одиниці (райони)	Удосконалений середній ранг віддаленості території від великих річок (Rr1) [213]	Оцінка положення території відносно великих річок, бали	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
Володимир-Волинський	2,5	5	дуже високий
Горохівський	4,375	2	низький
Іваничівський	3,375	3	середній
Камінь-Каширський	4,75	1	дуже низький
Ківерцівський	5,5	1	дуже низький
Ковельський	4	2	низький
Локачинський	3,5	3	середній
Луцький	4,625	2	низький
Любешівський	5,25	1	дуже низький
Любомльський	2,875	4	високий
Маневицький	5	1	дуже низький
Ратнівський	4,5	2	низький
Рожищенський	4,125	2	низький
Старовижівський	3,5	3	середній
Турійський	3,125	4	високий
Шацький	3,875	3	середній

Інтегральна оцінка геопросторового положення адміністративно-територіальних одиниць Волинської області засвідчує, що Старовижівський та Турійський адміністративні райони області мають найвигіднішу позицію (5 балів), що відповідає дуже високому ресурсно-рекреаційному рейтингу. Рожищенський район характеризується високим рейтингом (табл. 2.4).

Рис. 2.1. Інтегральна оцінка геопросторового положення адміністративно-територіальних одиниць Волинської області*

*Складено автором

Володимир-Волинський, Камінь-Каширський, Шацький адміністративні райони оцінено нижчим балом (3), що свідчить про середній рейтинг. Іваничівський, Ківерцівський, Луцький райони оцінено у 2 бали та володіють низьким ресурсно-рекреаційним рейтингом (рис. 2.1).

Таблиця 2.4

Інтегральна оцінка геопросторового положення адміністративних одиниць Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Оцінка, бали			Сума, балів	Оцінка геопросторового положення, бали	Ресурсно-рекреаційний рейтинг
	Ступеня сусідства	Положення відносно великих озер	Положення відносно великих річок			
Володимир-Волинський	3	3	4	10	3	середній
Горохівський	2	1	2	5	1	дуже низький
Іваничівський	2	4	2	8	2	низький
Камінь-Каширський	3	2	4	9	3	середній
Ківерцівський	3	3	1	7	2	низький
Ковельський	4	4	4	12	4	високий
Локачинський	4	2	3	9	3	середній
Луцький	3	2	2	7	2	низький
Любешівський	1	5	3	9	3	середній
Любомльський	3	5	2	10	3	середній
Маневицький	3	4	3	10	3	середній
Ратнівський	2	5	3	10	3	середній
Рожищенський	4	3	4	11	4	високий
Старовижівський	4	5	4	13	5	дуже високий
Турійський	5	4	5	14	5	дуже високий
Шацький	2	5	2	9	3	середній

*Складено автором

Володимир-Волинський, Камінь-Каширський, Шацький адміністративні райони оцінено нижчим балом (3), що свідчить про середній рейтинг. Іваничівський, Ківерцівський, Луцький райони оцінено у 2 бали та володіють низьким ресурсно-рекреаційним рейтингом.

Найменш вигідне положення (1 бал) має Горохівський район (табл. 2.4). Решта території (13 районів) займає проміжну позицію. Ковельський та Рожищенський адміністративні райони оцінено у 4 бали, у 3 бали оцінено 8 районів, 3 райони оцінено у 2 бали (рис. 2.1).

2.2. Оцінка складових природного блоку

2.2.1. Геолого-мінералогічні ресурси

Підземні води. Волинська область розміщена в межах Волино-Подільського артезіанського басейну. Основний водоносний горизонт питних і технічних підземних вод приурочений до відкладів верхньої крейди місцями у комплексі з нижньокарбовоними та девонськими відкладами [235]. Підземні води, пов'язані з усіма стратиграфічними горизонтами й комплексами, вони є різними за якістю та продуктивністю. Всього на території області виявлено дев'ять родовищ прісних мінеральних вод, чотири з яких експлуатуються. У районі смт. Ратне біля с. Осниця (Маневицький район), с. Тур (Ратнівський район), а також неподалік санаторію «Лісова пісня» поширені гідрокарбонатно-натрієві та хлоридно-кальцієві мінеральні води які придатні для лікування багатьох захворювань, серед яких: хвороби серцево-судинної системи, системи кровообігу, гіпертонії, периферійної нервової системи та інших систем організму. У Волинській області ресурси підземних вод складають 2586,3 тис. м³/добу з мінералізацією до 1 г/дм³ [235].

Найбільш перспективним для розробки питних технічних підземних вод є Луцьке родовище. На ділянці Вербаєво-Лучицька 1 балансові експлуатаційні запаси складають 27,60 тис. м³/добу, а на Вербаєво-Лучицька 2 - 45,50 тис. м³/добу [203, С. 43].

Спеціальні дозволи на розробку родовищ підземних прісних вод для централізованого питного водопостачання надано лише п'ятьом підприємствам: Луцькому, Ковельському, Володимир-Волинському,

Нововолинському, Ківерцівському. Не затверджено запаси вод на 24 водозборах міст і селищ області та зони відпочинку ШНПП. Забір вод здійснюється відповідно до дозволів на спеціальне водокористування [203, с. 43].

У Волинській області є родовища мінеральних вод 4-х типів, що дає можливість розвивати санаторно-курортне лікування. Так, в районі смт. Ратне біля с. Осниця, с. Тур (санаторій «Лісова пісня») поширені гідрокарбонатно-кальцієві, гідрокарбонатно-натрієві та хлоридно-кальцієві мінеральні води. З глибиною залягання горизонту зростає мінералізація вод. На глибинах 60-900 метрів води прісні і мінералізація їх коливається в межах 0,4–0,7 дм³. Але вже на глибинах 1000–1400 метрів мінералізація зростає до 124–127 дм³ (свердловина в районі м. Ковеля). Ці води придатні для лікування захворювань серцево-судинної системи, системи кровообігу, гіпертонії, периферійної нервової системи та інших [4]. Хлоридно-натрієві води з підвищеною мінералізацією – 12–13 мг/л поширені поблизу с. Журавичі Ківерцівського району. Ці води мають домішки бромю, йоду, радону і застосовуються для лікування серцево-судинної системи, атеросклерозу, дихальної і травної систем. Поблизу м. Ковель є джерело, що не має аналогів в Україні. Це хлоридно-натрієво-йодо-бромні води. Експлуатаційний водоносний горизонт залягає на глибині понад 1300 м. Просвердлено дві свердловини, експлуатаційні запаси яких оцінені в кількості 90 м³/добу на 25-річний термін. Поблизу м. Луцьк функціонують дві свердловини, вода з яких використовується як питна столова так і мінеральна. Це йодо-бромні та хлоридно-натрієві води підвищеної мінералізації та слабомінералізовані залізисті води. В області нараховується 43 водопункти лікувальних мінеральних вод. Їх експлуатаційні запаси не встановлені і потребують подальшого дослідження. Якщо врахувати запаси і якість мінеральних вод розвіданих родовищ, то можна говорити про високий санаторно-курортний потенціал Волинської області.

Цінність Журавичівського та Ковельського джерел надзвичайна, їх лікувальні властивості забезпечують оздоровлюючий ефект [75].

Загалом експлуатаційні запаси родовищ підземних мінеральних вод сягають 590 м³/добу, з них мінеральних лікувальних вод 290 м³/добу, природно-столових – 300 м³/добу.

Ці показники – складові частини сукупного рекреаційного потенціалу, вони вказують на можливість і потребу розвивати санаторно-курортне господарство Волинської області [235], [32].

Одним із найважливіших бальнеологічних курортів Волинської області є санаторій «Лісова Пісня». У санаторії лікують захворювання: серцево-судинної системи, органів дихання, шлунково-кишкового тракту, опорно-рухового апарату та хребта (не туберкульозного характеру), периферичної та центральної нервової системи, ендокринної системи та порушення обміну речовин, шкіри (псоріаз), жіночих статевих органів [32]. В арсеналі санаторію використовується місцеві торф'яні пелоїди (грязі), які отримали високу клініко-біохімічну оцінку Одеського науково-дослідного інституту курортології. В якості лікувальних засобів у санаторії використовують моршинську мінеральну воду, сірководневі та сухі вуглекислі ванни, підводне скелетне витягнення хребта [32]. На території Волинської області в цілому виявлено 21 родовище мінеральної води у таких населених пунктах області: Володимир-Волинський, Ковель, Луцьк, Нововолинськ, Торчин, Ківерці (табл. 2.5). В оцінці мінеральних вод обчислювалось забезпечення адміністративно-територіальних одиниць видобутком підземних вод (тис. м³/добу) [75].

Нами здійснено аналіз видобутку підземних вод у Волинській області (тис. м³/добу). Проведене дослідження за цими показниками засвідчує, що найбільший бал (5) має Луцьке родовище, із видобутком понад 47 тис. м³/добу мінеральної води, з найбільш сприятливими умовами для розвитку оздоровленн та рекреації. Ковельське та Нововолинське родовища оцінено нижчим балом (2), які видобувають – 11,196 тис. м³/добу та 12,548

тис. м³/добу мінеральної води відповідно. Найнижчий бал (1), за нашими оцінками, у Володимир-Волинського, Торчинського та Ківецівського родовища мінеральних вод (табл. 2.5). Дослідження засвідчує, що Волинська область має значний потенціал для розвитку санаторно-курортного лікування та здійснення подорожей із оздоровчою та лікувальною метою.

Таблиця 2.5

Оцінка видобутку підземних вод у
Волинській області, тис. м³/добу

Кількість родовищ		Родовища, що розробляються		Видобуток сировини в 2011 р [75]	Балансові запаси А+В+С1** станом на 01.01.12 р. [75]	Оцінка, бали
2009 р.	2011 р.	2009 р.	2011 р.			
8	21	Володимир-Волинське	Володимир-Волинське	5,254	5,0	1
		Ковельське	Ковельське	11,196	25,1	2
		Луцьке	Луцьке	47,107	106,9	5
		Нововолинське	Нововолинське	12,548	38,5	2
		Торчинське	Торчинське	0,487	0,60	1
		Ківерцівське	Ківерцівське	0,912	1,2	1

Лікувальні грязі. З метою виявлення та використання для лікування в області обстежено 33 родовища лікувальних торфових грязей. В основному це гіпсові купоросні торфи з мінералізацією 2–3 дм³. Такі пелоїди масткі, мають високу теплоємність, бактерицидність, гігроскопічність, малу теплопровідність. У них є багато органічних сполук: бітуми, віск, смоли, органічні кислоти, дубильні речовини, лігніни, цукор, крохмаль, ефірні масла, бальзами та ін. З неорганічних складників є окиси заліза, солі амонію, сполуки бору, барію, стронцію, титану, цирконію, ванадію, срібла, хрому, золота, йоду та ін. Використання лікувальних грязей в області є незначним – в 4-х санаторіях, 6-й профілакторіях, деяких поліклініках і лікарнях. Запаси дозволяють значно збільшити їх використання для потреб населення області

та для вивезення за її межі. Цінні лікувальні властивості, які значно переважають запаси торфу, мають сапропелеві ресурси (озерні відклади).

Найбільш придані до лікування торфові пелоїди родовищ сіл Головно, Машів Любомльського району, м. Берестечко Горохівського, с. Журавичі Ківерцівського та с. Троянівка Маневицького району (табл. 2.6). Волинські торфові пелоїди – це гіпсові купоросні торфи з мінералізацією 2–3 г/дм³. Вони масткі, мають високу теплопровідність, насичені органічними сполуками – різного типу бітуми, воски, смоли, органічні кислоти, дубильні речовини, лігніни, цукор, крохмаль, ефірні масла, бальзами та інші. З неорганічних складників це в основному оксиди заліза, солі амонію, сполуки барію, бору, титану, цирконію, ванадію, срібла, хрому, золота, йоду тощо [75].

Таблиця 2.6

Оцінка лікувальних пелоїдів Волинської області

Родовища лікувальних грязей	Тип і якісна характеристика	Запаси, тис. м ³ [75]	Оцінка, бали
Шацьке	торфове	4768	5
Тетеринське	торфове	198	1
Берестечко	торфове	41,2	1
Липнівське	торфове	165	1
Журавичівське	торфове	217	1
Головнянське	торфове	60	1
Ставівське	торфове, низинного типу	39	1
Машівське	торфове, низинного типу	28	1
Троянівське	торфове	40	1
Гайківське	торфове	36	1

Лікування торфовми пелоїдами рекомендоване при різних захворюваннях, у патогенезі яких наявний запальний процес, порушення імунологічної реактивності організму, трофіки тканин та інше. Найбільше лікування пелоїдами використовують при захворюваності органів опорно-рухового апарату, нервової системи, органів травлення, периферійних судин, порушення роботи органів дихання, шкіри та очей. Більші лікувальні

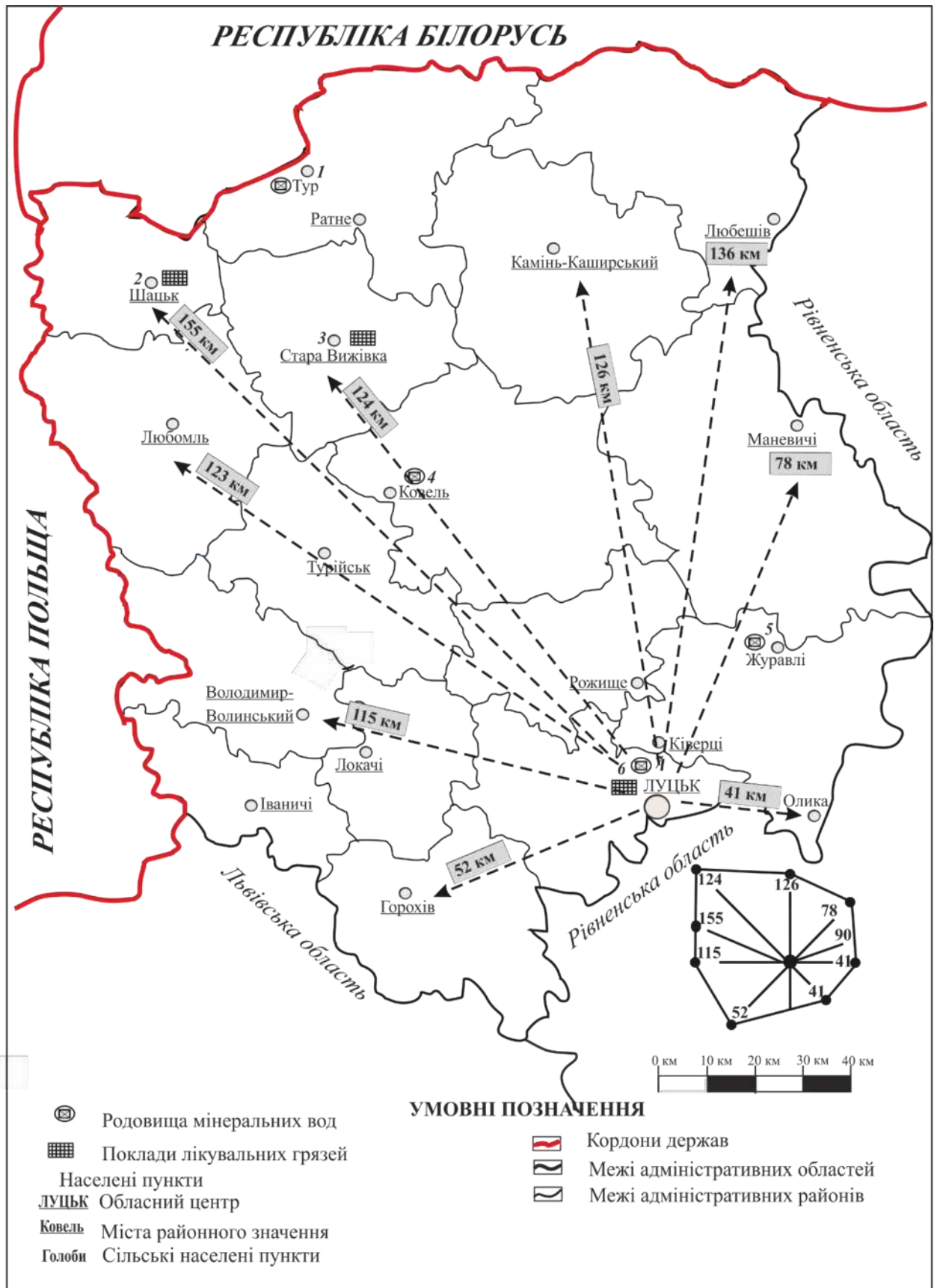
властивості мають сапропелеві пелоїди – намули переважно прісних водойм, збагачені органічною речовиною (більше 50%), які утворилися в результаті багаторазової біологічної переробки водних рослин і тварин [235, С. 44].

Видобуток сапропелю ведеться лише на мілководних озерах: Оріхове, Скорінь, Бурків, Маховець, Тур, Перемут, Синове, Луки. Найбільш придатні для лікування сапропелі органічного і органічно-силікатного походження, які володіють високими тепловими і пластичними властивостями, гомогенною структурою, широким спектром мікро- і макроелементів, вітамінів, ферментів, біологічно активних речовин. За допомогою сапропелю лікують захворювання серцево-судинної, нервової систем, опіки, хвороби суглобів, шкіри, ревматизм [75]. Територіальне розміщення бальнеологічних ресурсів (мінеральних вод та лікувальних пелоїдів) наведено на картосхемі (рис. 2.2).

У Волинській області проведено розвідувальні роботи в 191 озері загальною площею 6802,4 га, у яких виявлено понад 70 тис. тон сапропелів [77]. Найбільше запасів сапропелю розвідано у Шацькому, Ратнівському, Любешівському, Любомльському районах області.

В озерах Волинської області переважає сапропель змішаного органічного складу: вапнякового, залізистого, вапняково-залізистого видів, які можна використовувати в лікуванні. Найбільш придатні для лікування сапропелі органічного й орґано-силікатного походження, з високими тепловими властивостями та насиченими мікроелементами, ферментами і вітамінами. Уміст органічної речовини, залежно від типу сапропелю в південних районах області, становить 10% (озеро Хорохотин Луцького району) до 51% (озеро Божик Горохівського району).

У північній поліській частині Волинської області вміст органічної речовини вищий і становить 35–87%.

Рис. 2.2. Бальнеологічні ресурси Волинської області*

Умовні позначення на с. 80

*Складено автором

Умовні позначення до рисунка 2.2

Ратнівський район:1. Гідрокарбонатно-кальцієві, гідрокарбонатно-натрієві та хлоридно-кальцієві мінеральні води, с. Тур; *Шацький район: 2.* Поширення сапропелю, смт. Шацьк; *Старовижівський район: 3.* Поширення сапропелю, Стара Вижівка; *Ковельський район:4.* Гідрокарбонатно-кальцієві, гідрокарбонатно-натрієві та хлоридно-кальцієві мінеральні води, свердловина в районі м. Ковель; *Ківерцівський район 5.* Хлоридно-натрієві води з підвищеною мінералізацією -12-13 мг/л поширені поблизу с. Журавичі; *Луцький район:6.* Поширення сапропелю, м. Луцьк; *Луцький район: 7.* Йодобромні та хлоридно-натрієві води підвищеної мінералізації та слабомінералізовані залістисті води, м. Луцьк.

В озері Лісівське Маневицького – 83%, озері Бурків Любешівського – 77%, озері Хотин Старовижівського – 85%, озері Охотницьке Ковельського району – 87% [235, с. 46]. Отже, найбільший потенціал сапропелю, який містить органічні речовини й може використовуватися для лікування та косметології, знаходиться в північній поліській частині області.

Таблиця 2.7

Оцінка озерних родовищ сапропелю у Волинській області

Адміністративні одиниці (райони)	Кількість розвіданих родовищ [235]	% розвіданих по області [235]	Геологічні запаси сапропелю за 60% вологості, млн, т [235]	Оцінка, бали
Володимир-Волинський	6	3,1	1,3	1
Горохівський	1	0,5	0,04	1
Іваничівський	2	1,1	1,60	1
Камінь-Каширський	14	7,3	2,50	3
Ківерцівський	2	1,1	0,10	1
Ковельський	21	11	3,00	4
Локачинський	3	1,6	2,80	1
Луцький	1	0,5	0,04	1
Любешівський	12	6,3	9,10	3
Любомльський	26	13,6	15,30	5
Маневицький	19	10	2,10	4
Ратнівський	28	14,7	15,80	5
Рожищенський	6	3,1	1,20	1
Старовижівський	23	12	9,20	5
Турійський	27	14,1	6,10	5
Загальна сума	191	100	70,00	2,7

Луцьке родовище, з видобутком понад 47 тис. м³/добу мінеральної води, яке має найбільш сприятливі умови для розвитку оздоровлення та рекреації. Ковельське та Нововолинське родовище одержало нижчий бал (2), які видобувають – 11,196 тис. м³/добу та 12,548 тис. м³/добу мінеральної води відповідно. Найнижчий бал (1) одержало Володимир-Волинське, Торчинське та Ківерцівське родовища мінеральних вод [235].

Як засвідчують результати інтегральної оцінки бальнеологічних ресурсів Волинської області (табл. 2.7) Любомльський, Ратнівський, Старовижівський та Турійський райони характеризуються найвищим балом (5) із геологічними запасами сапропелю 46 млн. т (104 розвіданих родовища). Ковельський та Маневицький райони оцінено у 4 бали із запасами понад 5 млн. т. (40 родовищ). Камінь-Каширський та Любешівський райони оцінено у 3 бали. Решта (7) районів оцінено у 1 бал з найменшими запасами сапропелю – 7 млн. т.

2.2.2. Кліматичні ресурси

Клімат Волинської області помірно-континентальний: зима м'яка з нестійкими морозами; літо тепле, весна та осінь затяжні із великою кількістю опадів. Область отримує 92,7 ккал/см² сумарної сонячної радіації на рік. Пряма сонячна радіація знижується у результаті високої хмарності та становить 40% від сумарної [7], [235].

Придатність клімату для рекреації та відпочинку визначається режимом ультрафіолетової радіації, що має оздоровчий, лікувальний вплив на організм людини, підвищує стійкість організму до різних захворювань, особливо у період корона вірусної хвороби. Найбільша кількість сонячного сяйва спостерігається у період з травня до серпня (табл. 2.8). Саме цей період є найбільш сприятливий для здійснення різних видів рекреаційної діяльності на свіжому повітрі. Міждобова зміна основних метеорологічних показників визначає рекреаційну придатність території [7] .

Таблиця 2.8

Тривалість сонячного сяйва у Волинській області (годин) [7]

Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	За період квітень- жовтень
186	269	252	278	254	157	133	1529

Температурний режим території узгоджується з динамікою показників сонячної радіації і тривалості сонячного сяйва. Середньомісячна температура січня сягає $-2,6^{\circ}\text{C}$, а липня $+19,0^{\circ}\text{C}$. Найтепліше в усі пори року на північному заході.

Сприятлива для рекреації комфортна погода в області спостерігається у літні місяці (5–8 днів на декаду), зокрема у липні та серпні умови на території області сприятливі для здійснення кліматолікування. Середній період для проведення усіх видів відпочинку в теплу пору року складає приблизно 150 днів. У холодний період року (із листопада по березень) середня температура повітря становить $1-3^{\circ}\text{C}$. На початку весни а також пізньої осені погода не сприятлива для здійснення рекреаційної діяльності (табл. 2.9). В зимовий період сонячна погода триває 40 днів, а решту днів спостерігається похмура погода з опадами. Річна кількість опадів складає 618 мм (табл.2.10). Найбільша кількість опадів випадає у літні місяці, в червні, липні та серпні (біля 80–90 мм на місяць), що становить приблизно 70% усієї кількості опадів [7].

Серед основних чинників, що зумовлюють формування й особливості клімату області відносимо сонячну радіацію, атмосферну циркуляцію та характер підстиляючої поверхні. Всі вони діють постійно, але кліматоформуєча роль кожного з них проявляється неоднозначно у різні сезони та у різних частинах області [235].

Таблиця 2.9

Середньомісячна температура повітря, °С [7]

Метео-станція	Місяць року												За рік
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Володимир-Волинський	-2,5	-1,5	1,9	8,4	14	16,9	18,9	18,0	13,0	8,2	2,5	-1,9	8,0
Ковель	-2,4	1,3	1,9	8,5	14,2	17,1	19,1	18,0	12,9	8,0	2,3	-1,9	8,0
Луцьк	-3,0	-2,0	1,3	8,4	14,0	16,9	19,0	18,1	12,8	7,8	2,0	-2,5	7,7
Любешів	-2,5	-1,6	1,8	8,6	14,2	17,0	19,0	18,0	12,8	7,9	2,1	-2,1	7,9
Маневичі	-2,8	-1,9	1,4	8,1	13,8	16,8	18,8	17,8	12,5	7,6	1,8	-2,4	7,6
Світязь	-2,3	-1,4	1,8	8,4	13,3	17,2	19,2	18,3	13,1	8,3	2,6	-1,6	8,2
Загалом	-2,6	-1,6	1,7	8,8	14,1	17,0	19,0	18,0	12,9	8,0	2,2	-2,1	7,9

Таблиця 2.10

Середньомісячна кількість опадів у Волинській області (мм) [7]

Місяців	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Кількість опадів	30	26	28	43	55	88	83	85	54	42	47	37

Взимку на території дослідження, в основному, панує атлантичне повітря, рух якого супроводжується потеплінням, опадами. Влітку відбувається трансформація атлантичного повітря в континентальне. Арктичне повітря викликає взимку значне похолодання, а навесні – пізні приморозки. Кількість днів зі стійким сніговим покривом у Волинській області коливається від 80 днів на півночі до 50 днів на півдні. Середня висота снігового покриву становить 10–15 см. Сприятливий період для здійснення зимових видів рекреації та відпочинку у холодний період року складає 50 днів [235, с. 51]. Клімат Волинської області відзначається меншою континентальністю, більшою тривалістю безморозного періоду, більшою кількістю опадів, ніж в інших областях України [132], [235].

З-поміж формування клімату вагоме значення належить наземним фізико-географічним умовам, зокрема: великій залісненості території, характеру рельєфу, заболоченість, які впливають на місцеві і мікрокліматичні відміни. Волинь відрізняється від інших районів України найбільшою

витратою тепла на випаровування вологи, приблизно 80% радіаційного тепла [132], [92, С. 18 – 21].

Аналіз даних табл. 2.11 свідчить, що температурні показники формують сприятливі умови для розвитку рекреації та відпочинку в літній період року (багаторічна середньо липнева температура повітря знаходиться в межах + 8,8—+19,2 °С). Найбільш сприятливими липневими температурами повітря характеризуються Шацький район (19,2 °С), який оцінено у 5 балів.

Територію Волинської області слід вважати сприятливою для літнього оздоровлення, лікування, туризму, адже тривалість періоду з температурою понад +10°С становить від 145 до 147 днів у шести адміністративних районах

Таблиця 2.11

Оцінка кліматичних ресурсів Волинської області [7]

Адміністративні одиниці (райони)	Оцінка, бали			Сума балів	Оцінка кліматичних ресурсів, бали
	Середньої температури липня, °С	Тривалість періоду з температурою понад +10 °С	Річної кількості опадів, мм		
Володимир- Волинський	1	2	2	5	1
Ковельський	1	2	3	6	1
Луцький	3	2	3	8	2
Любешівський	1	2	4	7	2
Маневицький	5	2	5	12	5
Шацький	5	2	1	8	3

(Володимир-Волинський, Ковельський, Луцький, Любешівський, Маневицький, Шацький), де розташовані метеостанції. Найбільший бал (5) отримав Маневицький район, тривалість періоду з температурою понад +10°С у якому становить 148 днів.

Решта районів (Луцький, Любешівський, Шацький) оцінено у 2 бали тривалість, періоду з температурою понад +10°С у яких становить 147 днів.

Найнижчий бал (1) характерний для Володимир-Волинського і Ковельського районів (тривалість періоду з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$ становить 145 днів).

Найбільш несприятливим для розвитку рекреації та найбільш зволеним за кількістю опадів (мм за рік) є Маневицький район (88,4 мм за рік), який оцінено у 1 бал; Любешівський район оцінено у 2 бали, річна кількість опадів якого сягає 84,6 мм за рік. Ковельський та Луцький райони оцінено у 3 бали із показником річної кількості опадів 82 мм за рік. Високий бал (4) характерний для Володимир-Волинського району (кількість опадів 82,5 мм за рік). Найбільш сприятливим для розвитку рекреації є Маневицький район, який оцінено у 5 балів із найнижчим показником річної кількості опадів – 77,5 мм за рік (див. табл. 2.11).

Кліматичні умови у Волинській області найсприятливіші для здійснення рекреації у літні місяці року, коли оптимальні кліматичні показники із температурою повітря $+18^{\circ}\text{C}$ сягають 155 днів. З пізньої осені до ранньої весни варто відвідувати культурні та історичні об'єкти, оскільки на такі подорожі погода суттєво не впливає.

Інтегральна оцінка кліматичних ресурсів Волинській області свідчить, щот найбільший бал (5) характерний для Маневицького району із загальною сумою 12 балів, що свідчить про найбільш сприятливі кліматичні умови для рекреації та відпочинку. Луцький та Любешівський райони оцінено у 2 бали із сумою одиниць – 7. Найменш сприятливими для здійснення рекреації є Володимир-Волинський та Ковельський райони які оцінено у 1 бал, із 5-ма і 6-ма пунктів відповідно.

2.2.3. Гідрографічні ресурси

Важливу роль для здійснення рекреації та відпочинку у Волинській області відіграють водні ресурси, які можна використовувати для плавання, плавання на човнах, байдарках, катамаранах та рибальства [148], [235]. Відносно високе зволоження території дослідження, зумовлене не стільки

надмірною кількістю атмосферних опадів, а й стабільним переважанням опадів над випаровуванням, у сприятливих умовах рівнинного рельєфу з одним з вирішальних факторів густої і різноманітної мережі поверхневих вод, представлених численними річками, каналами, природними та штучними водоймами і болотами [131]. Гідрографічні ресурси Волинської області наведені в табл. 2.12.

Річки. У регіоні протікають Прип'ять і її найбільші притоки Горинь і Стир. Тут течуть Вижівка, Турія, Стохід, Південний Случ та інші. Усі річки Волинської області належать до одного кліматичного типу – переважно снігового живлення з весняною повінню. Річки мають широкі долини, з незначною глибиною з пологими схилами. Заплави здебільшого широкі та заболочені, особливо у річках Луга, Липа, Черногузка [235].

Значні площі займає заплавної луково-болотяний тип місцевості. Особливо розвинутий він на півночі, де знаходиться заплава Прип'яті та розширені заплави нижніх течій її приток (Вижівки, Турії, Стоходу). На заплавах панують дерново-глейові та болотні ґрунти, вкриті луковою рослинністю [92, С. 18].

Озера. Характерною рисою Волинського Полісся є велика кількість озер, найбільші серед них – Світязь, Пулемецьке, Люцемир, Турське та інші, які розташовані у північних районах області [92, с. 114].

На території Волинської області розташовано 235 озер площею 15096 га. Розподіл озер за басейнами річок нерівномірний. Найбільше озер знаходиться у басейнах річки Прип'ять (77 озер загальною площею 6396 га) та Турії (70 озер загальною площею 1099 га). Решта озер розташовані у басейнах річки Західний Буг – 39 річок загальною площею 7069 га, Стоходу – 30 річок площею 398 га, Стиру – 12 річок площею 97 га, Вижівки – 4 річки площею 31 га, Горині – 3 річки площею 3 га. [235, с. 53], [74].

Таблиця 2.12

Гідрографічні ресурси адміністративно-територіальних одиниць Волинської області [75]

Адміністративні одиниці (райони)	Площа адмінодиниць, тис.км ²	Площа актуальних смуг та рекреаційних акваторій, км ²				Загальна площа	Частка (у %)
		Болота, км ²	Водосхови ща, км ²	Озерні ресурси, км ²	Річки, км ²		
Володимир- Волинський	1039	26,668	–	1,118	2,7	30	2,8
Горохівський	1122	48,491	–	–	1,4	50	4,4
Іваничівський	645	27,072	–	0,2868	1,7	29	4,4
Камінь- Каширський	1747	131,712	1,17	4,0276	2,1	139	7,9
Ківерцівський	1414	29,078	–	0,158	–	29	2
Ковельський	1723	71,745	3,66	4,2022	0,763	80	4,6
Локачинський	712	27,158	–	0,9256	–	28	4
Луцький	973	31,304	–	–	0,84	32	3,2
Любешівський	1450	283,074	0,78	13,633	3,2	300	20,6
Любомльський	1481	82,609	–	3,5218	0	86	5,8
Маневицький	2265	102,19	0,48	2,0723	1,5	4	0,17
Ратнівський	1437	99,1	15,34	37,639	0,92	53	3,6
Рожищенський	928	26,997	–	0,5518	1,68	29	3,1
Старовижівський	1121	67,92	–	11,23	0,03	11	0,09
Турійський	1205	35,95	–	3,8	1,32	41	3,4
Шацький	759	54,82	–	67,766	0,46	68	9

Найбільша кількість озер розташована на території Ратнівського, Турійського, Шацького, Старовижівського районів (табл. 2.13). У басейні Західного Бугу розташоване найбільше озеро Волинської області й найглибше в Україні – Світязь, площа якого сягає 2622 га, довжина 9225 м, ширина 4000 м, максимальна глибина – 58,4 м, пересічна глибина – 6,9 м. Озеро Світязь найбільш рекреаційно-привабливе. Біля озера розташовані рекреаційні зони для туристів (Гряда, Урочище Гушево, Світязь), які мають заклади розміщення місткістю 4499 місць.

Таблиця 2.13

Озерні ресурси Волинської області [75]

Адміністративні одиниці (райони)	Кількість	%	Площа, га	%	Об'єм водної маси, млн.м ³	%	Заозереність території, %
Володимир- Волинський	5	2,1	111,8	0,7	6,85	0,7	0,1
Горохівський	–	–	–	–	–	–	–
Іваничівський	2	0,9	28,68	0,2	2,32	0,2	0,04
Камінь- Каширський	17	7,2	402,76	2,7	10,05	1,06	0,2
Ківерцівський	6	2,6	15,8	0,2	0,68	0,1	0,01
Ковельський	27	11,5	420,22	2,8	10,48	1,1	0,2
Локачинський	4	1,7	92,56	0,6	0,65	0,1	0,1
Луцький	1	0,4	2,88	0,02	0,4	0,04	0,002
Любешівський	13	5,5	1363	9,0	52,28	5,5	0,9
Любомльський	15	6,4	352,18	2,3	31,13	3,3	0,2
Маневицький	20	8,3	207,23	1,4	5,61	0,6	0,09
Ратнівський	32	13,6	3763,91	24,9	73,89	7,8	2,6
Рожищенський	8	3,4	55,81	0,4	2,37	0,3	0,06
Старовижівський	24	10,2	1123,22	7,4	51,22	5,4	1,0
Турійський	31	13,2	379,94	2,5	55,32	5,9	0,3
Шацький	30	12,8	6776,62	44,9	640,4	67,9	8,9

У межах цього озерного басейну розташоване озеро Пісочне, площа водного дзеркала якого сягає 187 га, довжина 1750 м, пересічна глибина 16,2 м.

Тут розміщена рекреаційна зона із закладами розміщення на 1158 місць. Вода цих озер має лікувальні властивості. Решта озер басейну Західного Бугу у зв'язку з меншою природною доступністю, інфраструктурним освоєнням для рекреації і туризму використовують порівняно слабо.

Відносно придатні водойми зосереджені в центральній і південній частинах області. Більшість озер регіону не придатна для купання, але це не виключає розвитку на таких акваторіях інших видів відпочинку, а саме рибальства, мисливства, катання на човнах та ін.

Таблиця 2.14

Оцінка гідрографічних ресурсів Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Частка гідрографічних ресурсів від площі адміністративних одиниць, (у %) [75]	Оцінка гідрографіч них ресурсів, бали	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
Володимир-Волинський	2,8	1	дуже низький
Горохівський	4,4	2	низький
Іваничівський	4,4	2	низький
Камінь-Каширський	7,9	2	низький
Ківерцівський	2	1	дуже низький
Ковельський	4,6	2	низький
Локачинський	4	1	дуже низький
Луцький	3,2	1	дуже низький
Любешівський	20,6	5	дуже високий
Любомльський	5,8	2	низький
Маневицький	0,17	1	дуже низький
Ратнівський	3,6	1	дуже низький
Рожищенський	3,1	1	дуже низький
Старовижівський	0,09	1	дуже низький
Турійський	3,4	1	дуже низький
Шацький	9	3	середній

*Складено автором

Ставки. В області налічується 621 ставок загальною площею водного дзеркала 3873 га. Основними джерелами їх живлення є талі, повеневі, дощові

й підземні води, а також 12 водосховищ. Основна кількість ставків розташована в межах Волинської височини. Найбільша кількість ставків зосереджена в Луцькому – 162 озера, Горохівському – 108, Маневицькому – 96, Ківерцівському – 64 районах області. Багато ставків використовуються для риболовлі та пляжного відпочинку.

Північна частина Волинської області належить до Волинського Полісся – найбільш заболоченої області Українського Полісся. Болота і заболочені землі займають у середньому приблизно 15%, а в північних районах – до 40–50 % території. Разом із пануванням дерново-підзолистих ґрунтів на півдні Волинського Полісся розвинуті перегнійно-карбонатні ґрунти [92].

Найбільша кількість гідрографічних ресурсів належить належить Любешівському району (20% від площі адміністративних одиниць) (табл. 2.14). Зазначимо, що цей район віднесений до найвищого рейтингу за рахунок наявності на його території великої кількості озер (Біле, Люб'язь) та річок (Прип'ять, Цир, Турія, Коростянка, Стохід).

П'ять районів (Горохівський, Іваничівський, Камінь-Каширський, Ковельський, Любомльський) оцінено у 2 бали; останню групу (1 бал) становлять Володимир-Волинський, Ківерцівський, Локачинський, Луцький, Маневицький, Ратнівський, Рожищенський, Старовижівський, Турійський райони.

2.2.4. Земельні ресурси

Земельний фонд області становить 2014, 4 тис. га. Більшу його частину займають сільськогосподарські землі – 1080 тис. га (54%); під лісами та лісовкритими площами – 697 тис. га, що складає 36% та вказує на значний потенціал для розвитку пізнавального, спортивного, лікувально-оздоровчого видів туризму. Забудовані землі займають 60 тис. га (3%); болота – 115,9 тис. га. (5,7%), відкриті землі без рослинного покриву – 14,5 тис. га. (0,7%); води – 45,4 тис. га. (2%) [156].

Земельний фонд у розрізі основних землекористувачів свідчить, що в користуванні сільськогосподарських підприємств перебуває велика частина земель, що становить 194 тис. га у власності та користуванні закладів, установ – 7,3 тис. га земель; промислових та інших підприємств – 4,0 тис. га; підприємств та організацій транспорту, зв'язку – 18,4 тис. га; підприємств, установ, організацій закладів оборони – 7,8 тис. га.; організацій, підприємств, установ природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного призначення та історико-культурного (суспільно-історичного) призначення – 32,4 тис. га; лісогосподарських підприємств – 535 тис. га.; водогосподарських підприємств – 4,1 тис. га. [235, с. 47]. Найбільше лісовкритих площ належать державним лісогосподарським підприємствам – 508 тис. га (73%); на землях запасу та не наданих у власність у межах населених пунктів – 159 тис. га (23%) організаціям, підприємствам природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного (суспільно-історичного) призначення – 18,8 тис. г. (2,7%); сільськогосподарським підприємствам – 5,0 тис. га (0,7%); підприємств та організацій транспорту, зв'язку – 7 тис. га (0,4%); підприємствам, організаціям, оборонним об'єктам – 1,8 тис. га (0,3%), та громадянам – 1,1 тис. га, або 0,1% [235, с. 47]. Серед земель, які можна використовувати для рекреації та відпочинку, більшу частину займають природоохоронні землі. Вони зосереджені у Шацькому, Любешівському, Камінь-Каширському, Ратнівському районах, а найменше у Рожищенському районі області. Значна кількість земель оздоровчого призначення є у Ківерцівському, Шацькому, Ковельському, Іваничівському, Старовижівському та Маневицькому районах. У Володимир-Волинському, Ковелі, Луцьку значна кількість земель знаходиться під забудовою історико-культурного (суспільно-історичного) призначення [235, с. 48].

Найбільша кількість земель, придатних для рекреації та відпочинку розміщена у Шацькому, Любешівському, Камінь-Каширському районах, найменша – у Рожищенському, Іваничівському, Луцькому. Переважна кількість земель природоохоронного призначення розташована у поліській

північній частині області, що є підставою для розвитку різних напрямків сільського (зеленого) та пізнавального туризму [235, с. 49]. Загальна кількість земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення становить 155715 га. З них: природоохоронного – 152246 га; оздоровчого – 146,5; рекреаційного – 2854 га; історико-культурного – 472 га (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Оцінка земель Волинської області,
що використовуються для рекреації і відпочинку

Адміністративні одиниці (райони)	З усіх земель, га [235]				Загальна площа, га	Оцінка, бали
	Природо- охоронного призначення	Оздоровчого призначення	Рекреаційного призначення	Історико- культурного призначення		
Володимир- Волинський	3828	–	3	–	3832	1
Горохівський	3479	–	5	–	3485	1
Іваничівський	2866	7	–	–	2872	1
Камінь-Каширський	13808	–	139	5	13952	3
Ківерцівський	8604	83	2326	290	11303	2
Ковельський	6430,42	24	67	70	6591	2
Локачинський	5540	–	-	3	5543	1
Луцький	2866	–	101	65	3032	1
Любешівський	27862	–	12	0	27874	5
Любомльський	5919	10	23	10	5962	1
Маневицький	10936	0,5	27	9	10972	2
Ратнівський	11339	–	5	10	11354	2
Рожищенський	704	–	0	0	704	1
Старовижівський	6774	5	25	8	6812	2
Турійський	12044	–	9	1	12055	2
Шацький	29248	17	111	0	29376	5

Оцінка земель області, що використовуються для рекреації і відпочинку свідчить, що найбільшим балом (5) оцінено для Любешівський та Шацький райони, які мають найбільшу площу (га) земель 57,250 га придатних для розвитку рекреації, що становить 36,7% від загальної площі

земель; нижчий бал (3) належить Камінь-Каширському району у якому виявлено 13952 га, що становить 9% від загальної площі земель; у 2 бали оцінено Ківерцівський, Ковельський, Маневицький, Ратнівський, Старовижівський, Гурійський (59087 га земель, 38%); найнижчим балом (1) оцінено Володимир-Волинський, Горохівський, Іваничівський, Локачинський, Луцький, Любомльський, Рожищенський райони, землі яких займають 25 430 га, що становить 16,3% від загальної кількості земель.

2.2.5. Рослинні ресурси

Велике значення у фізико-географічних умовах Волинської області відіграє рослинність, що в поєднанні з рельєфом створює поліські краєвиди. За характером рослинності регіон належить до зони мішаних лісів і широколистяних лісів Східно-Європейської рівнини. Видовий склад флори Волинської області досить різноманітний. Різноманітність і багатство флори і фауни Волинської області обумовлене рядом причин, головною з яких є положення Полісся на південному заході зони мішаних і широколистяних лісів на межі з лісостеповою зоною, що призвело до наявності лісових і степових форм. Протягом антропогену характер рослинності Полісся в зв'язку з коливанням клімату не раз змінювався і поступово ускладнювався. Одним із основних типів рослинності є ліси, які покривають площу понад 2,5 млн. га, що становить близько 30% території Українського Полісся. Це складає понад 40% всіх державних лісів України та становить 646,4 тис. га. [132]. Основними лісоутворюючими породами на Українському Полісся є сосна, яка займає близько 60% покритої площі, дуб – 20%, береза – 10%, чорна вільха – 6,3%, осика – 2%, граб – 2%. Ці лісоутворюючі породи залежно від ґрунтів, рельєфу, зволоження території, історії розвитку створюють різні рослинні угруповання, які виділяють в окремі типи лісу [132, С. 92].

Соснові ліси (бори) найчастіше покривають надзаплавні річкові тераси з дерново-слабопідзолистими піщаними і супіщаними ґрунтами. Найбільше поширення на території дослідження мають дубово-грабові ліси (субори), верхній ярус яких утворює сосна, а другий – дуб. На понижених місцях до них домішується береза, осика, вільха. У лісовому покриві області більшу частину займають хвойні породи (68%), а меншу складають м'яколисті (21%) та твердолистяні (11%). У розподілі а породами деревної рослинності чільне місце займають сосна (69%), дуб звичайний, береза (по 10%), а також вільха чорна (8%). Інші породи (граб, осика, ясен, ялина та ін.) займають незначні площі. За узагальненою оцінкою на території області налічується близько 1300 видів вищих спорових і насінних рослин, які належать до 500 родів та 100 родин. На території Волинської області виявлено 4803 км² лісів [132, С. 98].

Територія Волинської області характеризується значним поширенням лісів, які можна використовувати для рекреації та відпочинку (рис. 2.3). Оцінка лісових ресурсів засвідчує, що найбільший бал (5) характерний для Камінь-Каширського та Маневицького районів із найбільшим відсотком залісненості від площі адміністративних районів області – 49 та 48% відповідно (табл. 2.16).

Високий бал (4) належить Старовижівському (35,7%) та Ратнівському (33%) районах області; Камінь-Каширський та Любешівський райони оцінено у 3 бали, з площею лісів 878 км²; нижчим балом (2) оцінено Рожищенський (7%), Луцький Горохівський райони області. Щодо Локачинського та Володимир-Волинського району інформація відсутня.

Таблиця 2.16

Оцінка лісових ресурсів Волинської області (2020 р.)

Адміністративні одиниці (райони)	Площа [26]		Залісненості території, % [26]	Оцінка, бал
	адмінодиниці, км ²	лісів, км ²		
Володимир-	1039	–	–	–

Волинський				
Горохівський	1122	106.72	9,5	1
Іваничівський	645	–	–	–
Камінь-Каширський	1747	859.49	49	5
Ківерцівський	1414	414.82	29,3	3
Ковельський	1723	256.59	14	2
Локачинський	712	–	–	–
Луцький	973	48,7	5	1
Любешівський	1450	327.74	23	3
Любомльський	1481	308.37	20	2
Маневицький	2265	1085.52	48	5
Ратнівський	1437	479.15	33	4
Рожищенський	928	64	7	1
Старовижівський	1121	399.6	35,7	4
Турійський	1205	291.97	24,3	3
Шацький	759	209.86	27	3

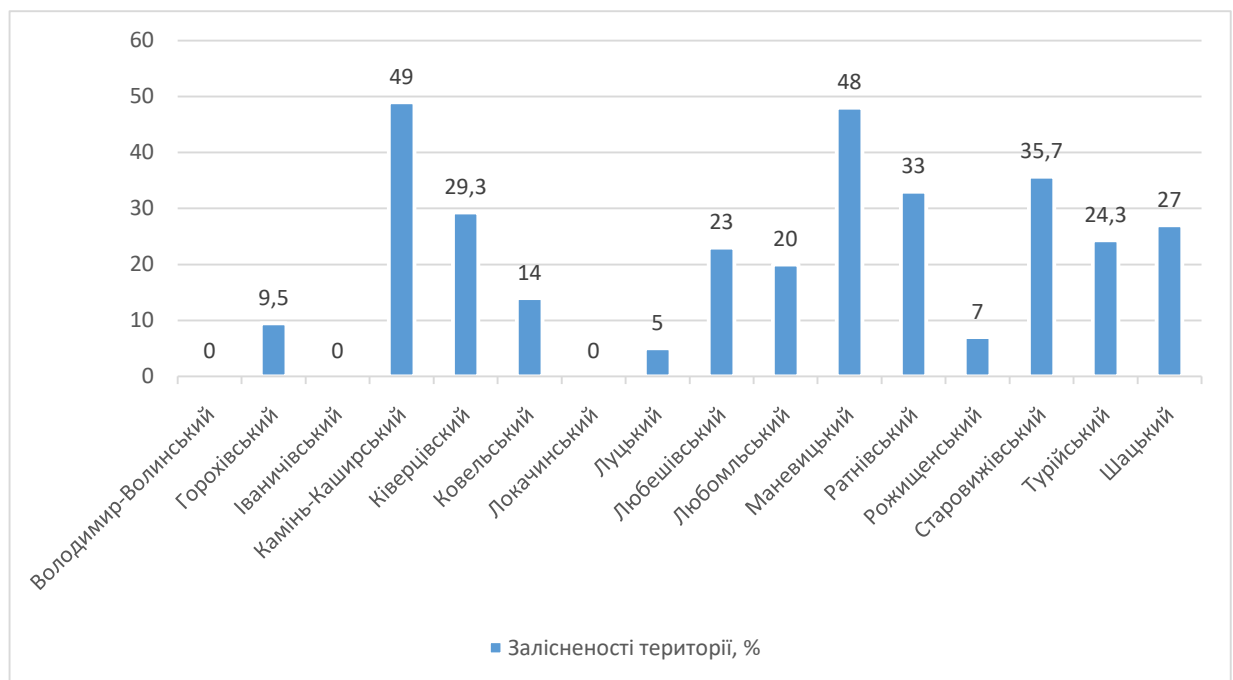

Рис. 2.3. Залісненість території Волинської області (у %) [26]

2.2.6. Інтегральна оцінка природного блоку

На підставі дослідження сучасного стану та оцінки геолого-мінералогічних, ґрунтових, рослинних, кліматичних, кліматичних та

гідрографічних рекреаційно-туристичних ресурсів як складових природного блоку здійснено їх інтегральну оцінку (табл 2.17, рис. 2.4).

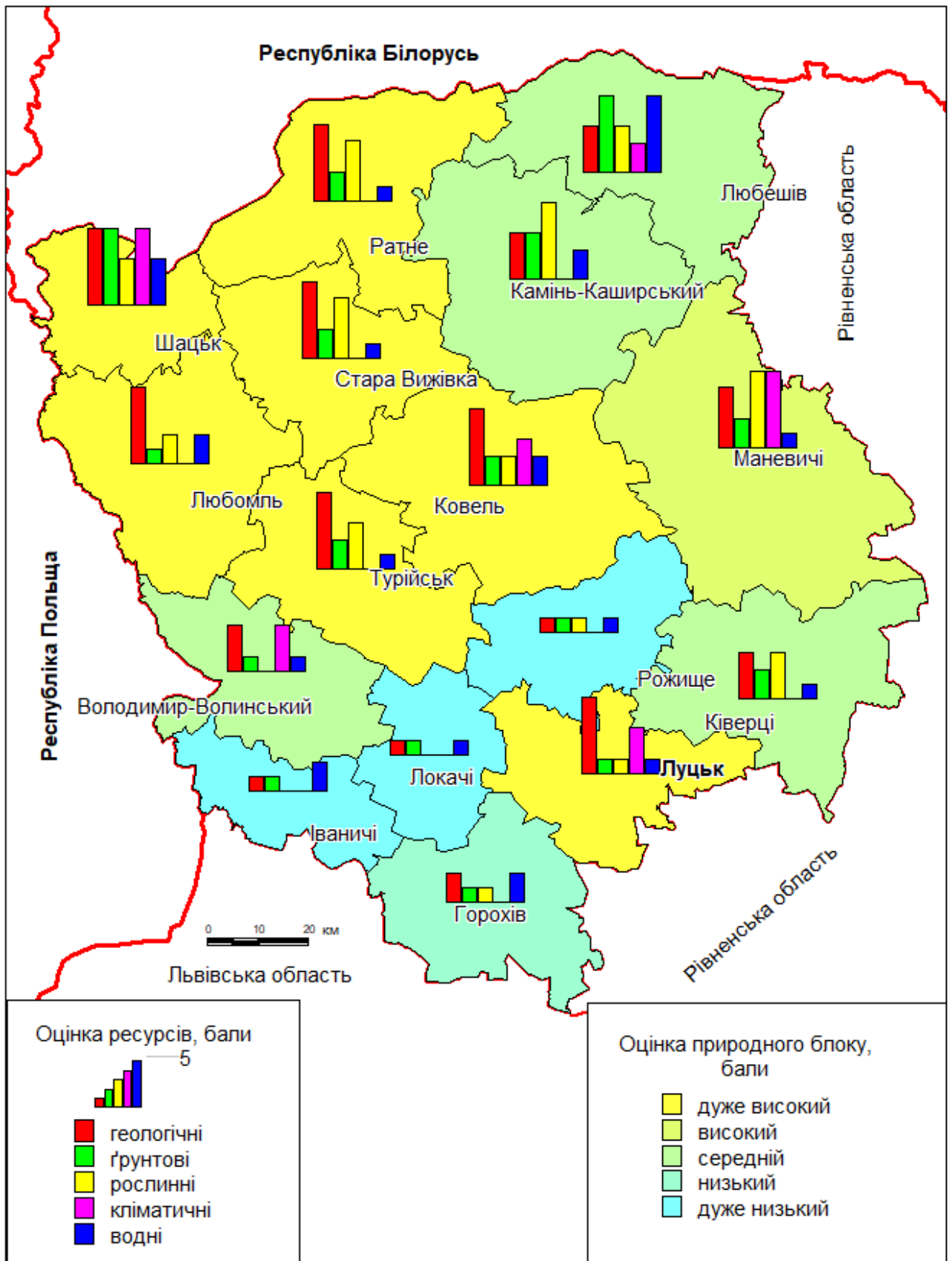
Таблиця 2.17

Оцінка природних рекреаційно-туристичних ресурсів
Волинської області, балів*

Адміністративні одиниці (райони)	Оцінка ресурсів, бали					Загальна сума балів	Оцінка природного блоку, бали	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
	геологічні	грунтові	рослинні	кліматичних	гідрографічних (водні)			
Володимир- Волинський	3	1	–	3	1	8	2	низький
Горохівський	2	1	1	–	2	6	1	дуже низький
Іваничівський	1	1	–	–	2	4	1	дуже низький
Камінь-Каширський	3	3	5	–	2	13	3	середній
Ківерцівський	3	2	3	–	1	9	2	низький
Ковельський	5	2	2	3	2	14	4	високий
Локачинський	1	1	–	–	1	3	1	дуже низький
Луцький	5	1	1	3	1	11	3	середній
Любешівський	3	5	3	2	5	18	5	високий
Любомльський	5	1	2	–	2	10	2	низький
Маневіцький	4	2	5	5	1	17	4	низький
Ратнівський	5	2	4	–	1	12	3	високий
Рожищенський	1	1	1	–	1	4	1	дуже низький
Старовижівський	5	2	4	–	1	12	3	середній
Турійський	5	2	3	–	1	11	3	середній
Шацький	5	5	3	5	3	21	5	високий

* Складено автором

Рис. 2.4. Територіальне забезпечення природних рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області*

*Складено автором

Результати інтегрального оцінювання за цими показниками засвідчують, що найвищу (5 балів) оцінку отримали Любешівський (загальна сума балів – 18) та Шацький (загальна сума балів – 21) райони області, які володіють найбільш сприятливими природними умовами для здійснення рекреації; Ковельський (загальна сума балів – 14) та Маневицький (загальна сума балів – 17) райони оцінено у 4 бали; Відносно сприятливими районами для рекреації є Камінь-Каширський (загальна сума балів – 13), Луцький (загальна сума балів – 11), Старовижівський (загальна сума балів – 12) та Турійський (загальна сума балів – 11) райони області, які оцінено у 3 бали. Найнижчу оцінку (1 бал) отримали Горохівський, Іваничівський, Локачинський, Рожищенський райони, з недостатньо сприятливими природними умовами для рекреації та відпочинку.

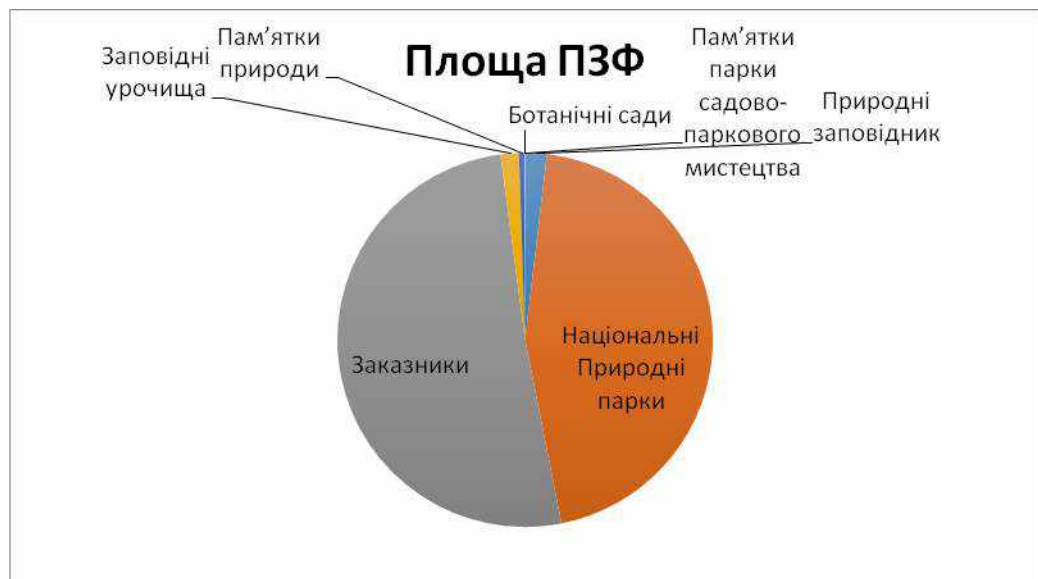
2.3. Оцінка природно-антропогенних рекреаційно-туристичних ресурсів

На території Волинської області станом на 2020 рік наявні 375 територій та об'єктів ПЗФ України (природно-антропогенних об'єкти) як місцевого, так і державного значення загальною площею понад 159 тис. га. Найбільша кількість об'єктів ПЗФ зосереджена у Ківерцівському – 75 (що становить 20% від загальної кількості об'єктів ПЗФ області), Камінь-Каширському – 37 (10%) та Маневицькому – 46 (12%) адміністративних районах області (рис. 2.5) [41, С. 62–68.]. Найбільша площа об'єктів природно-заповідного фонду зосереджена у Камінь-Каширському – 62,703 га, Любомльському – 59,109 га, Любешівському – 43,860 га, Шацькому – 33,789 га районах області.

Варто зазначити, що основну площу об'єктів ПЗФ займають національні природні парки та природні заповідники, серед яких: ШНПП розміщений у Шацькому районі області, площа – 32515 га. (42 % від площі Шацького району та 1,6% від загальної площі області), Національний

природний парк «Прип'ять-Стохід» розміщений у Любешівському районі області, площа – 39316 га (27 % від площі Любешівського району та 0,01% від загальної площі області) та Черемський природний заповідник розміщений у Маневицькому районі, площа – 2976 га (1,3 % від площі району). Національні природні парки та природні заповідники разом охоплюють площу понад 74807 га, що складає 46,8 % від загальної площі території природно-заповідного фонду Волинської області [41, С. 62–68]. Заказники займають площу 81404,8 га (4 % від площі загальної області), заповідні урочища – 2504,7 га (0,12% від площі загальної області), пам'ятки природи – 726 (0,03% від площі загальної області), ботанічні сади – 10 га, пам'ятки парки садово-паркового мистецтва – 108,6 га (табл. 2.18, рис. 2.6).

Загальна площа області становить 2014400 га. Площа об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області становить 159561,1 га (0,005%).

Рис. 2.6. Розподіл кількості об'єктів ПЗФ у Волинській області*, га

*Складено автором на основі статистичних матеріалів [184]

Співвідношення площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду до площі області складає 7,9 %, що свідчить про значний потенціал для розвитку екологічного та сільського (зеленого) туризму.

До найбільш важливих об'єктів рекреації та відпочинку відносимо Ківерцівський НПП «Цуманська Пуща» створений 22 лютого 2010 року. Площа парку 34467,89 га, у тому числі 3472,71 га земель, що вилучаються та надаються йому в постійне користування та 30995,18 га земель, що включаються до його складу без вилучення у землекористувачів. Ківерцівський НПП «Цуманська пуща» створений з метою збереження цінних природних та історико-культурних комплексів. Основними напрямками діяльності парку є науково-технічна, еколого-освітня та рекреаційна діяльність. Для здійснення рекреації та відпочинку у парку розроблено 13 туристичних маршрутів (6 веломаршрутів, 2 водних маршрути, 3 пішоїдних та 2 автомаршрути) протягом 2016–2019 років. Серед них: «Берегами двох річок», «Довкола Цуманської Пущі», «До Горинських крутосхилів», «До Городищенських дубів», «Олика – володіння князів Радзивіллів», «По річці Путилівка», «Старими шляхами Ківерцівщини» та ін. На території парку знаходяться туристичні об'єкти, такі як: урочище Богуславка, Чортове болото та 13 дерев'яних храмів, найстаріші з яких відносяться до XV ст., зокема Костел святих Петра і Павла, 1460 р. у смт. Олика. У парку є 14 закладів розміщення, серед них: 3 готелі та 11 агросадиб. Для здійснення мандрівок із пізнавальною метою на території парку знаходиться: археологічні пам'ятки, пам'ятки етнографії, кладовища Першої та Другої світової війни а також такі архітектурно-історичні пам'ятки як замок князів Радзивілів (1654), Колегіальний костел Святої Трійці (XVII), Костел святих Петра і Павла, Луцька брама у смт Олика [117].

Важливим об'єктом для рекреації є ШНПП, який створено 28 грудня 1983 року. Площа парку 32515 га. Його створено для збереження унікальних природних комплексів, які мають особливу природоохоронну, оздоровчу, історико-культурну, наукову, еколого-освітню та естетичну цінність. У 2002 році парку було надано статус біосферного резервату, а у 2012 році за програмою ЮНЕСКО МАБ створено міжнародний трilaterальний

Таблиця 2.18

Природно-антропогенні ресурси Волинської області* (станом на 2020 р.)

Адміністративні одиниці (райони)	Площа адміністративних районів (га)	Площа об'єктів ПЗФ Волинської області у розподілі за адміністративними районами							Площа природоохоронних територій, тис. га	Оцінка природно- антропогенного блоку, бали	Частка площі об'єктів ПЗФ, %
		Природні заповідники	Національні Природні парки	Заказники	Заповідні урочища	Пам'ятки природи	Ботанічні сади	Пам'ятки парки садово- паркового містечтва			
Володимир-Волинський	103800	–	–	3668	–	7	–	28	3,703	2	2,3
Горохівський	112200	–	–	3451	10	2	–	17	3,480	2	2,86
Іваничівський	3214200	–	–	2975	–	-	–	–	2,975	1	1,86
Камінь-Каширський	174700	–	–	11961	–	69	–	–	12,030	4	7,53
Ківерцівський	141400	–	–	4849	1038,7	382	–	1	62,70,7	3	3,92
Ковельський	172300	–	–	6987	–	88	–	-	7,075	3	4,10
Локачеський	71200	–	–	2998	–	2	–	3	3,003	2	4,21
Луцький	97300	–	–	2808	10	12	10	11	2,851	1	1,78
Любешівський	145000	–	39316	4522	–	10	–	12	43,860	5	2,74
Любомльський	148100	–	–	5868,9	–	42	–	–	59,10,9	5	3,70
Маневицький	226500	2976	–	3383	–	41	–	–	6,400	2	4,01
Ратнівський	143700	–	–	7831	1369	62	–	–	9,262	3	5,80
Рожищенський	92800	–	–	567	–	-	–	13	580	1	0,03
Старовижівський	112100	–	–	6697	52	8	–	2	6,759	3	4,23
Турійський	120500	–	–	11564	25	1	–	21,6	11,611,6	4	7,27
Шацький	75,900	–	32515	1274,9	–	–	–	–	33,789,9	5	2,11

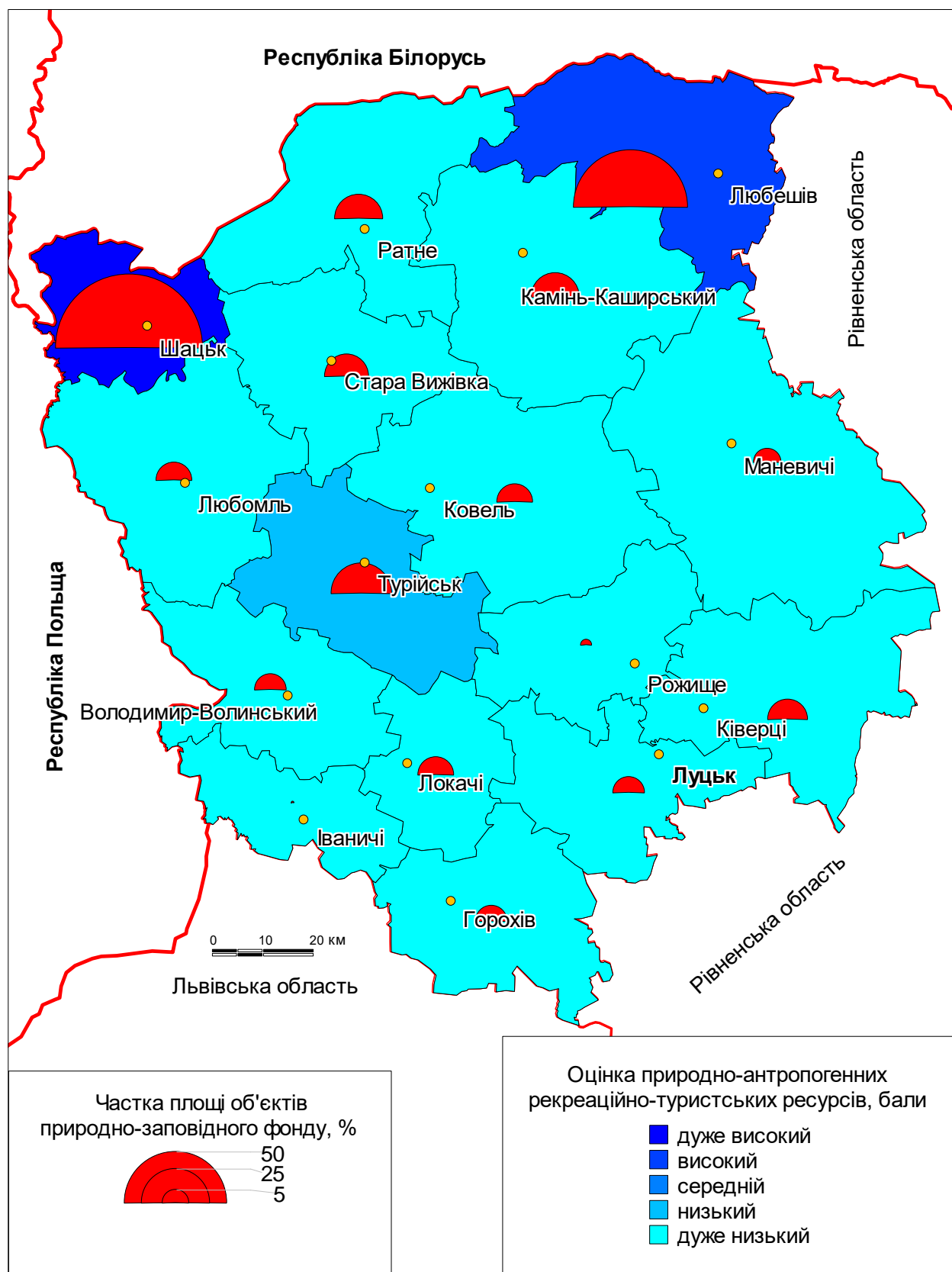
*Складено автором на основі матеріалів [184]

біосферний резерват «Західне Полісся», до складу якого увійшли біосферні резервати «Шацький» (Україна), «Західне Полісся» (Польща) та «Прибузьке Полісся» (Білорусь).

Основним природним багатством парку є наявність унікальних озер. Тут знаходиться 23 озера загальною площею близько 7 тис. га (одна з найбільш озерних груп Європи). Найбільші: Світязь (2622 га, глибиною 58.4 м), Пулемецьке (1568 га), Луки (673 га), Люцимер (430 га). Вони розділяються Головним Європейським вододілом до басейнів Балтійського і Чорного морів. У 2008 році озеро Світязь визнано переможцем у номінації «7 природних чудес України».

Пам'ятники архітектури на території національного парку представлені церквами. З 2010 року при Петропавлівській церкві (1846 р.) у селі Світязь започаткував свою діяльність чоловічий монастир. Всі бажаючі можуть відвідати цю сакральну споруду помолитися Почаївській Божій Матері, ікона якої знаходиться в Храмі Петра і Павла. На території ШНПП є мальовничі природні ландшафти, теплий та м'який клімат парку має високий рекреаційний потенціал для організації відпочинку, туризму і санаторного лікування. Відпочинок в основному проходить на озерних комплексах (пляжний відпочинок) і в незначній мірі в лісових екосистемах [41, С. 62–68].

Озера Світязь, Пісочне, Пулемецьке, Люцимер, Соминець, Кримно, Чорне Велике і прилеглі до них території, багаті рекреаційними ресурсами, які є традиційними місцями масового відпочинку. Умовно, вони поділяються на чотири зони відпочинку, а саме: «Грядя», «Світязь», «Пісочне», «ур. Гушове» [41, С. 62–68]. У зоні стаціонарної рекреації озер Світязь і Пісочне сконцентровано понад 60 баз відпочинку, 6 спортивно-оздоровчих та дитячих таборів, 7 стаціонарів наукових установ, функціонують санаторій «Лісова пісня» та пансіонат «Шацькі озера». Одночасно в цих закладах можуть відпочивати близько 7 тисяч, ще близько 5 тисяч рекреантів розташовуються на відпочинок в приватному секторі та наметових містечках.

Рис. 2.7. Територіальні особливості забезпечення природно-антропогенними рекреаційно-туристичними ресурсами Волинської області*

*Складено автором

Таблиця. 2.19

Оцінка природно-антропогенних рекреаційно-туристичних ресурсів
Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Площа адміністративних районів (га)	Площа природоохоронних територій, тис. га [184].	Оцінка природно- антропогенного блоку, бали	Частка площі об'єктів ПЗФ, %	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
Володимир- Волинський	103800	3,703	1	3,5	дуже низький
Горохівський	112200	3,480	1	3,10	дуже низький
Іваничівський	3214200	2,975	1	0,09	дуже низький
Камінь- Каширський	174700	12,030	1	6,88	дуже низький
Ківерцівський	141400	62,707	1	4,43	дуже низький
Ковельський	172300	7,075	1	4,10	дуже низький
Локачеський	71200	3,003	1	4,21	дуже низький
Луцький	97300	2,851	1	2,93	дуже низький
Любешівський	145000	43,860	4	30,2	високий
Любомльський	148100	59,10,9	1	4,05	дуже низький
Маневицький	226500	6,400	1	2,82	дуже низький
Ратнівський	143700	9,262	1	6,44	дуже низький
Рожищенський	92800	580	1	0,62	дуже низький
Старовижівський	112100	6,759	1	6,02	дуже низький
Турійський	120500	11,611,6	2	9,63	низький
Шацький	75,900	33,789,9	5	44,5	дуже високий

*Складено автором

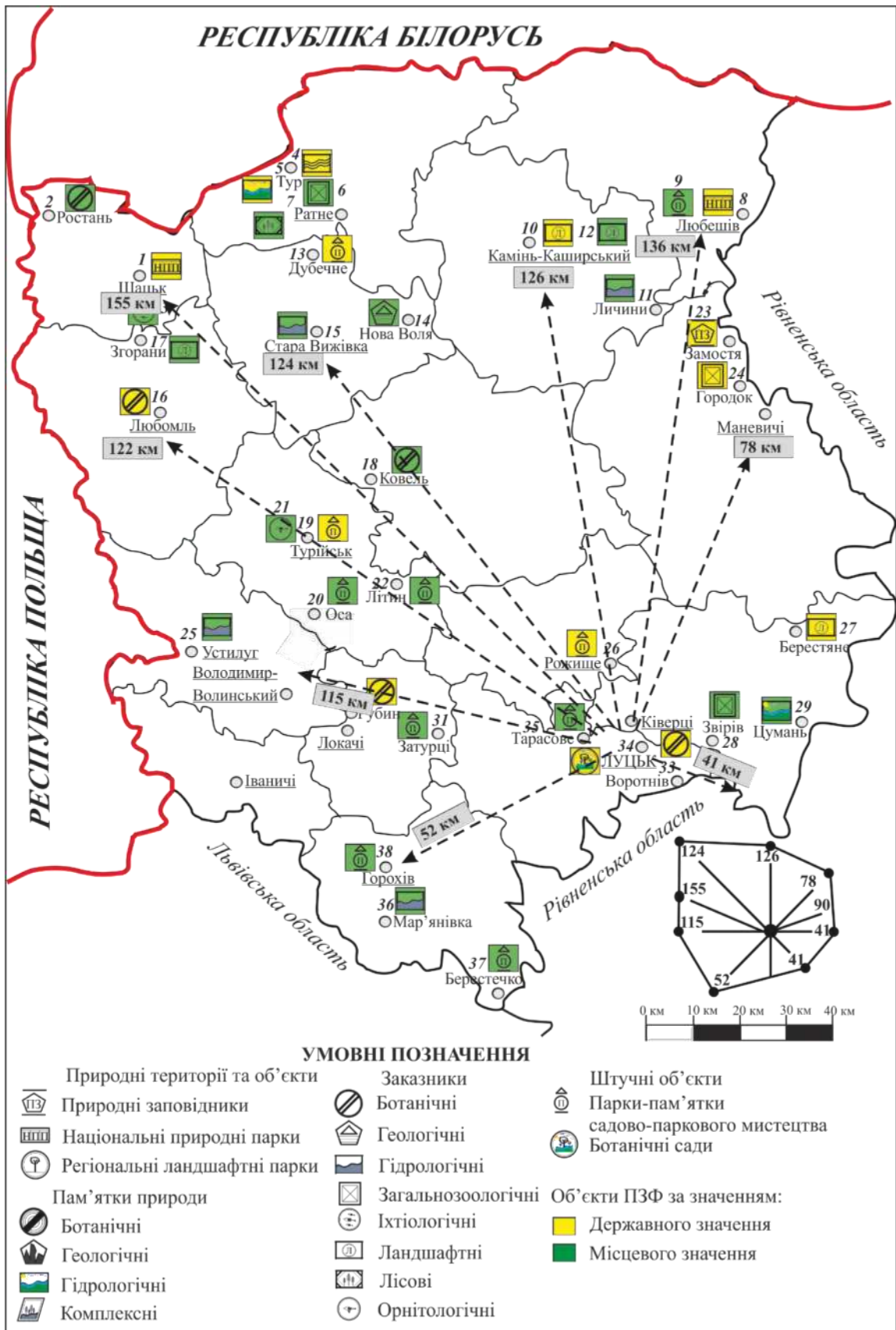
У парку діє візит-центр, обладнано еколого-пізнавальні стежки «Лісова Пісня», «Три озера», «Світязянка» та рекреаційні пункти для короткотермінового відпочинку автотуристів. По всій довжині стежок встановлені доволі яскраві аншлаги для ознайомлення з природоохоронним режимом парку, особливостями його природних екосистем та видовим багатством флори та фауни. Еколого-пізнавальні стежки мають сприятливе розміщення і активно використовуються відпочиваючими та туристами. Для любителів відпочинку в наметах обладнані наметові містечка «Незабудка» та

«Запісочне». Розроблені та діють водні, велосипедні та піші туристичні маршрути. Великою популярністю серед відвідувачів національного парку користується літня і зимова риболовля. Впродовж літньо-осіннього сезону тут дозрівають різноманітні ягоди: чорниця, малина, лохина, ожина, брусниця, журавлина. Грибний сезон розпочинається в серпні-вересні і триває до листопада. У лісових масивах зростає близько 70 видів їстівних грибів [41, С. 62–68].

Найбільш абсолютні показники площі природоохоронних територій оцінені максимально (5 балів) мають Ківерцівський (62,707 га) та Любомльський (59,11 га) райони. Загальна частка площі природоохоронних територій від площ адміністративних районів складає 159561,1 га. Максимальна оцінка, яку отримали ці території є логічною, так як на території цих районів знаходиться два національні природні парки (табл 2.19). На території Ківерцівського району знаходиться НПП «Цуманська пуща», площа якого становить – 34467,89 га, на території Любешівського району розташований НПП «Прип'ять-Стохід», який займає площу 39315,5 га.

Результати оцінки природно-антропогенних рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області наведені в табл. 2.19, територіальні особливості забезпечення ними на карті (рис. 2.7). Найнижчу оцінку (4 бали) отримав Любешівський район (43,860 га), частка площі об'єктів ПЗФ якого становить понад 30% від загальної площі району. Шацький район оцінено у 3 бали (площа природоохоронних територій – 33,790 га). Варто зауважити, що на території району знаходиться Швацький НПП площею 48977 га. Об'єкти та території ПЗФ області зображені на картосхемі (рис. 2.8.) Найнижчим балом (1) оцінено 12 районів області (75% від загальної кількості адміністративних одиниць), загальна площа природоохоронних територій яких становить 625,508 га, що пов'язано із відсутністю великої площі природоохоронних територій. Природоохоронні об'єкти подано на картосхемі (див. рис. 2.8).

Рис. 2.8. Території та об'єкти природно-заповідного фонду

Волинської області*. Умовні позначення на С. 107

*Складено автором

Умовні позначення до рисунка 2.8

Шацький район: **1.** Національний природний парк «Шацький», площа: 32515 га; **2.** Заказник ботанічний «Втенський», с. Ростань, площа 130 га; **3.** Заказник іхтіологічний Соминець, смт. Шацьк, площа 46 га; **4.** Заповідне урочище «Озеро Тур», с. Тур, площа 1346 га; *Ратнівський район:* **5.** Пам'ятка природи гідрологічна «Озеро Святе», площа 44 га, **6.** Заказник загальнозоологічний Липине, площа 3294 га, **7.** Заказник лісовий Смольний, площа 1401 га; *Любешівський район:* **8.** Національний природний парк «Прип'ять-Стохід», смт. Зарічне, площа 39316 га, **9.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Любешівський», площа 12 га.; *Камінь-Каширський район:* **10.** Ландшафтний заказник «Стохід», м. Камінь-Каширський, площа 4420 га, **11.** Заказник гідрологічний «Турський», с. Черче, площа 3940 га, **12.** Заказник ландшафтний «Свято-Бузаківський», площа 2705 га; *Старовижівський район:* **13.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Дубечне», площа 2 га, **14.** Заказник геологічний «Дюна», площа 90 га, **15.** Гідрологічний заказник «Вижівський»; *Любомльський район:* **16.** Заказник ботанічний «Мосирський», площа 307 га, **17.** Ландшафтний заказник «Згоранські озера», площа 705,6 га, *Ковельський район:* **18.** Заказник ботанічний «Задібський», площа 309 га, *Турійський район:* **19.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Здоров'я», смт Лукив, площа 13,6 га; **20.** Заказник загальнозоологічний «Осівський», с. Оса, площа 5137 га, **21.** Заказник орнітологічний Мокрецький, с. Мокрець, площа 898 га, **22.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Літинський», площа 8 га, *Турійський район:* **23.** Природний заповідник «Черемський», с. Замостя, площа: 2976 га, *Маневицький район:* **24.** Заказник загальнозоологічний «Рись», площа 320,5 га, *Володимир-Волинський район:* **25.** Заказник гідрологічний «Луга», смт. Устилуг, площа 2039 га, **26.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Байрак», смт Рокині площа 13 га, *Рожищенський район:* **27.** Ландшафтний заказник «Кормин», с. Берестяне, площа 549 га, *Ківерцівський район:* **28.** Заказник загальнозоологічний «Зубр», с. Звірів, площа 2732 га, **29.** Пам'ятка природи гідрологічна «Путилівка», смт. Цумань, площа 87 га, **30.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Макаревичівський», с. Омельне, площа 1 га, *Локачинський район:* **31.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Садиба Липинського», село Затурці, *Луцький район:* **32.** Заказник ботанічний «Губин», площа 418 га, **33.** Заказник ботанічний «Урочище Воротнів», площа 600 га, **34.** Луцький ботанічний сад, площа 10 га, **35.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Першотравневий», с. Тарасове, площа 11 га, *Горохівський район:* **36.** Заказник гідрологічний «Гнила Липа», с. Мар'янівка, площа 1644 га, **37.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Берестечківський», 5 га, **38.** Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Горохівський», м. Горохів, площа 12 га.

2.4. Оцінка суспільно-історичних

адміністративно-територіальних одиниць Волинської області

2.4.1. Археологічні пам'ятки

Сучасна мережа становлення поселень Волинської області пройшла доволі тривалий час: від палеоліту до сьогодення. Зокрема, на перших етапах формування первісну людність вабили багаті річкові артерії Західного Бугу, Прип'яті, Стиру, Турії, Стоходу. До уваги бралися також сприятливий

рельєф, родючі ґрунти, корисна рослинність, захист від панівних вітрів, рівень ґрунтових вод, зручність зв'язку та мальовничість місцевості. Місце розміщення населеного пункту мало передусім слугувати надійним укриттям для місцевого населення. Адже за давніх часів постійно виникала потреба захищатися від нападу ворожих племен, тому первісні мешканці охоче використовували для своїх поселень зручні для оборони місцевості. Яскравим прикладом такого розміщення є с. Лежниця Іваничівського району, яке лежить на високому береговому мисі з крутими схилами, що оточують його з півночі, заходу і півдня, а зі сходу воно захищене глибоким яром [42]. Загальна кількість пам'яток археології у Волинській області, що перебувають під охороною держави станом на 07 серпня 2019 року становить 146 (табл. 2.20), із них: поселення – 77 (53 % від загальної кількості археологічних пам'яток), городища – 50 (34 %), кургани – 17 (11 %), стоянки – 2 (2 %). Найбільша кількість пам'яток архітектури за адміністративними районами області зосереджена у Горохівському – 54 (37%), Маневицькому – 23 (15,8%), Ківерцівському 14 – (9,6%) та Камінь-Каширському – 10 (6,9%) районах. Найменша кількість пам'яток археології знаходиться у Турійському – 1 (0,7%), Старовижівському – 3 (2%) та Володимир-Волинському районах області. У Шацькому районі відсутні пам'ятки археології (рис. 2.9, 2.10).

Рис. 2.9. Розподіл пам'яток археології за типами [156]

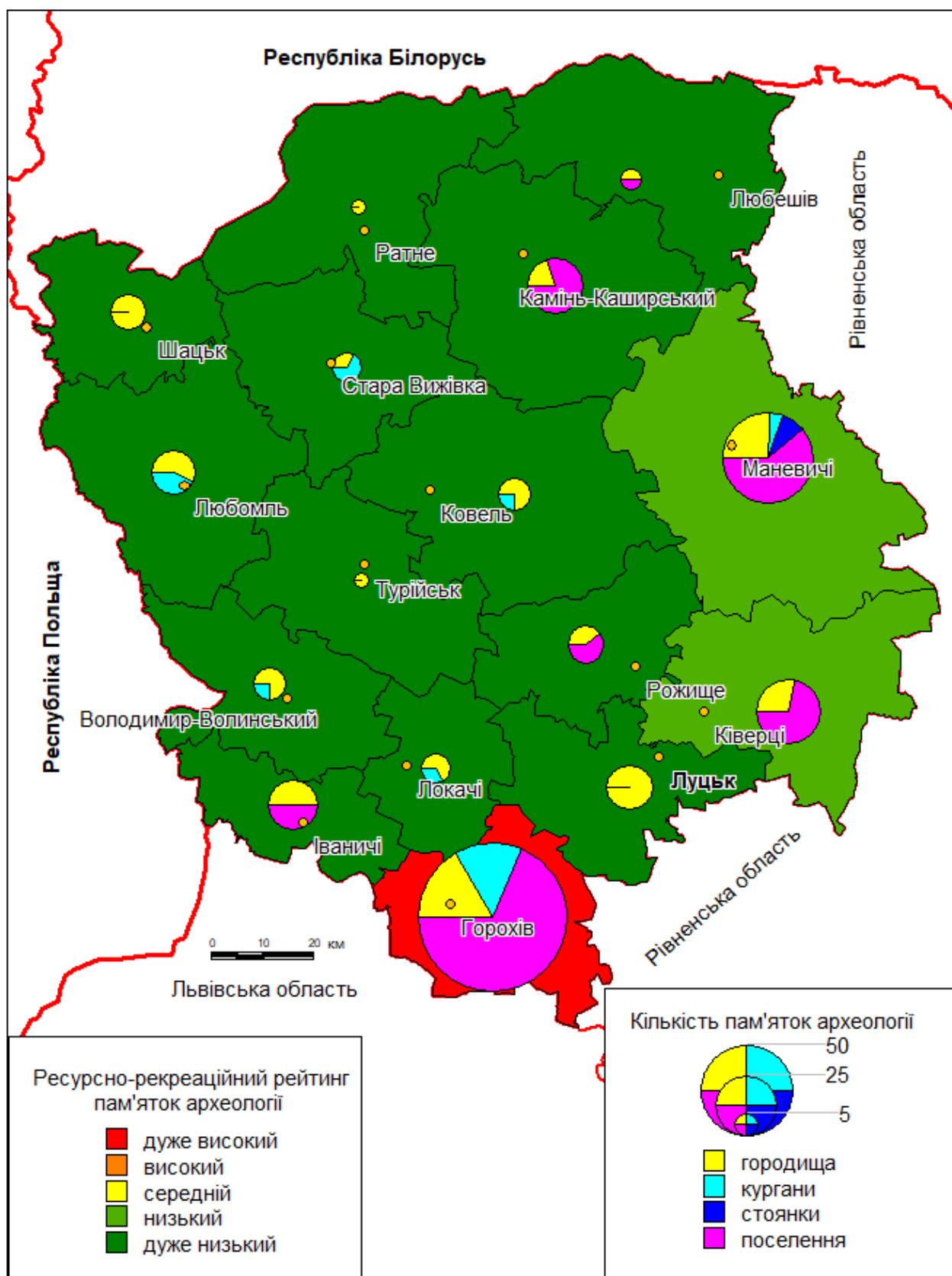

Рис. 2.10. Територіальні особливості забезпечення археологічних рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області*

*Складено автором

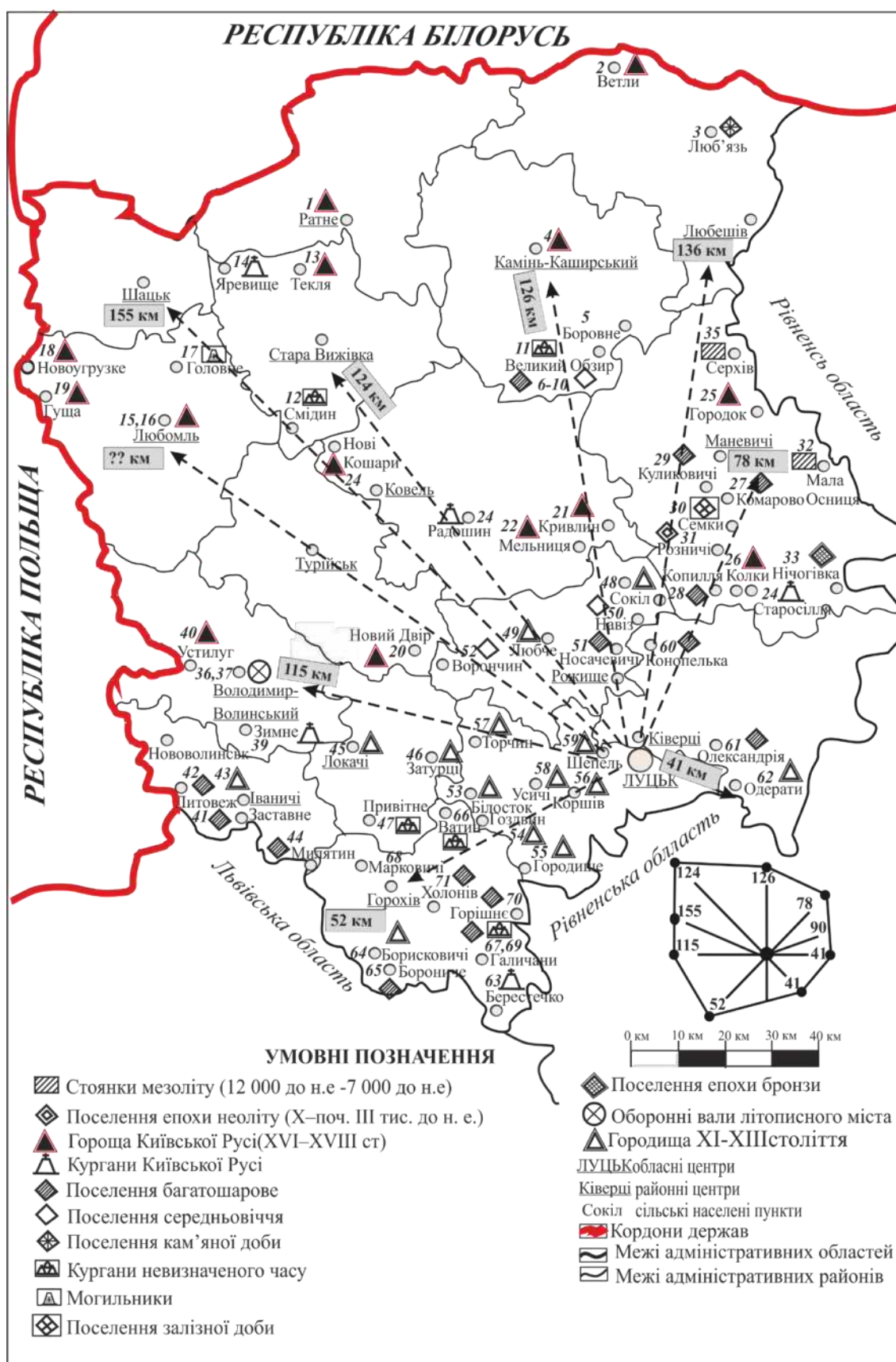
Таблиця 2.20

Оцінка археологічні пам'ятки Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Пам'ятки археології Волинської області [156]					Оцінка пам'яток археології, бали	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
	Городища	Кургани	Стоянки	Поселення	Кількість		
Володимир-Волинський	3	1	0	0	4	1	дуже низький
Горохівський	9	8	0	37	54	5	дуже високий
Іваничівський	4	0	0	4	8	1	дуже низький
Камінь-Каширський	2	0	0	8	10	1	дуже низький
Ківерцівський	4	0	0	10	14	2	низький
Ковельський	3	1	0	0	4	1	дуже низький
Локачинський	2	1	0	0	3	1	дуже низький
Луцький	7	0	0	0	7	1	дуже низький
Любешівський	1	0	0	1	2	1	дуже низький
Любомльський	4	3	0	0	7	1	дуже низький
Маневицький	6	1	2	14	23	2	низький
Ратнівський	1	0	0	0	1	1	дуже низький
Рожищенський	2	0	0	3	5	1	дуже низький
Старовижівський	1	2	0	0	3	1	дуже низький
Турійський	1	0	0	0	1	1	дуже низький
Шацький	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Загальна сума	50	17	2	77	146	1,3	дуже низький

*Складено автором

Найбільша кількість археологічних пам'яток розміщена у південних районах області Волинської у розподілі за адміністративними районами. Як свідчать дані табл. 2.20 за кількістю археологічних пам'яток найбільший бал – 5 отримав Горохівський райони; Ківерцівський, Маневицький одержали 2 бали та мають низький рейтинг; Володимир-Волинський, Іваничівський, Камінь-Каширський, Ковельський, Локачинський, Луцький, Любешівський, Любомльський, Ратнівський, Рожищенський, Старовижівський, Турійський, Шацький – 1 бал, що свідчить про малу кількість таких пам'яток та невеликий потенціал для розвитку пізнавального туризму. Археологічні пам'ятки Волинської області представлено на картосхемі (рис. 2.11)

Рис. 2.11. Територіальне розміщення археологічних пам'яток

Волинської області*. Умовні позначення на с. 112.

*Складено автором

Умовні позначення до рисунку 2.11

Ратнівський район: 1. Городище «Замок» X-XIII ст., смт. Ратне; Любешівський район; 2. Городище, XI-XIII ст., с. Ветли; 3. Поселення кам'яної доби XII-VIII тис. до н. е. — V-IV тис. до н. е., с. Люб'язь; *Камінь-Каширський район:* 4. Городище XII-XIII ст., м. Камінь-Каширський; 5. Поселення багатощарове, с. Боровне; 6. Поселення середньовіччя, с. Великий Обзир; 7. Поселення середньовіччя, с. Великий Обзир.; 8. Поселення багатощарове, с. Великий Обзир; 9. Поселення багатощарове, с. Великий Обзир; 10. Поселення багатощарове, с. Великий Обзир; 11. Курганна група невизначеного часу, с. Великий Обзир; *Старовижівський район:* 12. Могильник курганний невизначеного часу, с. Смідин; 13. Курган «Шведська могила» IX-XI ст., с. Текля; 14. Городище XII-XIV ст., с. Яревище; *Любомльський район:* 15. Городище «Замчище» XI-XII ст., м. Любомль; 16. Городище X ст.м. Любомль; 17. Могильник II-IV ст. до н. е., смт. Головне; 18. Городище X-XI ст., с. Гуща; 19. Городище XII-XIII ст., с. Новоугрузьке; *Турійський район:* 20. Городище XI-XIII ст., с. Новий Двір; *Ковельський район:* 21. Городище XIV-XVII ст., с. Кривлин; 22. Городище X-XIII ст., с. Мельниця.; 23. Городище XII-XIV ст., с. Нові Кошари.; 24. Курган X-XIII ст., с. Радошин; *Маневицький район:* 25. Городище XI-XIII ст., с. Городок.; 26. Городище XI ст., смт. Колки; 27. Поселення XI-XII ст., с. Комарове; 28. Поселення XII-XIII ст., с. Копилля; 29. Поселення багатощарове, с. Куликовичі; 30. Поселення Залізна доба, с. Семки; 31. Поселення Неоліт, с. Розничі; 32. Стоянка Мезоліт, с. Мала Осниця; 33. Поселення епохи бронзи, с. Нічогівка; 34. Курган «Татарська Гора» IX-XI ст., с. Старосілля; 35. Стоянка епохи Мезоліту, с. Серхів; *Володимир-Волинський район:* 36. Оборонні вали літописного міста Володимира XI-XII ст., м. Володимир-Волинський.; 37. Городище «Вали», залишки літописного міста Володимира XI-XIII ст., м. Володимир-Волинський; 39. Курган XIII ст., с. Зимне; 40. Городище IX-XII ст., м. Устилуг; *Іваничівський район:* 41. Городище XI-XIII ст., с. Заставне.; 42. Поселення багатощарове, с. Литовеж; 43. Городище «Замок» XI-XIII ст., с. Литовеж; 44. Поселення (III) багатощарове, с. Милятин; *Локачинський район:* 45. Городище (дитинець і околне місто) XI- XII ст., смт. Локачі; 46. Городище XI-XIII ст., с. Затурці; 47. Курган невизначеного часу, с. Привітне.; *Рожищенський район:* 48. Городище XI-XIII ст., с. Сокіл; 49. Городище XI-XIII ст., с. Любче; 50. Поселення XI-XIII ст., с. Навіз; 51. Поселення багатощарове, с. Носачевичі; 52. Поселення 1500-1250 рр. до н. е., с. Ворончин.; *Луцький район:* 53. Городище XI-XIII ст., с. Білосток; 54. Городище XI-XIII ст., с. Горзвин.; 55. Городище XI-XIII ст., с. Городище; 56. Городище XI-XIII ст., с. Коршів; 57. Городище XI-XIII ст., смт. Торчин.; 58. Городище XI-XIII ст., с. Усичі.; 59. Городище, с. Шепель.; *Ківерцівський район:* 60. Поселення (II) багатощарове, с. Конопелька; 61. Поселення (II) багатощарове, с. Олександрія; 62. Городище XI-XIII ст., с. Одерати; *Горохівський район:* 63. Курган «Маруха» IX-XI ст., м. Берестечко; 64. Городище XI-XIII ст., с. Борисковичі; 65. Поселення багатощарове, с. Борочиче; 66. Курган невизначеного часу, с. Ватин.; 67. Поселення багатощарове, с. Галичани.; 68. Курган невизначеного часу, с. Марковичі.; 69. Курган невизначеного часу, с. Галичани.; 70. Поселення багатощарове, с. Горішне.; 71. Поселення багатощарове, с. Холонів;

2.4.2. Архітектурно-історичні пам'ятки

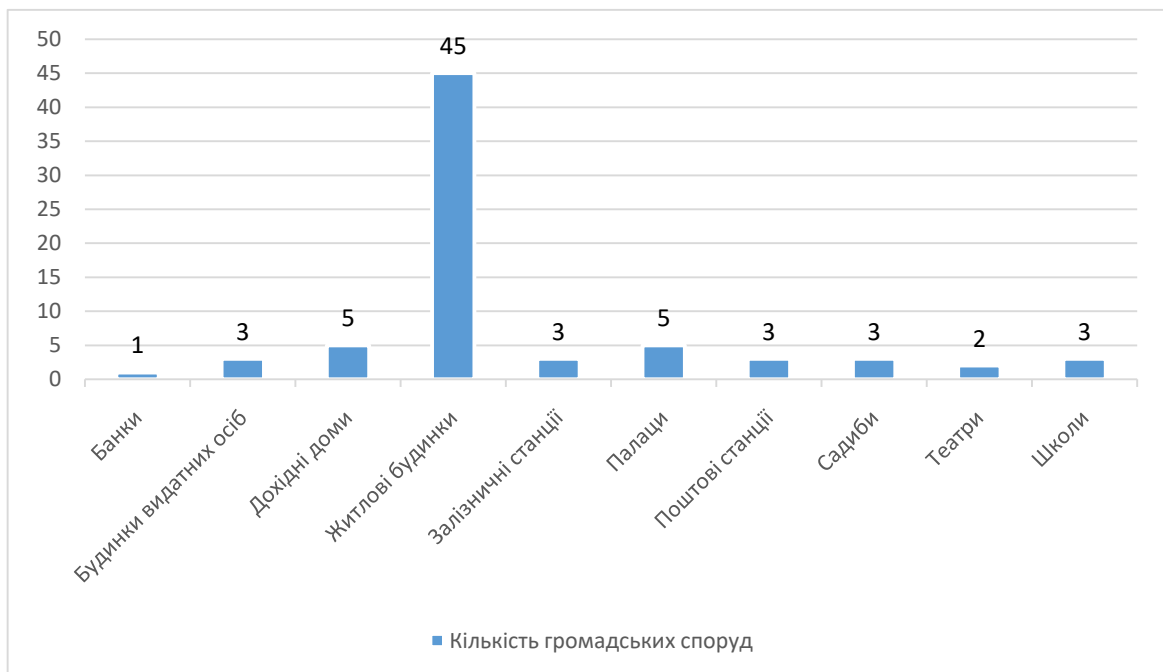
У Волинській області під охороною держави налічується понад 508 архітектурно-історичних об'єкти національного та місцевого значення, із

них: 73 – пам'ятки громадської архітектури, 219 – пам'яток сакральної (культової) архітектури, 31 – архітектурні монументи та скульптурні пам'ятники, 146 – археологічні пам'ятки, 41 – музеїв. В області 11 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва загальною площею 108,6 га.

Пам'ятки громадської архітектури. Згідно із реєстром пам'яток містобудування і архітектури у Волинській області, що перебувають під охороною держави станом на 01.01.2018 р налічується 73 громадські споруди національного та місцевого значення, серед них: 2 – банки , 3 – будинки видатних осіб, 5 – дохідних домів; 45 – житлових будинків; 3 – залізничні станції; 5 – палаців; 3 – поштові станції; 3 – садиби; 2 – театри; 3 – школи (табл. 2.10).

Найбільша кількість громадських споруд є у Луцькому – 45 (63%), Володимир-Волинському – 12 (17%) та Ковельському – 3 (4,1%) адміністративних районах області (рис. 2.12). Серед громадських споруд, найбільша кількість припадає на житлові будинки – 45 (62%), дохідні доми – 5 (6,8%) та палаци – 5 (6,8%). Значна частина житлових будинків знаходиться у Луцькому районі та належить до XVI–XIX ст.

Рис. 2.12. Розподіл громадських споруд Волинської області [156]

Серед споруд громадської архітектури особливу цінність складають: Палац Браницьких кінця XVIII ст. у м. Любомль; Садиба Вільгів у смт. Голоби, Ковельського району; Будинок (садиба) композитора І. Ф. Стравінського, м. Устилуг Володимир-Волинського району; Палац родини Липинських, с. Затурці Локачинського району; Палац Плятерів у м. Берестечко Горохівського району та Усипальниця князя С. Пронського у м. Берестечко Горохівського району. Нижче подаємо короткий опис споруд громадської архітектури.

Палац Браницьких був побудований в 1782 році в Любомлі графом Франциском Ксаверієм Браницьким. Це був величезний палацовий комплекс, що відрізнявся небувалою розкішшю і стилем. Тут було все для того, щоб привільно вести світське життя і насолоджуватися місцевою природою. Комплекс складався з будівлі самого палацу, декількох двоповерхових флігелів, галерей, зимового саду і парку, який був обнесений кам'яною стіною. Архітектура вражала уяву. Складна ліпнина прикрашала фасади будівель. У палаці проводили гучні бали, ховали скарби і приховували сімейні таємниці. Кілька разів палац міняв свого господаря. І, як багато замків, постраждав від визволителів радянської влади. Зараз від палацового комплексу Браницьких залишився тільки один флігель [171].

Дім-садиба Вільгів – колишня резиденція сім'ї магнатів Вільгів. Людовік Вільга був представником польських шляхтичів і обіймав важливу посаду сенатора Речі Посполитої. Садиба перейшла у користування сімейству Вільга у XVIII столітті. Головною окрасою маєтку слугував красивий парк із звіринцем. У XIX столітті садибний будинок сильно постраждав від пожежі, збереглися лише ворота. У 2006 році Садиба Вільгів внесена до списку пам'яток архітектури національного значення. На сьогодні Садиба не функціонує і вимагає реставраційних робіт [171].

Нами оцінено забезпеченість адміністративних районів громадськими спорудами, палацовими комплексами та житловими будівлями.

Таблиця 2.21

Оцінка громадських споруд, палацових комплексів та житлових будівель Волинської області *

Адміністративні одиниці (райони)	Громадські споруди, палацові комплекси та житлові будівлі Волинської області [156]										Загальна кількість	Оцінка, бали	Ресурсно-рекреаційний рейтинг
	Банки	Будинки видатних осіб	Дохідні	Житлові будинки	Залізничні станції	Палаці	Поштові станції	Садиби	Театри	Школи			
Володимир-Волинський	0	2	3	4	1	0	0	0	1	1	12	2	низький
Горохівський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже високий
Іваничівський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Камінь-Каширський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Ківерцівський	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2	1	дуже низький
Ковельський	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	3	1	дуже низький
Локачинський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Луцький	1	0	2	39		1	1	0	1	2	45	5	дуже високий
Любешівський	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	дуже низький
Любомльський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Маневицький	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Ратнівський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Рожищенський	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	дуже низький
Старовижівський	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Турійський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Шацький	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	дуже низький
Загальна сума	1	3	5	45	3	5	3	3	2	3	73	1,3	дуже низький

*Складено автором

Рис. 2.13. Розподіл громадських споруд та палацових комплексів за адміністративними одиницями Волинської області [156, 171].

Найвищий бал (5) одержав Луцький та Володимир-Волинський райони (2 бали). Інші адміністративні райони отримали найнижчий бал (1 бал). Тому можна стверджувати, що до найбільш атрактивних районів області відносяться Луцький та Володимир-Волинський райони (табл. 2.22). Громадські споруди, житлові будівлі та палацові комплекси наведені на картосхемі (рис. 2.14). Як показують результати дослідження область володіє великою кількістю споруд громадської архітектури, що вказує на значний потенціал для розвитку пізнавального та інших видів туризму.

Пам'ятки військової (оборонної) архітектури. В межах Волинської області знаходиться найбільша кількість оборонних споруд щодо розподілу за адміністративними районами порівняно з іншими адміністративними одиницями області. У Луцькому 9 – оборонних споруд (56% від загальної кількості оборонних споруд в області), Володимир-Волинському – 3 (19%), Ківерцівському – 2 (6,2%), Іваничівському та Локачеському районах – 1 оборонна військова споруда (табл. 2.22).

Найбільшу кількість складають оборонні мури 9 споруд (57%), 4 башти (25%), 2 замки (6%), 1 оборонний вал (6%) (рис 2.15).

Таблиця 2.22

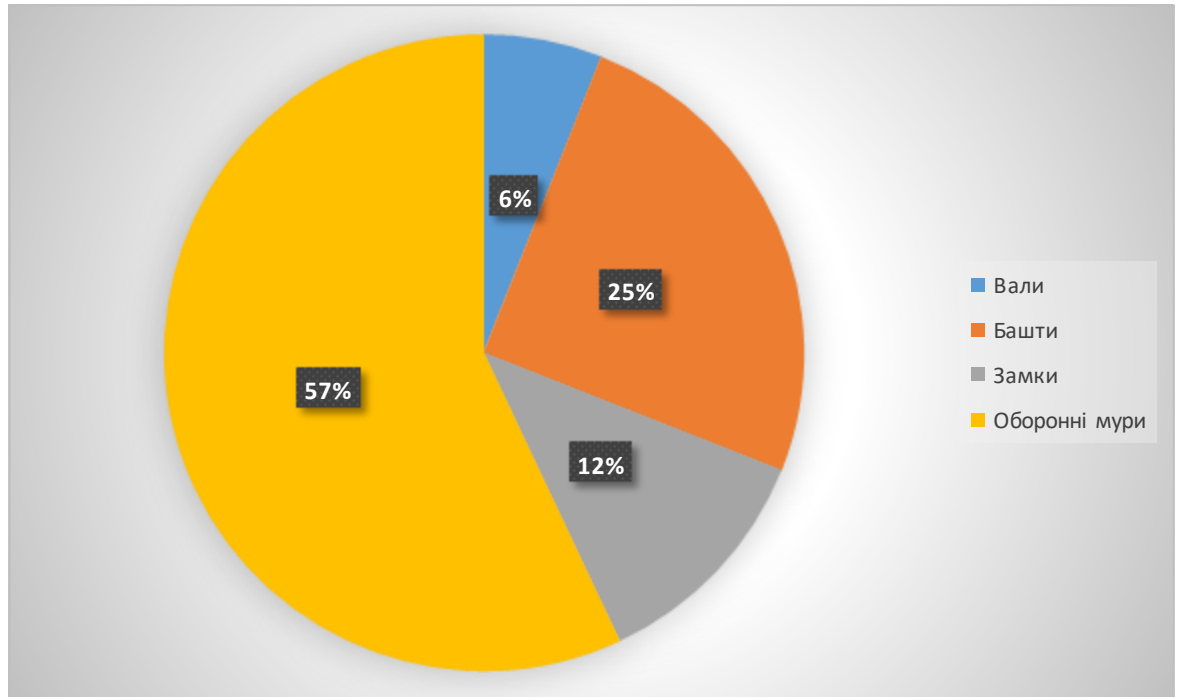
Оцінка пам'яток оборонної (військової) архітектури будівництва
Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Пам'ятки військової архітектури [156]				Кількість пам'яток оборонного будівництва	Оцінка пам'яток оборонного будівництва, бали	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
	Вали	Башти	Замки	Оборонні мури			
Володимир- Волинський	1	0	0	2	3	2	низький
Горохівський	0	0	0	0	0	1	дуже високий
Іваничівський	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Камінь-Каширський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Ківерцівський	0	0	1	2	3	2	низький
Ковельський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Локачинський	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Луцький	0	4	2	2	8	5	дуже високий
Любешівський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Любомльський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Маневицький	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Ратнівський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Рожищенський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Старовижівський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Турійський	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Шацький	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Загальна сума	1	4	2	9	16	1,3	дуже низький

*Складено автором

Відповідно до проведеної оцінки пам'яток оборонного мистецтва, найвищий бал (5) притаманний Луцькому району. Володимир-Волинський та Ківерцівський райони отримали нижчий бал (2). Горохівський, Іваничівський, Камінь-Каширський, Ковельський, Локачинський, Любешівський, Любомльський, Маневицький, Ратнівський, Рожищенський, Старовижівський, Турійський, Шацький райони області оцінено в 1 бал у зв'язку із малою кількістю музеїв (табл. 2.22).

Найцінніші споруди оборонного значення знаходяться в основних історико-культурних центрах області – містах Луцьку та Володимирі-Волинському. Тут утворені два історико-культурні заповідники: «Старий Луцьк» та «Стародавній Володимир» які відносяться до туристичних об'єктів Волинської області [108, С. 92–98], [48, с. 91].

Рис. 2.15. Розподіл пам'яток оборонного будівництва у Волинській області*

*Складено автором на основі матеріалів [156]

До найцікавіших пам'яток оборонного будівництва області належать: Замок Любарта (1340 р.), Замок Радзивіллів (1564 р.) та інші споруди (рис. 2.14).

Замок Радзивіллів (Олицький) – визначна пам'ятка оборонного будівництва, яка на даний час перебуває у занедбаному стані. Замок знаходиться у смт. Олика Ківерцівського району області, він є менш відомим у порівнянні з Луцьким замком, хоч розміщений відносно недалеко (44 км) від обласного центру і має з ним добре транспортне сполучення. Сьогодні у стінах замку діє обласна психіатрична лікарня.

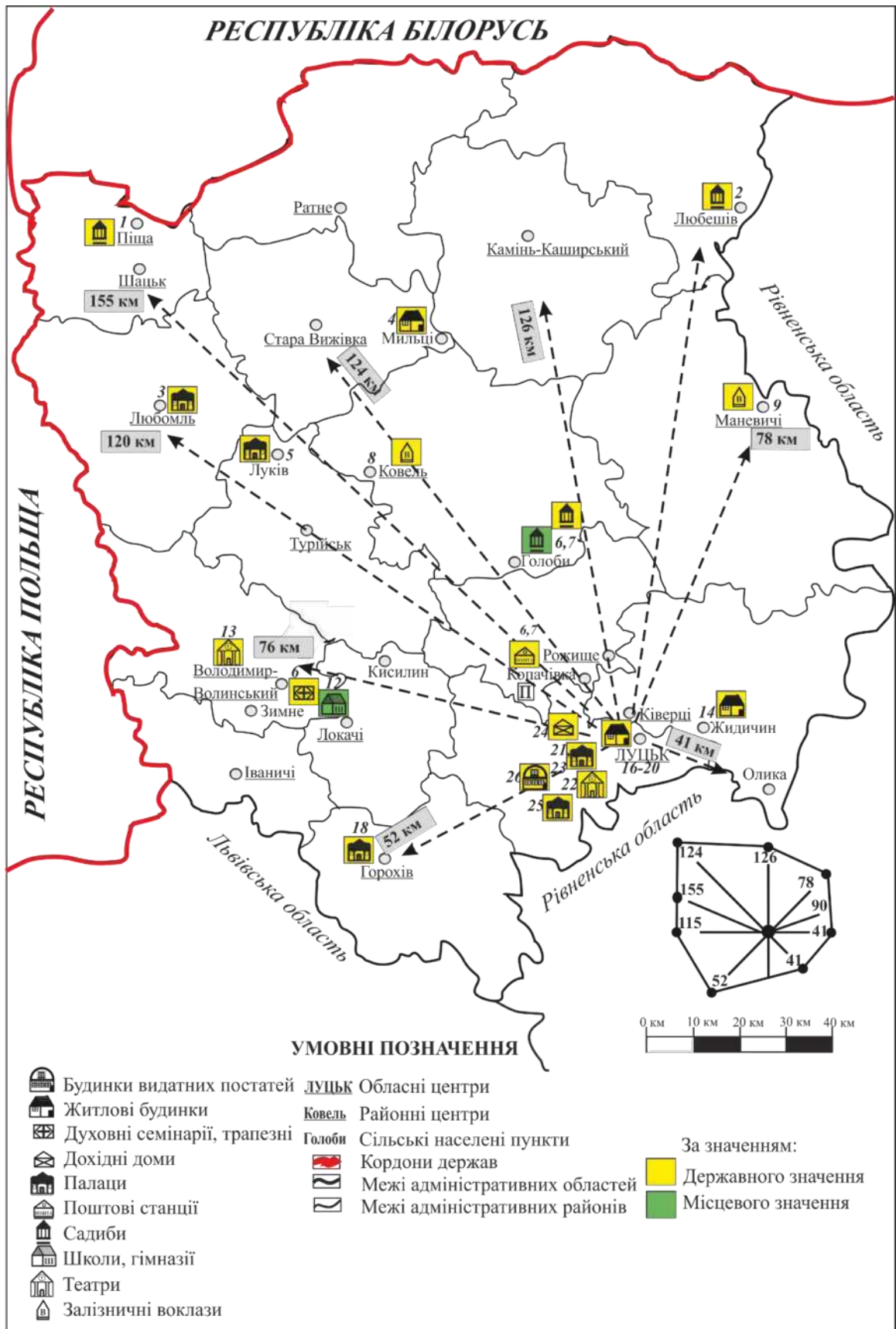

Рис. 2.14. Грамадські споруди та палацові комплекси Волинської області*

Умовні позначення на с. 120

*Складено автором

Умовні позначення до рисунку 2.10

1. *Шацький район:* Будинок Гутовського, 1890 р. с. Піща; *Любешівський район:* **2.** В'їзна брама садиби XVIII ст., м. Любешів, **3.** *Любомльський район:* Палац Браницьких к. XVIII ст., м. Любомль; *Старовижівський район:* **4.** Будинок ігумена п. XVIII ст., с. Мильці; *Турійський район:* **5.** Палац, смт. Луків, *Ковельський район:* **6.** Садибний будинок початок XX ст., смт. Голоби, **7.** Садиба Вільгів XVIII-п. XX ст., смт. Голоби, **8.** Залізничний вокзал, м. Ковель; *Маневицький район:* **9.** Залізничний вокзал, смт. Маневичі; **10.** Поштова станція, с. Копачівка, Рожищенський район; **11.** *Володимир-Волинський район:* Трапезна XV-XVI ст., с. Зимне, Будинок І.Ф. Стравінського, смт. Устилуг, **12.** Школа 1899 р., с. Зимне; **13.** Кінотеатр ім. Шевченка, м. Володимир-Волинський; **14.** *Ківерцівський район:* Будинок єпископа 1723 р., с. Жидичин; **15.** Житловий будинок, смт. Олика, поч. XX ст.; *Луцький район:* **16.** Житловий будинок «Шляхетський» 1789 р., м. Луцьк, **17.** Житловий будинок «Єпископський» 1814 р., м. Луцьк; **18.** Житловий будинок XVI-XVII ст., м. Луцьк; **19.** Житловий будинок Пузини XVI- XVIII ст. м. Луцьк; **20.** Житловий будинок XVII-XX ст., м. Луцьк; **21.** Палац родини Липинських, с. Затурці; **22.** Кінотеатр, м. Луцьк; **23.** Княжий палац, м. Луцьк; **24.** Дохідний дім, м. Луцьк.; *Горохівський район:* **25.** Палац Плятерів, м. Берестечко.; **26.** Усипальниця князя С. Пронського, м. Берестечко.

Цей замок був одним із найславетніших у часи Середньовіччя і належав великому литовському роду князів Радзивіллів (Радивилів). Він збудований у XVI ст. і був одним із перших на території України замком бастионного типу. Князь Микола Радзивілл спорудив замок у 1564р. (за іншими джерелами, у 1558р.) в архітектурному стилі ренесансу [171].

Замок Любарта. З 1985 року комплекс історичних архітектурних споруд Старого Луцька оголошено Державним історико-культурним заповідником. Одна з найдавніших пам'яток міста – мурований Верхній замок – яскравий приклад фортифікаційної архітектури XIV ст.

Закладений він останнім князем Галицько-волинського князівства Любартом у 1340–1384 роках, із пізнішими добудовами і реставрацією дійшов до нашого часу [171]. На території замку Любарта розміщуються 7 найцікавіших архітектурних пам'яток: сам Верхній замок (кін. XIII ст.), В'їзна (Надбрамна) башта (кін. XIII ст.), башта Стирова (Свидригайла – XIV-XV ст.), Владична башта (XIII–XV ст.), замкові мури (кін. XIII–поч.–XV ст.), житловий будинок «Шляхетський» (1789р.), житловий будинок «Єпископський» (1814р.). Також у Луцьку знаходиться вид сакральної оборонної споруди – оборонна синагога XVII ст. [28, с. 92]. До наших днів

збереглися три вежі: Стирова, Владича, В'їзна. У Владичій вежі розташовувалась княжа усипальниця – церква Іоанна Богослова, а в Стировій на різних поверхах були розміщені бібліотека, скарбниця та в'язниця. За часів правління Любарта В'їзна вежа мала підйомний міст [171].

У приміщеннях замку є чимало визначних пам'яток мистецтва, зокрема художні витвори, скульптури, колекція кінської зброї та вмурована у стіни венеційська мозаїка. Замок вистояв багато нападів [48].

Нами здійснено оцінку пам'яток військової (оборонної) архітектури, яка свідчить про те, що найвищий бал (5) одержав Луцький район у якому виявлено найбільшу кількість таких споруд – 8 (табл. 2.22). Нижчим балом (2) оцінено Володимир-Волинський та Ківерцівський райони, на території яких розташовано 6 військових споруд. 13 адміністративних одиниць оцінено в 1 бал. Тому до найбільш атрактивних районів області віднесений Луцький, Володимир-Волинський та Ківерцівський райони, в яких найкраще уціліли оборонні споруди.

Пам'ятки сакральної (культової) архітектури. Архітектура як мистецтво створення, організації життєвого середовища людини належить до найважливіших ознак цивілізації. Для кожного народу його зодчество є ніби історичним паспортом: саме воно засвідчує його вік, походження, як ступінь цивілізованості, взаємозв'язки з іншими культурами [56]. Пам'ятки архітектури становлять значну частину сакральної культурної спадщини України та є цінними й важливими туристичними об'єктами [63].

Відповідно до реєстру пам'яток містобудування і архітектури Волинської області національного та місцевого значення, що перебувають під охороною держави станом на 07 серпня 2019 року [42] та Інтернет-видання «Дерев'яні церкви Західної України» в області налічується понад 100 дерев'яних та 119 мурованих (кам'яних) сакральних споруд, серед них церкви, каплиці, келії, монастирі, костели, синагоги [57].

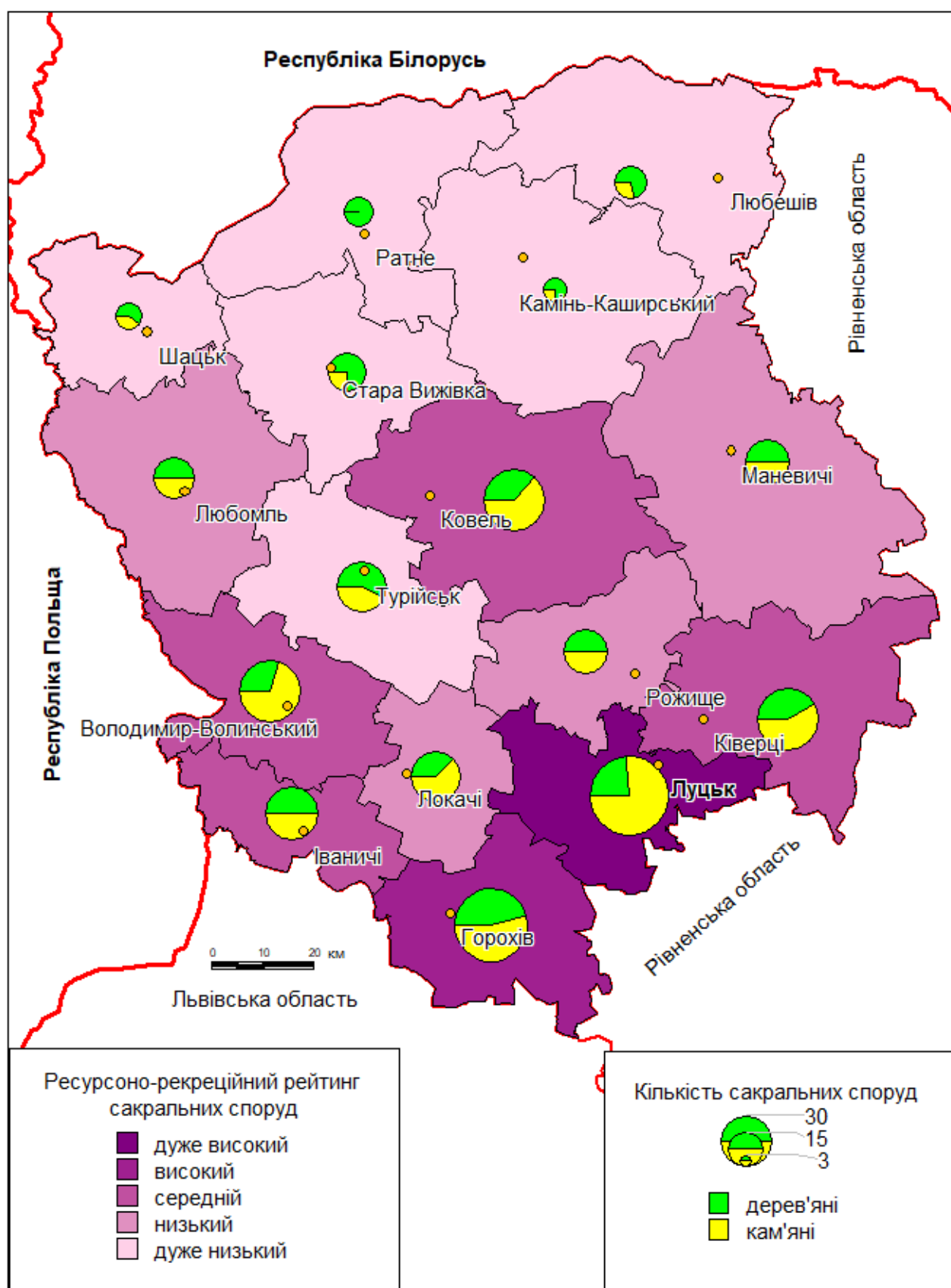
Таблиця 2.23

Оцінка сакральних споруд Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Сакральні споруди [156]				Кількість сакральних споруд	Оцінка сакральних споруд, бали	Ресурсоно- рекреційний рейтинг
	дерев'яні	Оцінка дерев'яних сакральних споруд, бали	кам'яні	Оцінка кам'яних сакральних споруд, бали			
Володимир- Волинський	6	2	14	4	20	3	середній
Горохівський	12	5	14	4	26	4	високий
Іваничівський	8	3	8	2	16	3	середній
Камінь- Каширський	3	1	1	1	4	1	дуже низький
Ківерцівський	8	3	11	3	19	3	середній
Ковельський	7	3	12	3	19	3	середній
Локачинський	5	2	8	2	13	2	низький
Луцький	7	3	22	5	29	5	дуже високий
Любешівський	5	2	2	1	7	1	дуже низький
Любомльський	5	2	5	1	10	2	низький
Маневицький	6	2	6	2	12	2	низький
Ратнівський	5	2	0	1	5	1	дуже низький
Рожищенський	6	2	6	2	12	2	низький
Старовижівський	6	2	2	2	8	1	дуже низький
Турійський	8	3	6	2	14	2	низький
Шацький	3	1	2	1	5	1	дуже низький
Загальна сума	100	2,3	119	2,2	219	2,25	низький

*Складено автором

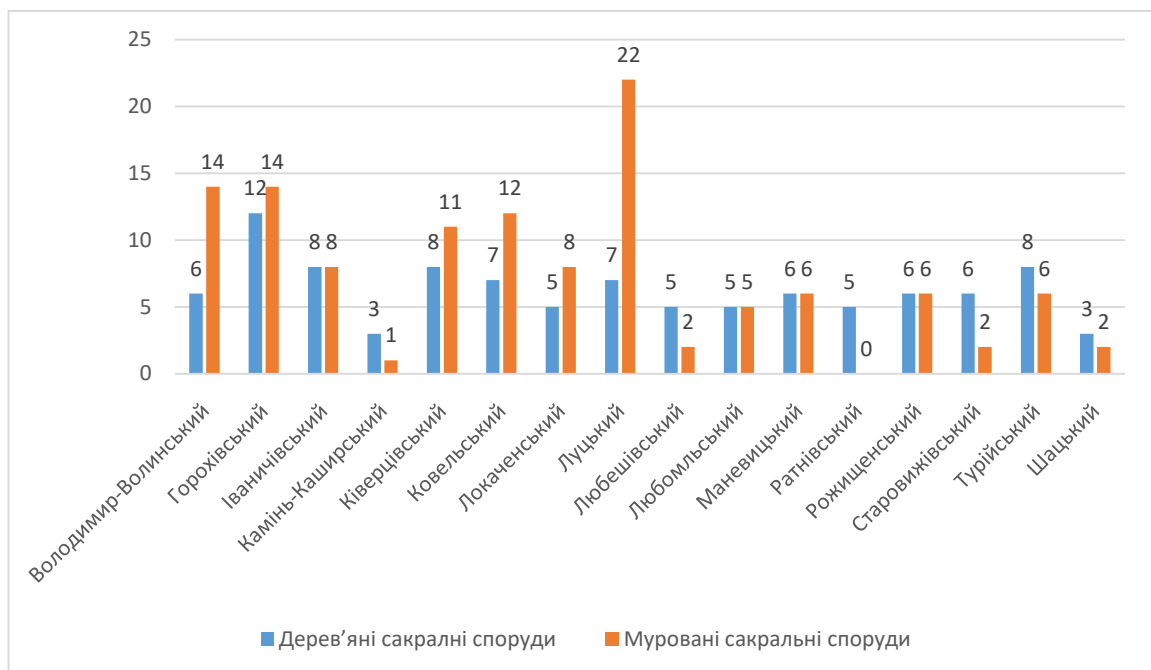
Найбільша кількість сакральних споруд зосереджена у Луцькому – 29 (12,5% від загальної кількості таких споруд в області), Горохівському – 26 сакральних споруд (11,5%), Ковельському – 19 (8,5%), Ківерцівському – 9 (8,5%) та Володимир-Волинському – 20 (8,5%) районах області (рис. 2.16, див. табл. 2.22). Значна кількість сакральних споруд відноситься до XVII-XIX століть. Найдавніші дерев'яні церкви в області датуються XVI ст., які розміщені здебільшого у сільських населених пунктах та становлять жваве туристичне зацікавлення.

Рис. 2.19. Територіальні особливості забезпеченості сакральними спорудами Волинської області*

*Складено автором

До таких споруд відносимо: Казанська церква 1801 р., с. Піща, Шацький район; Преображенська церква 1600 р., с. Нуйно, та Успенська церква 1589 р., с. Качин, Камінь-Каширський район; Дмитрівська церква та дзвіниця 1674 р., с. Згорани, Любомильський район; Церква Різдва Богородиці 1676 р., с. Новосілки, Турійський район; Дмитрівська церква 1567 р., с. Гішин, Ковельський район; Миколаївська церква 1601 р., с. Зимне та ін. Волинська область багата наявністю будівельного матеріалу, зокрема значними лісовими масивами на період забудови сакральними дерев'яними спорудами. Більшість кам'яних сакральних пам'яток зосереджені у великих містах: Володимир-Волинський, Луцьк, Ковель, Горохів (рис. 2.16).

Рис. 2.16. Розподіл сакральних споруд Волинської області в межах адміністративних районів [156]

Сакральні кам'яні споруди здебільшого розміщуються у великих населених пунктах, а дерев'яні – у сільських. У зв'язку із високою залісненістю (30–40%) в окремих північних районах області спостерігається переважання дерев'яної сакральної архітектури над кам'яною.

У сакральній архітектурі регіону поєднано багато стилів: бароко, псевдоруський, класицизм. Характерні такі архітектурні типи, як: волинський, архаїчний, хатній [110]. Поширеними для волинської школи є

церкви з єдиним великим приземлистим куполом на восьмигранному барабані, в котрому часто влаштувалися круглі вікна. Серед збережених Преображенська церква XVI ст., Нуйно Камінь-Каширський район. Використання зрубів-клітей в будівництві, стриманість і лаконічність а також архаїчна форма дахів наводять на думку про прямий зв'язок волинської традиції церковного будівництва з архітектурою Київської Русі [171].

Унікальними також є і муровані сакральні споруди. Особливе місце серед сакральних споруд належить монастирям, які є одними з найстаріших культових комплексів не тільки на Волині, але й в Україні. Будівництво монастирів на Волині розпочалось у XVI–XVIII ст. Це зокрема монастир Різдва Христового (1770 р.), Домініканський монастир (1765 р.) у м. Володимир-Волинський, а також Монастир Бригідок (1624 р.) та Монастир Тринітаріїв у Луцьку (1720 р.).

До найважливіших кам'яних (мурованих) сакральних споруд належать: Собор Успіння Пресвятої Богородиці у м. Володимир-Волинську, Костел Святої Анни у смт Луків, Колегіальний костел Святої Трійці в смт Олика, Костел Домініканів у селі Старий Чорторійськ, Георгіївська церква у смт. Голоби, Покровська церква у селі Піддубці та інші цікаві об'єкти.

Собор Успіння Пресвятої Богородиці (м. Володимир-Волинський) – православний храм який є пам'яткою сакральної архітектури XII ст. Ця древня святиня – єдина, що збереглася ще з часів Київської Русі на території історичної Волині. Собор Успіння Пресвятої Богородиці побудував 1160 року князь Мстислав II Ізяславич, правнук Володимира Мономаха. На честь нього святиню називали «Мстиславових храмом» і «Вітчим собором» [171]. Свято-Троїцький кафедральний собор у Луцьку – одна з центральних культових споруд міста. Храм споруджено на місці костелу Святого Хреста, закладеного у XVI ст. польським королем Стефаном Баторієм. Свято-Троїцький кафедральний собор має форму базиліки, перекриття якої опирається на два ряди колон й утворює три нефи – витягнуті приміщення.

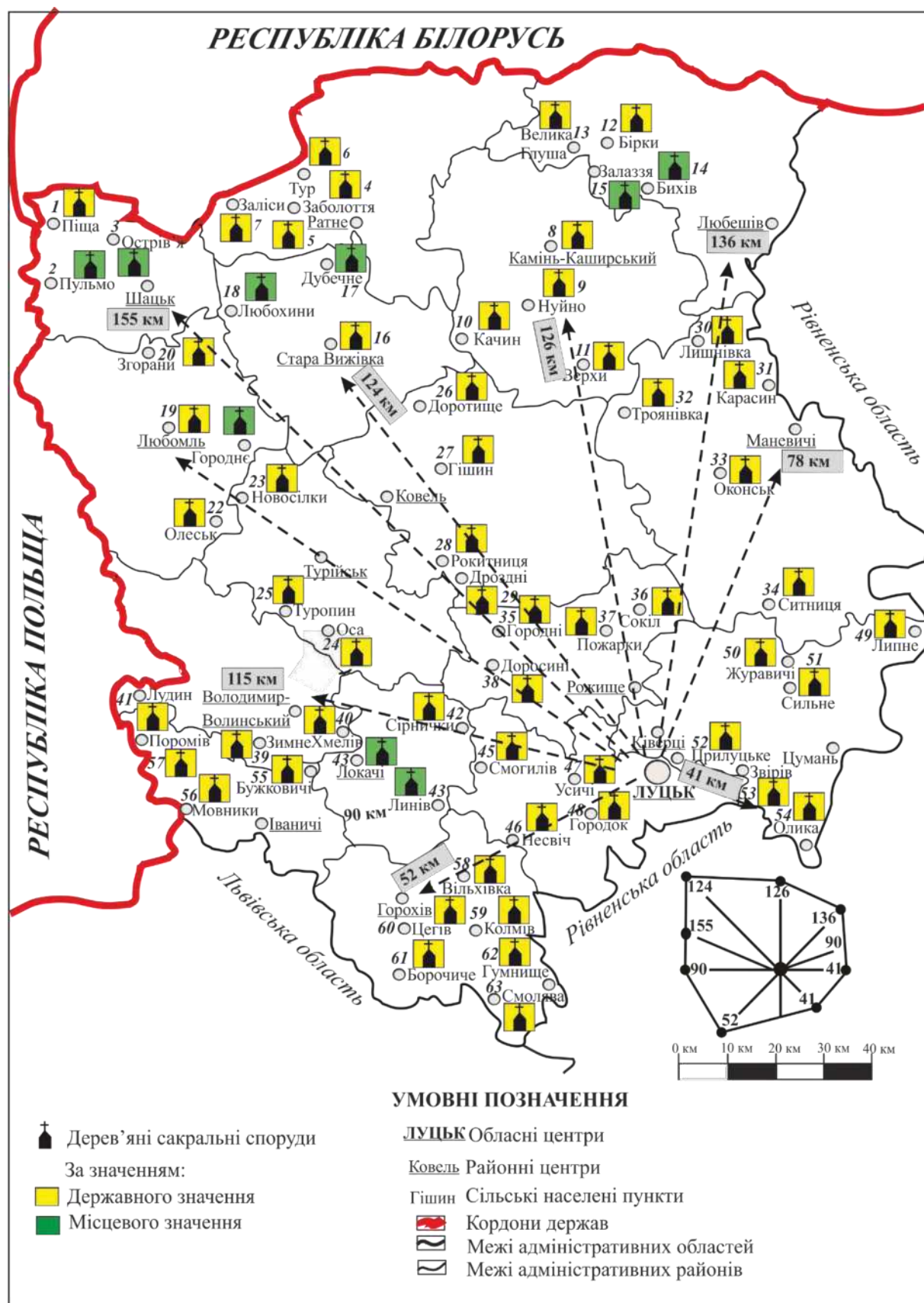

Рис 2.17. Дерев'яні сакральні споруди Волинської області*

Умовні позначення до рисунку на С. 128

*Складено автором.

Умовні позначення до рисунку 2.17

Шацький район: **1.** Казанська церква 1801 р. с. Піща; **2.** Миколаївська церква, 1895 р. с. Пульмо; **3.** Варварівська церква, с. Острів'я, поч. XVIIIст.; *Ратнівський район:* **4.** Хрестовоздвиженська церква, 1795 р. смт. Заболоття; **5.** Церква Різдва Богородиці, м. Ратне; **6.** Миколаївська церква, 1778 р. та дзвіниця Миколаївської церкви, с. Тур; 1778 р. с. Тур, **7.** Церква Параскеви 1794 р. с. Заліси; *Камінь-Каширський район:* **8.** Церква Різдва 1723 р. м. Камінь-Каширський; **9.** Преображенська церква 1600 р. с. Нуйно (Ольбле-Лядське); **10.** Успенська церква 1589 р. с. Качин; **11.** Михайлівська церква 1742 р. с.Верхи; *Любешівський район:* **12.** Йоасафівська церква 1769 р. с. Бірки; **13.** Успенська церква 1779 р., с. Велика Глуша; **14.** Хрестовоздвиженська церква 1757 р. с. Бихів, **15.** Почаєво-Богородицька церква 1773 р. с. Заліззя; *Старовижівський район:* **16.** Преображенська церква та дзвіниця Преображенської церкви 18 ст., смт. Стара Вижівка; **17.** Покровська церква 1900 р., с. Дубечне; **18.** Симеонівська церква 1867 р. с. Любохини; *Любомильський район:* **19.** Церква Різдва Богородиці 1884 р. м. Любомль; **20.** Дмитрівська церква та дзвіниця 1674 р. с. Згорани; **21.** Лукинська церква 1745 р. с. Городне, **22.** Святодухівська церква 1889 р., с. Олеськ; *Турійський район:* **23.** Церква Різдва Богородиці 1676 р. с. Новосілки, **24.** Михайлівська церква 1772 р., с. Оса, **25.** Хрестовоздвиженська церква 1777 р. с. Туропин; *Ковельський район:* **26.** Дзвіниця Успенської церкви, кін. XIX ст. с. Доротище, **27.** Дмитрівська церква 1567 р. с. Гішин; **28.** Церква Різдва Богородиці 1784 р. с. Рокитниця, **29.** Михайлівська церква 1710 р. с. Дроздні; *Маневицький район:* **30.** Успенська церква та дзвіниця XVII-XVIII ст., с. Лишнівка; **31.** Михайлівська церква 1691 р. с. Карасин; **32.** Дзвіниця церкви Різдва 1772 р. с. Троянівка; **33.** Успенська церква XVII-XVIII ст., с. Оконськ; **34.** Церква Іоанна Богослова XVIII-XIX ст., с. Ситниця, *Рожницький район:* **35.** Покровська церква 1762 р. с. Городині; **36.** Троїцька церква 1661-1825 рр. с. Сокіл; **37.** Стефанівська церква 1788 р. та дзвіниця поч. XIX ст. с. Пожарки; **38.** Церква Св. Луки XVII-XVIIIст. 1881р. с. Доросині; *Володимир-Волинський район:* **39.** Миколаївська церква 1601 р. с. Зимне; **40.** Михайлівська церква 1770 р. с. Хмелів; **41.** Миколаївська церква 1601 р. с. Лудин; *Локачеський район:* **42.** Церква Св. Луки 1788 р. с. Сірнички **43.** Миколаївська церква смт. Локачі 1912 р.; **44.** Михайлівська церква 1873 р., с. Линів; *Луцький район:* **45.** Миколаївська церква 1743 р. та дзвіниця с. Смолигів; **46.** Михайлівська церква та дзвіниця 1771 р. с. Несвіч; **47.** Церква Св. Луки XVI ст., с. Усичі; **48.** Миколаївська церква 1890 р. с. Городок, *Ківерцівський район:* **49.** Михайлівська церква 1770 р., с. Липне, **50.** Миколаївська церква XX ст., с. Журавичі; **51.** Церква Іоанна Богослова 1825 р. с. Сильне, **52.** Церква Іоанна Предтечі 1932 р. с. Прилуцьке; **53.** Воскресенська церква XX ст. с. Звірів, **54.** Троїцька церква 1886 р. смт. Олика, *Іваничівський район:* **55.** Богородицька церква та дзвіниця 1776 р. с. Бужковичі; **56.** Церква Різдва 1713 р. с. Мовники; **57.** Покровська церква 1750-1880 рр., с. Поромів; *Горохівський район:* **58.** Хрестовоздвиженська церква 1782 р. с. Вільхівка; **59.** Миколаївська церква 1879 р. с. Колмів; **60.** Введенська церква 1890 р. с. Цегів; **61.** Миколаївська церква 1678 р. с. Борочиче; **62.** Церква Різдва 1785 р. с. Гумнище, **63.** Михайлівська церква 1783 р. с. Смолява.

Над центральною частиною храму зведено купол, а на західному фасаді – однарусну дзвіницю із дев'ятьма дзвонами, найважчий із яких має 2,5 тони. Збереглися первинні елементи декору фасаду, що надають собору рис рококо.

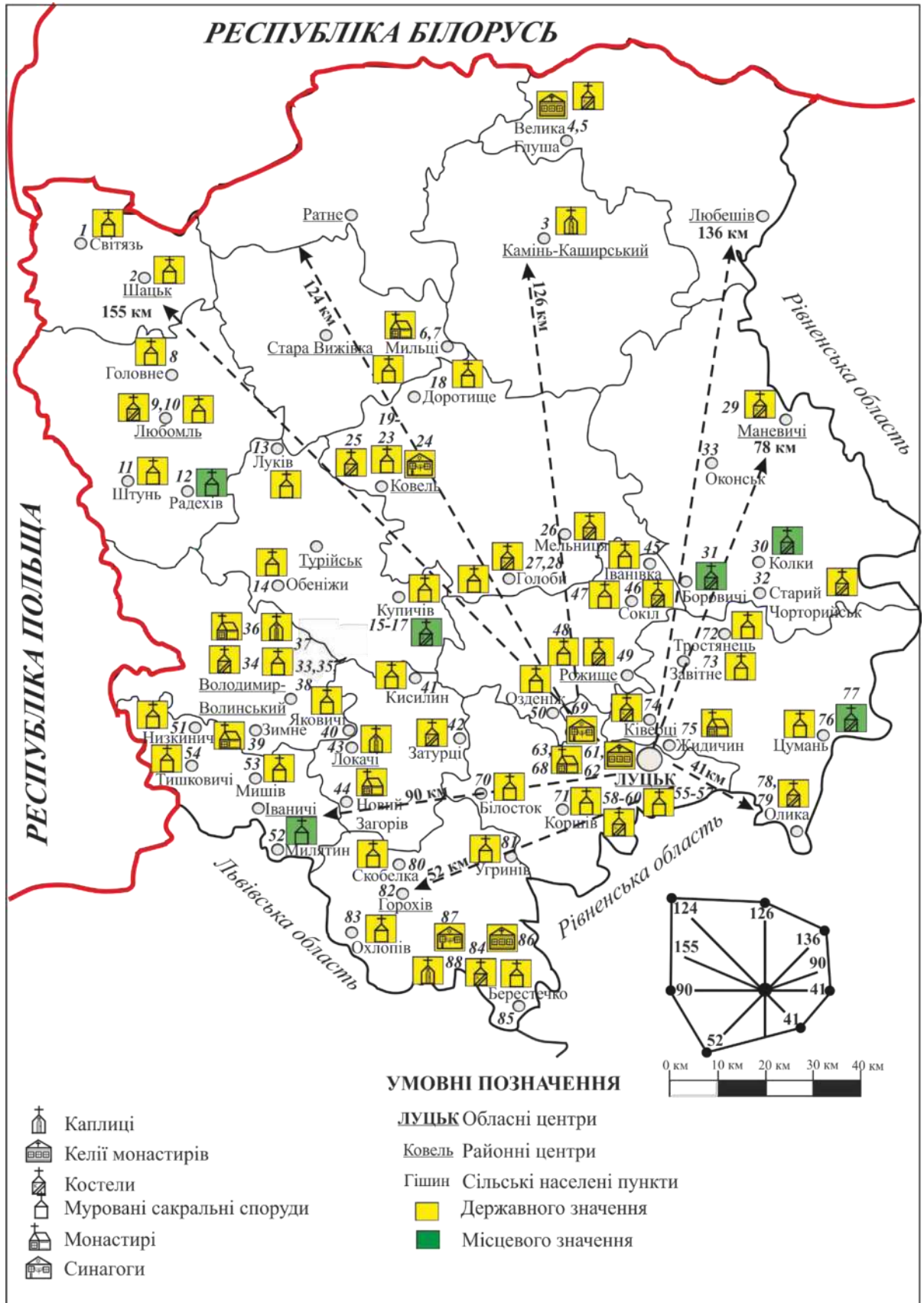

Рис 2.18. Кам'яні (муровані) сакральні споруди Волинської області*. Умовні позначення на с.129

*Складено автором

Шацький район: **1.** Петропавлівська церква та дзвіниця с. Світязь 1846 р.; **2.** Церква Різдва Богородиці та дзвіниця смт. Шацьк 1838 р.; *Камінь-Каширський район:* **3.** Каплиця Домініканського монастиря XVII ст. м. Камінь-Каширський; *Любецький район:* **4.** Келії монастиря піарів 1684 р. с. Велика Глуша; **5.** Костел і келії монастиря капуцинів XVIII ст. с. Велика Глуша; *Старовижівський район:* **6.** Миколаївський монастир XVI-XIX ст. с. Мильці; **7.** Онуфріївська церква 1723 р. с. Мильці; *Любомльський район:* **8.** Троїцька церква 1841р. смт. Головно та надбрамна дзвіниця; **9.** Георгіївська церква 1264 р. м. Любомль; **10.** Троїцький костел 1412 р. м. Любомль; **11.** Церква Іоанна Богослова та дзвіниця церкви Іоанна 1777 р. с. Штунь; **12.** Успенська церква 1701 р. с. Радехів; *Турійський район:* **13.** Церква Св. Параскеви 1723 р. смт. Луків; **14.** Хрестовоздвиженська церква 1821 р. с. Обенижі; **15.** Преображенська церква 1920 р. с. Купичів; **16.** Троїцька церква 1825 р. с. Купичів; **17.** Костел 1900 р. с. Купичів; *Ковельський район:* **18.** Успенська церква 1769 р. с. Доротище; **19.** Михайлівська церква 1910 р. м. Ковель; **20.** Воскресенська церква 1877 р. м. Ковель; **21.** Благовіщенська церква, м. Ковель; **22.** Храм Св. Димитрія Солунського, Ковель; **23.** Свято-Воскресенський собор, 1549 р. Ковель; **24.** Синагога XIX ст. м. Ковель; **25.** Костел Св. Анни (Успенський) м. Ковель; **26.** Костел 1802-1881 рр. с. Мельниця; **27.** Костел Архангела Михаїла, смт. Голоби; **28.** Георгіївська церква 1783 р. смт. Голоби; *Маневицький район:* **29.** Костел 1920 р. смт. Маневичі; **30.** Хрестовоздвиженська церква 1825 р. та дзвіниця 1825 р. смт. Колки; **31.** Церква Різдва Богородиці 1930 р. с. Боровичі; **32.** Костел домініканців 1736-1741 рр. с. Старий Чорторийськ; *Володимир-Волинський район:* **33.** Успенський собор (Мстиславів храм) 1156 р. Костел Іоакима і Анни 1752 р. м. Володимир Волинський; **34.** Костел послання Апостолів (собор Різдва Христового) 1766 р. м. Володимир Волинський; **35.** Миколаївська церква 1780 р. м. Володимир-Волинський; **36.** Домініканський монастир 1789 р. м. Володимир-Волинський; **37.** Каплиця 1888 р; **38.** Стара катедра XX ст. урочище «Федорівка»; *Володимир-Волинський район:* **39.** Святогорський монастир, с. Зимне; Успенська церква 1495 р. с. Зимне Троїцька церква 1567 р. с. Зимне; **40.** Церква Флора і Лавра 1877 р. с. Яковичі; *Локачеський район:* **41.** Михайлівська церква та дзвіниця с. Кисилин сер. XVII ст. (1632-1677 рр.) с. Кисилин; **42.** Костел Святої Трійці 1642 р. с. Затурці; **43.** Каплиця церкви Преображення, XVIII ст. смт. Локачі; **44.** Монастир Різдва Богородиці, Новий Загорів; *Рожищенський район:* **45.** Петропавлівська церква 1629 р. с. Іванівка; **46.** Успенська церква с. Сокіл; **47.** Костел 1907 р. с. Сокіл; **48.** Михайлівська церква 1920 р. м. Рожище; **49.** Костел 1920 р. м. Рожище; **50.** Церква Казанської Богоматері 1877 р. с. Озденіж; *Іваничівський район:* **51.** Успенська церква с. Низкиничі 1653 р. **52.** Параскевська церква 1778 р. с. Милятин; **53.** Миколаївська церква 1885 р. с. Мишів; **54.** Церква зачаття Іоана Предтечі 1934 р. с. Тишковичі; *Луцький район:* м. Луцьк: **55.** Покровська церква 15 ст.; **56.** Хрестовоздвиженська церква 1619-1887 р.р., **57.** Вірменська церква XVIст.; **58.** Костел монастиря бернардинів (Троїцький кафедральний собор), **59.** Костел Петра і Павла 1606-1610 р.р.; **60.** Костел монастиря домініканів XX ст., **61.** Келії монастиря 1752 р.; **62.** Келії монастиря домініканів 1752 р.; **63.** Монастир тринітаріїв 1729 р.; **64.** Монастир василіан 1647 р.; **65.** Монастир бригіток 1624 р.; **66.** Монастир шариток XV-XVIIст.; **67.** Монастир домініканів 1729 р.; **68.** Монастир бернардинів; **69.** Синагога кін. XIV ст.-1629 р.; *Луцький район:* **70.** Михайлівська церква 1636 р. с. Білосток.; **71.** Хрестовоздвиженська церква 1777 р. с. Коршів; *Ківерцівський район:* **72.** Церква Святої Трійці 1650 р. с. Тростянець; **73.** Кірха (Вознесенська церква) 1920 р. с. Завітне; **74.** Костел 1930 р. м. Ківерці; **75.** Миколаївський монастир 1703 р.с. Жидичин; **76.** Покровська церква 1843 р., смт. Цумань; **77.** Костел 20 ст. смт. Цумань; **78.** Троїцький костел (колегіата) 1640 р. смт. Олика; **79.** Петропавлівський костел 1450-1612 рр., смт. Олика; **79.** Костел XXст. смт. Олика; *Горохівський район:* **80.** Миколаївська церква 1814 р. с. Скобелка; **81.** Хрестовоздвиженська церква 1854 р. с. Угринів; **82.** Вознесенська церква та дзвіниця 1844 р. м. Горохів; **83.** Миколаївська церква 1638 р. с. Охлопів; **84.** Троїцький костел 1711 та дзвіниця 2 пол. XVIIIст. р.

м. Берестечко;**85.** Троїцька церква 1910 р., м. Берестечко, **86.** Келії Тринітарського монастиря 1711 р., м. Берестечко;**87.** Синагога XVIIIст. м. Берестечко; **88.** Теклівська каплиця XVIIIст. м. Берестечко.

Справжня цінність собору – позолочений дубовий іконостас XVII століття у псевдо-руському стилі [107]. Дерев'яні та кам'яні сакральні споруди Волинської області наведені на картосхемах (рис. 2.18, 2.19).

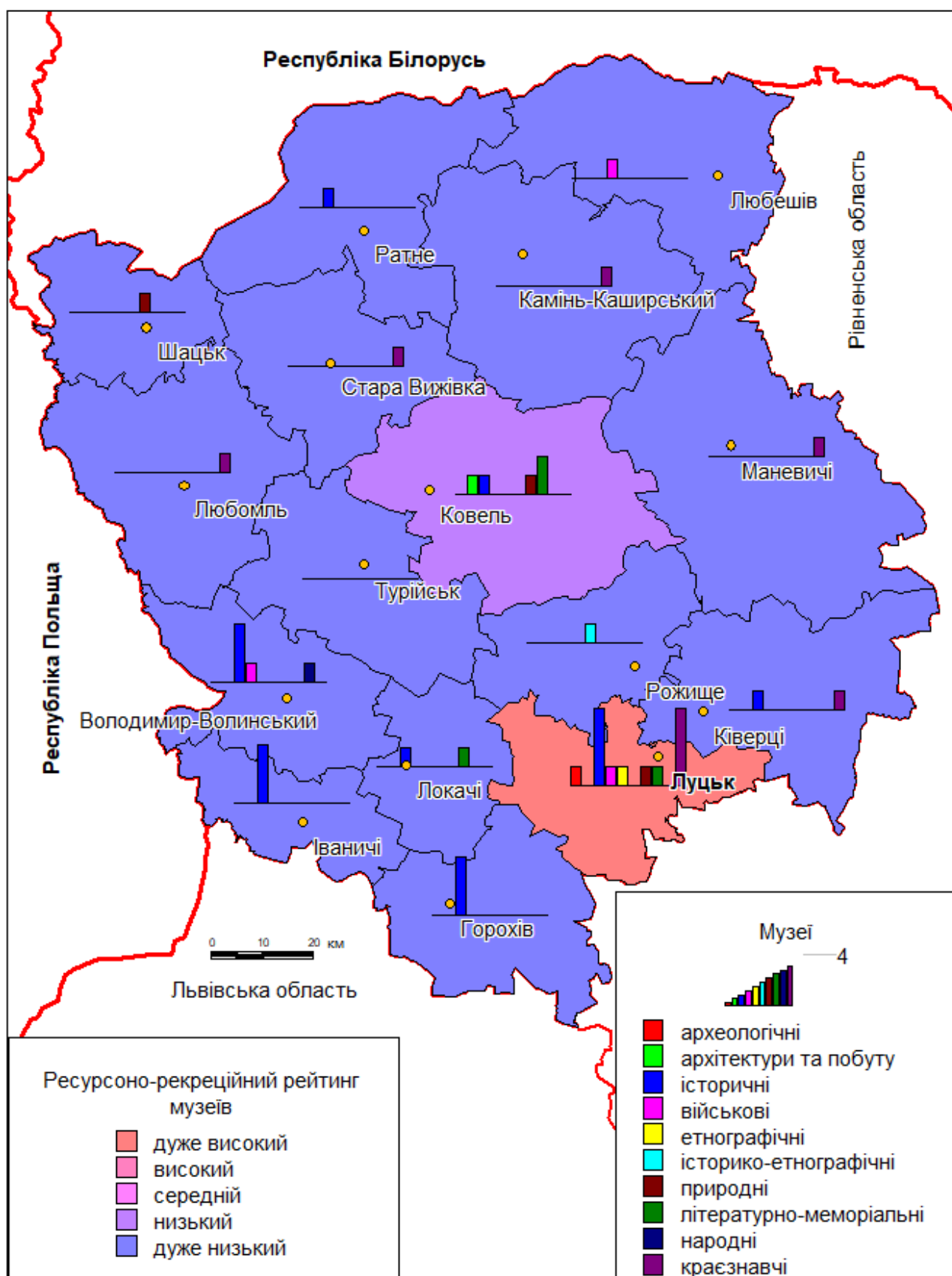
Свято-Казанський храм (село Піща, Шацький район). Церква була побудована в середині XVII століття. Найважливішою пам'яткою храму визнаний оновлений іконостас – у ньому були замінені всі деталі, внесена позолота і розпис з тематикою Свято-Казанських ікон. Кам'яні (муровані) сакральні споруди Волинської області наведені на рис. 2.18.

За забезпеченістю сакральними (культовими) спорудами Луцький район (29) оцінено у 5 балів. Горохівський району – у 4 бали. У 3 бали оцінено Володимир-Волинський, Іваничівський, Ківерцівський та Ковельський райони області. Найменшу оцінку (1 бал) отримали Камінь-Каширський, Любешівський, Ратнівський, Старовижівський та Шацький райони області (табл. 2.23)

Музеї. Музеї є важливим туристичним ресурсом, вони зберігають інформацію про побут, історію, культуру і звичаї народу [49].

Відповідно до переліку музейних закладів усіх форм власності, що функціонують на території України станом на 10.05.2018 р., який проводить управління музейної справи та культурних цінностей Міністерства культури України, у Волинській області налічується 41 музей, з них 17 – історичні музеї, 9 – краєзнавчі, 4 – літературно-меморіальні, 3 – військові, 3 – природні, 1 – археологічний, 1 – архітектури та побуту, 1 – етнографічний, 1 – історико-етнографічний, 1 – народний (табл. 2.24).

У розподілі за адміністративними районами Волинської області, найбільша кількість музейних установ знаходиться у Луцькому районі та місті Луцьку – 13 (що становить 32,5% від загальної кількості в області), у Володимир-Волинському – 5 (12,5%) та Ковельському – 5 (12,5%).

Рис. 2.21. Територіальні особливості забезпеченості музеями Волинської області*

*Складено автором

У Горохівському – 3 (7,5%), Іваничівському – 3 (7,5%), Ківерцівському – 2 (5%), Локачинському – 2 (5%), Камінь-Каширському, Любешівському, Любомльському, Маневицькому, Ратнівському, Рожищенському, Шацькому та Старовижівському районах – 1 (2,5%). У Турійському районі області музеї відсутні (див. табл. 2.24).

До цікавих музеїв відносимо: Музей-садибу Лесі Українки, Музей фауни, смт. Шацьк, Ковеський історичний музей, Володимир-Волинський історичний музей.

Музей-садиба Лесі Українки.. Музей складається з кількох кімнат. Перший зал знайомить нас з родиною письменниці. На стінах залу фотографії з сімейного архіву родини Косачів. В іншому залі виставлені особисті речі поетеси: одяг, записки, збірники віршів та експозиція домашнього інвентарю. Все це допомагає краще дізнатися про поетесу та її творчість. Садиба оточена красивим парком з ставком [171].

Найвищий бал за кількістю музеїв Волинської області (5) отримав Луцький район. Володимир-Волинський, Горохівський, Іваничівський одержали нижчий бал (2). Інші райони мають низьке забезпечення музеями й одержали найнижчий бал (1), що свідчить про невисокий їх потенціал для здійснення подорожей із пізнавальною та історичною метою (табл. 2.24). Музеї Волинської області представлено на рис. 2.20, а їх територіальне розміщення на рис. 2.21. Як засвідчують результати дослідження, основна частина (13) музеїв зосереджена у місті Луцьку та Луцькому районі.

Таблиця 2.24

Оцінка музеїв Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Музеї										Кількість музеїв	Оцінка, бали	Ресурсно-рекреаційний рейтинг
	Археологічні	Архітектури та побуту	Історичні	Військові	Етнографічні	Історико-етнографічні	Природні	Літературно-меморіальні	Народні	Краєзнавчі			
Володимир-Волинський	0	0	3	1	0	0	0	0	1	0	5	1	дуже низький
Горохівський	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3	1	дуже низький
Іваничівський	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	3	1	дуже низький
Камінь-Каширський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Ківерцівський	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	1	дуже низький
Ковельський	0	1	1	0	0	0	1	2	0	0	5	2	низький
Локачинський	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	2	1	дуже низький
Луцький	1	0	4	1	1	0	1	1	0	4	13	5	дуже високий
Любешівський	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Любомльський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Маневицький	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Ратнівський	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Рожищенський	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	дуже низький
Старовижівський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	дуже низький
Турійський	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Шацький	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	дуже низький
Загальна сума	1	1	17	3	1	1	3	4	1	9	41	1,3	дуже низький

*Складено автором

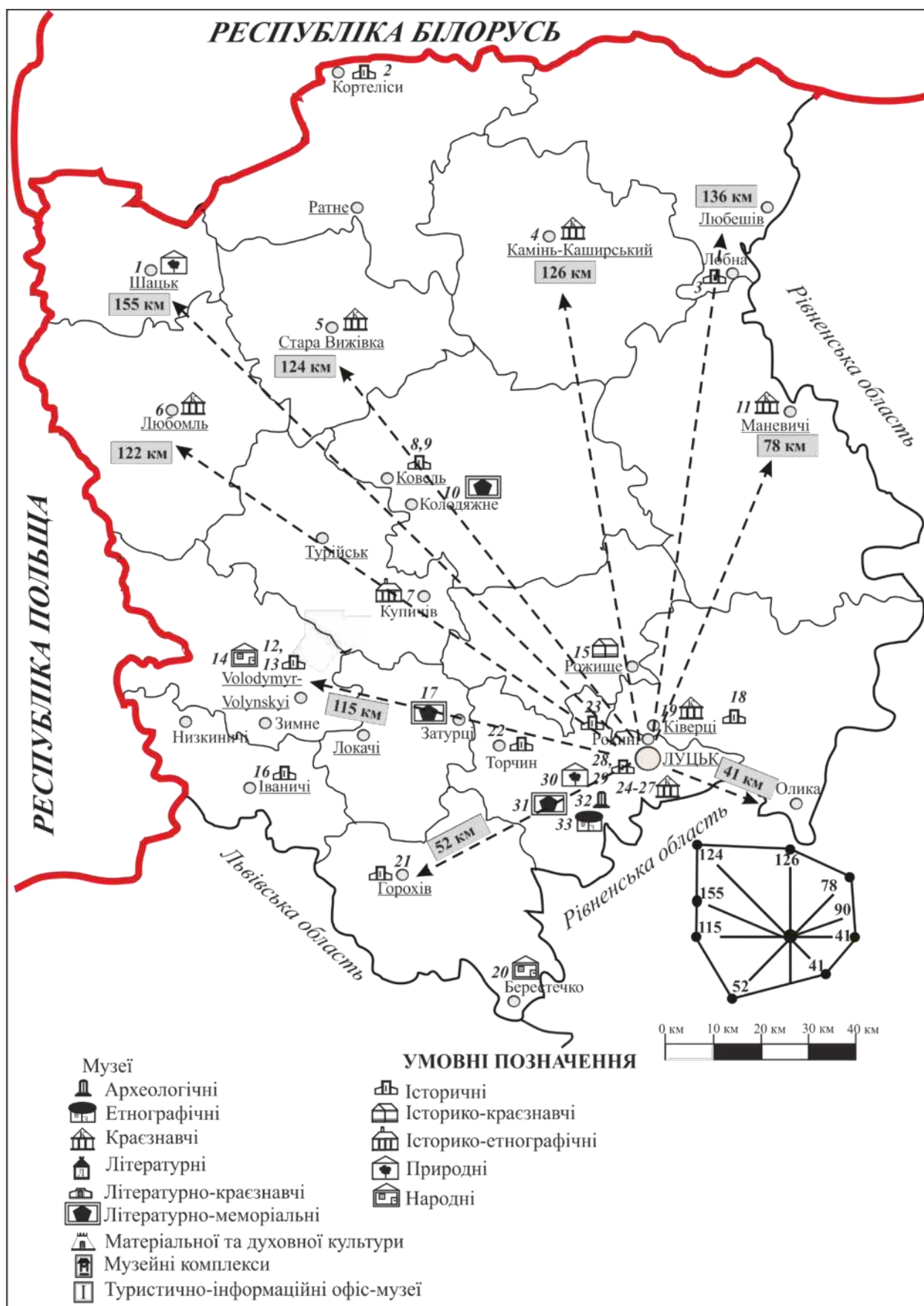

Рис. 2.20. Музеї Волинської області*. Умовні позначення на с. 135.

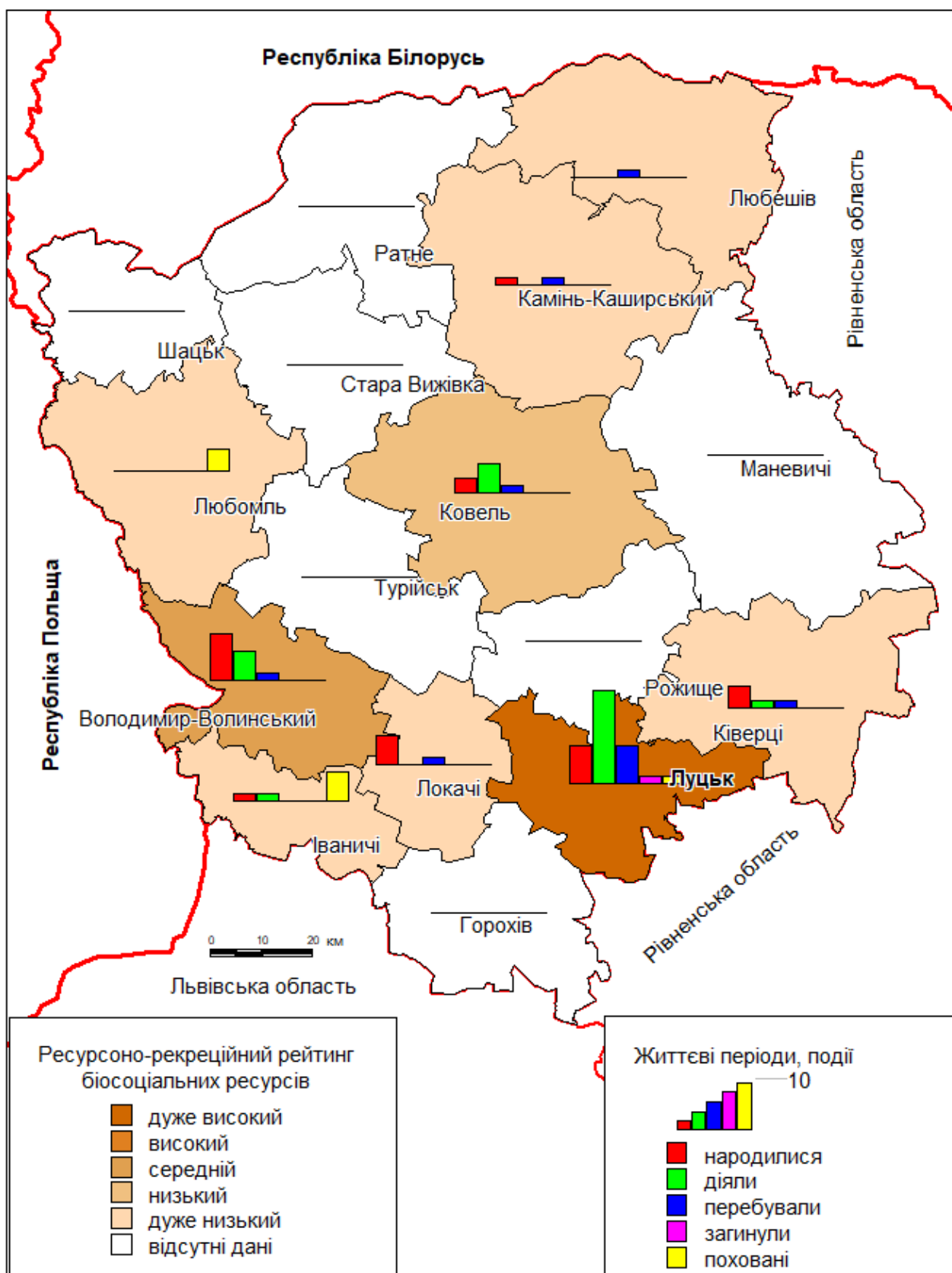
*Складено автором

Умовні позначення до рисунку. 2.20

Шацький район:1. Музей фауни, Шацьк, смт Шацьк; *Ратнівський район: 2.* Кортеліський історичний музей, с. Кортеліси; *Любешівський район:3.* Лобненський музей партизанської Слави с. Лобна; *Камінь-каширський район:4.* Народний краєзнавчий музей м. Камінь-Каширський; *Старовижівський район:5.* Старовижівський народний краєзнавчий музей, смт Стара Виживка; *Любомльський район:6.* Любомльський краєзнавчий музей, м. Любомль; *Турійський район:7.* Музей солом'яного мистецтва, с. Купичів; *Ковельський район:8.* Ковельський історичний музей, м. Ковель; **9.** Парк-музей архітектури та побуту «Полісся», м. Ковель; **10.** Колодязненський літературно-меморіальна садиба-музей Лесі Українки (Волинський краєзнавчий музей, філія), с. Колодязне; *Маневицький район:11.* Краєзнавчий музей, смт Маневичі; *Володимир-Волинський район: 12.* Історичний музей, м. Володимир-Волинський; **13.** Устилузька дитяча школа мистецтв музей-садиба Ігоря Стравінського м. Володимир-Волинський; **14.** Музей Бойової слави 14 омбр (позаштатний), м. Володимир-Волинський; *Рожищенський район:15.* Районний історико-краєзнавчий музей м. Рожище; *Іваничівський район:16.* Історичний музей, смт Іваничі; *Локачинський район:17.* Затурцівський меморіальний музей В. Липинського (Волинський краєзнавчий музей, відділ) с. Затурці; *Ківерцівський район:18.* Лопатенський музей партизанської Слави, урочище Лопатень; **19.** Ківерцівський районний краєзнавчий музей м. Ківерці; *Горохівський район: 20.* Історичний музей м. Берестечко.; **21.** Горохівський районний народний історичний музей, м. Горохів.; *Луцький район:22.* Музей історії сільського господарства Волинського с. Рокині; **23.** Торчинський народний історичний музей імені Г. О. Гуртового смт. Торчин; **24.** Волинський краєзнавчий музей, м. Луцьк; **25.** Художній музей м. Луцьк; **26.** Музей Волинської ікони м. Луцьк; **27.** Музей історії Луцького братства, м. Луцьк; **28.** Народний музей історії органів внутрішніх справ Волині, м. Луцьк; **29.** Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки (Національний військово-історичний музей України, філія) м. Луцьк; **30.** Геологічний музей СНУ імені Лесі Українки м. Луцьк; **31.** Музей Лесі Українки СНУ імені Лесі Українки м. Луцьк; **32.** Музей археології СНУ імені Лесі Українки, м. Луцьк; **33.** Музей етнографії Волині та Полісся СНУ імені Лесі Українки м. Луцьк.

2.4.3. Біосоціальні ресурси

Людина – об'єкт багатьох соціальних, географічних та туристичних досліджень. Вона є рушійною силою формування та розвитку рекреаційно-туристських ресурсів [16., С. 119]. На основі аналізу літературних джерел, монографічних матеріалів, інтернет-ресурсів проаналізовано та оцінено забезпеченість адміністративно-територіальних одиниць біосоціальними ресурсами (діячі політики, військової справи, релігії, науки, культури). За структурою біосоціальних ресурсів у Волинській області народилось (25 постатей), діяло (22 постаті) та перебувало (11) (рис. 2.22).

Рис. 2.23. Територіальні особливості забезпеченості біосоціальними РТР Волинської області*

*Складено автором

Рис. 2.22. Біосоціальні ресурси Волинської області*

*Складено автором

У відповідності до проведеного дослідження встановлено найбільшу кількість біосоціальних ресурсів, які знаходяться у Луцькому – 24 (39,3 % від загальної кількості таких ресурсів), Володимир-Волинському – 11 (18 %), та Ковельському – 7 (11,4 %) районах області. Здійснено аналіз та оцінку таких ресурсів.

Біосоціальні рекреаційно-туристичні ресурси Луцького району оцінено максимально (5 балів), Володимир-Волинський (3 бали), Ковельський (2 бали) райони області мають середній ресурсно-рекреаційний рейтинг біосоціального блоку. Мінімальну оцінку (1 бал) отримали: Іваничівський, Камінь-Каширський, Ківерцівський, Локачинський, Любешівський, Любомльський райони області (табл. 2.25). Таким чином, Луцький район має найкраще забезпечення біосоціальними ресурсами.

В ході дослідження встановлено, що у Горохівському, Маневицькому, Ратнівському Рожищенському Старовижівському, Турійському та Шацькому районах області такі ресурси відсутні.

Таблиця 2.25

Оцінка біосоціальних рекреаційно-туристичних ресурсів*

Адміністративні одиниці (райони)	Життєві періоди, події [158]					Кількість біосоціальних ресурсів	Оцінка біосоціального блоку	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
	народилися	діяли	перебували	загинули	поховані			
Володимир- Волинський	6	4	1	0	0	11	3	середній
Горохівський	0	0	0	0	0	0	1	дуже низький
Іваничівський	1	1	0	0	1	3	1	дуже низький
Камінь-Каширський	1	0	1	0	0	2	1	дуже низький
Ківерцівський	3	1	1	0	0	5	1	дуже низький
Ковельський	2	4	1	0	0	7	2	низький
Локачинський	4	0	1	0	0	5	1	дуже низький
Луцький	5	12	5	1	1	24	5	дуже високий
Любешівський	0	0	1	0	0	1	1	дуже низький
Любомльський	3	0	0	0	0	3	1	дуже низький
Маневицький	0	0	0	0	0	0	0	дуже низький
Ратнівський	0	0	0	0	0	0	0	дуже низький
Рожищенський	0	0	0	0	0	0	0	дуже низький
Старовижівський	0	0	0	0	0	0	0	дуже низький
Турійський	0	0	0	0	0	0	0	дуже низький
Шацький	0	0	0	0	0	0	0	дуже низький
Загальна сума	25	22	11	1	2	61	0,8	дуже низький

* Складено автором

До найбільш атрактивних районів області відносимо ті, які отримали найвищий бал при їх оцінці, а саме: Луцький – (5 балів), Володимир-Волинський (3 бали) та Ковельський (2 бали), що відповідають дуже високому та середньому ресурсно-рекреаційному рейтингу (див. табл. 2.25). Діяльність багатьох постатей науки, культури в регіоні є мотивацією до подорожей та створення рекреаційно-туристичних маршрутів.

2.4.4. Подієві ресурси

Подієвий туризм – напрям туризму, де основною мотивацією поїздки є відвідання певної події, зокрема спортивні та воєнізовані змагання, культурні заходи, відтворення історичних подій, фестивалі, виставки, концерти, ярмарки, карнавали тощо. Нами здійснено оцінку подієвих ресурсів регіону. Результати оцінювання за цими показниками засвідчують, що максимальна кількість балів (п'ять) має один адміністративний район – Луцький; два бали – Любомльський район. Найменша кількість балів характерна для чотирнадцяти районів, зокрема: Володимир-Волинському, Горохівському, Іваничівському, Камінь-Каширському, Ківерцівському, Локачинському, Любешівському, Маневицькому, Ратнівському, Рожищенському, Старовижівському Турійському та Шацькому районам. Найбільшу кількість подій зафіксовано у Луцькому районі (17), найменшу – у Камінь-Каширському (немає подій), Ківерцівському (1), Локачинському (1), Ратнівському (1), Рожищенському (1), Старовижівському (1). Найбільша чисельність за номінаціями виявлена у Луцькому районі: економічні події – (6), мистецькі події – (5), культурно-історичні театралізовані шоу – (3), культурно-історичні театралізовані шоу – 3. У Горохівському районі спортивні заходи – (2), економічні події – (6) зосереджені у Луцькому Ковельському та Шацькому районах. Загальна чисельність найсуттєвіших подій у Волинській області – 43.

Результати аналізу подієвих ресурсів узагальнені в табл. 2.26, рис. 2.25. Детальний перелік подієвих ресурсів подано у додатку Д. До подій які становлять значний туристичний інтерес відносимо міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня» який проводиться у м Луцьку, м. Берестечку, в урочищі Вовчак (Турійський район).

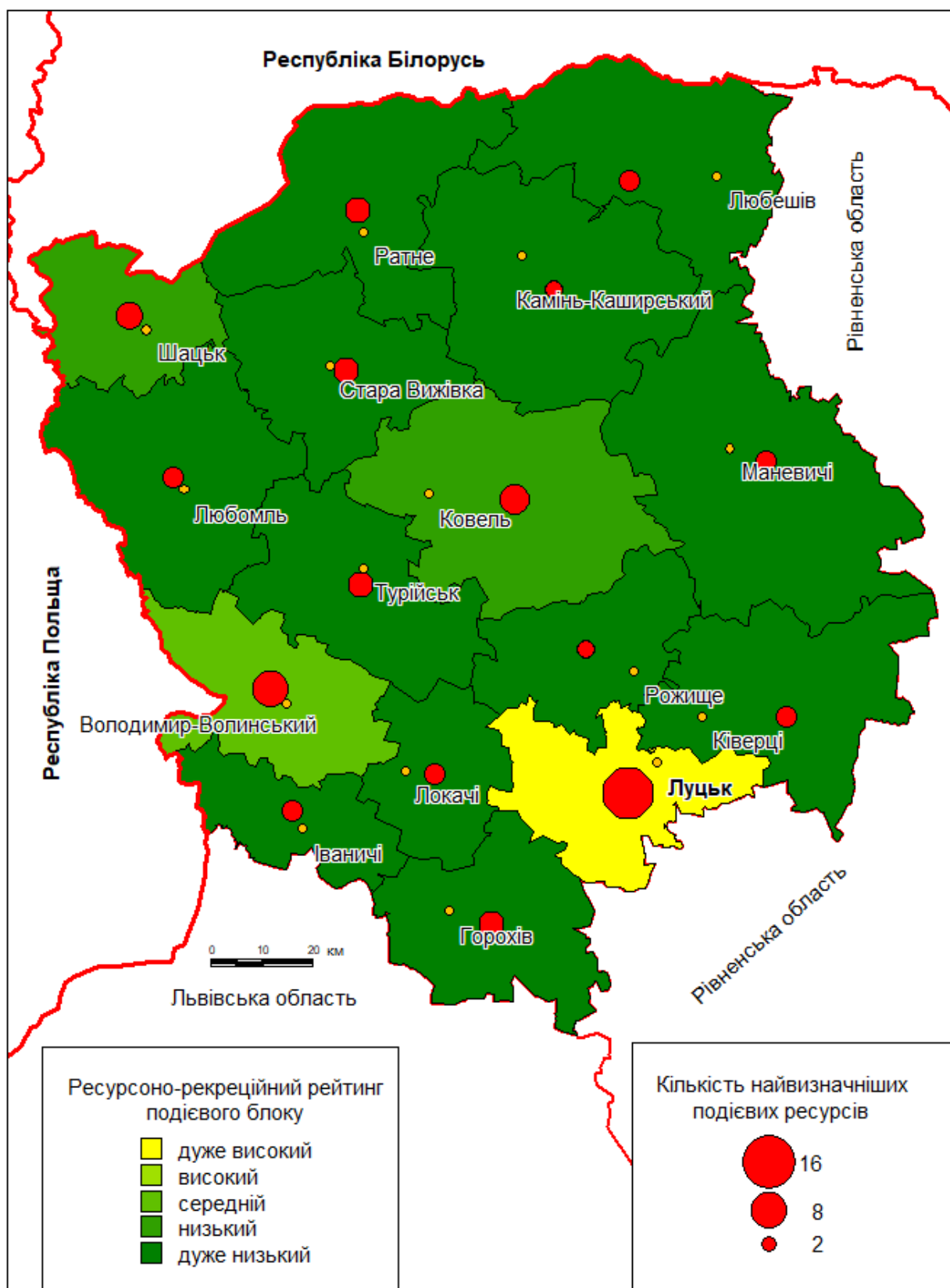
Таблиця 2.26

Оцінка подієвих рекреаційно-туристичних ресурси
Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Події						Кількість	Оцінка, бали	Ресурсно- рекреаційни рейтинг
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно-історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	Релігійні заходи			
Володимир- Волинський	3	1	1	2	1	–	8	3	середній
Горохівський	1	–	–	–	2	–	3	1	дуже низький
Іваничівський	–	1	1	–	1	–	3	1	дуже низький
Камінь- Каширський	–	–	–	–	2	–	2	1	дуже низький
Ківерцівський	–	–	–	–	1	–	1	1	дуже низький
Ковельський	2	–	2	–	1	–	5	2	низький
Локачинський	–	–	1	–	–	–	1	1	дуже низький
Луцький	4	2	5	3	1	–	15	5	дуже високий
Любешівський	–	–	1	–	1	–	2	1	дуже низький
Любомльський	–	–	2	1	1	–	4	2	дуже низький
Маневицький	–	–	1	–	–	1	2	1	дуже низький
Ратнівський	1	–	1	–	–	–	2	1	дуже низький
Рожищенський	–	1	–	–	1	–	2	1	дуже низький
Старовижівський	1	–	–	1	–	–	2	1	дуже низький
Турійський	–	1	–	–	–	1	2	1	дуже низький
Шацький	2	–	2	–	1	–	5	2	низький

*Складено автором

Міжнародний поетичний Фестиваль Meridian Lutsk – це триденна культурологічна прогулянка містом, визначними локаціями. Фестиваль «Ярмарок Любарта» проходить у м. Луцьк. Літературно-мистецький фестиваль «Лісова Пісня» (м. Ковель). Економічні події: «Волинь-Агро» (м. Луцьк); «Осінній каприз»; «Зимова фантазія». Міжнародний фестиваль з екстремального водного туризму проводять у НПП «Прип'ять-Стокід» (Любешівський район) Повні відомості про події у додатку (додаток Д).

Рис. 2.24. Територіальні особливості забезпеченості подієвими РТР Волинської області*

*Складено автором

2.5. Інтегральна оцінка суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів

Суспільно-історичні ресурси адміністративно-територіальних одиниць Волинської області оцінено у розрізі семи блоків РТР: археологічних, громадських споруд, палацових комплексів та житлових будівель, пам'яток військової (оборонної) архітектури, сакральних споруд, музеїв, біосоціальних та подієвих ресурсів.

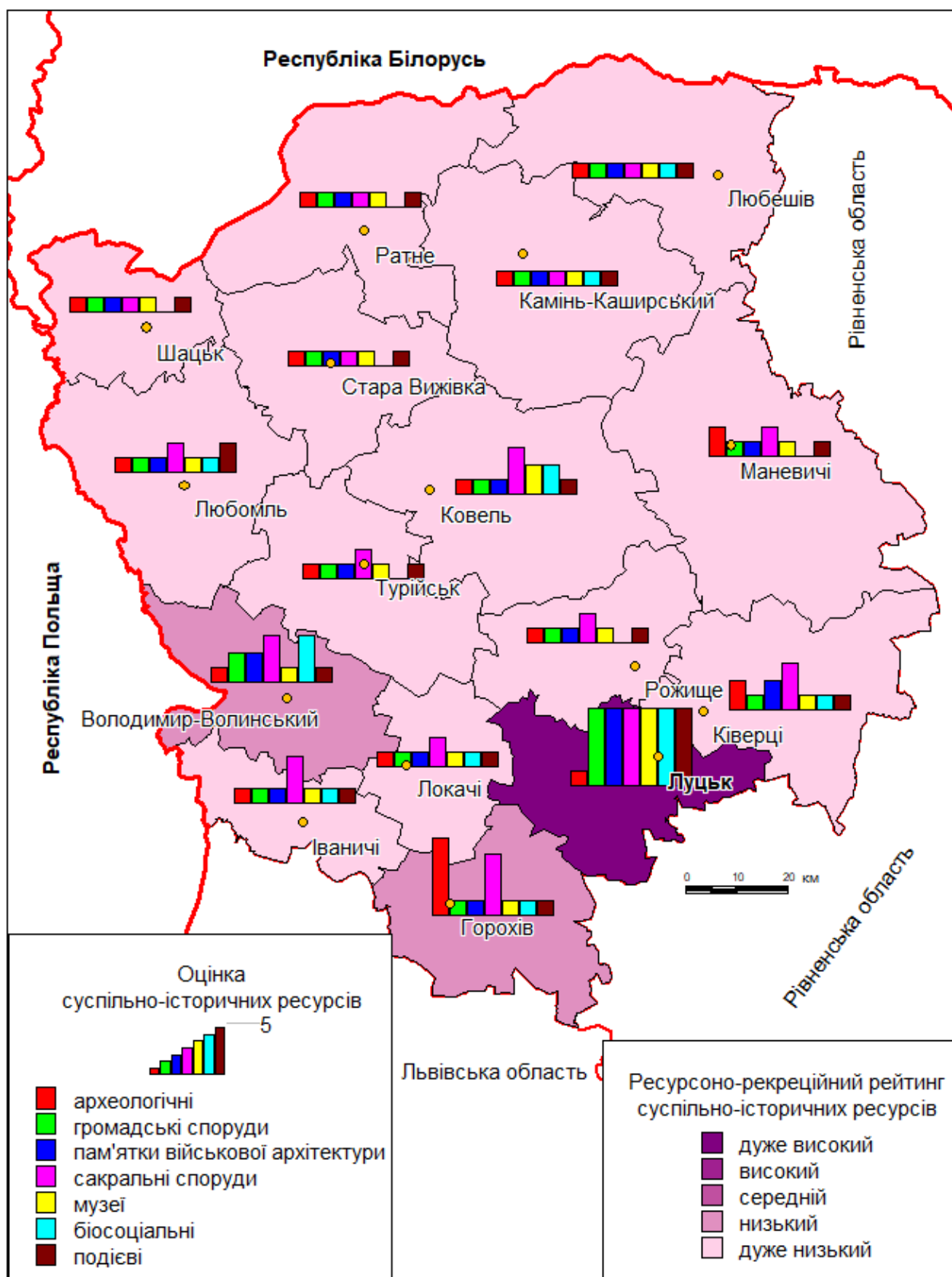
За результатами дослідження встановлено, що максимальна кількість балів (п'ять) має один адміністративний район – Луцький (рейтингова сума балів 31); два бали присвоєно Володимир-Волинському та Горохівському районах області, що відповідає ресурсно-рекреаційному рейтингу – низький. Найменшу кількість балів присвоєно тринадцятьом районам області, а саме: Іваничівському, Камінь-Каширському, Ківерцівському, Ковельському, Локачинському, Любешівському, Любомильському, Маневицькому, Ратнівському, Рожищенському, Старовижівському, Турійському та Шацькому районах. Найбільшу кількість суспільно-історичних ресурсів зафіксовано у Луцькому районі (31), найменшу – у Старовижівському (6) та Шацькому (6) районах. У розподілі за номінаціями найбільший потенціал виявлено у Луцькому районі: громадські споруди (5 балів), пам'ятки оборонного будівництва (5 балів), сакральні споруди (5 балів), музеї (5 балів), біосоціальні (5 балів), подієві (5 балів). У Володимир-Волинському районі найбільшу оцінку присвоєно біосоціальному та сакральному блокам – 3 бали (табл. 2.27).

Таблиця 2.27

Оцінка суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Суспільно-історичні РТР							Кількість балів	Оцінка, бали	Ресурсно-рекреаційний рейтинг
	археологічні	громадські споруди, палацові комплекси та житлові будівлі	пам'ятки військової (оборонної) архітектури	сакральні споруди	музеї	біосоціальні	події			
Володимир-Волинський	1	2	2	3	1	3	3	13	2	низький
Горохівський	5	1	1	4	1	1	1	14	2	низький
Іваничівський	1	1	1	3	1	1	1	9	1	дуже низький
Камінь-Каширський	1	1	1	1	1	1	1	7	1	дуже низький
Ківерцівський	2	1	2	3	1	1	1	11	1	дуже низький
Ковельський	1	1	1	3	2	2	2	11	1	дуже низький
Локачинський	1	1	1	2	1	1	1	8	1	дуже низький
Луцький	1	5	5	5	5	5	5	31	5	дуже високий
Любешівський	1	1	1	1	1	1	1	7	1	дуже низький
Любомльський	1	1	1	2	1	1	2	9	1	дуже низький
Маневицький	2	1	1	2	1	0	1	8	1	дуже низький
Ратнівський	1	1	1	1	1	0	1	6	1	дуже низький
Рожищенський	1	1	1	2	1	0	1	7	1	дуже низький
Старовижівський	1	1	1	1	1	0	1	6	1	дуже низький
Турійський	1	1	1	2	1	0	1	7	1	дуже низький
Шацький	1	1	1	1	1	0	2	6	1	дуже низький

*Складено автором

Рис. 2.25. Територіальні особливості забезпеченості подієвими РТР Волинської області*

*Складено автором

2.5. Оцінка соціально-економічних (інфраструктурних) рекреаційно-туристичних ресурсів

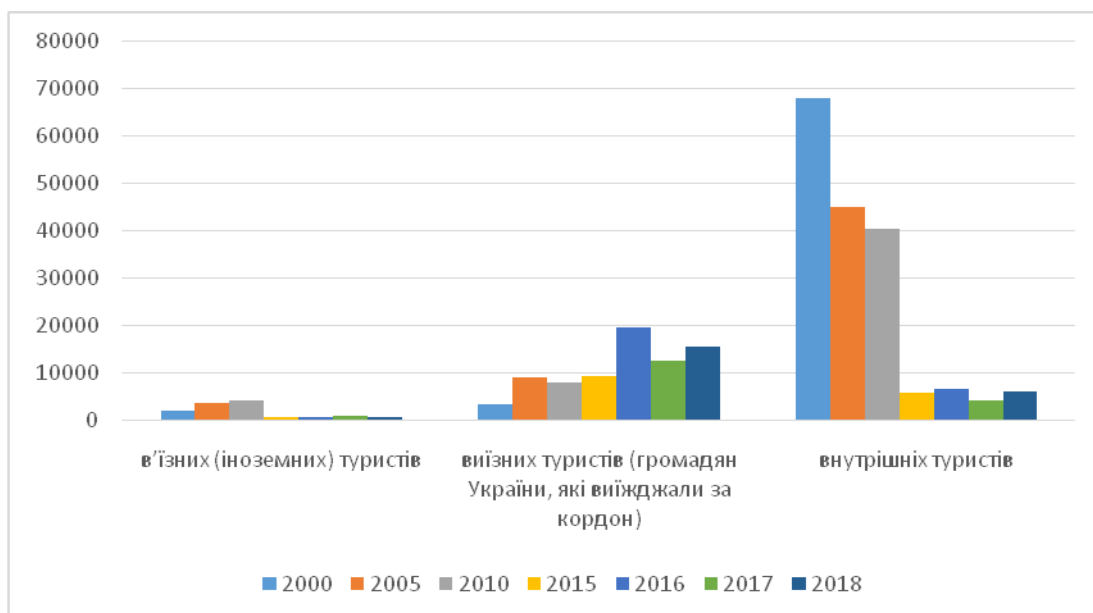
Україна належить до держав Європи, в якій туризм дедалі активніше розвивається. Кількість обслуговуваних туроператорами та турагентами туристів станом за 2018 рік становила 1,728,342 осіб. Кількість туристів, яких обслужили туроператори та турагенти у Волинській області становила 21,807 осіб (1,26% від загальної кількості в Україні), з них: в'їзних (іноземних) туристів – 448 осіб, виїзних туристів (громадян України, які виїжджали за кордон) – 15396 осіб; внутрішніх туристів – 5963 осіб.

За сприяння туристичних фірм упродовж 2018 року Волинську область відвідало 448 осіб. У 2017 році число туристів становило 479 осіб, що є на 31 особу менше ніж у 2018 році. Найпопулярнішою метою відвідування серед туристів є дозвілля та відпочинок. Найбільшою популярністю для відпочинку та оздоровлення за кордоном серед громадян України у 2018 році були Єгипет, Туреччина, Польща, Болгарія, Угорщина. Серед іноземних туристів, які відвідали Волинську область переважна більшість (66,5%) громадяни Російської Федерації [42].

Такі показники свідчать про те, що у Волинській області спостерігається суттєва перевага виїзного туризму над в'їзним. В зв'язку з цим в області необхідно створити можливості для розвитку внутрішнього в'їзного туризму, розбудовувати туристичну інфраструктуру та залучити як вітчизняних і зарубіжних туристів відвідати область (рис. 2.26) Для активного сприяння розбудові туристичної інфраструктури необхідні інвестиції та фінансування від держави і з-за кордону.

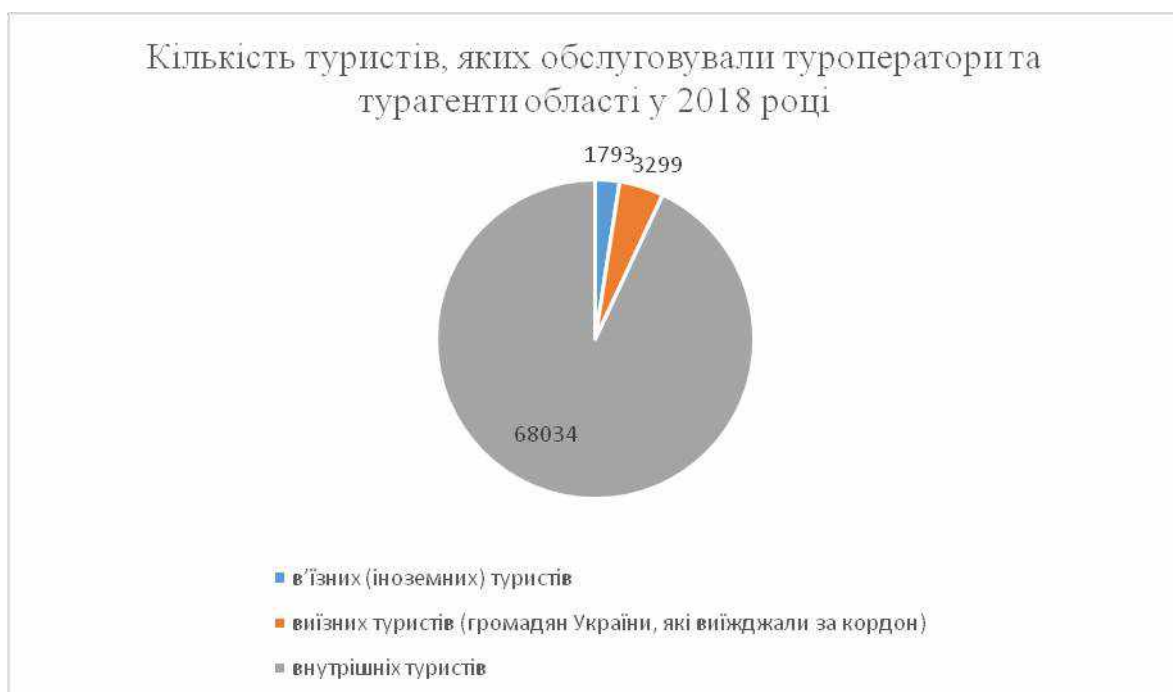
Загальна кількість капітальних інвестицій, які надходили у 2018 році до Волинської області становила 8687,0 млн. грн., з них на мистецтво, спорт, розваги та відпочинок виділено лише 6,6 млн. грн., тобто 0,07 % від загальної суми таких інвестицій. В області спостерігаються нерівномірний розподіл кількості капітальних інвестицій за видами діяльності на розваги та

відпочинок. Якщо у 2010 році ця величина 0,4 млн. грн., то у 2018 р. капітальні інвестиції на розваги та відпочинок — 6,6 млн. грн.

Рис. 2.26. Показники кількості туристів, яких обслуговували туроператори та турагенти, за видами туризму у Волинській області (2000-2018 рр.)*

*Складено автором на основі матеріалів [42]

Рис. 2.27. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму у 2018 році у Волинській області*

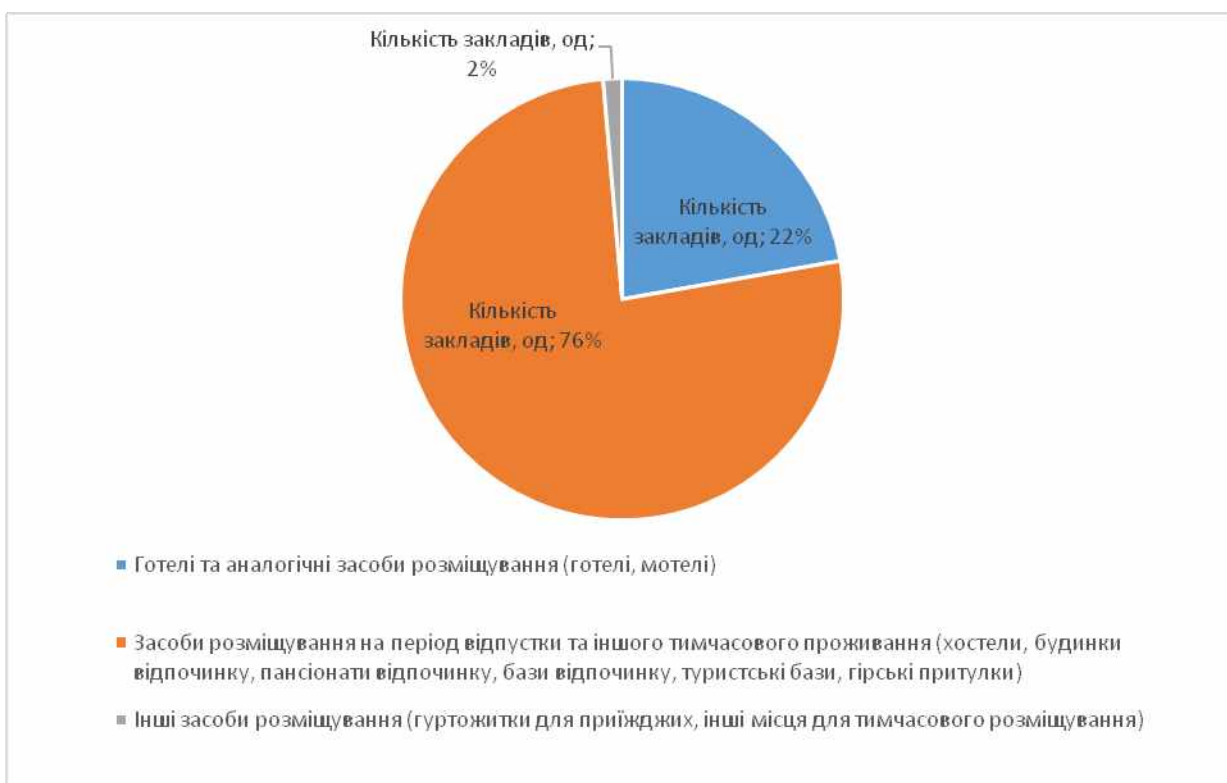
*Складено автором на основі матеріалів [42]

Однак, варто зазначити, що у 2017 році такі інвестиції мали найвищий показник – 9,2 млн. грн, а це більше на 2,6 млн. грн. ніж у наступному 2018 році. Очевидно, що це є досить незначні кошти для удосконалення існуючої та розбудови нової туристичної інфраструктури й залучення нових мандрівників до області.

Усього на території області нараховується 272 закладів тимчасового проживання, оздоровлення та відпочинку. Серед них: заклади оздоровлення та відпочинку – 53 (19,4%), заклади розміщення – 72 (26,4%). Найбільше таких закладів у Луцькому (49), Володимир-Волинському (35), Ковельському (32), Горохівському (30) та Іваничівському (26) районах області.

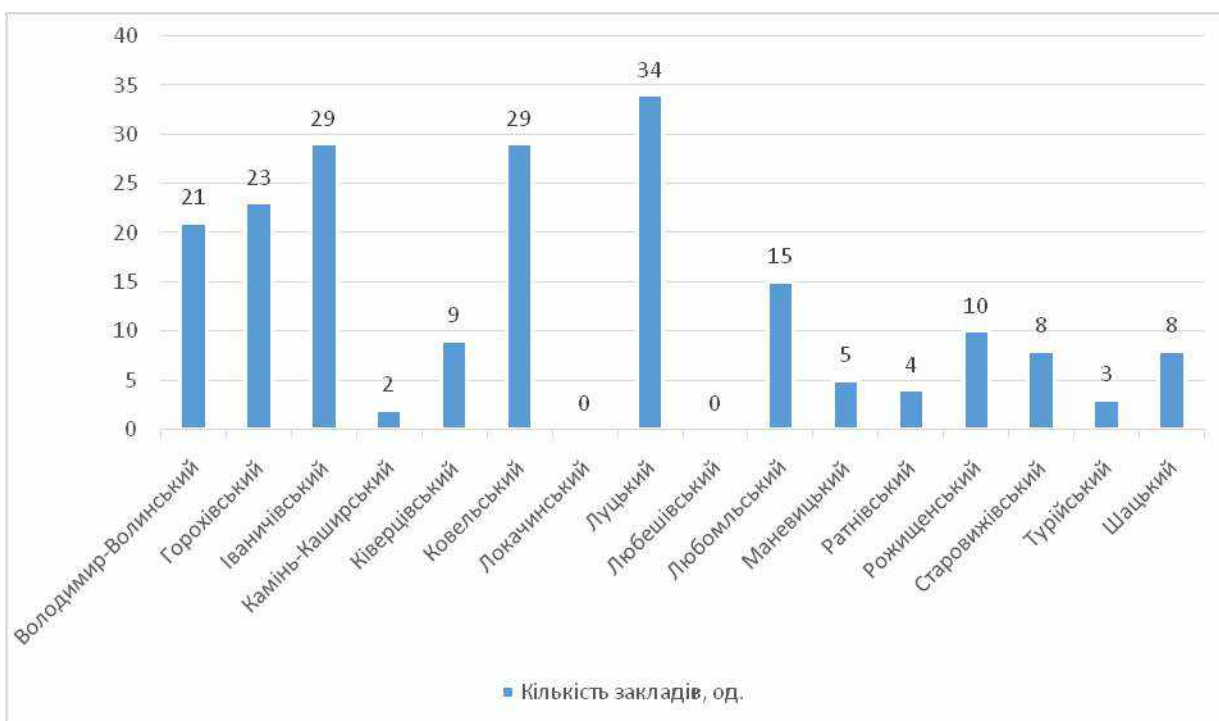
Готелі та інші заклади тимчасового проживання. Однією з найважливіших складових туристичної індустрії, яка визначає її реальний потенціал є готельне господарство [93]. Усього на території Волинської області нараховується 72 (26,4 %) готелі та інші заклади тимчасового розміщення (рис. 2.29). Найбільше таких закладів у Луцькому (15), Горохівському (7), Старовижівському (7), Володимир-Волинському (5) та Іваничівському (6) районах (див. табл. 2.28).

Санаторно-курортні заклади. У Волинській області налічується 72 заклади оздоровлення та відпочинку, що становить 26,4% від їх загальної кількості. Найбільше таких закладів у Луцькому (34), Володимир-Волинському (30), Горохівському (23), Іваничівському (20) та Любомильському (15) районах області. В області спостерігається суттєве зменшення (на 57%) кількості дитячих закладів оздоровлення та відпочинку. Якщо у 1990 році їх нараховувалось 350 од., то у 2018 році кількість таких закладів уже становила уже 200 одиниць (див. табл. 2.28). Відповідно кількість місць у закладах оздоровлення та відпочинку скоротилась на більш ніж 25% із 7585 од. до 1962 од.

Рис. 2.28. Кількість колективних засобів розміщення у 2018 році у Волинській області*

*Складено автором на основі матеріалів [42]

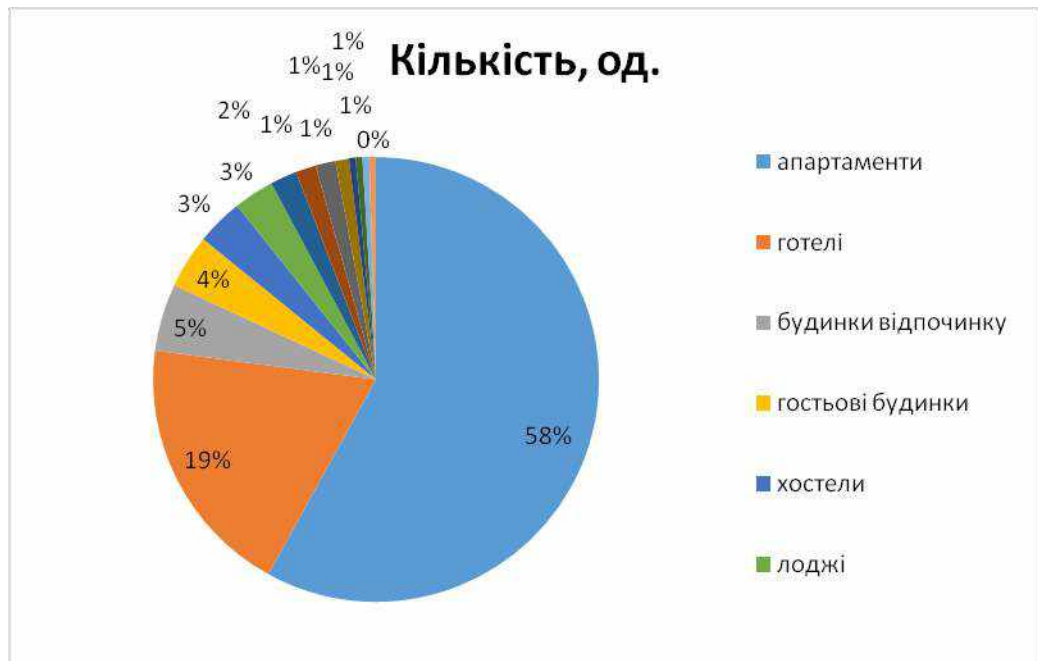
Рис. 2.29. Розподіл готелів та інших закладів для тимчасового проживання за адміністративними районами у Волинській області (у од.)*

*Складено автором на основі матеріалів [42]

У розподілі за адміністративними районами області станом на 2018 рік найбільша кількість закладів оздоровлення та відпочинку знаходиться у великих населених пунктах області: Луцькому районі та м. Луцьк (28), Горохівському (23), Іваничівському (20), Володимир-Волинському (15) районах, які знаходяться у південній частині області., що становить 30 % від загальної їх кількості в області. Варто зазначити, що у Локачинському та Любешівському районах області заклади оздоровлення та відпочинку відсутні (рис. 2.29). Як показують статистичні джерела інформації серед підприємств готельного господарства переважають засоби розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання (хостели, будинки відпочинку, пансіонати відпочинку, бази відпочинку, туристичні бази, гірські притулки), що становлять 76,4 % від загальної кількості колективних закладів розміщення [42].

Відповідно до інтернет-ресурсу booking.com у Волинській області налічується 203 готелі різного класу, серед них: 169 без зірок , 1 чотирьох-зірковий готель, 32 готелі категорії три зірки, 1 готель однозірковий. За типом помешкання такі заклади поділяються на: апартаменти – 119; готелі – 39; будинки відпочинку – 10; гостьові будинки – 8; хостели – 7; лоджі – 6; мотелі – 4; готелі типу «ліжко і сніданок» – 3; замиські будинки – 3; курортні готелі – 2, кемпінги, розміщення в сім'ї, шале, готелі економ-класу – 1 (рис. 2.30).

Здійснено бальну оцінку інфраструктурних рекреаційно-туристичних ресурсів області. Бальна оцінка адміністративно-територіальних суб'єктів Волинської області включала такі складові: 1) кількість закладів оздоровлення та відпочинку; 2) кількість закладів розміщення (готелів); Бал оцінки інфраструктурного блоку адміністративної одиниці визначався за загальною кількістю туристичних готелів, закладів оздоровлення та відпочинку.

Рис. 2.30. Розподіл закладів розміщення за типом помешкання у Волинській області [42]

Аналіз даних поданих у табл. 2.28 свідчать про те, що найбільшою концентрацією та розвитком рекреаційно-туристичної інфраструктури (інфраструктурні ресурси) характеризується Луцький (5 балів) – найбільша кількість інфраструктурних ресурсів. Ковельський та Володимир-Волинський (4 бали) райони області на які припадає майже половина усієї кількості закладів розміщення – 116 одиниць (або 42,6 %).

Такі показники свідчать про суттєвий дисбаланс забезпеченості інфраструктурними ресурсами, оскільки основна їх кількість зосереджена у південних та західних адміністративних районах області.

У Горохівському та Іваничівському районах показники рекреаційно-туристичної нерухомості дещо менші. Цим двом суб'єктам адміністративно-територіального поділу області присвоєно меншу кількість балів порівняно із попередніми районами. Рекреаційно-туристична інфраструктура цих районів утворює умовну третю групу (3 бали).

База розміщення закладів рекреації та туризму Ківерцівського, Любомльського, Рожищенського, Старовижівського та Шацького районів області оцінено у 2 бали.

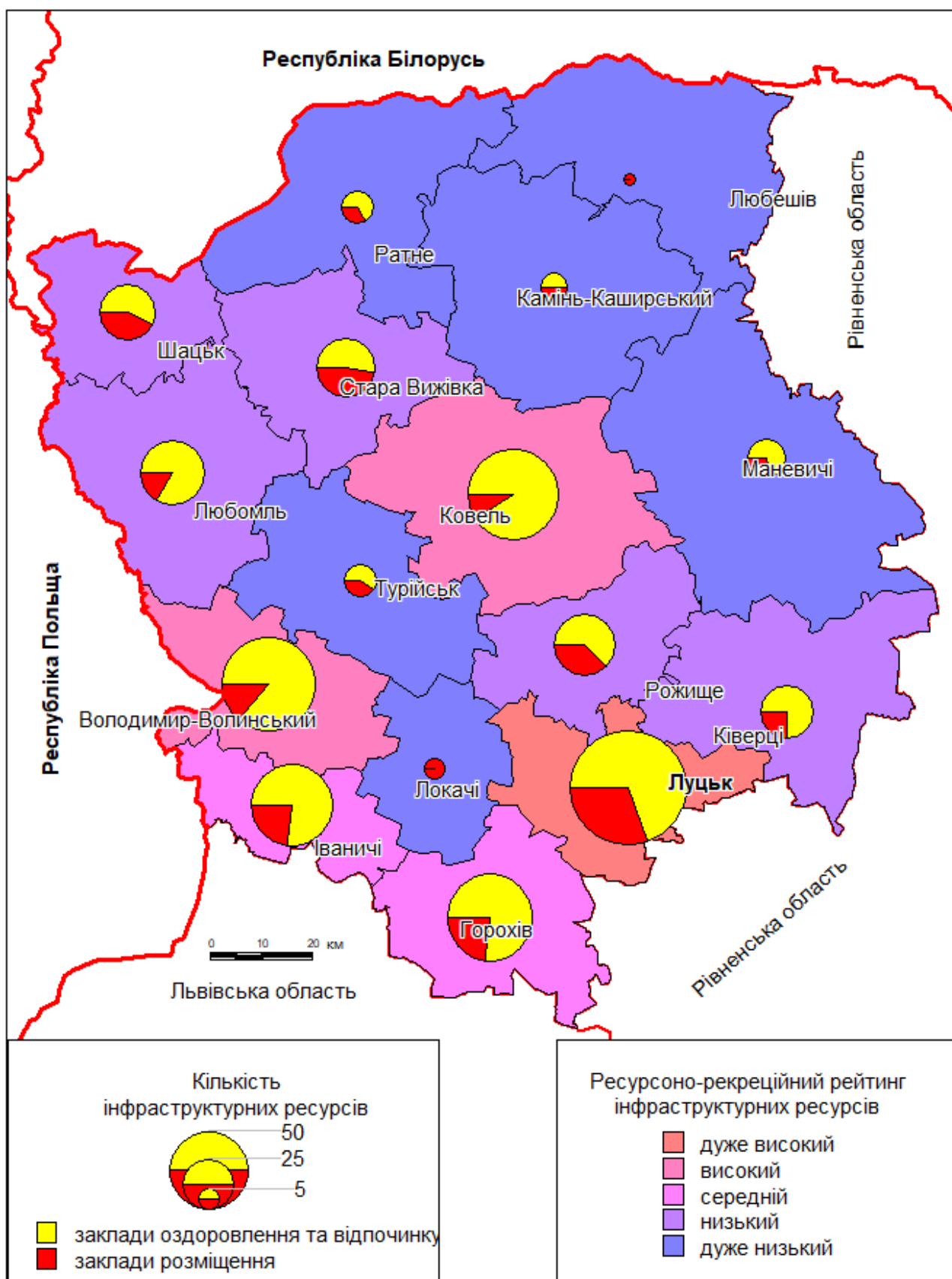
Таблиця 2.28

Оцінка інфраструктурних рекреаційно-туристичних ресурсів
Волинської області (2020 р.)*

Адміністративні одиниці (райони)	Інфраструктурні рекреаційно- туристичні ресурси Волинської області [42]			Оцінка загальної кількості туристичних готелів, закладів оздоровлення та відпочинку, бали	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
	Кількість закладів оздоровлення та відпочинку	Кількість закладів розміщення	Загальні кількість закладів розміщення, закладів оздоровлення та відпочинку		
Володимир-Волинський	30	5	35	4	високий
Горохівський	23	7	30	3	середній
Іваничівський	20	6	26	3	середній
Камінь-Каширський	2	2	4	1	дуже низький
Ківерцівський	9	3	12	2	низький
Ковельський	29	3	32	4	високий
Локачинський	0	2	2	1	дуже низький
Луцький	34	15	49	5	дуже високий
Любешівський	0	1	1	1	дуже низький
Любомльський	15	3	18	2	низький
Маневицький	5	2	7	1	дуже низький
Ратнівський	4	2	6	1	дуже низький
Рожищенський	10	6	16	2	низький
Старовижівський	8	7	15	2	низький
Турійський	3	2	5	1	дуже низький
Шацький	8	6	14	2	низький
Загальна сума	53	72	272	2,1	низький

*Складено автором

Найнижчу оцінку (1 бал) одержали Камінь-Каширський, Локачинський, Маневицький, Ратнівський, Турійський адміністративні райони області. Низький бал рівня розміщення не означає існування відповідних місць у рекреаційному господарстві тієї чи іншої території.

Рис. 2.31. Територіальні особливості забезпечення готелів та інших закладів для тимчасового проживання у Волинській області*

*Складено автором

Такі показники свідчать про значний потенціал для розвитку та розбудови туристичної інфраструктури у північних (Поліських), а особливо північно-східних адміністративних районах області оскільки вони мають найнижче забезпечення такими закладами (див. рис. 2.31).

2.6. Ресурсно-рекреаційний рейтинг адміністративно-територіальних одиниць

На основі бальної оцінки семи блоків рекреаційно-туристичних ресурсів здійснено ресурсно-рекреаційне рейтингування адміністративних районів Волинської області. В межах кожного району обчислено суму балів у геопосторовому, природному, природно-антропогенному, архітектурно-історичному, біосоціальному, подієвому, інфраструктурному ресурсно-рекреаційних блоках. Адміністративні райони області поділяються на п'ять груп: із дуже високим, високим, середнім, низьким та дуже низьким рейтингом (рис. 2.32).

Проведене дослідження за цими показниками свідчить, що Луцький район характеризується дуже високим рейтингом (сума балів – 27, загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу – 5), що пов'язане із найбільшою кількістю архітектурних та історичних пам'яток (5 балів у історико-архітектурному блоці), достатньою кількістю закладів тимчасового розміщення (5 балів у інфраструктурному блоці), багатством видатних постатей які народились, перебували або загинули на території району (5 балів у біосоціальному блоці). До важливих архітектурно-історичних пам'яток району відносимо Замок Любарта, що входить до історико-культурного заповідника «Старий Луцьк».

Володимир-Волинський (14 балів), Ківерцівський (16 балів) та Ковельський (18 балів), райони – «середній» ресурсно-рекреаційний рейтинг (сума балів – 52, загальний бал рейтингу – 3). Високий бал (4) у

інфраструктурному блоці у Володимир-Волинському та Ковельському районах пов'язаний із наявністю закладів оздоровлення (68), закладами тимчасового розміщення (79). Найбільш сприятливі умови (5 балів у природно-антропогенному блоці) для піших, вело та водних активних, пізнавальних подорожей у межах Ківерцівського НПП «Цуманська Пуща» (табл. 2.29). Крім того, Володимир-Волинський район характеризується середнім рейтингом у родієвому блоці у зв'язку із проведенням фестивалів, мистецьких та громадських заходів, серед них: фестиваль «Український коровай сузір'я» (м. Володимир-Волинський територія парку «Словянський»), театралізоване свято з ярмарком народної творчості (Володимирський узвіз м. Володимир-Волинський) та ін. До важливих туристичних об'єктів у районі відносимо Замок Радзивіллів (Олицький) – визначна пам'ятка оборонного будівництва, яка на даний час перебуває у занедбаному стані (смт. Олика Ківерцівського району).

Любешівський (14 балів), Любомльський (15 балів), Старовижівський (12 балів), Турійський (12 балів), Шацький (15 балів) райони характеризуються «низьким» ресурсно-рекреаційним рейтингом (сума балів – 52, загальний бал рейтингу – 2). Найвища оцінка (5 балів) характерна для Шацького району, що пов'язана із сприятливими кліматичними умовами, наявністю великих озер (10% за озерненість території) придатних для відпочинку та рекреації.

В районі поширені значні запаси сапропелю у межах смт. Шацьк, а також лікувальні пелоїди (4768 м³) Середня оцінка (3 бали) у природно-антропогенному блоці Шацького району пов'язана із наявністю ШНПП, а відповідно, можливістю санаторного та пляжного відпочинку у межах рекреаційних зон та у санаторії «Лісова пісня» та у пансіонаті «Шацькі озера». В період відпочинкового сезону організуються екскурсії до Зимненського жіночого монастиря, до музею садиби Лесі Українки, до замку Любарта та Брестської фортеці в місті Брест (Білорусь). (див. табл. 2.29).

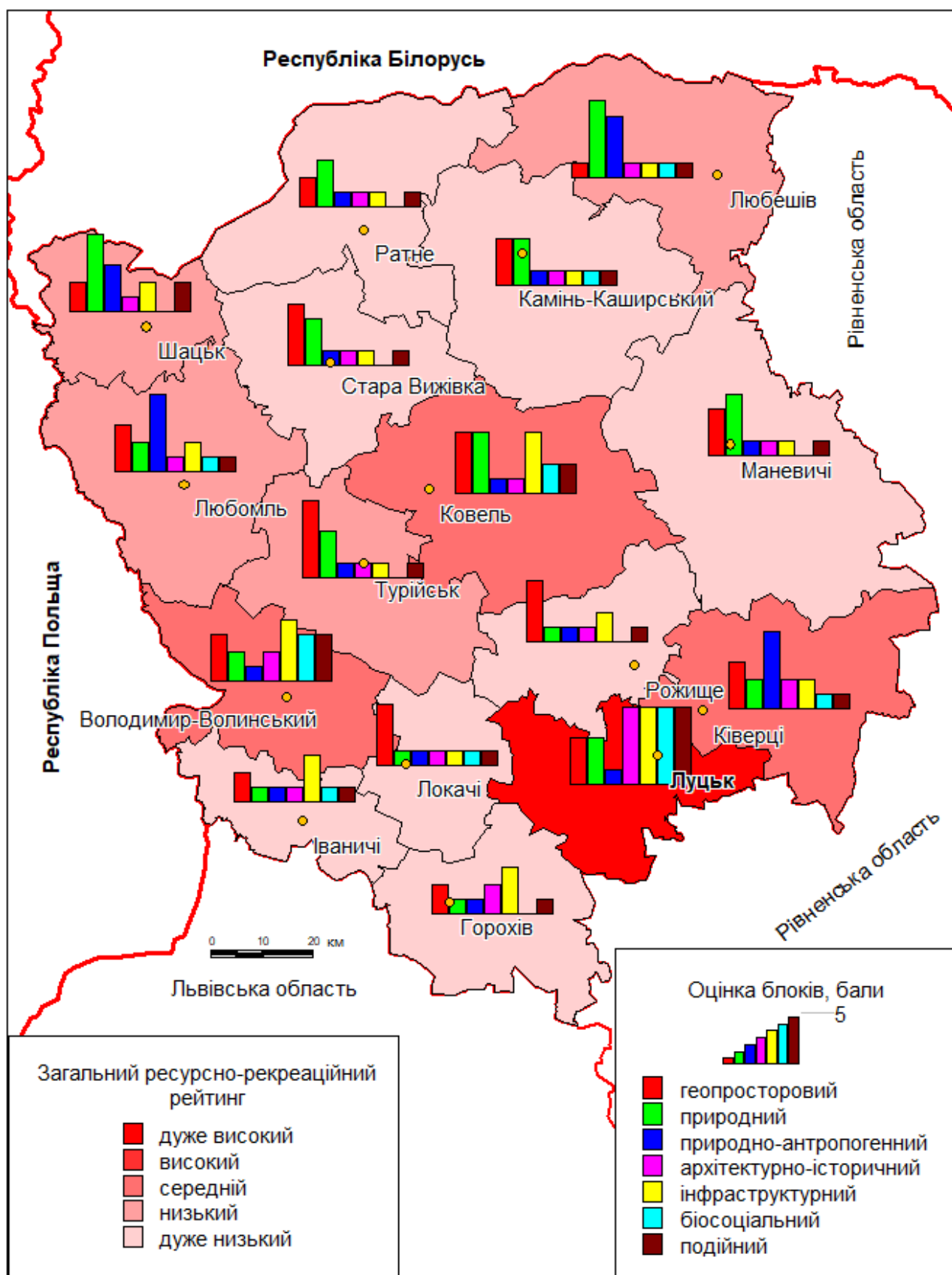
Таблиця 2.29

Ресурсно-рекреаційний рейтинг адміністративно територіальних
одиниць Волинської області*

Адміністративні одиниці (райони)	Оцінка блоку, бали							Сума балів	Загальний бал ресурсно- рекреаційного рейтингу	Ресурсно- рекреаційний рейтинг
	геопросторового	природного	природно- антропогенного	архітектурно історичного -	інфраструктурного	біосоціального	подієвого			
Володимир-волинський	3	2	1	2	4	3	3	18	3	середній
Горохівський	2	1	1	2	3	0	1	10	1	дуже низький
Іваничівський	2	1	1	1	3	1	1	10	1	дуже низький
Камінь-каширський	3	3	1	1	1	1	1	11	1	дуже низький
Ківерцівський	3	2	5	2	2	1	1	16	3	середній
Ковельський	4	4	1	1	4	2	2	18	3	середній
Локачинський	4	1	1	1	1	1	1	10	1	дуже низький
Луцький	3	3	1	5	5	5	5	27	5	дуже високий
Любешівський	1	5	4	1	1	1	1	14	2	низький
Любомльський	3	2	5	1	2	1	1	15	2	низький
Маневицький	3	4	1	1	1	0	1	11	1	дуже низький
Ратнівський	2	3	1	1	1	0	1	9	1	дуже низький
Рожищенський	4	1	1	1	2	0	1	10	1	дуже низький
Старовижівський	4	3	1	1	2	0	1	12	2	низький
Турійський	5	3	1	1	1	0	1	12	2	низький
Шацький	2	5	3	1	2	0	2	15	2	низький

*Складено автором

Горохівський (10 балів), Іваничівський (10 балів), Камінь-Каширський (11 балів), Локачинський (10 балів), Маневицький (10 балів), Ратнівський (9 балів), Рожищенський (10 балів) райони відносяться до районів із «дуже низьким» ресурсно-рекреаційним рейтингом які оцінено найнижчим балом (1). Найвищі бали (3) зафіксовано у інфраструктурному блоці Горохівського та Іваничівського районів у зв'язку із достатньою кількістю закладів оздоровлення та відпочинку (56) та тимчасово розміщення (43).

Рис. 2.32. Ресурсно-рекреаційний рейтинг

адміністративно-територіальних одиниць Волинської області*

*Складено автором

Крім того, високий бал (4) у природному блоці характерний для Манецького, що пов'язано із сприятливими кліматичними умовами, високою залісненістю території (48%), тощо (див. табл. 2.29).

Таким чином інтегральна оцінка природних, суспільно-історичних та соціально-економічних (інфраструктурних) рекреаційно-туристичних ресурсів за семи вищенаведеними ресурсно-рекреаційними блоками дає підстави стверджувати, що Луцький район є найбільш забезпеченим (5 балів) рекреаційно-туристичними ресурсами районом за інфраструктурним, подієвим та біосоціальним блоками та має середню оцінку (3 бали) у геопросторовому блоці, що свідчить про вигідне географічне розташування. Такі показники свідчать про значний потенціал для розвитку туризму та рекреації. На противагу цьому, Горохівський, Іваничівський, Камінь-Каширський, Локачинський, Маневицький, Ратівський, Рожищенський адміністративні райони області мають низьке забезпечення рекреаційно-туристичними ресурсами (загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 1), що відповідає «дуже низькому» ресурсно-рекреаційному рейтингу. Таким чином, спостерігаються певна диспропорція забезпеченості рекреаційними ресурсами у межах області, тому для оптимізації та раціонального використання рекреаційних ресурсів необхідно збалансований підхід до їх розвитку у регіоні, зокрема під час планування і реалізації програм розвитку області.

Висновки до розділу 2

1. Результати інтегральної оцінки геопросторового положення свідчать про те що, найбільш вигідним географічним положенням характеризуються Старовижівський (5 балів) та Турійський (5 балів) райони, що відповідає дуже високому рейтингу. Ковельський та Рожищенський райони оцінено нижчим балом (4), й відповідно володіють високим рейтингом із вигідним географічним положенням. Низький рейтинг у цьому блоці притаманний Ківерцівському та Луцькому районам у зв'язку із віддаленістю від багатьох (зокрема від північних та західних)

адміністративних районів області. Найнижчий рейтинг за ступенем сусідства, віддаленістю від річок та озер характерний для Горохівського району області. Результати оцінки та рейтингування можна використовувати під час розробок програм розвитку туризму області для ефективного, оптимального та раціонального використання рекреаційних ресурсів.

2. За результатами інтегрального оцінювання сучасного стану геолого-мінералогічних, кліматичних, гідрологічних, земельних, рослинних РТР як складників природного блоку у межах адміністративних одиниць встановлено, що Любешівський та Шацький райони мають найбільш сприятливі природні умови та ресурси для розвитку рекреації, що пов'язано із великими запасами лікувальних полоїдаів (4768 м³) та сапропелів у Шацькому районі. Вищезгадані райони характеризуються найкращими кліматичними показниками. Любешівський район характеризується найбільшою (20%) часткою гідрографічних ресурсів від площі району. Любешівський та Шацький райони володіють найвищою часткою земель, що використовуються для рекреації та відпочинку – 27874 га та 29248 га відповідно. Для районів характерний високий рівень залісненості: Любешівський – 23% та Шацький 27%. Найменш сприятливими умовами для рекреації характеризуються Горохівський, Іваничівський, Рожищенський райони із дуже низьким рейтингом, що пов'язано із відсутністю бальнеологічних ресурсів, низьким рівнем заозереності територій – 0,04% та 0,06% та низькою часткою гадрографічних ресурсів – від 3 до 4%, а також малою площею (від 700 до 3485 га) земель, що використовуються для рекреації і відпочинку.

3. Оцінка об'єктів ПЗФ як складових природно-антропогенного блоку засвідчує, що Любешівський та Шацький адміністративні райони характеризуються найвищим балом (5), що відповідає дуже високому рейтингу. Такі показники пов'язані із великою часткою площі заповідних територій – 30% для Любешівського та понад 44% для Шацького району. Ківерцівський, Ковельський, Старовижівський характеризуються середнім

рейтингом» із назначної (4–6%) часткою площі ПЗФ. Решта (8) районів області володіють низьким та дуже низьким ресурсно-рекреаційним рейтингом із часткою площі ПЗФ що ледь перевищує показник 3%.

4. Результати оцінювання археологічного, архітектурно-історичного, біосоціального та подієвого блоків як складових суспільно-історичних РТР засвідчують, що найвищу оцінку (5 балів) одержав Луцький район що характеризується дуже високим ресурсно-рекреаційним рейтингом (сума балів – 31). Такі показники пов'язані із наявністю палацових комплексів, пам'яток військової (оборонної) архітектури, сакральних дерев'яних та кам'яних споруд, музеїв. Володимир-Волинському та Горохівському районам (2 бали) притаманний низький ресурсно-рекреаційний рейтинг. Решту (13) районів відповідають дуже низькому ресурсно-рекреаційному рейтингу, що пов'язано із відсутністю або малою кількістю археологічних, сакральних, архітектурних споруд.

5. Оцінка інфраструктурного блоку РТР засвідчує, що дуже високий ресурсно-рекреаційний рейтинг характерний для Луцького району, що пов'язано із найбільшою кількістю закладів розміщення, оздоровлення та відпочинку. Високі показники забезпеченості такими закладами зафіксовано у Володимир-Волинському (35) та Ковельському (32) районах області, що відповідає високому рейтингу. Найнижчі показники забезпеченості інфраструктурними ресурсами спостерігаються у Камінь-Каширському (4), Локачинському (1), Любешівському (1), Маневицькому (1), Ратнівському (1), Турійському (5), які оцінено нийнижим балом (1) з «дуже низьким» ресурсно-рекреаційним рейтингом.

6. За результатами оцінювання природних, суспільно-історичних, соціально-економічних (інфраструктурних) РТР адміністративно-територіальних одиниць області за геопросторовим, природним, природно-антропогенним, архітектурно-історичним, інфраструктурним, біосоціальним, подієвим блоками найвищу оцінку (5 балів) присвоєно Луцькому району, що відповідає дуже високому ресурсно-рекреаційному рейтингу та свідчить про

найкраще забезпечення рекреаційно-туристичними ресурсами, а особливо за архітектуро-історичним, інфраструктурним, біосоціальним, подієвим блоком. Це пов'язано із великою кількістю архітектурних пам'яток (історико-архітектурний заповідник «Старий Луцьк»), великої кількості закладів тимчасового розміщення, оздоровлення та відпочинку (49), наявністю економічних, громадських, мистецьких, культурно-історичних, спортивних, релігійних подій, серед них: обласна виставка-ярмарок «Медовий спас» (продукція бджільництва); щорічний арт-фестиваль на території історико-культурного заповідника «Старий Луцьк» «Ніч у Луцькому замку» та народженням чи діяльністю видатних письменників, науковців, громадських діячів, серед них: Леся Українка (Косач-Квітка Лариса Петрівна) (1871–1913); Братковський Данило Богданович (1630–40-і рр.–1702 р.) – український поет і громадський діяч; Фелінський Алозій (1771–1820) – польський письменник, драматург, педагог, вчений. Володимир-Волинський, Ківерцівський, Ковельський райони оцінено нижчим балом (3), що відповідає середньому ресурсно-рекреаційному рейтингу. Райони мають дуже високий рейтинг (5 далів) у природному (наявність НПП «Цуманська пуща»); високий рейтинг у інфраструктурному, геопросторовому та природному блоках. Найменшу забезпеченість рекреаційними ресурсами мають сім адміністративно-територіальних районів області, серед них: Горохівський, Іваничівський, Камінь-Каширський, Локачинський, Маневицький, Ратнівський, Рожищенський райони області, які за результатами оцінювання характеризуються дуже низьким ресурсно-рекреаційним рейтингом.

Результати дослідження опубліковані автором у працях [28, 108, 110, 264].

РОЗДІЛ 3. РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Рейтингове ресурсно-рекреаційне районування Волинської області

На основі загальної суми балів ресурсно-рекреаційного рейтингу адміністративно-територіальних одиниць області здійснено групування районів, що слугувало підґрунтям для здійснення рейтингового ресурсно-рекреаційного районування з виділенням наступних районів області:

1. Західно-Поліський (середній рейтинг), до складу якого входить Шацький, Любомльський, Володимир-Волинський райони області (ядро Володимир-Волинський – середній рейтинг, рейтингова сума балів 18). Сума балів ресурсно-рекреаційного рейтингу 7. Середній бал 2,3. Характерним для району є поєднання адміністративних одиниць що мають вигідне прикордонне положення із Республікою Польща та Республікою Білорусь (середній рейтинг, 3 бали). Також регіон займає високі позиції у природному та інфраструктурному блоках (наявність ШНПП, закладів тимчасового розміщення, зокрема санаторно «Лісова Пісня»). Район займає вигідну позицію у подієвому блоці. В межах району проходять важливі економічні, громадські та культурно-історичні події («Володимирський Узвіз» – Театралізоване свято з ярмарком народної творчості у місті Володимир-Волинському, «Світязький пончик» – гастрономічний фестиваль).

2. Центральнo-Ковельський (дуже низький рейтинг) охоплює Ратнівський, Старовижівський, Камінь-Каширський, Турійський, Ковельський, Рожищенський, Локачинський, Іваничівський, Горохівський райони (ядро Ковель – середній рейтинг). Сума балів адміністративних районів, що входять до туристичного району – 13.

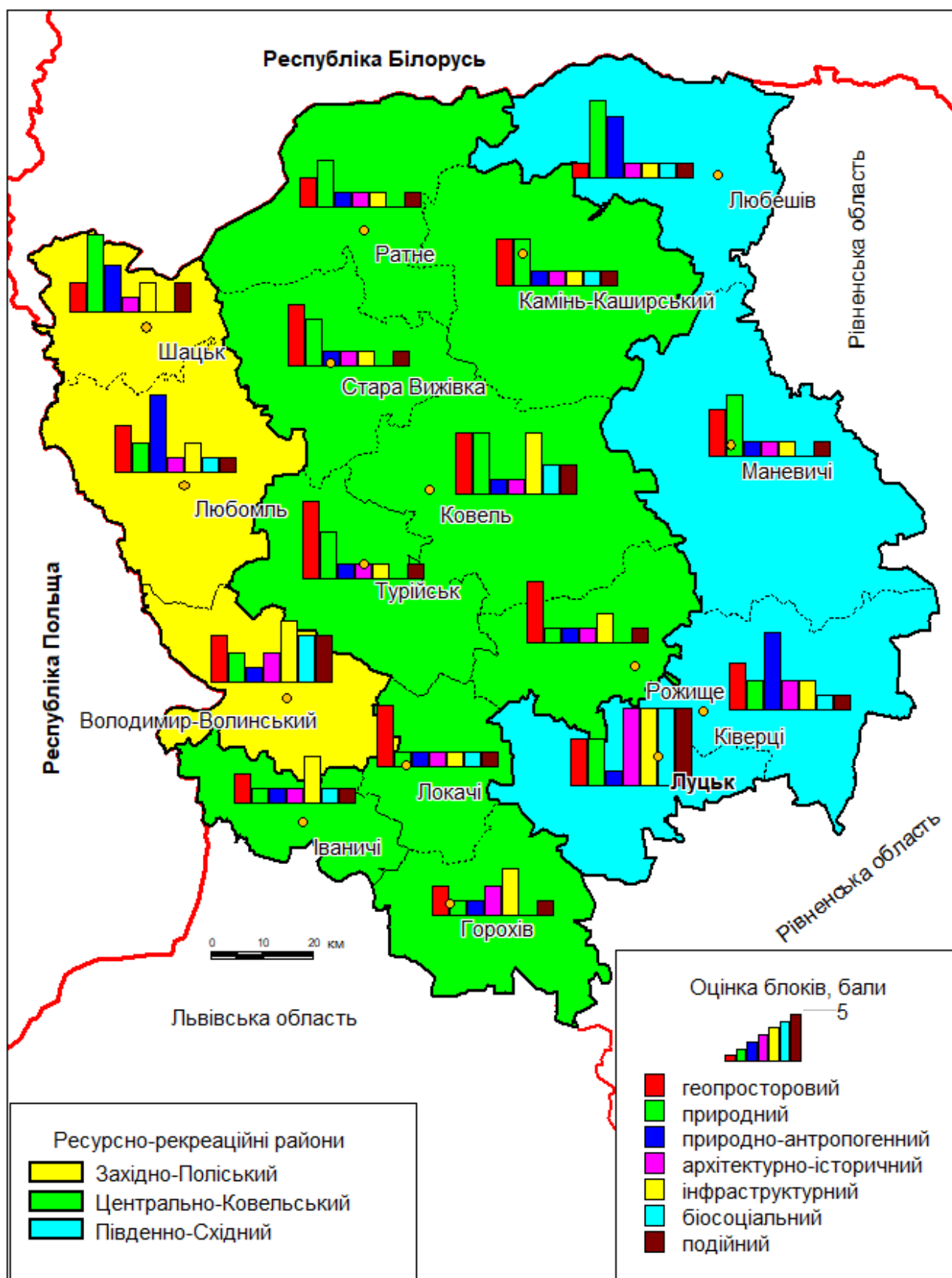

Рис. 3.1. Рекреаційно-туристичне ресурсне районування

Волинської області*

*Складено автором

Середній рейтинговий бал – 1,4. Найбільш атрактивний туристичний район у цьому туристичному районі – Ковельський. Район має вигідне географічне положення, оскільки знаходиться на перехресті важливих транспортних шляхів області (4 бали у геопросторовому блоці).

3. Південно-Східний (високий рейтинг) включає Любешівський, Маневицький, Ківерцівський, Луцький райони (ядро Луцьк – дуже високий рейтинг, рейтингова сума балів 27). Сума балів 8. Середній рейтинговий бал туристичного району – 2,6. Район володіє унікальними рекреаційно-туристичними ресурсами. Найвищий бал (5) для Луцького району характерний для інфраструктурного, біосоціального та подієвого блоків. Зокрема у районі проводяться події що приваблюють велику кількість туристів («Ніч у Луцькому замку» – щорічний арт-фестиваль на території історико-культурного заповідника «Старий Луцьк», «Медовий спас» – обласна виставка-ярмарок, міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня» (м. Луцьк)). Дуже високий рейтинг характерний для Луцького району у архітектурно-історичному блоці, що пов'язано із наявністю цінних у туристичному відношенні сакральних та архітектурних пам'яток, серед них: Палац Браницьких к. XVIII ст., у м. Любомль; Святогорський монастир, у с. Зимне; Замок Любарта. в межах історико-культурного заповідника «Старий Луцьк». Найвищий бал (5) зафіксовано у природному блоці зафіксовано у Любомльському районі, що свідчить про сприятливі умови для здійснення рекреації та здійснення активних подорожей(НПП Прип'ять-Стохід).

Районування здійснено таким чином, що у кожному ресурсно-рекреаційному туристичному районі знаходиться ядро – адміністративний район області із найвищим ресурсно-рекреаційним рейтингом. Такий розподіл дає можливість розвивати сусідні адміністративні райони, що входять до туристичного району. Такий розподіл меж туристичних районів в свою чергу дозволить залучати мандрівників із сусідніх адміністративних районів а також гармонійно розподіляти фінансові потоки для ефективного розвитку та управління сферою туризму.

3.2. Ресурсно-рекреаційна туристична паспортизація

Ресурсно-рекреаційний паспорт району – якісна та кількісна характеристика ресурсно-рекреаційного потенціалу (актуалу), геополітичного положення території; засвідчує рекреаційно-туристичну спеціалізацію даної адміністративно-територіальної одиниці устрою держави та включає такі позиції:

Структура ресурсно-рекреаційного паспорта адміністративно-територіальної одиниці Волинської області:

1. Назва району; час утворення, доменне ім'я. Домен (фр. *Domaine* походить від лат. *Dominium* – володіння) – у Західній Європі в епоху феодалізму – частина феодального маєтку. Домене ім'я території, в даному випадку – загальноприйняте англomовне позначення адміністративно-територіальних суб'єктів Волинської області. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Доменні імена адміністративно-територіальних одиниць
Волинської області

Адміністративні одиниці (райони)	Домене ім'я	Адміністративні одиниці (райони)	Домене ім'я
Володимир-Волинський	http://www.vvadm.gov.ua/	Любешівський	http://lbsadm.gov.ua/
Горохівський	http://goradm.gov.ua/	Любомльський	http://lbmadm.gov.ua/
Іваничівський	http://www.ivaadm.gov.ua/	Маневицький	http://manadm.gov.ua/
Камінь-Каширський	http://kamadm.gov.ua/	Ратнівський	http://ratadmin.gov.ua/
Ківерцівський	http://kivadm.gov.ua/	Рожищенський	http://rozhadm.gov.ua/
Ковельський	http://koveladm.gov.ua/	Старовижівський	http://stvadm.gov.ua/
Локачинський	http://locadm.gov.ua/	Турійський	http://turadm.gov.ua/
Луцький	http://lutskadm.gov.ua/	Шацький	http://shaadm.gov.ua/

2. *Геопросторове положення* (розташування, сусіди та кордони, географічний центр). Адміністративно-територіальні суб'єкти Волинської області характеризуються такими варіантами розташування як прирічкове (табл. 3.2). Найбільш вигідне геопросторове положення мають

Старовижівський та Турійський райони (5 балів). Найменш вигідне положення має Горохівський (1 бал).

Сусіди та кордони. Географічний центр району. Дві позиції (Старовижівський та Турійський райони) ресурсно-рекреаційного паспорта (РРП) мають найбільш вигідне геополітичне положення (табл. 3.2) [156].

3. *Поверхня.* У межах Поліської низовини характеризується окремими моренними горбами, які простягаються у межах північної частини області. Поверхня району належить до Турійської денудаційної рівнини північніше Волинської височини з середніми висотами 190 м. Частина області відноситься до Волинського моренного (горбистого) пасма, яке характеризується окремими моренними горбами, які простягаються від Любомля на Ковель, Маневичі і далі на Рівненську область, на Володимирець і Дубровицю. Середня висота пасма 175 м., а подекуди перевищує 200 м. Північна частина району належить до Верхньоприп'ятської низовини з середніми висотами близько 155. Територія району лежить у межах Волинського моренного пасма з серединними окремими моренними горбами. Південна частина області лежить у межах Волинської лесової височини на півдні області з середньою висотою 215 м. і досить почленованою поверхнею балками і долинами численних приток Західного Бугу і Стиру. Волинська височина закінчується на півночі виразним уступом висотою 30–40 м., вздовж якого простягається дорога Луцьк-Володимир-Волинський. Південна частина області лежить у межах Волинської височини з середніми висотами 190 м.

Таблиця 3.2

Географічні центри адміністративно-територіальних одиниць Волинської області*

Адміністративні райони (одиниці)	Координати крайніх точок				Географічний центр		
	Широта північної точки	Широта південної точки	Довгота східної точки	Довгота західної точки	координати		«центральний» район, найближчий до населеного пункту
					широта	довгота	
Володимир-Волинський	50°56'27.2"N	50°43'35.8"N	24°30'22.9"E	24°08'36.6"E	50°50'48.7"N	24°19'00.4"E	м. Володимир-Волинський
Горохівський	50°34'13.9"N	50°21'03.5"N	25°08'19.6"E	24°38'57.9"E	50°30'08.5"N	24°45'30.8"E	с. Звиняче
Іваничівський	50°45'28.8"N	50°36'33.6"N	24°32'08.0"E	24°02'52.6"E	50°40'50.7"N	24°19'00.4"E	с. Мишів
Камінь-Каширський	51°45'48.8"N	51°25'08.2"N	25°17'48.7"E	24°46'30.9"E	51°33'38.0"N	25°00'08.3"E	с. Кліпицьк
Ківерцівський	50°58'39.8"N	50°46'58.9"N	25°27'45.9"E	25°19'03.9"E	50°53'54.8"N	25°44'47.0"E	с. Городище
Ковельський	51°19'57.7"N	51°04'12.0"N	25°22'31.6"E	24°31'52.0"E	51°14'08.5"N	24°56'11.5"E	с. Уховецьк
Локачинський	50°50'53.6"N	50°36'05.4"N	24°55'35.8"E	24°32'24.6"E	50°43'21.3"N	24°45'19.6"E	с. Міжгір'я
Луцький	50°47'40.2"N	50°34'16.1"N	25°37'10.4"E	24°57'30.0"E	50°40'58.8"N	25°15'39.1"E	с. Гірка Полонка
Любешівський	51°54'43.8"N	51°32'43.2"N	25°37'41.0"E	24°52'08.8"E	51°48'59.4"N	25°17'44.1"E	с. Цир
Любомльський	51°24'48.5"N	51°02'19.2"N	24°20'53.4"E	23°40'28.9"E	51°13'54.8"N	24°02'06.1"E	м. Любомль
Маневицький	51°28'02.8"N	51°02'40.1"N	25°48'30.4"E	25°13'51.5"E	51°13'04.4"N	25°38'32.4"E	с. Кукли
Ратнівський	51°52'28.5"N	51°31'12.9"N	24°53'41.9"E	24°07'34.7"E	51°45'52.5"N	24°31'35.5"E	с. Броди
Рожищенський	51°06'39.9"N	50°47'53.2"N	25°23'08.3"E	24°52'16.5"E	50°56'08.6"N	25°09'31.1"E	с. Рудка-Козинська
Старовиживський	51°35'41.8"N	51°14'42.0"N	24°48'14.6"E	24°12'18.4"E	51°24'59.0"N	24°25'41.8"E	с. Бідки
Турійський	51°13'43.1"N	50°53'17.0"N	24°49'41.9"E	24°11'48.4"E	51°05'16.1"N	24°31'41.7"E	м. Турійськ
Шацький	51°38'22.7"N	51°25'28.0"N	24°07'11.2"E	23°40'21.2"E	51°30'46.9"N	23°46'57.4"E	с. Пульмо

4. *Домінуючий рослинний покрив.* Рослинний покрив області було поділено на: соснові ліси (займають близько 60% покритої площі); дубові ліси (20%); березові (10%); чорно вільхові (6,3%); осикові (2%); грабові (2%). Ці лісоутворюючі породи залежно від ґрунтів, рельєфу, зволоження території, історії розвитку створюють різні рослинні угруповання, які виділяють в окремі типи лісу [131].

5. *Клімат.* Залежно від кількості сприятливих днів для рекреації на території Волинської області всі адміністративні райони було віднесено до сприятливого клімату (145–148 днів). Пріоритет віддавався саме рекреаційно-туристичній діяльності в теплий (весняно-літньо-осінній) період, на який припадає основний відпускний цикл населення.

6. *Забезпечення рекреаційно-туристичними ресурсами.* Адміністративно-територіальні одиниці Волинської області було виділено такі групи (табл. 3.5): 1) потенційно та актуально ресурснонадлишкові; 2) відносно ресурсно-збалансовані; 3) ресурсодефіцитні; Найбільше (найкраще) забезпечення РТР області має Луцький район, який отримав максимальний загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу (5), Володимир-Волинський, Горохівський, Іваничівський, Ківерцівський, Ковельський було оцінено у 2 бали. Мінімальний (1) бал отримали Камінь-Каширський, Локачинський, Любешівський, Любомльський, Маневицький, Ратнівський, Рожищенський, Старовижівський, Турійський, Шацький.

7. *Унікальні ландшафти та природні об'єкти.* На території області є такі природні об'єкти: гідрологічний заказник місцевого значення «Луга» (площа 2039 га), заснований 2000 р.; гідрологічний заказник місцевого значення Гнила «Липа» (площа 1644 га) заснований 1993 р.; загальнозоологічний заказник місцевого значення «Павлівський» (площа 1528 га), заснований 1992 р.; ландшафтний заказник загальнодержавного значення Стохід (площа 4420 га) знаходиться між селами Стобихва і Старі Червища, заснований 1998 р.; Ківерцівський національний природний парк «Цуманська пуца» (площа 33,475,34 га), заснований 2010 р.; ботанічний

заказник загальнодержавного значення «Губин» (площа 418 га), заснований 1994 р.; ботанічний заказник «Чорногузка» (площа 600 га), заснований 1978 р., знаходиться між селами Сьомаки і Гірка Полонка; ландшафтний заказник «Згоранські озера» (площа 705,6 га), знаходиться в межах землекористування ДП «Прибузьке ЛГ»; природний заповідник «Черемський» (площа 2976 га) заснований 2001 р.; заповідне урочище «Озеро Тур» (площа 1346 га), засноване 1979 р.; парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Байрак» (площа 13 га) заснований 1996 р., розміщений у смт. Рокині; парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Здоров'я» (площа 13,6 га) заснований у 1996 р.; Шацький національний природний парк (площа 32515 га), заснований 1983 р., розташований біля смт. Шацьк.

8. *Титульний (фоновий) тип архітектурно-історичних РТР, найвизначніші об'єкти.* Найвизначніші архітектурні споруди: собор Успіння Пресвятої Богородиці, м. Володимир-Волинський; Святогірський Свято-Успенський Зимненський монастир, с. Зимне; садиба Рінчинських, м. Берестечко; садиба Пронських, м. Берестечко; церква Святого Димитрія, с. Журавлики; Миколаївська церква (дерев'яна) 1773–1778 рр., с. Стара Лішня; Успенська церква (мурована) 1653 р., с. Низкиничі; Троїцький костел, Олика; садиба Вільгів, с. Голоби; дім-садиба Вільгів – колишня резиденція сім'ї магнатів Вільга; музей-садиба Лесі Українки, с. Колодязне; садиба Липинських, село Затурці; замок Любарта, м. Луцьк; музей сільського господарства, смт. Рокині; будинок Миколи Голованя, м. Луцьк; садиба Чарнецьких, м. Любешів; Успенська церква (дерев'яна) 1779 р., с. Велика Глуша; палац Браницьких, м. Любомль; Петропавлівський чоловічий монастир, с. Світязь; монастир знаходиться на березі озера Світязь. Перші записи про монастир датуються 1846 р. Спочатку будівля була церквою Петра і Павла, але через півтора століття, в 2006 р. указом Священного Синоду приход став монастирем. У 2001 р. ікона Божої Матері, яка знаходиться в монастирі, замироточила. На території монастиря є також храм з однойменною іконою «Спорительниця хлібів», а на релігійні свята святиню

відкривають для відвідувачів; Казанська церква (дерев'яна) 1801 р., с. Піща; Петропавлівська церква (мурована) 1629 р., с. Іванівна; костел Св. Ганни (мурований) XVI ст., смт. Луків; храм Симеона Стопника, с. Любохини; Миколаївський собор (мурований) 1542 р. с. Мильці.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний та водний види туризму; за способом та середовищем пересування курортно-лікувальний, діловий, пізнавальний види туризму.

10. *Вид туризму.* Щодо транспортного критерію при визначенні видів туризму, залізничний, авіа-, авто-, вело-, мототуризм тією чи іншою мірою набули поширення на всій території Волинської області. За способом та середовищем пересування переважає пізнавальний, спортивний, культурно-пізнавальний види туризму. За метою ту подорожі переважає пішохідний та водний види туризму.

11. *Туристичний цикл.* Сезонний туристський цикл.

12. *Перспективи розвитку туризму, створення нового турпродукту.* Основні напрями розвитку туризму представлені у додатку Б (див. додаток Б).

13. *Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу (сума балів).* За результатами дослідження найбільший рейтинг властивий для Луцького (27), Володимир-Волинського (18), та Ковельського (18) адміністративних районів. Найменша кількість балів, згідно наших оцінювань, у Ратнівському (9), Горохівському (10), Іваничівському (10) та Рожищенському (10) адміністративних районах.

Інформація наведена у ресурсно-рекреаційних паспортах може бути використана закладами туристичного обслуговування та органами місцевого самоврядування з метою активізації та промоції туризму в регіоні.

3.3. Оптимізація рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області

На основі оцінки РТР, ресурсно-рекреаційної паспортизації, рейтингового ресурсно-рекреаційного районування напрацьовано шляхи їх оптимізації в межах модельних ділянок (м. Володимир-Волинський, м. Ковель, м. Луцьк). Встановлено, що для оптимізації РТР Волинської області у розрізі рейтингового рекреаційно-туристичного районування необхідно:

1. У межах Західно-Поліського району (середній рейтинг), до складу якого входить Шацький, Любомльський, Володимир-Волинський райони області (ядро Володимир-Волинський). Загальна сума балів 48, ресурсно-рекреаційний рейтинг середній – 3 бали. В цілях оптимізації у межах Шацького адміністративного району області (загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу – 18) необхідно розбудовувати санаторно-курортну інфраструктуру, оскільки район має одні з найбільш сприятливих природних (фізико-географічних) умов, сприятливий клімат, наявність озер та річок, що підтверджує найвищою оцінкою у природному блоці (5 балів). Однак, за інфраструктурним блоком район оцінений у 2 бали. Таким чином, для оптимізації РТР необхідно збільшити кількість закладів оздоровлення, відпочинку та розміщення для забезпечення потреби туристів у відпочинку та збільшення їх потоку до регіону. Крім того район має одне із найбільш вигідних географічних положень (4 бали) завдяки прикордонному розташуванню поруч із Республікою Польща та Республікою Білорусь. Таке вигідне географічне положення є одним із сприятливих факторів розвитку в'їзного туризму за рахунок залучення іноземних туристів. Район володіє дуже низьким рейтингом (1 бал) архітектурно-історичного блоку, що свідчить про відсутність великої кількості сакральних споруд, пам'яток оборонного (військового) будівництва тощо. У цілях оптимізації у районі

необхідно розвивати види туризму, що базуються на природних рекреаційних ресурсах завдяки наявності сприятливого клімату, озер, річок, наявністю великої частки об'єктів ПЗФ (44,5% від площі району) ШНПП.

Володимир-Волинський район має сприятливі умови для розміщення туристів із високим (4 бали) рейтингом РТР за інфраструктурним блоком, що свідчить про хорошу забезпеченість закладами тимчасового розміщення, санаторіями тощо. Район має доволі вигідне географічне положення (3 бали), що відповідає середньому рейтингу (3 бали). В цілях оптимізації необхідно розширювати мережу природоохоронних об'єктів та території, у зв'язку із їх низькою часткою об'єктів ПЗФ (3,5 % від площі району). Незважаючи на низький рейтинг (2 бали) архітектурно-історичного блоку у регіоні знаходяться такі визначні архітектурні споруди: собор Успіння Пресвятої Богородиці, пам'яткою сакральної архітектури XII ст. Це єдина древня святиня що зберіглася з часів Київської Русі на території історичної Волині; Святогірський Свято-Успенський Зимненський монастир, у с. Зимне. Монастир є одним із найдавніших на території України. Вчені припускають, що єпархію у місті Володимирі-Волинському заклав Володимир Святославич, а монастир постав у 992–993 роках. Найбільшою святинею Зимненського Святогірського Свято-Успенського монастиря є чудотворна ікона Божої Матері. Такі унікальні пам'ятки свідчать про значний потенціал для розвитку релігійного туризму та подорожей із пізнавальною, культурною, релігійною метою. В цілях оптимізації РТР необхідно розширювати екскурсійні програми, з пізнавальною, культурною, релігійною, історичною метою оскільки регіон володіє середнім рейтингом (3 бали) у біосоціальному, подієвому блоках та володіє унікальними архітектурними та сакральним спорудами. Для прокладання маршрутів можна використовувати картосхем територіальної організації РТР.

За загальною оцінкою РТР у межах Любомльського адміністративного району як частини Західно-Поліського району для оптимізації необхідно: розширювати прикордонне співробітництво у сфері туризму між Західно-

Поліським районом та Республікою Польща й Республікою Білорусь. Необхідно розбудувати заклади туристичної інфраструктури, включати район у туристичні маршрути, залучати як вітчизняних так і зарубіжних мандрівників.

2. У межах Центрально-Ковельського району (дуже низький рейтинг – 1 бал) охоплює Ратнівський, Старовижівський, Камінь-Каширський, Турійський, Ковельський, Рожиженський райони. В цілях оптимізації у районі необхідно: створювати нові природоохоронні об'єкти та розширювати наявну мережу природоохоронних об'єктів, особливо у північних районах Центрально-Ковельського району: у Камінь-Каширському, Старовижівському районах, оскільки у природно-антропогенному блоці дані адміністративні одиниці оцінено у 1 бал, що відповідає рейтингу дуже низький. Адміністративні одиниці мають сприятливі кліматичні умови для рекреації та туризму (3 бали), що відповідає середньому рейтингу у природному блоці. У межах даного району необхідно активно розбудувати туристичну інфраструктуру, зокрема заклади тимчасово розміщення, санаторії, інші заклади розміщення та харчування, так як у інфраструктурному блоці адміністративні одиниці району оцінено у 2 бали, що відповідає низькому рейтингу. Крім того, у межах району доцільно розвивати ті види туризму, які орієнтовані на природну складову, оскільки у архітектурно-історичному блоці адміністративні одиниці даного району одержали низьку оцінку (1 бал), що відповідає рейтингу дуже низький. У районі необхідно розбудувати туристичну інфраструктуру.

3. У межах Південного-Східного району (високий рейтинг) який включає Любешівський, Маневицький, Ківерцівський, Луцький райони (ядро Луцьк). В цілях оптимізації необхідно організувати подорожі із екскурсійною та пізнавальною метою у межах Луцького та Ківерцівського районів області, які оцінено у 5 і 2 бали відповідно. Тут знаходяться унікальні архітектурно-історичні пам'ятки та проходять туристичні маршрути. У регіоні необхідно розвивати подорожі із пізнавальною метою

оскільки у тут переважають історико-культурні пам'ятки над природоохоронними об'єктами.

Висновки до розділу 3

1. На підставі інтегральної оцінки РТР області здійснено рейтингове ресурсно-рекреаційне оцінювання адміністративно-територіальних одиниць з виділенням наступних районів: 1) Західно-Поліський (середній рейтинг), до складу якого входить Шацький, Любомльський, Володимир-Волинський райони області (ядро Володимир-Волинський); 2) Центрально-Ковельський (дуже низький рейтинг) охоплює Ратнівський, Старовижівський, Камінь-Каширський, Турійський, Ковельський, Рожиженський, Локачинський, Іваничівський, Горохівський райони (ядро Ковель); 3) Південно-Східний (високий рейтинг) включає Любешівський, Маневицький, Ківерцівський, Луцький райони (ядро Луцьк).

2. Здійснено ресурсно-рекреаційну туристичну паспортизацію адміністративних районів області за вказаною структурою: назва району; час утворення, доменне ім'я; геопросторове положення (розташування, сусіди та кордони, географічний центр); поверхня; домінуючий рослинний покрив; клімат; забезпечення рекреаційно-туристськими ресурсами; унікальні ландшафти та природні об'єкти; титульний (фоновий) тип архітектурно-історичних РТР, найвизначніші об'єкти; вид туризму; туристичний цикл; екологічний стан території; перспективи розвитку туризму, створення нового тур продукту; загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу (сума балів). Інформація подана у ресурсно-рекреаційних паспортах може бути використана туристичними організаціями та відділами (департаментами) Волинської державної адміністрації та міської ради в цілях активізації та промоції туризму в області.

3. Запропоновані шляхи раціонального використання та оптимізації РТР у Волинській області. Необхідно покращити оснащеність та сервіс вже

існуючих закладів тимчасового розміщення із урахуванням рекреаційної місткості території для забезпечення потреби туристів у відпочинку. Необхідно розвивати види туризму, що базуються на природних рекреаційних ресурсах завдяки наявності сприятливого клімату, озер, річок, великої частки об'єктів ПЗФ (44,5% від площі району Шацького району, ШНПП) в окремих районах області. Варто розширювати екскурсійні програми з пізнавальною та релігійною метою завдяки наявності давніх визначних сакральних споруд, включати їх у туристичні маршрути, залучати як вітчизняних, так і зарубіжних (іноземних) мандрівників. Необхідно створювати нові природоохоронні об'єкти та розширювати наявну їх мережу, особливо у північних Поліських районах: Камінь-Каширському та Старовижівському, оскільки у природно-антропогенному блоці ці адміністративні одиниці оцінено у 1 бал, що відповідає рейтингу дуже низький із сприятливими кліматичними умовами для рекреації та туризму (3 бали), що відповідає середньому рейтингу у природному блоці. У межах дослідної території необхідно активно розбудовувати туристичну інфраструктуру, зокрема готелі, санаторії та інші заклади тимчасово розміщення, так як у інфраструктурному блоці район оцінено у 2 бали, що відповідає низькому рейтингу. Крім того, доцільно розвивати ті види туризму, які орієнтовані на природну складову у зв'язку із наявністю поодиноких цінних архітектурних та історичних пам'яток. У архітектурно-історичному блоці адміністративні одиниці даного району оцінено у 1 бал, що відповідає рейтингу дуже низький.

Результати дослідження опубліковані автором у праці [32].

ВИСНОВКИ

Виконане дослідження дає можливість зробити такі головні висновки.

1. Здійснено порівняльний аналіз теоретико-методичних аспектів дослідження рекреаційно-туристичних ресурсів. У ході аналізу наукових джерел та нормативно-правових актів щодо трактувань та класифікацій рекреаційних та туристичних ресурсів запропоновано власний термін та запропоновано узагальнену структуру рекреаційно-туристичних ресурсів. Таким чином, рекреаційно-туристичні ресурси – це природні, суспільно-історичні та соціально-економічні ресурси та об'єкти, які можна використовувати в цілях туризму та рекреації. Для комплексного вивчення їх необхідно розглядати у контексті семи блоків: геопросторового, природного, природно-антропогенного, архітектурно-історичного, подієвого, біосоціального, інфраструктурного. Запропонована структура включає природні, суспільно-історичні та соціально-економічні (інфраструктурні) рекреаційно-туристичні ресурси. Обґрунтовано доцільність використання бальної методики оцінки О. Бейдика із доповненнями автора, що дає можливість здійснити комплексний аналіз сучасного стану РТР для пошуку шляхів їх оптимізації.

2. З'ясовано природно-географічні, суспільно-історичні та соціально-економічні передумови формування рекреаційно-туристичних ресурсів. Встановлено, що існує чіткий взаємозв'язок між наявністю та розміщенням РТР в межах області. Зокрема, природно-антропогенні РТР (об'єкти ПЗФ) розміщені у здебільшого у північній (Поліській) частині області, що пов'язано із природними особливостями території. Завдяки високій залісненості території (місцями до 40% на півночі), заболоченості, малопродуктивним ґрунтам розбудова населених пунктів не була щільною, а відповідно в адміністративних районах, що розміщені у межах Поліської низовини (Камінь-Каширський, Ковельський, Любешівський, Любомльський, Маневицький, Ратнівський, Рожищенський,

Старовижівський, Турійський, Шацький) спостерігається незначна (228) кількість суспільно-історичних (158) та інфраструктурних (70) ресурсів порівняно із районами у південній частині області. Такі природні умови не сприяли розбудові археологічних, архітектурних, сакральних споруд та інших об'єктів. На противагу цьому в адміністративних районах, що розміщені у межах Волинської височини (Іваничівський, Луцький, Володимир-Волинський, Горохівський, Ківерцівський, Локачинський) завдяки поширенню бакового рельєфу, карсту, родючим ґрунтам належні пункти розміщені щільніше. Це, в свою чергу призвело, до активної розбудови поселень, архітектурних, сакральних споруд, палаців, замків, музеїв. У адміністративних районах розміщених у зоні Волинської височини зафіксовано значно більше (319) суспільно-історичних та (154) інфраструктурних об'єктів (всього 473 об'єкти). Це свідчить про значний вплив природних умов на просторове розміщення РТР.

3. За результатами оцінювання природних, суспільно-історичних, соціально-економічних (інфраструктурних) РТР адміністративно-територіальних утворень за геопросторовим, природним, природно-антропогенним, архітектурно-історичним, інфраструктурним, продуктивними грим, біосоціальним, подієвим блоками до найвищого балу (5) віднесений Луцький район, що відповідає дуже високому ресурсно-рекреаційному рейтингу та свідчить про найкраще забезпечення РТР, за архітектурно-історичним, інфраструктурним, біосоціальним, подієвим блоками. Це пов'язано із великою кількістю архітектурних пам'яток (історико-архітектурний заповідник «Старий Луцьк»), великої кількості закладів тимчасового розміщення, оздоровлення та відпочинку (49), наявністю економічних, громадських, мистецьких, культурно-історичних, спортивних, релігійних подій. Володимир-Волинський, Ківерцівський, Ковельський райони оцінено нижчим балом (3), що відповідає середньому ресурсно-рекреаційному рейтингу. Райони мають дуже високий рейтинг (5 далів) у природному (наявність Ківерцівського НПП «Цуманська пуща»);

«високий» рейтинг у інфраструктурному, геопросторовому та природному блоках. Найменша забезпеченість рекреаційними ресурсами властива для Горохівського, Іваничівського, Камінь-Каширського, Локачинського, Маневицького, Ратнівського, Рожищенського районів області, які за результатами оцінювання характеризуються дуже низьким ресурсно-рекреаційним рейтингом. Створений ком'ютерно-картографічний банк даних може бути основою для автоматизованої пошукової системи, яка дасть змогу зберігати, аналізувати і постійно поновлювати дані.

4. На основі оцінки та синтезу даних щодо сучасного стану РТР укладено ресурсно-рекреаційні паспорти адміністративно-територіальних одиниць області з метою оптимізації функціонування рекреаційно-туристичних ресурсів Волинської області.

5. На основі оцінки, паспортизації та рейтингового рекреаційно-ресурсного туристичного районування визначено наступні шляхи оптимізації РТР Волинської області:

– у межах Західно-Поліського ресурсно-рекреаційного району необхідно покращити оснащеність та сервіс вже існуючих закладів тимчасового розміщення із урахуванням рекреаційної місткості території для забезпечення потреби туристів у відпочинку. Крім того, район має одне із найбільш вигідних географічних положень завдяки прикордонному розташуванню поруч із Республікою Польща та Республікою Білорусь, що є сприятливим чинником розвитку в'їзного туризму за рахунок залучення іноземних туристів. Для оптимізації РТР необхідно розвивати види туризму, що базуються на природних рекреаційних ресурсах завдяки наявності сприятливого клімату, озер, річок, великої частки об'єктів ПЗФ (44,5% від площі району). Необхідно розширювати екскурсійні програми з пізнавальною та релігійною метою завдяки наявності давніх визначних сакральних споруд.

– у межах Центрально-Ковельського ресурсно-рекреаційного району необхідно створювати нові природоохоронні об'єкти та розширювати наявну

їх мережу, особливо у північних Поліських районах: Камінь-Каширському та Старовижівському. Необхідно активно розбудовувати туристичну інфраструктуру, зокрема готелі, санаторії та інші заклади тимчасово розміщення. Крім того, у межах району доцільно розвивати види туризму, які орієнтовані на природну складову у зв'язку із наявністю поодиноких цінних архітектурних та історичних пам'яток. У районі необхідно розбудовувати туристичну, особливо сільську інфраструктуру.

– у Південно-Східному ресурсно-рекреаційний район необхідно організувати подорожі із екскурсійною та пізнавальною метою у межах Луцького та Ківерцівського районів області. У межах району знаходяться унікальні архітектурно-історичні пам'ятки та проходять туристичні маршрути. У регіоні необхідно розвивати подорожі із пізнавальною метою у зв'язку із переважанням історико-культурних пам'яток над об'єктами ПЗФ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атлас історії культури Волинської області / відп. ред. Ф. В. Зузук. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки 2008. 112 с.
2. Аніпко Н. П. Сучасний стан музеєфікації середньовічних замків та фортець України як об'єктів туризму. *«Туризм і гостинність в Україні: стан, проблеми, тенденції, перспективи розвитку»* : матеріали I міжнар. наук.-практ. конф., (1–2 листопада 2012 р.) Черкаси, 2012. С. 17–222.
3. Аніпко Н. П. Руїни середньовічних замків і фортець України та їх рекреаційно-туристичне використання (на прикладі Карпато-Подільського регіону). *Геополітика і екогеодинаміка регіонів*. Науковий журнал. Сімферополь, 2014. Т. 10. Вип. 2. С. 387–392.
4. Андрієнко Т. Л., Антонова Г. М., Єршов. А. В. Край лісів та імлистих боліт : книга. Львів : Каменярь, 1988. 86 с.
5. Багрова Л. А., Багров Н. В., Преображенский В. С. Рекреационные ресурсы (подходы к анализу понятия) : *Известия АН СССР*. Серия географическая. 1977. № 2. С. 5–12.
6. Блага М. М. Рекреаційно-ресурсний потенціал і фактори його використання. *Український географічний журнал*. Київ, 2000. Вип. 2. С. 28–30.
7. Бондарук Р. І., Адаменко Т. І. Агрокліматичний довідник по Волинській області. *Довідкове видання*. Кам'янець-Подільський, 2012. С. 192.
8. Бутко М. П., Алешугіна Н. О. Транспортна інфраструктура як складова туристичного потенціалу України. Електронне наукове фахове видання *«Ефективна економіка»*. Дніпро, 2009. Вип. 3. URL: file:///C:/Users/pavlo/Downloads/efek_2009_3_36.pdf (дата звернення: 31.10.2021 р.).
9. Божук Т. І. Методичні аспекти визначення оцінки сакральних об'єктів для потреб туризму. *Львівський державний інститут новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола*. Львів 2008. С. 260–272.

10. Божук Т. Поняття, функції та завдання релігійного туризму. *Вісник Львів. ун-ту. Серія Географія*. Львів, 2010. Вип. 38. С. 37–44.
11. Бондаренко Г. В. Історичне краєзнавство Волині: у 2-х книгах. Книга 1. Луцьк: «Вежа», 2003. 238 с.
12. Бондарець Д. С. Оцінювання привабливості та сприятливості ландшафтів Запорізької області для розвитку рекреації. *Географія та туризм*. Київ, 2011. Вип. 14. С. 177–184.
13. Безручко Л. С. Оцінка історико-культурного потенціалу Турківського району для потреб релігійного туризму. *Туристичними шляхами Прикарпаття* : зб. наук. пр. Львів, ЛІЕТ, 2012. С. 110–121.
14. Безручко Л. С. Козак Г. Я. Оцінка історико-культурних ресурсів Турківського району Львівської області для потреб туризму. *Географія та туризм* : зб. наук. пр. Київ, 2012. Вип. 19. С. 94–100.
15. Беба Н. В. Картографічне моделювання туристично-рекреаційної діяльності в мережі Інтернет. *Вісник геодезії та картографії*. Київ, 2008. № 5. С. 15–19.
16. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України : Методологія та методика аналізу, термінологія, районування : монографія. Київ : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2001. 395 с.
17. Бондаренко Е. Л. Геоінформаційна схема картографування. *Часопис картографії*. Київ, 2011. Вип. 1. С. 58–64.
18. Богуцький А. Б., Залеський І. І. Плейстоценові зледеніння Волинського Полісся. *Українське Полісся: вчора, сьогодні, завтра* : зб. наук. праць. Луцьк : Надстир'я, 1998. С. 100–102.
19. А. Богуцький, Б. Голуб, М. Ланчонт. Волинська височина: головні риси геологічної будови та рельєфу. *Проблеми середньоплейстоценового інтергляціалу* : матеріали XIV українсько-польського семінару (Луцьк, 12–16 вересня 2007 р.). Львів, 2007. С. 6–10.

20. Берлач О. П. Принципи історико-архітектурного формування фортифікаційних комплексів Волині : автореф. дис. ... канд. архітектури : 18.00.01. Львів, 2008. 16 с.
21. Бондаренко Г. В. Західне Полісся: історія та культура : монографія. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2012. 784 с.
22. Борисюк С. Волинське Прибужжя: кризь серце й заметіль століть: книга. Нововолинськ: «Мінотавр». 2007. 577 с.
23. Бучко Ж. І. Тенденції туризму та транскордонної співпраці в контексті регіональних стратегій розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Географічні науки». 2017. Вип. 7. С. 179–185.
24. Бучко Ж. І. Естетичні якості ландшафтів у контексті використання та збереження гуманістичного ресурсного потенціалу регіону : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.01. Чернівці, 2002. 20 с.
25. Брусак В. П., Зінько Ю. В., Кравчук Я. С. Формування регіональної системи природоохоронних територій Волинського Полісся. *Національні парки в системі екологічного моніторингу* : матеріали наук.-практ. конф., м. Львів, 1993. С. 21–23.
26. Волинськеобласне управління лісового та мисливського господарства. URL: <https://lisvolyn.gov.ua/> (дата звернення: 26.09.2020).
27. Винокур І. С., Телегін Д. Я. Археологія України : підручник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2008. 480. 162 с.
28. Волошин І. М, Кучер П. В. Геопросторове поширення та характеристика туристично-рекреаційних ресурсів Волинської області. *Географія та туризм*. Серія: *Географія*. Київ, 2017. № 39. С. 86–97. (Особистий внесок автора: складено картосхему туристично-рекреаційних ресурсів та запропоновано туристичне районування Волинської області).
29. Волошин І. М. Ландшафтно-екологічні основи моніторингу : монографія. Львів : ЛДУ ім. І. Франка, 1998. 356 с.

30. Вишнеvsька Г. Г. Регіональні особливості архітектурно-туристичних пам'яток України : *Наукові записки РДГ* : зб. тез наук.-практ. конф., м. Рівне. 2011. Том № 2. С. 22–35.
31. Вірченко П. А., Вірченко П. А. Класифікація чинників, що впливають на організацію туристсько-рекреаційної діяльності територій локального рівня. *Реґіон–2012: стратегія оптимального розвитку* : матеріали наук.-практ. конф. з міжн. уч. (м. Харків, 25–26 жовт. 2012 р.). Харків, 2012. С. 172–176.
32. Волинський санаторій «Лісова Пісня». URL: <http://lp.volyn.ua>. (дата звернення: 17.09.2020).
33. Гайдук А. Б. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг. *Регіональна економіка*. Львів. 1999. № 2. С. 172–178.
34. Гаталяк О. Туристична інфраструктура Волинської області: сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини*. Львів, 2012. Вип. 29. С. 31–35.
35. Географічна енциклопедія України : в 3-х томах / редкол.: О. М. Маринич (відпов. ред.) та ін. Київ : «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1990. 480 с.
36. Геренчук К. И. Волинское Полесье: Физико-географическое районирование Украинской ССР: монография. Киев: КГУ имени Т. Г. Шевченко, 1968. 252 с.
37. Гринасюк А. Р. Атрактивність ландшафтів Волинської області : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.11. Харків, 2017. 20 с.
38. Гладкий Ю. Н. Сравнительный подход к оценке географического положения африканских стран. *Экономическая и социальная география : проблемы и перспективы*: сб. статей. Ленинград, 1984. С. 24–36.
39. Голубцов О. Г., Путренко В. В., Чехній В. М., Фаріон Ю. М. Ландшафтна ГІС як результат ландшафтознавчого прикладного дослідження

адміністративного району: методичні аспекти. *Географія та туризм* : зб. наук. пр. Київ, 2010. Вип. 10. С.141–153.

40. Галамай О. М. Ставлення держави до православної церкви на Рівненщині у другій половині 1950-х – 1960-х рр. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія Історія*. 2010. № 17. С. 149–153.

41. Гродзинський Д. М., Дембновецький О. Ф., Левчук О. В., Пацюк Ф. Н. Проблеми біорізноманіття на тлі глобальних процесів: *Вісник НАН України*. Київ, 2010. № 12. С. 13–24.

42. Гулай Л. Д., Сакура Б. І. Характеристика природно-заповідного фонду Волинської області. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2016. № 3–4. С. 62–68.

43. Головне управління статистики у Волинській області. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 8.10.2020).

44. Гетьман В. І. Екотуризм у національних парках: *Екологічний вісник*. 2002. № 7–8. С. 24–27.

45. Горішний П. М., Зінько Ю. В., Кобелька М. В. Рекреаційна оцінка рельєфу пропонуваного Розтоцького національного парку : *Вісник ЛНУ ім. Івана Франка. Серія географічна*. Львів, 1994. С. 25–33.

46. Гродзинська О. Ю. Конструктивно-географічний аналіз сприйняття ландшафтів і регіонів України : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.11. Київ, 2009. 20 с.

47. Грех В. І. Рибні ресурси басейну річки Верещиці: використання, відтворення та охорона. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2009. Вип. 37. С. 164–176.

48. Добинда І. П. Історико-культурні рекреаційні ресурси поселень Волинської області : суспільно-географічна оцінка : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02. Чернівці, 2016. 20 с.

49. Добинда І. П. Характеристика сакральних пам'яток Волинської області та їхнє територіальне поширення. *Науковий вісник Чернівецького*

національного університету. зб. тез наук. конф., м. Чернівці. Серія Географія. 2014. № 655. С. 515–519.

50. Добинда І. П. Територіальна організація первісної поселенської мережі Волинської області до часів Київської Русі. *Регіон-2013: суспільно-географічні аспекти: матеріали науково-практичної конференції молодих науковців, аспірантів та студентів з міжнародною участю* (м. Харків, 18-19 квітня 2013 р). Харків, 2013. С. 236–238.

51. Дорофеев Л. М. Льодовикові та водно-льодовикові відклади. Стратиграфія УРСР. Т. XI : Антропоген. – Київ. : Наук. думка, 1969.

52. Дутчак С. В. Управління регіональним розвитком туризму : навч. посіб. Чернівці : ЧНУ, 2011. С. 56–81.

53. Дмитрук О. Ю. Екотуризм : навч. посіб. Київ : Альтер-прес, 2009. 358 с.

54. Дударчук К. Д. Історико-культурні туристичні ресурси Тернопільської області: стан збереження та використання : автореф. дис. канд. геогр. наук : 11.00.02. Львів, 2012. 20 с.

55. Денисик Г. І. Лісополе України : монографія. Вінниця : Тезис, 2001. 283 с.

56. Дністрянська Н. І., Дністрянський М. С. Геопросторова структура дуже малих міських поселень Львівської області: чинники формування, типологічні відмінності, функціональне значення. *Вісник Львівського університету*. Серія : Географічна. 2013. Вип. 42. С. 106–111.

57. Дерев'яні церкви Західної України. URL: http://decerkva.org.ua/lvi_index.html (дата звернення: 7.02.2020).

58. Дроздов А. В. Развитие туризма в национальных парках России. Рекомендации по выявлению, оценке и продвижению на рынок туристического продукта национальных парков : монография. Москва : Экоцентр «Заповедники», 2000. 260 с.

59. Эрингис К.И. Экология и эстетика ландшафта. Вильнюс: Минтис, 1975. 251 с.

60. Єрко І. В., Чир Н. В., Качаровський Р. Є., Мельник А. В. Об'єкти природно-заповідного фонду прикордонної Устилузької ОТГ Волинської області в системі туристично-рекреаційного потенціалу. *Advances of science : Proceedings of articles the international scientific conference, Czech Republic, Karlovy Vary – Ukraine, Kyiv, 11 October 2019. Ukraine, Kyiv: MCNIP, 2019. P. 6–12.*
61. Єрко А. В., Савич К. В. Сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури Волинської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія. 2016. № 1. С. 163–170.*
62. Заставецька О. В. Дударчук К. Д. Ресурсно-туристичне районування Тернопільської області на основі атрактивності історико-культурного потенціалу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія. № 1. 2013. С. 155–161.*
63. Заставний Ф. Д. Географія України : навч. посіб. Львів: Світ, 1994. 472 с.
64. Зінько Ю. А., Кравчук Я. С., Брусак В. П. Екотуристичне зонування Волинського Полісся: *Проблеми і перспективи транскордонного співробітництва «Єврорегіон Буг»* : матеріали міжн. наук.-практ. конф., Львів, 1996. С. 73–76.
65. Зорин Д. И. Квартальнов В. А. Словарь туристский терминологический. Советский спорт. Москва, 1999. 666 с.
66. Зворыкин К. В., Мухин Г. Д., Насретдинова В. З., Чыжова В. П. Научно-прикладные аспекты типологии и оценки рекреационных территорий. *Вестник Московского университета. Серия. 5. География. 1987. № 4. С. 10–15.*
67. Заблотовська А. Г. Основні форми охорони історико-культурних туристичних ресурсів. *Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Географія: зб. наук. пр. Вип. 655. 2013. С.107–111.*

68. Зейко В. О. Конструктивно-географічна оптимізація молодіжного і дитячого туризму у Волинській області : автореф. дис. ... канд. географ. наук : 11.00.11. Луцьк, 2020. 20 с.
69. Зузук Ф. В., Карпюк З. К., Антипюк О. В. Особливості «Туристського атласу Волинської області». *Природа Західного Полісся та прилеглих територій* : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2011. № 8. С. 68–73.
70. Зузук Ф. В., Кутовий С. С., Ільїн Л. В., Колошко Л. К., Зузук Ф., Нетробчук І. М., Міщенко О. В., Химин М. В. Природні ресурси Волинської області. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2009. Вип. 37. С. 29–42.
71. Зузук Ф. В., Нетробчук І. М. Рельєф і клімат як природні ресурси Волинської області. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Львів. 2014. Вип. 45. С. 29–38.
72. Зузук Ф.В., Колошко Л. К., Карпюк З. К. Природно-рекреаційний потенціал Волинської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія : Географія*. Тернопіль : СМП «Тайп». 2010. № 2 (Вип. 28). С. 102–105.
73. Залеський І. І., Зелінський П., Федорович С. Вік еолових форм у районі смт Маневичі : *Природа Західного Полісся та прилеглих територій* : зб. наук. пр. Серія Географія. 2008. № . С. 140–148.
74. Іванунік В. О. Інтегральна оцінка атрактивності рекреаційно-туристичних ресурсів (на прикладі Чернівецької області). *Географія та туризм*: зб. наук. пр. Київ, 2011. Вип. 16. С. 144–151.
75. Ільїн Л. В., Мольчак О. Я. Озера Волині : Лімно-географічна характеристика : монографія. Луцьк. Надстир'я, 2000. 140 с.
76. Ільїн Л. В. Лімносистеми Українського Полісся: регіональні закономірності та особливості оптимізації: автореф. дис... д-ра геогр. наук : 11.00.11. Київ, 2009. 40 с.

77. Ільїн Л. В., Ільїна О. В. Раціональне використання й охорона ресурсів озер та штучних водойм Українського Полісся. *Актуальні проблеми прикладної економіки*. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. С. 112–129.
78. Ільїна О. В. Туризм. Рекреаційна географія: Поняття і терміни. Луцький ін-т розвитку людини Відкритого міжнарод. ун-ту розвитку людини «Україна». Луцьк : Терен, 2004. 104 с.
79. Ільїн Л. В., Ільїна О. В. Геоєкологічні аспекти дослідження озер Волинської області. *Актуальні проблеми аналітичної економіки: Колективна монографія*. Луцьк : Волиньполіграф, 2019. С. 122–135.
80. Корнієнко В. Використання пам'яток історії в туризмі: досвід та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ, 2006 № 85-86. С. 16–19.
81. Ковальчук І. Є. Перспективи кластерної моделі розвитку туризму в Карпатському регіоні (на прикладі Закарпатської області). *Вісник соціально-економічних досліджень*. : зб. наук. пр. Одеса, 2013. Вип. 3(2). С. 148–153.
82. Ковальчук А. С. Географія релігії в Україні : автореф. дис... канд. геогр. наук : 11.00.02. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Львів, 2000. 20 с.
83. Кравців В. С., Гринів Л. С., Копач М. В., Кузик С. П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери : наукове видання. Львів : ІРД НАН України, 1999. 78 с.
84. Кравців В. С., Копач М. В. Історико-культурні ресурси Карпатського регіону та оцінка їх туристичної атрактивності. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період* : зб. наук. пр. 2004. Вип. 5, С. 223–233.
85. Каліновський Д. І., Ільїн Л. В. Донні відклади природних водойм Волинської області та перспективи їх використання в рекреації. *Культура народів Причорномор'я : научний журнал*. Київ, 2009. Вып. 176. С. 120–122.

86. Качаровський Р. Є. Чижевська Л. Т., Карпюк З. К., Мельник Н. В. Туристично-рекреаційний потенціал гідрологічних об'єктів ПЗФ Локачинського району Волинської області. *Індустрія туризму і сфера гостинності в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченій 80-річчю Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк, 28 жовтня 2020 р.). Луцьк, 2020. С. 96–101.
87. Крачило Н. П. Основы туризмоведения : книга. Киев : Вища школа, 1980. 225 с.
88. Ковальчук І. П., Фесюк В. О., Павловська Т. С., Рудик О. В. Природно-заповідна мережа Волинської області: параметри сучасного стану, показники динаміки, картографічні моделі. *Часопис картографії*. 2013. Вип. 8. С. 64–78.
89. Козлюк Л. М. Стан та перспективи розвитку природно-заповідних територій Волині. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій* : зб. наук. пр. 2013. № 10. С. 63–68.
90. Колбовский Б. Ю. Экологический туризм и экология туризма : монография. Москва. 2006. 210 с.
91. Кочуров Б. И., Бучацкая Н. В. Оценка эстетического потенциала ландшафтов. *Юг России: экология, развитие* : сб. науч. тр. Мордовия, 2007. № 4. С. 25–34.
92. Кучерявий В. П., Брунець К. С., Мисяк Р. І., Попович В. В. Фітоценотична структура сосняків Малого Полісся. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів, 2010. Вип. № 20. С. 18–21.
93. Клапчук О. О. Туристично-рекреаційні ресурси Львівської області: територіальна диференціація, оцінка, напрямки використання : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.02. Львів, 2011. 20 с.
94. Красько А. Б., Білоус С. В., Пурська І. С. Ринок туристичних послуг Тернопільської області: стан та ретроспективи. *Географія та туризм* : зб. наук. пр. Київ, 2018. Вип. 43. С. 131–146.

95. Круль В. П. Територіальний розподіл пам'яток архітектури та містобудування Волинської області. *Географічна наука і практика: виклики епохи : матеріали міжнар. наук. конф.* Чернівці, 2013. 276 с.
96. Круль В. П., Круль Г. Я., Добровольська С. Я. Особливості ретроспективного поселенського освоєння Волині. *Науковий вісник Чернівецького університету : Серія: географія : зб. наук. пр.* Чернівці, 2008. Вип. 391. С.152–167.
97. Круль В. П., Ковальчук І. П. Культурно-історичні рекреаційні ресурси Волинської області. *Рекреаційний потенціал Прикарпаття: історія, сучасний стан, перспективи: матеріали міжнародної наукової конференції "Туризм і розвиток регіону"* (м. Івано-Франківськ – м. Яремче, 19–21 жовтня 2011 р.). Івано-Франківськ, 2011. С. 271–276.
98. Кривега К. В. Туристична інфраструктура: поняття та складові. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії, Запоріжжя*, 2005. Вип. 2. С. 118–124.
99. Криворучко Ю. І. Територіальна організація релігії в Україні в 1990-х роках. *Історичне краєзнавство України : зб. наук. праць.* Львів, 2003.; Львів; Київ.; Нью-Йорк : Вид-во М. П. Кроць, 2004. С. 470–484.
100. Корнус О., Корнус А. Туристська інфраструктура Сумської області та її роль у стійкому розвитку регіону. *Вісник наукових досліджень Галицького ін-ту ім. В. Чорновола. Серія: Туризм.* Тернопіль, 2006. Вип. 2. С. 6–11.
101. Корнус А. О., Сюткін С. І., Чайка В. В. До кадастру туристичних ресурсів Сумської області. *Журнал Туристично-краєзнавчі дослідження.* Київ, 1999. Вип 2. С. 250–263.
102. Коржилов Л. І. Особливості інфраструктурного забезпечення галузі туризму в Харківському регіон. *Бізнес Інформ.* Харків, 2014. № 1. С. 159–164.

103. Кузик С. П. Теоретичні проблеми туризму : суспільно-географічний підхід : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 254 с.
104. Кузик С. П. Економічна і соціальна географія світу : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2005. С. 145–146.
105. Кучерепа М. М. Історія Волині. 1939-1941 рр. : навч. посіб. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2006. 456 с.
106. Кучинко М. М., Охріменко Г. В. Археологічні пам'ятки Волині : навч. посіб. Луцьк : Вежа, 1995. 168 с.
107. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення та характеристика сакральних споруд Волинської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія*. 2016. Вип. 1. С. 120–126. (Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення сакральних споруд Волинської області).
108. Кучер П. В., Волошин І. М., Кухтій А. О. Грунтознавчо-пізнавальні маршрути Волинської області. *Вісник Львівського Університету. Серія географічна*. Львів, 2017. № 51. С. 179–192. (Особистий внесок автора: складено картосхему ґрунтознавчих туристичних маршрутів Волинської області).
109. Кучер П. В., Волошин І. М. Історико-архітектурні пам'ятки Рівненської області: геопросторове поширення, туристичні маршрути та їх характеристика. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр.* Луцьк, 2016. № 13. С. 92–98. (Особистий внесок автора: складено нові туристичні маршрути в межах Рівненської області).
110. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення та характеристика природно-заповідного фонду Рівненської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*. Тернопіль, 2016. № 2. С. 214–223. .

(Особистий внесок автора: складено картосхему геопросторового поширення природно-заповідного фонду Волинської області).

111. Кучерявий В. П., Брунець К. С., Мисяк Р. І., Попович В. В. Фітоценотична структура сосняків Малого Полісся. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів, 2010. Вип. № 20. С. 18–21.

112. Куприянова Т. П. Принципы и методы физико-географического районирования с применением ЭВМ : монографія. Москва : 1977. 176 с.

113. Кривега К. В. Туристична інфраструктура: поняття та складові. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2005. № 21. С. 118–124.

114. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навч. посіб. Чернівці : Книги-XXI, 2003. 300 с.

115. Клімат України / за ред. В. М. Ліпінського, В. А. Дячука, В. М. Бабіченка. Київ, Вид-во Раєвського, 2003. 343 с.

116. Кілінська К. Й., Аніпко Н. П., Андрусак Н. Г., Коновалова Н. Р. Теоретичні та прикладні аспекти рекреаційного природокористування в Україні : монографія. Чернівці : ЧНУ, 2010. 248 с.

117. Ківерцівський національний природний парк «Цуманська Пуща». URL: <http://knpp.com.ua/> (дата звернення: 9.10.2020).

118. Корзонюк М. М. Слідами минувшини Волині: Історико-краєзнавчий ілюстрований нарис. Бужанка, 1994. 94 с.

119. Крачило Н. П. Географія туризму : учеб. посіб. Киев : Вища школа, 1987. 205 с.

120. Клімчук Б. П., Луцишин П. В., Лажнік В. Й. Єврорегіон Буг: Волинська область Луцьк : книга. Луцьк : ВДУ, 1997. 448 с.

121. Любіцева О. О., Панкова Є. В., Стафійчук В. І. Туристичні ресурси України : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2007. 369 с.

122. Любіцева О. О., Романчук С. П. Паломництво та релігійний туризм : навч. посіб. Київ : Альтерпрес, 2011. 416 с.

123. Лесик О. В. Замки та монастирі України : монографія. Львів : Світ, 1993. 175 с.
124. Лесик О. В. Формування закладів відпочинку та туризму в історико-архітектурному середовищі України: автореф. дис. ... д-ра архітектури : 18.00.01. Київ, 1993. 20 с.
125. Мацола В. І. Рекреаційно-туристський комплекс України : монографія. Львів : ІРД НАН України, 1997. 259 с.
126. Мальська М. П., Антонюк Н. В. Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник / за заг. Ред. М. П. Мальської. Київ, 2008. 661 с.
127. Мальська М. П., Худо В. В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 272 с.
128. Маринич А. М. Геоморфологія Южного Полесся : монографія. Київ : Київ. ун-т, 1963. 252 с.
129. Маринич О. М. Основні напрями, результати і перспективи ландшафтознавчих досліджень. *Український географічний журнал*. Київ, 2001. Вип. 3. С. 28–38.
130. Маринич О. М., Пащенко В. М., Петренко О. М., Шищенко П. Г. Фізико-географічне районування: карта – 1:2 500: національний атлас України. Київ, 2007. С. 228–229.
131. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України : підручник / О. М. Маринич та ін., Київ : Знання, 2003. 479 с.
132. Маринич О. М. Українське Полісся : фізико-географічний нарис : монографія. Київ : Рад. школа, 1962. 163 с.
133. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 343 с.
134. Маринич О. М., Пащенко В. М., Шищенко П. Г. Природа Української ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование : монографія. Київ : Наукова думка, 1985. 224 с.

135. Міщенко О. В. Перспективи розвитку екологічного туризму на природоохоронних територіях Волинської області. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Серія географічні науки*. Луцьк, 2007. № 2 С. 250–253.

136. Міщенко О. В. Сакральний пейзаж: зміст та функції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Географія*. Київ, Вип. 1(70). С. 83–88.

137. Міщенко О. В. Конструктивно-географічне обґрунтування розвитку екологічного туризму в національних природних парках : автореф. дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.11. Луцьк, 2012. 19 с.

138. Міщенко О. В. Суспільні передумови розвитку екотуризму в національних природних парках Волинської області. *Часопис соціально-економічної географії*. Луцьк, 2017. Вип. 22. С. 105–110.

139. Міщенко О. Розвиток подієвого туризму в м. Луцьку. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки*. Луцьк, 2014. Вип. 11. С. 137–142.

140. Міщенко О. В. Нормативно-правові аспекти оцінки рекреаційної місткості ландшафтних комплексів національних природних парків. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : географія. Спеціальний випуск: стале природокористування: підходи, проблеми, перспектива*. Тернопіль, 2010. Вип. 1. С. 33–37.

141. Мельник В. І., Кузьмішина І. І, Копун Л. О., Войтюк В. П., Лісовська Т. П. Об'єкти природно-заповідного фонду Волинської області. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій / Розділ II, сторінки, №7, 2010.*

142. Мельнійчук М. М., Безсмертнюк Т. П. Нормативно-правові засади туристсько-рекреаційного використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*. Тернопіль 2015. Вип. 1. С. 231–239.

143. Мельник О., Мельничук М., Чижевська Л., Качаровський Р. Природні ресурси Іваничівського району Волинської області як передумова розвитку туристсько-рекреаційної діяльності. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Луцьк, 2020. Вип. 1 (405). С. 142–149.
144. Мезенцев К. В., Скриль І. А. Оцінка впливу чинників розвитку туристично-рекреаційної діяльності в Харківській області. *Часопис соціально-економічної географії* : зб. наук. пр. Харків, ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2010. №. 8 (1). С. 85–90.
145. Мацюк О. Замки і фортеці Західної України. Історичні мандрівки : монографія. Львів, «Центр Європи», 2005. 219 с.
146. Мироненко Н. С., Твердохлебов И. Т. Рекреационная география : монографія. Москва : МГУ, 1981. 208 с.
147. Михайліченко Г. І. Туристичний потенціал: методи оцінювання та інноваційний розвиток. *Проблеми економіки*. Київ, 2013. № 1. С. 115–123.
148. Мольчак Я. О., Мігас Р. В. Річки Волині : монографія. Луцьк : Надстир'я, 1999. 174 с.
149. Музиченко-Козловська О. В. Розвиток туристичної інфраструктури – визначальний чинник туристичної привабливості території. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка» НУЛП*. Львів, 2011. С. 229–237.
150. Надольська В., Кальченко Ю. Розбудова музейництва на Волині за роки незалежності. *Волинський музейний вісник*. Луцьк, 2012. С. 34–38.
151. Непейвода Н. Н. Логический подход как альтернатива системному в математическом описании систем. *Экспертные системы : состояние и перспективы*. Москва. 1989. С. 20–30.
152. Немець Л. М., Кулешова Г. О., Соколенко А. В. Туристсько-рекреаційні ресурси світу : навч.-метод. посіб. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 102 с.

153. Новицька С. Р. Водні рекреаційні ресурси: еколого-географічний аналіз і оцінювання. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Географія. Тернопіль, 2007. Вип. 1. С. 158–168.
154. Олійник Я. Б., Єрко І. В. Суспільно-географічне дослідження туристичної інфраструктури Волинської області : монографія. Луцьк : ПрАТ «Волин. обл. друк.», 2014. 164 с.
155. Основи загальної суспільної географії : підручник / О. І. Шаблій. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 444 с.
156. Офіційний веб-сайт сайт Волинської обласної державної адміністрації. URL: <https://voladm.gov.ua/> (дата звернення: 9.10.2020).
157. Офіційний веб-сайт сайт Міністерства культури України. URL: http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245062916&cat_id=244908588/ (дата звернення: 9.10.2020).
158. Офіційний веб-сайт сайт Волинської обласної ради. URL: <http://volynrada.gov.ua/persons> (дата звернення: 9.10.2020).
159. Павловська Т., Лисюк Т., Рудик О. Природно-заповідні об'єкти у структурі рекреаційного потенціалу Маневицького району. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія Географія. Тернопіль. 2010. № 1 (27). С. 336–341.
160. Павловська Т. С. Концепції сучасного природознавства : практикум. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 72 с.
161. Паньків Н. М. Туристичне ресурсознавство : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 238 с.
162. Паньків Н. М. Туристичні ресурси та їхні класифікації. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія : Географія. 2014. № 2. С. 93–99.
163. Павлюк С. П., Горинь Г. Й., Кирчіва Р. Ф. Українське народознавство : навч. посіб. Львів : Фенікс, 1994. 355 с.

164. Патійчук В. О., Ломізова Ю. С. Волинська область як потенційний регіон елігійно-паломницького туризму. *Індустрія гостинності у країнах Європи* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (Сімферополь, 29–31 березня 2012 р.). Сімферополь, 2012. С. 88–92.
165. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство : навч. посіб. Київ : Видавництво Альтерпрес, 2003. 352 с.
166. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій : навч. посіб. Київ : Артєк, 1998. 504 с.
167. Павлов В. І., Черчик Л. М. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи : монографія. Луцьк : Надстир'я, 1998. 124 с.
168. Павловська Т. С., Ковальчук І. П., Рудик О. В. Болотні екосистеми у структурі природно-заповідної мережі Волинської області. *Фізична географія та геоморфологія*. 2015. Вип. 3 (79). С. 67–77.
169. Павловська Т., Білецький Ю., Степанюк І. Геоморфологічні дослідження Волинської області. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції (м. Луцьк, 9–10 квітня 2020 р.). Луцьк, 2020. С. 82–84.
170. Підлісецька І. О. Картографування об'єктів історико-культурного призначення. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. зб. наук. пр. Харків. 2009. Вип. 10. С. 170–176.
171. Путівник по Україні від Igotoworld. URL: http://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/67884_nadsluchanskiy-regionalnyy-landshaftnyy-park.htm (дата звернення: 27.09.2020).
172. Пушкар З., Пушкар Б. Рекреаційне районування Тернопільської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія*. 2013. № 2. С. 153–164
173. Природно-заповідний фонд Волинської області : підручник / М. В. Химин. Луцьк : Ініціал, 1999. 48 с.

174. Прокаев В. И. Основы методики физико-географического районирования : монография. Ленинград : Наука, 1967. 263 с.
175. Проект організації території, охорони, відтворення та рекреаційного використання природних комплексів і об'єктів Шацького НПП. Київ : Центр заповідної справи, 2005. 226 с.
176. Про музеї і музейну справу : Закон України від 29.06.1995 р. № 849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.12.2020).
177. Про туризм : Закон України від 15.09.95 р. № 742-IV. Дата оновлення: 14.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.12.2020).
178. Природно-заповідний фонд Волинської області : альбом-каталог / авт. – Карпюк З. К. Фесюк В. О., Антипюк О. В.; ТОВ «ОК–ПОЛІГРАФ». Київ, 2018. 136 с.
179. Петрова Л. М. Структура мережі заповідних об'єктів Заходу України. *Заповідна справа в Галичині, на Поділлі та Волині*. Львів, 2004. С. 25–38.
180. Прип'ять–Стохід. URL: <http://www.pripyat-stohid.com.ua> (дата звернення: 20.11.2020).
181. Погребняк П. С. Лісорослинні умови Правобережного Полісся України. *Труди лісової дослідної управи на Україні*. Харків : 1927. Вип. VII. С. 47–52.
182. Полинова П. Ф. Оценка необходимого и достаточного времени на осмотр экскурсионных объектов. *Социально-географические проблемы повышение эффективности туристско-экскурсионного обслуживания* : зб. тез наук.-практ. конф., Минск, 1978. С. 110–102.
183. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16 червня 1992 р. № 4–№ 2457-ХІІ від 16.06.92, ВВР, 1992, № 34, ст. 503. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення: 28.08.2020).

184. Природно-заповідний фонд Волинської області.URL:.. <http://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-3.html> (дата звернення: 9.10.2020).
185. Про охорону культурної спадщини : Закон України № 2768-III від 25.10.2001, ВВР, 2002, № 3-4, ст. 27. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text> (дата звернення: 28.08.2020).
186. Петлін В. М. Конструктивна географія : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 544 с.
187. Петлін В. М. Гармонія організованості природних територіальних систем : монографія. Луцьк : Вид. центр Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, 2019. 516 с.
188. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство: навч. посіб. / за заг. ред. Ф. Д. Заставного. Київ : Знання, 2006. 575 с.
189. Романюк Й. Я. Природно-заповідний фонд Волинської області : Луцьк, 1987. 65 с.
190. Рекреаційні ресурси та курортологія : підручник / Н. В. Фоменко. Івано-Франківськ, 2001. 240 с.
191. Родоман Б. Б. Основные типы географических районов. *Вестник МГУ. География*. Вып 5. № 1. 1972. С. 68–74.
192. Родоман Б. Б. Способы индивидуального и типологического районирования и их изображение на карте. *Вопросы географии*. 1956. № 39. С. 28–69.
193. Рудено В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України : Ч. 1. : Підручник. Чернівці, 1999. 74 с.
194. Романів А. С. Ландшафтно-рекреаційний потенціал Національного природного парку «Синевир» : автореф. дис... канд. геогр. наук: 11.00.01 Львів, 2007. 198 с.
195. Рожко В. Православні святині історичної Волині : Історично-краєзнавчий нарис. Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2009. 558 с.

196. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Туристичний комплекс Карпатського регіону України : монографія. Чернівці : Книги – XXI, 2008. 440 с.
197. Рутинський М. Й., Петранівський В. Л., Стецюк О. В. Кластерна концепція інтегрального рекреаційно-туристичного районування Львівської області. *Географія і туризм: міжнародні виклики українського туризму. Матеріали V міжнар. наук. конф.* (Львів – Судова Вишня, 23–25 вересня 2011 р.). Львів, 2011. С. 178–182.
198. Савіцька О. П., Савіцька Н. В. Стратегія розвитку туристичної індустрії в Україні : регіональні аспекти. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Проблеми економіки та управління.* Львів, 2013. № 754. С. 68–74.
199. Сапропелеві лікувальні грязі Шацького Поозер'я: речовинний склад, властивості, ресурси. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : Колективна монографія. Видання п'яте. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. С. 240–252. (у співавторстві).
200. Сергеева Т. К. Экологический туризм : учеб. пособ. Москва : Финансы и статистика, 2004. 360 с.
201. Серокурова Н. А. Туристсько-рекреаційне районування Харківської області. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії.* 2012. Вип. 15. С. 95–98.
202. Симочко Г. В. Туристична привабливість сакральних об'єктів Закарпаття. *Науковий вісник ВНУ ім. Лесі Українки.* 2011. № 18. С. 142–147.
203. Сулік Л. В., Кричевська Д. А. Аналіз структури та геопросторового розподілу природно-заповідного фонду Волинського Полісся як важливої складової екотуристичного потенціалу. *Вісник Львівського університету. Серія географічна.* 2014. Вип. 47. С. 273–280.
204. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу : навч. посіб. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 336 с.

205. Старордубцев А. С. Рекреаційне районування. *Реґіон-2011: стратегія оптимального розвитку*: матеріали наук.-практ. конф., Харків, 2011. С. 181–183.
206. Стельмах В. Природні та історико-культурні рекреаційні об'єкти Рівненщини. *Вісник львівського університету. Серія географічна*. 2013. Вип. 43. Ч. 1. С. 92–98.
207. Сировець С. Ю. Теоретико-методологічне підґрунтя рекреаційно-туристичного районування. *Географія та туризм*. 2010. № 4. С. 1141–118.
208. Стафійчук В. І. Рекреалогія: навч. посіб. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. 428 с.
209. Туристичні ресурси України з атласом туристичних мандрівок : кат.-довід. / авт.-упоряд.: І. Волошин та ін.; Львів ЛДУФК. 2015. 437 с.
210. Титова О. М. Деякі актуальні питання збереження культурної спадщини України. *Праці Центру пам'яткознавства*: зб. наук. пр. Київ, 2009. Вип. 16. С. 5–10.
211. Тутковский П. А. Ископаемые пустыни Северного полушария. Москва, 1910. 374 с.
212. Топчієв. О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : навч. посіб. Одеса : Астропринт, 2005. 632 с.
213. Топографічна карта Волиська область 1:200 000. *Серія топографічних карт «Області України»*. Київська військово-картографічна фабрика. Київ, 2013.
214. Український гідрологічний центр. URL: https://meteo.gov.ua/ua/33345/climate/climate_stations/22/4/ (дата звернення: 15.11.2020).
215. Україна Інкоґніта. URL: <http://ukrainaincognita.com/ru/rozdily/pamyatky/reestry-pamyatok> (дата звернення: 15.11.2020).

216. Федонюк М. А. Обсяги карстової денудації в межах басейнів річок Волинського Полісся. *Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія*. зб. наук. пр. Київ, 2002. С. 256–260.
217. Фесюк В. О. Конструктивно-географічні засади формування екологічного стану великих міст Північно-Західної України : монографія. Луцьк: РВВ ЛДТУ, 2008. 344 с.
218. Фесюк В. О., Полянський С. В. Водні ресурси Волинської області, їх екологічний стан. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія : Географія*. Вінниця, 2009. Вип. С. 49–53.
219. Ховалко А.Б. Картографування карстових печер Поділля з метою туристичного використання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки»*. Херсон 2016. Вип. 5. С. 135–142.
220. Худоба В. В. Хрінниківське водосховище як найбільший рекреаційний об'єкт Волинської височини. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2009. Вип. 37. С. 268–273.
221. Христов Т. Т. Религиозный туризм : учеб. пособ. Москва : ИЦ «Академия», 2005. 288 с.
222. Царик Л. П. Просторово-функціональна структура територій і об'єктів ПЗФ Поділля: проблеми, шляхи оптимізації. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія географічна*. Тернопіль, 2011. Вип. 1 (29). С. 141–145.
223. Царик П. Л. Регіональна екологічна мережа: географічні аспекти формування і розвитку (на матеріалах Тернопільської області): автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.11, Чернівці, 2005. 20 с.
224. Царик Л. П., Чернюк Г. В. Природні рекреаційні ресурси: методи оцінки й аналізу : (на прикладі Тернопільської області) : навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2001. 187 с.
225. Цись П. М. Геоморфологія УРСР : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівського університету, 1962. 278 с.

226. Цьось А. В., Овчаренко Т. Г., Калитка С. В. Рекреаційно-туристичний потенціал Волинської області. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві* : зб. наук. пр. №. 4 (16). м. Луцьк, 2011. С. 52–55.
227. Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії : монографія. Львів: ЛНІ, 2003. 443 с.
228. Шаблій О. І., Касянчук З. О. Нові підходи до категорії «рекреаційний потенціал». *Економічна та соціальна географія*. Київ, 1995. Вип. 47. С. 38–47.
229. Шубер П., Мкртчян М. Методика геопросторового моделювання та картування кліматичних характеристик за даними спостережень метеостанцій. *Вісник Львівського університету Серія географія*. 2011. Вип. 39. С. 246–253.
230. Шевчук Л. Т. Сакральна географія : навч. посіб. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 1999. 160 с.
231. Шпурік К. В. Картографування природної та історико-культурної спадщини в рамках регіональної програми розвитку культури і туризму. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Геологія – Географія – Екологія*. 2014. Вип. 40. С. 125–131.
232. Штойко П. І. Концепції природознавства : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 456 с.
233. Штойко П. І. Використання мережі туристичних притулків для розвитку інфраструктури активного туризму. *Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України* : матеріали III всеукр. наук.-практ. конф., (м. Львів, 19-20 жовт. 2018 р.). Львів, С. 53–55.
234. Щепанський Е. В. Рекреаційне районування Хмельницької області. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. Хмельницький, 2002. Вип. 1. С. 156–161.

235. Черчик Л. М., Міщенко О. В., Єрко І. В. Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області: передумови розвитку : монографія. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2014. Ч. 1. 128 с.
236. Чир Н. В., Качаровський Р. Є. Туристична інфраструктура як складова туристично-рекреаційного потенціалу Старовижівського району Волинської області. *Теоретичні і прикладні напрямки розвитку туризму та рекреації в регіонах України : зб. наук. пр.* Кіровоград. 2016. КЛА НАУ. С. 330–338.
237. Чижевська Л. Т., Карпюк З. К., Качаровський Р. Є. Особливості туристично-рекреаційної атрактивності Іваничівського району Волинської області. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія : Географічні науки.* Луцьк, 2019. Вип. 1 (385). С. 136–142.
238. Єрко І. Савич К. Мінеральні води та лікувальні грязі Волинської області. *V Миколаївські читання : зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Луцьк, 12–13 травня 2016 р.)* м. Луцьк, 2016. С. 119–122.
239. Єрко А. В., Єрко І. В., Мельник А. В., Качаровський Р. Є. Транспортна мережа Любешівської ОТГ як елемент туристичної інфраструктури Волинської області. *Наука і молодь у XXI сторіччі : збірник тез доповідей VI Міжнародної молодіжної науково-практичної інтернет-конференції (Полтава, 15 грудня 2020 р.)*. Полтава, 2021. С. 359–361.
240. Єрко І. В., Карпюк З. К., Чижевська Л. Т., Качаровський Р. Є., Чир Н. В. Характеристика гідрологічних природоохоронних об'єктів Луцького району Волинської області. *Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»*: зб. наук. праць. Переяслав, 2020. Вип. 55. С. 29–31.
241. Ясенчук В. І., Явкін В. Г., Морар А. В. Особливості методик оцінки рекреаційно-туристичних ресурсів середнього Придністров'я.

Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Географія : зб. наук. пр. Чернівецьк. нац. ун-ту імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2012. Вип. 633–634. С. 179–183.

242. Яценко А. Д. Основні види рекреації та туризму у територіальних рекреаційних лісокультурних системах Північно-Західного Приазов'я. *Географія та туризм. : зб. наук. пр. Київ, 2013. Вип. 25. С. 326–333.*

243. Яковчук О. В. Оцінка туристичного потенціалу України / О. В. Яковчук. *Географія та туризм. 2010. Вип. 10. С. 57–65.*

244. Цопа Н. В. Менеджмент міжнародного туризму (на прикладі Автономної Республіки Крим). автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.02. Донецьк. 2013. 20 с.

245. Цинкаловський О. М. Стара Волинь і Волинське Полісся. *Краєзнавчий словник Т. 2. / ред. О. М. Цинкаловський, Канада, Вінніпег, 1984. 578 с.*

246. Шацький національний природний парк. URL: <http://shpark.com.ua/> (дата звернення: 9.10.2020).

247. Юрченко С. А. Инфраструктура мира : уч. пособ. / С. А. Юрченко. Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2006. 328 с.

248. Goral A. Research on cultural tourism development in sacral and spiritual sites from the UNESCO World Heritage List. *International journal of heritage and sustainable development. 201. Vol 1, No 1. P. 49–59.*

249. Stasiak A. Produkt turystyczny – szlak. *Wyższa szkoła turystyki i hotelarstwa w Łodzi. Turystyka i Hotelarstwo. 2006. Vol. 10. P. 9–40.*

250. Freizeit, Erholung, Tourismus. Vol. 22. *Publications de l'AIEST, International Association of Scientific Experts in Tourism. Ed. AIEST, Bern 1981. 178 p.*

251. Boers B., Cottrell S. Sustainable tourism infrastructure planning : A GIS-supported approach. *An International Journal of Tourism Space, Place and Environment : Tourism Geographies. 2007. Vol. 9, No. 1. P. 1–21.*

252. Cocklin Ch. Harte M., Hay J. Resource assessment for recreation and tourism : a New Zealand example. *Landscape and Urban planning*. 1990. Vol. 19, No 3. P. 291–303.

253. Choong-Ki Lee, Sang-Yoel Han. Estimating the use and preservation values of national parks' tourism resources using a contingent valuation method, *Tourism Management*, Volume 23, Issue 5, 2002, P. 531–540.

254. Filippakopoulou V., Byron N. Is GIS Technology the Present Solution for Creating Tourist Maps. *Cartographica: The International Journal for Geographic Information and Geovisualization*, 1995, Vol. 32, No. 1. P. 51–62.

255. Grčić M. Sacral geography of orthodox Christianity and religious tourism. *Glasnik Srpskog Geografskog Drustva* 2010. Vol. 90. No. 3. P.100–122.

256. Daniel M. Spotts. Regional Analysis of Tourism Resources for Marketing Purposes. *Journal of Travel Research*. 1997. Vol. 35, No. 3, P. 3–15.

257. Deuschl, Dennis E. Burlington, MA ; Oxford, UK : Elsevier Butterworth-Heinemann, c2006. Includes index. «Appendix C, Selected travel and tourism print media (with circulations over 43,000)»: P. 155–157.

258. Hunt J., Layne D. Evolution of travel and tourism terminology and definitions. *Journal of travel research*, 1991, Vol. 29, No. 4. P. 7–11.

259. Kucher P., Voloshyn I. The geospatial distribution of catholic sacral buildings within Volyn Oblast in Ukraine. *17-th international multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2017*. Vol. 17, No 23. P. 711–719.

260. Gawel Ł. Zarządzanie Szlakiem Architektury Drewnianej w kontekście procesu profesjonalizacji szlaków kulturowych. *Czasopismo naukowe : Turystyka Kulturowa*. 2011. Vol. 1, No 1. P. 3–11.

261. Ma, Xiao-Long, Chris Ryan, and Ji-Gang Bao. Chinese national parks: Differences, resource use and tourism product portfolios. *Tourism Management* 30.1 (2009): P. 21–30.

262. Stephen L. J. Smith. Regional analysis of tourism resources. *Annals of Tourism Research*, 1987. Vol. 14, No. 2. P. 254–273.

263. Stamenković I., Vujičić M. Tourism Assessment of Roman-Catholic Sacral Objects Using Analytical Hierarchy Process (AHP): Case Study of Novi Sad, Petrovaradin and Sremska Kamenica. *Turizam*. 2014. Vol. 18, No. 4 P. 185–202.

264. Kucher P., Voloshyn I. The geospatial distribution of catholic sacral buildings within Volyn Oblast in Ukraine. *17-th international multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2017*. Vol. 17. No 23. P. 711–719. (*Особистий внесок автора: запропоновано сакральнo-туристичне районування Волинської області*).

ДОДАТКИ

Додаток А

Ресурсно-рекреаційні туристичні паспорти адміністративно-територіальних районів Волинської області

Додаток А.1

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт Володимир-Волинського району

1. Володимир-Волинський район утворений 1958 р., vadm.gov.ua.
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – м. Володимир-Волинський.
3. Територія району лежить у межах Волинської лесової височини на південному заході області з середньою висотою 215 м. і досить почленованою поверхнею балками і долинами численних приток Західного Бугу і Стиру. Волинська височина закінчується на півночі виразним уступом відносною висотою 30-40 м., вздовж якого простягається дорога Луцьк-Володимир-Волинський.
4. Переважають соснові ліси. Зустрічаються сільськогосподарські землі на місці дубово-грабових лісів.
5. Тривалість періоду з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$ 140–150 днів. Клімат помірно-комфортний.
6. Ресурсно-збалансована забезпеченість рекреаційно-туристськими ресурсами.
7. Гідрологічний заказник місцевого значення «Луга» (площа 2039 га), заснований 2000 р. Охороняється частина заплави р. Луги – правої притоки р. Західний Буг: звивисте річище, стариці, болота, вкриті різними видами осок, рогозу, очеретом, різнотравні та осокові луки, подекуди зарослі чагарниками. Тут мешкає низка водних та навколводних видів птахів, у тому числі –

деркач гніздовий перелітний вид, занесений до Європейського Червоного списку тварин, що перебуває під загрозою зникнення у світовому масштабі.

8. Найвизначніші архітектурні споруди: 1) Собор Успіння Пресвятої Богородиці, м. Володимир-Волинський. Собор є православним храмом та пам'яткою сакральної архітектури XII ст. Ця древня святиня – єдина, що збереглася ще з часів Київської Русі на території історичної Волині.

2) Святогірський Свято-Успенський Зимненський монастир, с. Зимне. Монастир є одним із найдавніших на території України. Вчені припускають, що єпархію у місті Володимирі-Волинському заклав Володимир Святославич, а монастир постав у 992 – 993 роках. Найбільшою святинею Зимненського Святогірського Свято-Успенського монастиря є чудотворна ікона Божої Матері. Вона є однією з найдревніших пам'яток православ'я, свідком важливих історичних подій. До монастиря відносяться: Успенський собор, Свято-Троїцький храм, Церква Іуліанії. Окрім того, у печерах Зимненського монастиря жили колись перші сподвижники Святої гори, пізніше тут усамітнювалися для молитви святогірські ченці.

9. За метою подорожі можна здійснювати: пізнавальний туризм, культурно-розважальний, діловий, релігійний. За способом та середовищем пересування культурно-розважальний, діловий, пізнавальний, релігійний, навчально-освітній.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 3 (18).

12. Турпродукт. Маршрут 1: м. Луцьк – с. Богущівка – с. Усичі (Замкова Вежа) – смт. Торчин (краєзнавчий музей) – с. Затруці (музей В. Липинського) – с. Зимне (монастир) – м. Володимир-Волинський (заповідник Стародавній Володимир) – с. Устилуг (музей І. Стравінського) – с. Радовичі (екопарк «Аміла»).

Додаток А.2**Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт****Горохівського району**

1. Горохівський район утворений 1940 р., goradm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Звиняче
3. Територія району належить до Волинської лесової височини з середньою висотою 215 м. і почленованою поверхнею балками і долинами численних приток Західного Бугу і Стиру.
4. Переважають дубово-грабові ліси на півдні району. Зустрічаються сільськогосподарські землі на місці дубово-грабових лісів.
5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С 140–47 днів. Клімат помірно-комфортний (континентальний).
6. Ресурсно-збалансована забезпеченість рекреаційно-туристськими ресурсами.
7. Гідрологічний заказник місцевого значення "Гнила Липа" (площа 1644 га) заснований 1993 р. Охороняється лучно-болотяний масив завдовжки 43 км, завширшки 1 км, що входить до водоохоронної зони р. Гнила Липа. На території заказника є 21 джерело. У прибережній смузі річки ростуть вільха чорна, верба козяча, крушина ламка, очерет звичайний, рогіз вузьколистий та низка видів осок. У межах заказника налічується понад 100 видів земноводних, плазунів, птахів, ссавців. Мешкають види занесені в Червону книгу України й міжнародні природоохоронні переліки: чернь білоока, журавель сірий (на прольотах), чапля руда, видра річкова.
8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:
  - 1) Садиба Рінчинських, м. Берестечко. У XVIII ст. в м. Берестечку жила родина польського поміщика Рінчинського яка звела для себе будинок. Після Другої світової війни на території садиби була створена машинно-тракторна станція. У 1960-х роках тут діяв зоотехнічний технікум. У 1978 р. – професійно-технічне училище. Нині розташована бібліотека професійно-технічного училища № 27.

2) Садиба Пронських, м. Берестечко. Князі Пронські отримали Берестечко у власність у 1544 році. Завдяки їм у 1547 р. місто отримало магдебурзьке право.

3) Церква Святого Димитрія, с. Журавники. Вона побудована з червоної цегли, яку спеціально привозили з Уралу. Спорудження виконано в неоросійському архітектурному стилі з елементами еkleктики і російської різьби XVII ст. Церква прикрашена двома невеликими куполами синього кольору. У середині храму є розписи XX ст. і дерев'яний іконостас. Церкву названо на честь християнського святого-великомученика Димитрія Солунського відомого як Димитрій Мироточець.

9. За метою подорожі можна здійснювати: пішохідний туризм. За способом та середовищем пересування культурно-розважальний, діловий, пізнавальний, релігійний, навчально-освітній.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 1 (10).

12. Турпродукт. Маршрут 5: м. Луцьк – с. Баїв (Музей меду) – м. Берестечко – с. Брани (найвища точка Волинської області) – с. Павлівка (пивзавод) – с. Старий Порицьк (сироварня).

Додаток А.3

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Іваничівського району

1. Іваничівський район утворений 1966 р., ivaadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Мишів.
3. Територія району належить до Волинської лесової височини з середньою висотою 215 м. і почленованою поверхнею балками і долинами численних приток Західного Бугу і Стиру.
4. Регіон розміщений на сільськогосподарських землях на місці дубово-грабових лісів. У його західній частині зустрічаються дубово-грабові ліси.

5. Тривалість періоду з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$ 140-150 днів. Клімат помірно-комфортний.

6. Територія ресурсно-збалансована забезпеченість рекреаційно-туристськими ресурсами.

7. Загальнозоологічний заказник місцевого значення "Павлівський" (площа 1528 га), заснований 1992 р. Знаходиться у межах землекористування ДП «Володимир-Волинське ЛМГ». Охороняються лісові насадження 1–2 бонітету, повноти 0,8 дуба черешчатого віком близько 75 років із домішкою сосни звичайної, ялини європейської, модрини європейської, підлісок яких формують ліщина, бузина чорна, трав'яний покрив – медунка лікарська, герань лісова, барвінок трав'янистий, копитняк європейський, конвалія травнева в урочищах «Павлівське» та «Ляхів».

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:

1) Миколаївська церква (дерев'яна) 1773–1778 рр., с. Стара Лішня. Церква відноситься до пам'яток архітектури національного значення. Особливістю святині є те, що вона не відповідає канонам церковної архітектури. За встановленими правилами церква повинна мати або одну, або три бані, а Миколаївська має тільки дві.

2) Успенська церква (мурована) 1653 р., с. Низкиничі. Успенська церква в Низкиничях є частиною Свято-Успенського чоловічого монастиря, побудованого в 1643 р. Храм визнано пам'яткою архітектури і зразком українського культового будівництва XVII століття. У ньому встановлена пам'ятна скульптура Адама Киселя, а в підвалі знаходиться його могила. Архітектурний стиль церкви є більш характерним для київського, полтавського і чернігівського регіонів, адже на Волині характерний п'ятиглавий храм. В основі архітектурного ансамблю монастиря – п'ятиглавий Успенський храм у вигляді рівнораменним хреста правильної форми. У монастирському склепі під головним храмом похований його засновник – відомий меценат і державний діяч, київський воєвода Адам Кисіль. Церква і дзвіниця є пам'ятками архітектури національного значення.

9. За метою подорожі можна здійснювати: пішохідний туризм. За способом – діловий, пізнавальний.
10. Сезонний туристський цикл.
11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 1 (10).
12. Турпродукт. Маршрут 5: м. Луцьк – с. Баїв (Музей меду) – м. Берестечко – с. Брани (найвища точка Волинської області) – с. Павлівка (пивзавод) – с. Старий Порицьк (сироварня).

Додаток А.4

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Камінь-Каширського району

1. Камінь-Каширський район утворений 1940 р., kamadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Клітицьк.
3. Територія району лежить у межах Волинського моренного пасма з окремими моренними горбами, які простягаються від Любомля на Ковель та Маневичі. Середня висота пасма 175 м., а висота окремих горбів подекуди перевищує 200 м. Незначна північна частина району лежить у Верхньоприп'ятській низовині з середніми висотами близько 155 м.
4. Переважають соснові ліси та міжрічкові суходільні луки. Зустрічаються верхові болота.
5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.
6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.
7. Ландшафтний заказник загальнодержавного значення Стохід (площа 4420 га) знаходиться між селами Стобихва і Старі Червища, заснований 1998 р. Охороняється природний комплекс, що складається із річки з десятками приток, заплавної луки, лісів та прибережних лісових масивів на терасах. Лісові низькобонітетні насадження складаються переважно із вільхи чорної,

сосни звичайної. Серед трав'яної рослинності боліт найпоширенішими видами є осоки, очерет звичайний.

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:

1) Історичний музей, смт. Іваничі. Експозиція музею складає понад 2500 предметів, більшість з яких це оригінали. Виставка займає три зали і поділена на 8 розділів. Найдавніший експонат – це бивень мамонта з кам'яного віку, який був знайдений у селі Шахтарське Іваничівського району. Також тут представлені давні предмети (голки, скребки, сокири).

9. За метою подорожі пішохідний, водний; за способом та середовищем пересуванням діловий та пізнавальний.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 1 (11).

12. Не виявлено туристських маршрутів.

Додаток А.5

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Ківерцівського району

1. Ківерцівський район утворений 1940 р., kivadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Городище.
3. Поверхня району належить до Турійської денудаційної рівнини, яка лежить на північ від Волинської височини і має середню висоту 190 м.
4. Переважають сільськогосподарські землі на місці соснових, дубово-соснових лісів і суходільних лук. Зустрічаються подекуди дубово-соснові ліси;
5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С – 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.
6. Ресурсно-збалансована територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.
7. Ківерцівський національний природний парк «Цуманська пуца» (площа 33,475,34 га), заснований 2010 р. Парк має величезну біологічну

цінність. У парку знаходяться десятки зникаючих видів, деякі з яких занесені в Європейський Червоний список та Червоний список Міжнародного союзу охорони природи. У парку організовуються наступні екскурсії: кінний маршрут від Котова до урочища Чисте болото; водний маршрут «По річці Путилівці»; маршрут по старій вузькоколії від містечка Цумань до Чортового болота, далі до села Берестяне через ріку Кормин.

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:

1) Луцькі ворота є одним з найдавніших споруд України та занесені до реєстру архітектурних пам'яток смт. Олики. Ворота були зведені в XVII ст., які входили в комплекс міських фортифікаційних споруд. Укріплення склалися з декількох рядів земляних валів, стін і двох воріт. Луцькі ворота - це єдина споруда системи укріплень Олики, яка збереглася до наших днів.

2) Троїцький костел, Олика. У 1588 р. в селі Олика був споруджений дерев'яний храм за наказом князя Станіслава Радзивілла. Троїцький бароковий костел (із 1635 р.) має форму базиліки із притвором. Головний фасад поділений коринфськими пілястрами. Фасад оздоблено мармуром. Костел навіть у занедбаному стані залишається привабливим.

9. За способом та середовищем пересування притаманний культурно-лікувальний, культурно-розважальний, діловий, пізнавальний, релігійний,

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 2 (16).

12. Турпродукт. Маршрут 2: м. Луцьк – Воротнів (заказник) – смт. Олика (резиденція Радзивілів, Костел Св. Трійці, Луцька брама, Костел святих Петра і Павла, Стрітенська церква) – Еко-ресторан «Явір» – с. Цумань (НПП «Цуманська Пуща») – с. Гремяче (санаторій «Пролісок»).

Додаток А.6

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Ковельського району

1. Ковельський район утворений 1939 р. koveladm.gov.ua

2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Уховецьк.

3. Територія району лежить у межах Волинського моренного пасма з помереденими окремими моренними горбами, які простягаються від Любомля на Ковель та Маневичі. Середня висота пасма 175 м., а висота окремих горбів подекуди перевищує 200 м.

4. Переважають дубово-соснові та соснові ліси. Зустрічаються низинні болота.

5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰C 140-150 днів. Клімат помірно-комфортний.

6. Ресурсно-збалансована територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.

7. Ландшафтний заказник «Нечимне» (40 га.), створений 1980 р. (Ковельський район; Ландшафтний заказник загальнодержавного значення, унікальний прородний комплекс: оз. Немичне карстового походження, цінні високобонітентні насадження дуба (віком понад 300 р.), лучно-болотяні угіддя).

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:

1) Садиба Вільгів, Голоби. Дім-садиба Вільгів – колишня резиденція сім'ї магнатів Вільга. Садиба перейшла у користування сімейству Вільга у XVIII ст. Головною окрасою маєтку слугував дуже красивий парк із звіринцем. У XIX ст. садибний будинок сильно постраждав від пожежі, збереглися лише ворота. Після пожежі замок відновили. У стінах замку розміщувалась німецька штаб-квартира. В післявоєнні роки будівля належала різним державним установам і з часом втратила свій образ. У 2006 році садиба внесена до списку пам'яток архітектури національного значення. На сьогодні Садиба не функціонує і вимагає реставраційних робіт.

2) Георгіївська церква, смт. Голоби. Церква побудована на початку XVIII ст. (точна дата спорудження невідома). Будівля виконана в архітектурному стилі бароко з елементами класицизму. У 1885 році проводилася реконструкція храму. Церква внесена до реєстру пам'яток архітектури національного значення України.

1) Музей-садиба Лесі Українки, с. Колодяжне. Серед музейних експонатів особливо популярними є особисті речі Лесі Українки та її одяг: корсет; намисто; стрічки; шкатулка для прикрас; сорочка, оздоблена Оленою Пчілкою і подарована М. Кривинюку; рояль, виготовлений 1860 року французькою фірмою.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний та водний види туризму; за способом та середовищем пересування культурно-розважальний, курортно-лікувальний, діловий, пізнавальний, релігійний види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 3 (18).

12. Турпродукт. Маршрут 3: м. Луцьк – с. Жидичин (монастир) – с. Рокині (скансен) – с. Переспа (музей Першої світової війни) – с. Колодяжне (музей-садиба Л. Українки) – м. Ковель (найвищий у світі пам'ятник Т. Шевченку, історичний музей, паровоз, костел Св. Анни) – оз. Кричевичі (риболовля).

Додаток А.7

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Локачинського району

1. Локачинський район утворений 1965 р., locadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Міжгір'я.
3. Територія району лежить у межах Волинської лесової височини на півдні області з середньою висотою 215 м. і досить почленованою поверхнею балками і долинами численних приток Західного Бугу і Стиру. Волинська височина закінчується на півночі виразним уступом висотою 30-40 м., вздовж якого простягається дорога Луцьк-Володимир-Волинський.
4. Переважають сільськогосподарські землі на місці дубово-грабових і лучних степів;
5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.

6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.

7. Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Губин» (площа 418 га), заснований 1994 р. Знаходиться на північному сході однойменного села. На території заказника ростуть унікальні представники флори, занесені до Червоної книги України. Серед них лілія лісова і плаун колючий. До складу природно-заповідного фонду заказника «Губин» входить унікальний ботанічний природний пам'ятник місцевого значення «Модриновий ліс», заснований у 1972 р., де охороняється цінне насадження модрини європейської, єдиного в Україні листопадного хвойного дерева.

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:

1) Садиба Липинських, село Затурці. Будинок збудували у 1871 році, навколо нього був створений парк. Тут народився Вячеслав Липинський і пройшли його дитячі роки. З 2011 р. розташовується меморіальний музей Вячеслава Липинського. Експозиція відображає періоди його життя. Виставка поділена на декілька частин: «Володимир Липинський і родина», «Казимир Липинський і родина», «Село Затурці», «Маєток Липинських у Затурцях», «Станіслав Липинський і родина». В музеї зібрано понад 200 предметів.

2) Монастир Різдва Богородиці, село Новий Загорів. Монастир Різдва Богородиці почав будуватися в 1566 році на кошти Загоровського (український шляхтич, на честь якого названо сучасне селище). У 1696 році в інтер'єрі будинку з'являються дорогоцінні настінні розписи талановитого українського художника Йова Кондзелевича. Монастир Різдва Богородиці в Новому Загоріві залишається однією з найбільших пам'яток села.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний туризм; за способом та середовищем пересування діловий, пізнавальний туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 1 (10).

12. Турпродукт. Маршрут 1: м. Луцьк – с. Богушівка – с. Усичі (Замкова Вежа) – смт. Торчин (краєзнавчий музей) – с. Затуці (музей В. Липинського) – с. Зимне (монастир) – м. Володимир-Волинський (заповідник Стародавній Володимир) – с. Устилуг (музей І. Стравінського) – с. Радовичі (екопарк «Аміла»).

Додаток А.8

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Луцького району

1. Луцький район утворений 1940 р., lutskadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Гірка Полонка.
3. Територія району лежить у межах Волинської лесової височини на півдні області з середньою висотою 215 м. і досить почленованою поверхнею балками і долинами численних приток Західного Бугу і Стиру.
4. Переважають сільськогосподарські землі на місці соснових, дубово-соснових лісів і суходільних лук.
5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.
6. Ресурсно-надлишкова територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристських ресурсів.
7. Ботанічний заказник «Чорногузка» (площа 600 га), заснований 1978 р. Знаходиться між селами Сьомаки і Гірка Полонка. Охороняється заплава р. Чорногузки завдовжки 22,0 км., завширшки від 0,1 до 0,7 км, на якій поширена різнотравно-злаково-осокова рослинність із тимофіївки лучної, тонконога лучного, китника лучного, осок стрункої і гостроподібної.
8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:
  - 1) Замок Любарта, м. Луцьк. Перша згадка про замкове укріплення зустрічається в одному із літописів і датується 1075 р. Дерев'яний замок проіснував до 1340 року. Звів замок литовський князь Любарт. У замку

проходить багато фестивалів: мистецьке шоу «Ніч у Луцькому замку», лицарські турніри «Меч Луцького замку», фестиваль джазової музики «Art Jazz Cooperation». Фортеця відкрита для відвідувачів. У колишній повітовій скарбниці розташований Музей книги, де зберігаються стародруки, а в приміщенні колишньої канцелярії міститься Луцький художній музей.

2) Музей сільського господарства, смт. Рокині.

3) Будинок Миколи Голованя, м. Луцьк. У будинку знаходиться понад 500 скульптур. Всі вони різних стилів і кожна має свою історію. При вході є барельєф із зображенням усіх членів сім'ї. Багато скульптур розміщені у дворіку.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний та водний види туризму; за способом та середовищем пересування культурно-розважальний, курортно-лікувальний, діловий, пізнавальний, релігійний, навчально-освітній види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 5 (27).

12. Турпродукт. *Маршрут 1:* м. Луцьк – с. Богушівка – с. Усичі (Замкова Вежа) – смт. Торчин (краєзнавчий музей) – с. Затурці (музей В. Липинського) – с. Зимне (монастир) – м. Володимир-Волинський (заповідник Стародавній Володимир) – с. Устилуг (музей І. Стравінського) – с. Радовичі (екопарк «Аміла»); *Маршрут 2:* м. Луцьк – Воротнів (заказник) – смт. Олика (резиденція Радзівілів, Костел Св.Трійці, Луцька брама, Костел святих Петра і Павла, Стітенська церква) – Еко-ресторан «Явір» – с. Цумань (НПП «Цуманська Пуща») – с. Гремяче (санаторій «Пролісок»); *Маршрут 3:* м. Луцьк – с. Жидичин (монастир) – с. Рокині (скансен) – с.Переспа (музей Першої світової війни) – с. Колодяжне (музей-садиба Л. Українки) – м. Ковель (найвищий у світі пам'ятник Т.Шевченку, історичний музей, паровоз, костел Св.Анни) – оз. Кричевичі (риболовля); *Маршрут 4:* м. Луцьк – с. Старий Чорторійськ (панорама р. Стир) – с. Оконськ-сmt. Маневичі (Римо-католицький костел) – смт. Любешів (НПП «Припять-Стохід») с. Сваловичі

(сплави, екотуризм); *Маршрут 5*: м. Луцьк – с. Баїв (Музей меду) – м. Берестечко – с. Брани (найвища точка волинської області) – с. Павлівка (пивзавод) – с. Старий Порицьк (сироварня); *Маршрут 6*: м. Луцьк – Шацьк (ШНПП) – оз. Світязь.

Додаток А.9

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Любешівського району

1. Любешівський район утворений 1965 р., lbsadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Цир.
3. Територія району належить до Верхньоприп'ятської низовини з середніми висотами близько 155 м.
4. Переважають соснові ліси та міжрічкові суходільні луги;
5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.
6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.
7. Національний природний парк Прип'ять-Стохід. Парк заснований в 2007 р. Площа парку 393,2 кмІ. У парку знаходяться унікальні реліктові рослини: дерева і чагарники. Велика частина парку зайнята болотами. У парку протікає річка Стохід. Багато тварин у парку занесені до Червоної книги Європи. З метою їх охорони і був створений цей заповідник. В озерах водиться багато риби.
8. Серед найвизначніших архітектурних споруд
  - 1) Садиба Чарнецьких, м. Любешів. Садиба була збудована в Любешові у XVIII ст. меценатом М. Вишневецьким. Разом з нею також створили парк і в'їзні ворота. Пізніше маєток перейшов у власність родини Замойських, потім – Мнишекам. У 1754 р. будинок став власністю Я. Чарнецького. Садиба була у володінні сім'ї до Другої світової війни. Після її закінчення палац Чарнецьких був зруйнований. При в'їзді на територію садиби стоять кам'яні

ворота, виконані в стилі бароко. Довкола розкинувся ландшафтний парк, який знаходиться на березі річки Стохід. Тут росте понад 80 видів кущів та дерев. На сьогодні парк знаходиться в занедбаному стані. Він входить до складу Національного природного парку «Прип'ять-Стохід».

2) Успенська церква (дерев'яна) 1779 р., с. Велика Глуша. Храм присвячено Успінню Діви Марії. Будівля є досить великою у порівнянні з іншими в окрузі, її виконано у псевдокласичному стилі. Біля входу до храму відсутня паперть, на якій зазвичай просять милостиню.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний та водний види туризму; за способом та середовищем пересування курортно-лікувальний, діловий, пізнавальний види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 2 (14).

12. Турпродукт *Маршрут 4*: м. Луцьк – с. Старий Чорторийськ (панорама р. Стир) – с. Оконськ – смт. Маневичі (Римо-католицький костел) – смт. Любешів (НПП «Прип'ять-Стохід») – с. Сваловичі (сплави, екотуризм).

Додаток А.10

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Любомльського району

1. Любомльський район утворений 1940 р., lbmadm.gov.ua

2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – м. Любомль.

3. Територія району лежить у межах Волинського моренного пасма з окремими моренними горбами, які простягаються від Любомля на Ковель та Маневичі. Середня висота пасма 175 м., а висота окремих горбів подекуди перевищує 200 м.

4. Переважають сільськогосподарські землі на місці соснових, дубово-соснових лісів і суходільних лук. В регіоні поширені соснові та дубово-соснові ліси.

5. Тривалість періоду з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$ 140–147. Клімат помірно-комфортний.

6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.

7. Ландшафтний заказник Згоранські озера (площа 705,6 га), знаходиться в межах землекористування ДП «Прибузьке ЛГ». Охороняються озера карстового походження: Велике Згоранське (148,5 га), Мале Згоранське (28,5 га), Оріхівське (6,9 га), Хмільники (6,1 га), Лісне (6,5 га), оточені болотами і лісовими масивами із сосни звичайної і вільхи чорної.

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд

1) Троїцький костел, м. Любомль. Найдавніший римо-католицький храм Волині побудований в 1412 р. В 1731 згорів дотла костельний госпіталь. У XVIII ст. будівля набула рис бароко, побудовано дзвіницю з трьома дзвонами. У 1944 р. під час війни останній польський священик вивіз до Польщі чудотворний образ Божої Матері Любомльської, цінні документи і книги. Після війни у будівлі костелу був склад солі, потім магазин і лісопилка. У 1992 р. костел повернули римо-католикам, освятили і реставрували. На новий вівтар поміщено копію чудотворної ікони Божої Матері Любомльської.

2) Палац Браницьких, м. Любомль. Палац побудований в 1782 р. в Любомлі графом Франциском Ксаверієм Браницьким. Величезний палацовий комплекс відрізнявся розкішшю і стилем. Комплекс складався з будівлі самого палацу, декількох двоповерхових флігелів, галерей, зимового саду і парку, який був обнесений кам'яною стіною. Зараз від палацового комплексу Браницьких залишився тільки один флігель. Палац Браницьких - одне з найяскравіших місць Любомля.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний вид туризму; за способом та середовищем пересування курортно-лікувальний, діловий, пізнавальний види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 2 (15).
12. В межах району не проходять туристичні маршрути.

Додаток А.11

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт Любомльського району

1. Маневицький район утворений 1940 р., manadm.gov.ua
  2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Кукли.
  3. Територія району лежить у межах Волинського моренного пасма з окремими моренними горбами, яке простягаються від Любомля на Ковель та Маневичі. Середня висота пасма 175 м., а висота окремих горбів подекуди перевищує 200 м.
  4. Переважають соснові, дубово-соснові та ялинові ліси. Поширені сільськогосподарські землі на місці дубово-грабових і лучних степів.
  5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.
  6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.
  7. Природний заповідник «Черемський» (площа 2976 га) заснований 2001 р. Черемський заповідник один із наймолодших в Україні, перший на території Волинської області, який розташований на півночі району. У межах заповідника збереглися малопорушені антропогенною діяльністю суцільні лісові масиви з цінним осоково-сфагновим болотом Черемським (місцева назва «Чірмуське»), озера Черемське та Редичі.
- Оконські джерела, с. Оконськ. Найчистіші джерела, що живлять Оконські озера, беруть свій початок на глибині не менше трьох метрів. Температура води в них є постійною протягом усього року і дорівнює 8 градусам вище нуля. Джерел тут тільки два, знаходяться вони недалеко один від одного. Вода, коли виходить із-під землі, утворює вируючі стовпи. Доступ до джерел абсолютно вільний.

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:

1) Михайлівська церква (дерев'яна) 1691 р., с. Карасин. Усередині церкви є об'єкти декоративного різьблення виготовлені ще в ХІХ ст. В кінці ХІХ ст. (в 1882 р.) була побудована дерев'яна триярусна дзвіниця, яка змінила раніше створену композицію храму, характерну для волинської школи культової архітектури. Свято-Михайлівська церква є найдавнішою пам'яткою Маневицького району та пам'яткою архітектури національного значення. Архітектурний стиль відповідає традиціям ХVІІ століття.

2) Преображенська церква (мурована) 1600 р., с. Четвертня. Товщина церковних стін становить два метри. Надзвичайна стійкість стін забезпечена особливим складом розчину, для приготування якого будівельники використовували курячі та гусячі яйця. Всередині комплекс розкішно прикрашений. Збереглися зразки автентичного розпису храму та частково декоративна різьба по дереву. У церкві є іконостас візантійського типу з позолотою і класичними волинськими візерунками. Служби проводяться за допомогою написаного вручну Євангелія.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний вид туризму; за способом та середовищем пересування культурно-розважальний, діловий, пізнавальний види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 2 (11).

12. Турпродукт. *Маршрут 4*: м. Луцьк – с. Старий Чорторийськ (панорама р. Стир) – с. Оконськ – смт. Маневичі (Римо-католицький костел) – смт. Любешів (НПП «Припять-Стохід») с. Сваловичі (сплави, екотуризм).

Додаток А.12

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Ратнівського району

1. Ратнівський район утворений 1965 р., ratadmin.gov.ua

2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Броди.

3. Південна частина району відноситься до Волинського моренного (горбистого) пасма, яке характеризується окремими моренними горбами, які простягаються від Любомля на Ковель, Маневичі і далі на Рівненську область, на Володимирець і Дубровицю. Середня висота пасма 175 м., а подекуди перевищує 200 м. Північна частина району належить до Верхньоприп'ятської низовини з середніми висотами близько 155 м.

4. Переважають сільськогосподарські землі на місці соснових, дубово-соснових лісів і суходільних лук. У районі поширені соснові ліси та міжрічкові суходільні луки;

5. Тривалість періоду з температурою понад $+10^{\circ}\text{C}$ 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.

6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.

7. Заповідне урочище «Озеро Тур» (площа 1346 га), засноване 1979 р. Урочище розташоване на території Турської сільської ради та створено для охорони одамбованого заплавного озера Турського завдовжки 5,35 км., завширшки 3,15 км., завглибшки 1,25 м., з низькими заболоченими берегами.

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:

1) Здвиженська церква (дерев'яна) 1795 р., смт. Заболоття. Церква побудована з п'ятигранною апсидою. Із західного боку церкви розташована невелика дзвіниця, яку побудували в 1877 році. У наш час добудований декоративний паркан навколо церкви, а також збудована цегляна брама з кованим металом.

2) Миколаївська церква (дерев'яна) 1778 р., с. Тур. Куполи мають скатну форму, фасад пофарбований у світло-синій колір під час капітальної реставрації вже під час незалежної України. Храм занесений до реєстру пам'яток архітектури загальнонаціонального значення.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний та водний види туризму; за способом та середовищем пересування діловий, пізнавальний види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.
11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 1 (9).
12. В межах району не проходять туристичні маршрути та не виявлено турпродуктів.

Додаток А.13

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Рожищенського району

1. Рожищенський район утворений 1940 р., rozhadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Рудка-Козинська.
3. Поверхня району належить до Турійської денудаційної рівнини, яка лежить на північ від Волинської височини з середніми висотами 190 м.
4. Переважають дубово-соснові ліси. Поширені сільськогосподарські землі на місці соснових, дубово-соснових лісів і суходільних лук.
5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.
6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.
7. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Байрак» (площа 13 га) заснований 1996 р. Розміщений у смт. Рокині. Охороняються різнотравно-злакові й чагарниково-деревні рослинні асоціації на крутосхилах р. Серни та осокові, очеретяні, рогозові з вищою надводною рослинністю на ставку в долині річки.
8. Найвизначніші архітектурні споруди:
  - 1) Петропавлівська церква (мурована) 1629 р., с. Іванівка. Будівля церкви прямокутна з одним нефом і баштою на основному фасаді, на підпрудних арках, перекрита напівкруглими склепіннями. Всередині церкви головний зал відрізняється аркою. В 1879 р. башта була завершена дерев'яним восьмигранником. Петропавлівська церква має статус пам'ятки

національного значення. Засновником храму вважається Микола Єло-Малинський. Після завершенні будівництва, 18 квітня 1629 р., Микола Єло-Малинський написав передсмертний заповіт, в якому зазначив свою римо-католицьку приналежність і звелів поховати його тіло в Янівському Бернардинському костелі. У 1832 р. зачинено а угіддя монастиря передали православним віруючим. В 1833 р. костел перетворили на православну церкву Святих Апостолів Петра і Павла, яка існує й понині.

2) Стефанівська церква (дерев'яна) 1788 р., с. Пожарки.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний та водний види туризму; за способом та середовищем пересування діловий, пізнавальний види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 1 (10).

12. Турпродукт. В межах району не проходять туристичні маршрути.

Додаток А.14

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Старовижівського району

1. Старовижівський район утворений 1966 р., stvadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Брідки.
3. Поверхня району належить до Турійської денудаційної рівнини, яка лежить на північ від Волинської височини з середніми висотами 190 м.
4. Переважають соснові ліси, поширені міжрічкові суходільні луки;
5. Тривалість періоду з температурою понад +10°C 140-147 днів. Клімат помірно-комфортний.
6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.
7. Гідрологічний заказник «Вижівський» (площа 1645,0 га) створений 1994 р. Охороняється заплава р. Вижівки напротязі 41,0 км, лучно-болотяні і чагарникові угіддя, зарослі багаторічними трав'яними рослинами – злаками:

тимофіївкою лучною, лисохвостом лучним, тонконогом лучним, грястицею збірною, кострицею лучною.

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд:

1) Храм Симеона Стовпника, с. Любохини. Храм є архітектурною пам'яткою місцевого значення. Дерев'яний храм зведений в 1867 р. Оригінальна архітектура будівлі, вікна, прикрашені віконницями, а також витонченість конструкції привертають увагу. Тридольна святиня на кам'яному фундаменті оснащена вікнами, розташованими на різних рівнях. Із західного боку до бабинця за традицією прибудували вужчу триярусну дерев'яну дзвіницю. Інтер'єр церкви здебільшого не зберігся.

2) Миколаївський собор (мурований) 1542 р. с. Мильці. На заході від монастиря стоїть дзвіниця, на якій дзвонарі з гурту ченців несуть службу. Храм має псевдоруську архітектуру і дуже гармонійно вписується в довколишні пейзажі природи.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний, водний види туризму; за способом та середовищем пересування діловий, пізнавальний, навчально-освітній види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 1 (12).

12. Турпродукт. В межах району не проходять туристичні маршрути.

Додаток А.15**Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт
Турійського району**

1. Турійський район утворений 1940 р., turadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – м. Турійськ.
3. Поверхня району належить до турійської денудаційної рівнини північніше Волинської височини з середніми висотами 190 м.
4. Переважають сільськогосподарські землі на місці соснових, дубово-соснових лісів і суходільних лук. Поширені дубово-соснові ліси та подекуди заплавні луки.
5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.
6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.
7. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва "Здоров'я" (площа 13,6 га) заснований у 1996 році. Охороняється один із найстаріших у області дендропарків англійського типу, тобто пейзажний, природний знаходиться поруч із спроектованим архітектором із Дрездена Матеусом Пепельманом палацом-резиденцією Мйончинських. Тут ростуть дуби звичайні, липи дрібнолисті, ясени звичайні, гіркокаштани віком понад 275 років.
8. Найвизначніші архітектурні споруди:
  - 1) Костел Св. Ганни (мурований) XVI ст. смт. Луків. Костел святих Анни та Станіслава у смт. Лукові, споруджений у стилі ренесансу у 1595 р. Храм забудовано із цегли, з одним нефом, перекритий напівциркульними склепіннями, під костелом знаходилася усипальниця (крипта). Стіни храму розмежовані пілястрами, між якими знаходилися вузькі арочні вікна. На головному фасаді розміщено фронтон у стилі ренесансу. Споруда покрита двосхилим дахом. У 1875 р. костел перебудували. З'явилися бічні крила нефу, які змінили початкову структуру храму.

2) Церква Різдва Богородиці, Турійський район село Новосілки. Дзвіниця храму побудована в 1886 році. Архітектура церкви проста. Її увінчує один купол, прикрашений главком. На дзвіниці – баня гострої форми. Церква і дзвіниця покриті жерстяним дахом. В церкві зберігалася стародавня ікона «Яким і Анна», яка датується 1690 р. Автор ікони – І. Кондзелевич. В даний час ікона перевезена в музей Волинської ікони в місто Луцьк.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний вид туризму; за способом та середовищем пересування діловий, пізнавальний, релігійний, навчально-освітній види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 1 (12).

12. Турпродукт. *маршрут 1*: м. Луцьк – с. Богущівка – с. Усичі (Замкова Вежа) – смт. Торчин (краєзнавчий музей) – с. Затурці (музей В. Липинського) – с. Зимне (монастир) – м. Володимир-Волинський (заповідник Стародавній Володимир) – с. Устилуг (музей І. Стравінського) – с. Радовичі (екопарк «Аміла»).

Додаток А.16

Ресурсно-рекреаційний туристичний паспорт

Шацького району

1. Шацький район утворений 1940 р., shaadm.gov.ua
2. Внутрішньоматерикове розташування. Центр району – с. Пульмо.
3. Волинське моренне пасмо представлене окремими моренними горбами, які простягаються у межах північної частини області у межах Поліської низовини.
4. На півночі переважають міжрічкові суходільні луки. На півдні поширені сільськогосподарські землі на місці соснових, дубово-соснових лісів і суходільних лук;
5. Тривалість періоду з температурою понад +10⁰С 140–147 днів. Клімат помірно-комфортний.

6. Ресурсно-дефіцитна територія за рівнем забезпеченості рекреаційно-туристськими ресурсами.

7. Шацький національний природний парк (площа 32515 га), заснований 1983 р. Розташований біля смт. Шацьк. Створений для охорони Шацьких озер. Шацький національний природничий парк унікальна екосистема озерно-болотно-лісових комплексів, які є найбільшими в Європі. Створений з метою збереження, розвитку та раціонального використання унікальних природних умов у 1983 р. на базі вже існуючих ландшафтних заказників Шацького району. Розташований Шацький національний природничий парк в північно західній частині України Волинської області на території Поліського краю з середніми висотами 170 м. над рівнем моря.

8. Серед найвизначніших архітектурних споруд

1) Петропавлівський чоловічий монастир, с. Світязь. Монастир знаходиться на березі озера Світязь. Перші записи про монастир датуються 1846 р. Спочатку будівля була церквою Петра і Павла, але через півтора століття, в 2006 р. указом Священного Синоду приход став монастирем. У 2001 р. ікона Божої Матері, яка знаходиться в монастирі, замироточила. На території монастиря є також храм з однойменною іконою «Спорительниця хлібів», а на релігійні свята святиню відкривають для відвідувачів.

2) Казанська церква (дерев'яна) 1801 р., с. Піща. Церква входить в число українських пам'яток архітектури. Пожежа в 1954 році виникла через необережність старости села. Зараз церква є діючою. При ній існує недільна школа.

9. За метою подорожі можна здійснювати пішохідний та водний види туризму; за способом та середовищем пересування курортно-лікувальний, культурно-розважальний, діловий, пізнавальний, навчально-освітній види туризму.

10. Сезонний туристський цикл.

11. Загальний бал ресурсно-рекреаційного рейтингу 2 (15).

12. Турпродукт. *Маршрут 6*: м. Луцьк – Шацьк (ШНПП) – оз. Світязь.

Додаток Б

Домінуючий рослинний покрив адміністративно-територіальних
одиниць Волинської області [36].

Адміністративні Одиниці (райони)	Рослинні угруповання										
	ліси					болота		луки		Сільськогоспо дарські землі	
	Соснові ліси	Ялинові ліси	Дубово-соснові ліси	Дубово-грабові ліси	Вільхові та березові ліси	Низанні болота	Верхові болота	Заплавні луки	Міжрічкові суходільні	На місці соснових, дубово-соснових лісів і суходільних лук	На місці дубово-грабових лісів і лучних степів
Володимир-Волинський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Горохівський	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-	+
Іваничівський				+		+					+
Камінь-Каширський	+	-	-	-	-	-	+	-	+	-	-
Ківерцівський	-	-	+	-	-	+	-	-	+	+	-
Ковельський	+	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Локачинський	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+
Луцький	-	-	-	-	-	-	+	+	-	+	+
Любешівський	+	+	-	-	+	-	+	-	+	-	-
Любомльський	-	+	+	-	-	+	-	-		+	-
Маневицький	-	+	+	-	-	-	-	-	+	-	-
Ратнівський	+	+	-	-	+	-	+	-	+	-	-
Рожищенський	-	-	+	-	-	-	-	+	-	+	-
Старовижівський	+	-	-	-	-	+	-	-	+	-	-
Турійський	-	-	+	-	-	-	-	-	-	+	-
Шацький	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-

Додаток Б.1

Забезпеченість рекреаційно-туристськими адміністративно-територіальних одиниць Волинської області [36]

Адміністративні одиниці	Територія		
	Ресурсно-надлишкова	Ресурсно-збалансована	Ресурсно-дефіцитна
Володимир-Волинський	–	+	–
Горохівський	–	+	–
Іваничівський	–	+	–
Камінь-Каширський	–	–	+
Ківерцівський	–	+	–
Ковельський	–	+	–
Локачинський	–	–	+
Луцький	+	–	–
Любешівський	–	–	+
Любомльський	–	–	+
Маневицький	–	–	+
Ратнівський	–	–	+
Рожищенський	–	–	+
Старовижівський	–	–	+
Турійський	–	–	+
Шацький	–	–	+

Додаток Б.2

Види туризму за способом та середовищем пересування

Адміністративні одиниці (райони)	Вид туризму						
	За способом та середовищем пересування						
	Курортно- лікувальний	Культурно- розважальний	Діловий	Пізнавальний	Релігійний	Навчально- освітній	спортивний
Володимир- Волинський		+	+	+	+		
Горохівський		+	+	+	+		
Іваничівський			+	+			
Камінь-Каширський			+	+			+
Ківерцівський	+	+	+	+	+		+
Ковельський	+	+	+	+	+		+
Локачинський			+	+			
Луцький	+	+	+	+	+		+
Любешівський	+		+	+			+
Любомльський	+		+	+			
Маневицький		+	+	+			
Ратнівський	+		+	+			+
Рожищенський			+	+			+
Старовижівський			+	+			+
Турійський			+	+			
Шацький	+		+	+			+

Додаток В

Біосоціальні рекреаційно-туристичні ресурси [156]

Адміністративні одиниці (райони)	Життєві періоди, події				
	народилися	діяли	перебували	загинули	поховані
Володимир- Волинський	Стубелевич Стефан (1762-1814) - учений в галузі фізики і математики.	Стравінський Ігор (1882-1971) - всесвітньовідомий композитор і диригент.	–	–	–
	Кримський Агатангел (1871-1942) - український сходознавець, історик, фольклорист, літературознавець, письменник перекладач.	Теодорович Микола (1856-1930) - історик-краєзнавець Волині, церковний діяч.	–	–	–
	Гранат Касіян (1888-1977) - український письменник. Народився в с. Микуличі на Волині.	Річинський Арсен Васильович (1892-1956) - Український культурно-освітній і громадський діяч.	–	–	–

Продовження додатка В

Володимир-Волинський	Хохол Олена Миколаївна (1897-1964) - український вчений-медик, педіатр, доктор медичних наук, професор.	Данило Романович Галицький (1201-1264 рр.) – князь Галицько-Волинської землі, політичний діяч, дипломат і полководець.	–	–	–
	Цинкаловський Олександр Миколайович (1898-1983) - український історик, археолог, краєзнавець, дослідник Волині.	–	–	–	–
	Омельчук Олексій Володимирович (1911-1981) - український актор, народний артист України з 1968 р.	–	–	–	–
Горохівський	–	–	–	–	–
Іваничівський	Чацький Тадеуш (1765-1813) - польський вчений і громадський діяч, засновник «Товариства шанувальників наук».	Вишоватий Андрій (1608-1678) - український релігійний діяч, представник соцініанства (аріанства) в Україні та на Волині.	–	–	Кисіль Адам (1600-1653. Політичний і державний діяч за часів Хмельниччини, дипломат).

Продовження додатка В

Володимир-Волинський	Хохол Олена Миколаївна (1897-1964) - український вчений-медик, педіатр, доктор медичних наук, професор.	Данило Романович Галицький (1201-1264 рр.) – князь Галицько-Волинської землі, політичний діяч, дипломат і полководець.	–	–	–
	Цинкаловський Олександр Миколайович (1898-1983) - український історик, археолог, краєзнавець, дослідник Волині.	–	–	–	–
	Омельчук Олексій Володимирович (1911-1981) - український актор, народний артист України з 1968 р.	–	–	–	–
Горохівський	–	–	–	–	–
Іваничівський	Чацький Тадеуш (1765-1813) - польський вчений і громадський діяч, засновник «Товариства шанувальників наук».	Вишоватий Андрій (1608-1678) - український релігійний діяч, представник соцініанства (аріанства) в Україні та на Волині.	–	–	Кисіль Адам (1600-1653. Політичний і державний діяч за часів Хмельниччини, дипломат).

Продовження додатка В

Камінь-Каширський	Шабліовський Євген Степанович (1906-1983) - Український літературознавець, член-кореспондент АН України (1934), заслужений діяч науки України (1972).	–	Шабліовський Євген Степанович (1906-1983) - Український літературознавець, член-кореспондент АН України (1934), заслужений діяч науки України (1972).	–	–
Ківерцівський	Кравчук Михайло Пилипович (1892-1942) - український вчений-математик, академік АН України з 1929 р.	Волинський Петро Костянтинович (1893-1982) - український літературознавець, педагог, професор.	Габріеля Запольська (1857-1921 рр.) – польська письменниця і актриса.	–	–
	Волинський Петро Костянтинович (1893-1982) - український літературознавець, педагог, професор.	–	–	–	–

Продовження додатка В

Ковельський	Лазарчук Андроник (1870- 1934) - український художник, педагог, культурний діяч. Народився у с. Уховецьк.	Левицький Модест (1866-1932) - український письменник, педагог, лікар та громадський діяч.	Левицький Модест (1866-1932) - український письменник, педагог, лікар.	—	—
	Міяковський Володимир Варлаамович (1888-1972) - український історик-архівіст та літературознавець.	Сікорський Полікарп (1875-1953) Митрополит УАПЦ. Церковний та громадський діяч.	—	—	—
	—	Дублянський Анатолій (1912-1997) - Український церковний та громадський діяч, митрополит УАПЦ, історик, журналіст.	—	—	—
Локачинський	Липинський В'ячеслав Казимирович (1882-1931) - український історик, публіцист, державний політичний та громадський діяч.	—	Фелінська Єва (1793-1859) - учасниця революційно-демократичного руху, одна з перших письменниць Волині.	—	—

Продовження додатка В

Локачинський	Гулевичівна Галшка (Єлизавета) Василівна (1575-1642) - громадська діячка, одна із засновниць Київського братства).	—	—	—	—
	Запольська Габрієля (1857-1921) - польська письменниця і актриса.	—	—	—	—
	Малиновська Маргарита Юріївна (1941-1983) - українська письменниця та критик.	—	—	—	—
Луцький	Братковський Данило Богданович (1630-40-і рр. – 1702 р.) - український поет і громадський діяч.	Святополк-Четвертинський Григорій (Гедеон) (16** - помер бл. 1690 р.) - церковний і політичний діяч).	Певний Петро (1888-1957) - політичний і громадський діяч.	Алмазов Олексій (1886-1936) - український військовий і громадський діяч, генерал-хорунжий армії УНР.	Левицький Модест Пилипович (1866-1932) - український письменник, педагог, лікар та громадський діяч. Народився на Хмельниччині.

Продовження додатка В

Луцький	Фелінський Алозій (1771-1820) - польський письменник, драматург, педагог, вчений.	Кондзелевич Йов (1667- бл. 1740) - український іконописець, ієромонах.	Вавілов Сергій Іванович (1891-1951) - російський фізик, державний і громадський діяч, академік АН СРСР.	-	-
	Пететяткович Мар'ян (1872-1916) - український архітектор.	Антонович Володимир (1834-1908) - видатний український історик, археолог, етнограф та археограф, дослідник Волині. Вперше зробив опис археологічних пам'яток Волині.	Арцеулов Костянтин Костянтинович (1891-1980) - пілот, винищувач, випробувач, інструктор-наставник.	-	-
	Мачтега Г. О. - (15.09.1852 р. м. Луцьк – 27.08.1901 р. м. Ялта) – український і російський письменник, революціонер-народник.	-	-	-	-

Продовження додатка В

Луцький	Фелінський Алозій (1771-1820) - польський письменник, драматург, педагог, вчений.	Кондзелевич Йов (1667- бл. 1740) - український іконописець, ієромонах.	Вавілов Сергій Іванович (1891-1951) - російський фізик, державний і громадський діяч, академік АН СРСР.	-	-
	Пететяткович Мар'ян (1872-1916) - український архітектор.	Антонович Володимир (1834-1908) - видатний український історик, археолог, етнограф та археограф, дослідник Волині. Вперше зробив опис археологічних пам'яток Волині.	Арцеулов Костянтин Костянтинович (1891-1980) - пілот, винищувач, випробувач, інструктор-наставник.	-	-
	Мачтега Г. О. - (15.09.1852 р. м. Луцьк – 27.08.1901 р. м. Ялта) – український і російський письменник, революціонер-народник.	-	-	-	-

Продовження додатка В

Луцький	Абчук Аврам Пінхусович народився 1897 р. (біографія за анкетами арештованих) у Луцьку на Волині. 10 жовтня 1937 р. розстріляний. У справі реабілітації Абчука благородну роль відіграли В. Сосюра, М. Рильський. Реабілітований посмертно.	Леся Українка (Косач-Квітка Лариса Петрівна) (1871-1913) - видатна українська поетеса, драматург і громадська діячка.	Оксенюк Роман Назарович (1904-1978) - історик, краєзнавець Волині.	-	-
-	-	Сікорський Полікарп (1875-1953) Митрополит УАПЦ. Церковний та громадський діяч.	Хасевич Ніл (1905-1952) - український митець-графік.	-	-
-	-	Власовський Іван Теодорович (1883-1969) - український політичний, церковний та громадський діяч, історик церкви.	-	-	-

Продовження додатка В

Луцький	–	Авраменко Василь Кирилович (1895-1981) - видатний український хореограф, дослідник українських народних танців.	–	–	–
	–	Покальчук Володимир Феофанович (1897-1983) - український діалектолог, краєзнавець, педагог, дослідник життя і творчості Лесі Українки.	–	–	–
	–	Юницький Анатолій Іванович (1912-1976) - український актор, народний артист України.	–	–	–

Продовження додатка В

Луцький	–	Канішевський Григорій Митрофанович (1912-1991) - український актор і режисер, народний артист України (1964).	–	–	–
	–	Михайлюк Олексій Григорович (1920-1994) - український історик та педагог.	–	–	–
	–	Балабуха Федір Олексійович (1926-1990) - український актор, народний артист України з 1976 р.	–	–	–
Любешівський	–	–	Костюшко Тадеуш (1746-1817) - діяч польського національно-визвольного руху.	–	–

Закінчення додатка В

Любомльський	Левчанівська Олена Карпівна - українська політична і громадська діячка.	—	—	—	—
	Ужвій Наталія Михайлівна (1898-1986) - українська актриса, народна артистка СРСР (1944), Герой Соціалістичної Праці (1973).	—	—	—	—
	ратунь Ростислав Андрійович (1927-1995) - український поет. Народився у м. Любомль на Волині.	—	—	—	—
Маневицький	—	—	—	—	—
Ратнівський	—	—	—	—	—
Рожищенський	—	—	—	—	—
Старовижівський	—	—	—	—	—
Турійський	—	—	—	—	—
Шацький	—	—	—	—	—

Додаток Д

Події рекреаційно-туристичні Волинської області [156]

Адміністративні одиниці (райони)	події					релігійні
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно- історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	
Володимир- Волинський	Весняні передсвятки (Сільськогосподарський ярмарок), м. Володимир-Волинський, у парку «Словянський».	Фестиваль традиційної національної культури «Коровай-сузір'я».	Фестиваль «Устилуг Стравінський FEST».	День Європи (Концертна програма), м. Володимир-Волинський територія «Площі Героїв».	Кібертурнір із футболу.	–
	Український коровай сузір'я (Фестиваль). м. Володимир-Волинський, територія парку «Словянський».	–	–	Володимирський узвіз (Театралізоване свято) м. Володимир-Волинський.	–	–
	Передноворічний ярмарок (Ярмарок) м. Володимир-Волинський, територія парку «Словянський».	–	–	–	–	–

Продовження додатку Д

Адміністративні одиниці (райони)	події					
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно- історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	релігійні
Горохівський	Ярмарок з нагоди дня селища Голоби (Сільськогоспо дарська, сувенірна продукція), смт. Голоби.	–	–	Обласний фестиваль «Козацькі розваги». Проводяться змагання справжніх богатирів.	–	–
	–	–	–	Фестиваль фізичної культури та військово- патріотичного виховання школярів.	–	–
Іваничівський	–	Фестиваль народної творчості «Не будемо журитись, а будем веселитись».	Молодіжний фестиваль- конкурс патріотичної пісні. «Прибужанськ ий дивограй».	–	Фестиваль «Просто неба».	–

Продовження додатку Д

Адміністративні одиниці (райони)	події					
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно- історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	Релігійні
Іваничівський	–	Фестиваль «Кордон 835 Кречів- Крилів».	–	–	–	–
Камінь- Каширський	–	–	–	–	Обласний фестиваль «Козацькі розваги» (спортивний захід). м. Камінь- Каширський, стадіон СК ВПУ;	–
-	–	–	–	–	Відкритий фестиваль Каменя- Каширського з шашок серед школярів сімнадцяти років та молодших присвячений дню соборності України	–

Продовження додатку Д

Адміністративні одиниці (райони)	події					
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно- історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	Релігійні
Ківерцівський	–	–	–	–	У с. Дачному та на закинутому аеродромі у с. Крупі, що в Ківерцівському районі лучани мають змогу відвідати авто-, мотофестиваль Auto WESTern.	–
Ковельський	Волинська Голландія, Весняний фестиваль, тюльпанів (Квітникарство), с. Свидники, 03 – 10 травня 2021.	–	Літературно-мистецький фестиваль «Лісока Пісня».	–	Спортивний фестиваль «Перемагай себе».	–
	Осінній фестиваль квітів ЛІЛІАНДІЯ. с. Свидники.	–	–	–	–	–

Продовження додатку Д

Адміністративні одиниці (райони)	події					
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно- історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	Релігійні
Локачинський	–	–	Фестиваль повстанських і стрілецьких пісень у Новому Загоріві «За волю України»	–	–	–
Луцький	«Волинь-Агро» (м.Луцьк); «Осінній каприз».	Фестиваль ковальства та флористики «Солом'яна птаха».	«Поліське літо з фольклором» (м.Луцьк).	«Ніч у Луцькому замку» – щорічний арт- фестиваль у історико- культурному заповіднику «Старий Луцьк».	Міжнародний фестиваль з екстремального водного туризму в національному природному парку «Прип'ять-Стохід».	–
	«Зимова фантазія».	“Медова квітка”.	Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня» (м.Луцьк).	Фестиваль середньовічної культури «Меч Луцького замку».	–	–

Продовження додатку Д

Адміністративні одиниці (райони)	події					
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно- історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	Релігійні
Луцький	–	–	Всеукраїнський фестиваль української альтернативної музики «Бандерштат».	Байкер-шоу «Адреналін», яке щороку проводять на околицях м. Луцька.	–	–
	–	–	Фестиваль мистецтв “Пісні Великої Волині” проходить на Театральному майдані м. Луцька.	–	–	–
	–	–	фестиваль народної творчості «Осінні барви Торчина».	–	–	–

Продовження додатку Д

Адміністративні одиниці (райони)	події					
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно- історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	Релігійні
Любешівський	–	–	Фестиваль- конкурс «Співай, Полісся золоте – 2019» (с. Дольськ).	–	«Поліська регата»: Міжнародний фестиваль з екстремального водного туризму	–
Любомльський	–	–	“Fest.Like” – міжнародний, благодійний фестиваль;	На оз. Велике Згоранське проходить національно- патріотичний табір «Згоранська варта».	У Любомльському районі відбувається фестиваль фізичної культури і спорту.	–
	–	–	«Вишневий фестиваль»	–	Обласний фестиваль з пляжного волейболу на кубок Волинського обласного центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх».	–

Продовження додатку Д

Адміністративні одиниці (райони)	події					Релігійні
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно- історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	
Маневицький	–	–	Фестиваль для дітей «Сонячні долоньки».	–	–	Православний молодіжний фестиваль «Фавор» відбувається біля оз. Тросне, що в селі Карасин Маневицького району.
Ратнівський	Новорічний ярмарок у смт. Ратне. (щорічно).	–	Фестиваль Українсько-Білоруського фольклору.	–	–	–
Рожищенський	–	Міжнародний фестиваль Етнофест «Рожищенська Мальованка».	–	–	Спортивні змагання серед дітей з особливими потребами, с. Дубище .	–

Закінчення додатку Д

Адміністративні одиниці (райони)	події					
	Економічні	Громадські заходи	Мистецькі заходи	Культурно- історичні театралізовані шоу	Спортивні заходи	Релігійні
Старовижівський	Виставка-ярмарка сільськогосподарської продукції, Глухи	–	–	Міжрайонний український етнофестиваль «Гуртом ниву заждемо».	–	–
Турійський	Традиційний осінній ярмарок (виставка осінніх робіт із овочів та фруктів), у школі с. Маковичі.	Фестиваль повстанської пісні Вовчак.	–	–	–	Фестиваль вертепів «Волинське різдво».
Шацький	Фестиваль «Світязький пончи».	–	Музичний фестиваль «Лісова Пісня»;	–	Дитячий оздоровчий табір «Світязь» (село Пульмо Шацького району) став учасником Всеукраїнських спортивно-масових заходів.	–

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ***Наукові праці, в яких опубліковані
основні наукові результати дисертації:***

18. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення та характеристика сакральних споруд Волинської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія.* 2016. Вип. 1. С. 120–126. (Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення сакральних споруд Волинської області, виділено сакральньо-туристичні регіони).
19. Волошин І. М., Кучер П. В. Геопросторове поширення та характеристика туристично-рекреаційних ресурсів Волинської області. *Географія та туризм.* 2017. № 39. С. 86–97. (Особистий внесок автора: складено картосхему туристично-рекреаційних ресурсів та запропоновано туристичне районування Волинської області).
20. Кучер П. В., Волошин І. М., Кухтій А. О. Ґрунтознавчо-пізнавальні маршрути Волинської області. *Вісник Львівського Університету. Серія географічна.* 2017. № 51. С. 179–192. (Особистий внесок автора: розроблено ґрунтознаво-пізнавальні туристичні маршрути Волинської області).
21. Kucher P., Voloshyn I. The geospatial distribution of catholic sacral buildings within Volyn Oblast in Ukraine. *17-th international multidisciplinary scientific geosconference SGEM 2017.* Vol. 17. No 23. P. 711–719. (Особистий внесок автора: запропоновано сакральньо-туристичне районування Волинської області).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

22. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення та характеристика дерев'яних сакральних об'єктів у Волинській області *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю., м. Львів, 2016 р. С. 27–31. *(Особистий внесок автора: складено картосхеми дерев'яних сакральних споруд Волинської області).*
23. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення сакральних дерев'яних об'єктів Волинської області. *Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму у Західному регіоні України* : матеріали I Всеукр. студ. наук.-практ. конф. м Львів : ЛДУФК, 2016. С.21–25. *(Особистий внесок автора: обчислено коефіцієнти навантаження сакральних споруд Волинської області).*
24. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області. *Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку туризму в регіонах України* : матеріали II Всеукр. студ. наук.-практ. конф. м. Львів : ЛДУФК, 2017. С. 14–16. *(Особистий внесок автора: запропоновано природно-рекреаційне районування та складено картосхеми геопросторового поширення об'єктів природно-заповідного фонду Волинської області).*
25. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення кам'яних сакральних об'єктів Волинської області. *Регіон - 2016 : суспільно-географічні аспекти* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2016. С. 155–157. *(Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення сакральних споруд Волинської області).*
26. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення історико-архітектурних пам'яток Волинської області. *Молода спортивна наука України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2017. Т.4. С. 111–112.

(Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення історико-архітектурних споруд Волинської області).

27. Кучер П. В. Сучасні підходи до класифікацій рекреаційно-туристських ресурсів. *Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 26-27 листопада 2020 р.). Львів, 2017. С. 243–245.

***Наукові праці, які додатково відображають
наукові результати дисертації***

28. Кучер П. В., Волошин І. М. Історико-архітектурні пам'ятки Рівненської області: геопросторове поширення, туристичні маршрути та їх характеристика. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій: зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки*. Луцьк, 2016. № 13. С. 92–98. *(Особистий внесок автора: складено нові туристичні маршрути та обчислено коефіцієнти навантаження історико-архітектурних пам'яток у Рівненській області).*

29. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення та характеристика природно-заповідного фонду Рівненської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*. Тернопіль, 2016. № 2. С. 214–223. *(Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення природно-заповідного фонду Рівненської області).*

30. Кучер П. В. Геопросторове поширення та характеристика сакральних споруд Рівненської області. *Географія та туризм. Серія : Географія*. Київ, 2016. № 37. С. 95–109.

31. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення католицьких сакральних пам'яток Рівненської області. *Регіон - 2017 : суспільно-географічні аспекти* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2017. С. 213–215. *(Особистий внесок автора: складено картосхеми геопросторового поширення католицьких сакральних пам'яток Рівненської області.).*

32. Voloshyn I., Kucher P., Kukhtiy A., Chykailo Y., Khudoba V. Tourist map of geospatial distribution of Rivne Oblast in Ukraine as a means for activating tourist flows. *18-th international multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2017*. Vol. 24 No. 24. P. 697–704. (*Особистий внесок автора: запропоновано сакрально-туристичне районування сакральних споруд Рівненської області*).
33. Кучер П. В., Волошин І. М. Геопросторове поширення туристично-рекреаційних об'єктів Рівненської області. *Проблеми ландшафтознавства в контексті стратегії сталого розвитку та Європейської конвенції* : матеріали міжнар. наук.-семінару присвяченого 40-річчю Чорногірського географічного стаціонару ЛНУ ім. І. Франка (3-5 листопада 2017 року). Львів, 2017. С. 137–139 .
34. Кучер П. В. Аналіз геопросторового поширення природних туристичних ресурсів Житомирської області. *Молода спортивна наука України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2018. Т.4. С. 81–82.

Довідки про впровадження результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 Львівський державний університет фізичної культури
 імені Івана Боберського

вул. Костюшка, 11, м. Львів, 79007, тел: (032)255-32-01, факс: (032)255-32-08
 E-mail: info@idufk.edu.ua Код ЄДРПОУ 34606048

23.12.2020 № 931

На № _____

ДОВІДКА

**Про впровадження результатів дисертаційної роботи
 Кучера Павла Вікторовича**

**На тему «Рекреаційно-туристичні ресурси Волинської області: сучасний
 стан, оцінка, оптимізація»**

Матеріали дисертаційного дослідження Кучера Павла Вікторовича, викладача кафедри туризму впроваджувались в освітній процес Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Результати дослідження використовувались під час викладання навчальних дисциплін «Туристичні ресурси України», «Географія туризму», студентів спеціальності 242. «Туризм» першого (бакалаврського) рівня освіти денної та заочної форм навчання.

Довідка видана для представлення у спеціалізовану вчену раду К 32.051.08 Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Ректор
 Львівського державного університету
 фізичної культури імені Івана Боберського

С. Н. Приступа

Декан факультету туризму

В. З Холявка

ТОВ "ВОЛИНЬЗДРАВСЕРВІС"

туристична фірма

Україна 43005 м. Луцьк, пр. Перемоги, 14 оф. 40 тел./факс 24-94-86, моб. (066) 309-26-10
р/р 260085449201 у ПАТ "Банк інвестицій та заощаджень" МФО 380281 код 1586401433

№ 96 від 22.12.2020 р.

Довідка

**про впровадження теоретичних і практичних
положень дисертаційного дослідження Кучера Павла Вікторовича на тему:
«Рекреаційно-туристичні ресурси Волинської області:
сучасний стан, оцінка, оптимізація»**

Видана Кучеру Павлу Вікторовичу про те, що результати його дисертаційного дослідження на тему «Рекреаційно-туристичні ресурси Волинської області: сучасний стан, оцінка, оптимізація» використані у роботі туристичної фірми «Волиньздравсервіс» під час організації та проведення екскурсій (турів вихідного дня) по Волинській області, розробці нових туристичних маршрутів, турів; при плануванні оздоровлення туристів у санаторіях та базах відпочинку області, та іншій туристичній та рекреаційній діяльності підприємства.

Директор фірми,
Почесний працівник туризму України

І. Т. Корецький

Додаток Є (продовження)

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
 КІВЕРЦІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК
 «ЦУМАНСЬКА ПУЩА»

вул. Вишневецького, 3А, м. Ківерці, Волинська область, 45201, тел. (03365) 403-33,
 e-mail: prrkiv.tsumanpushcha@ukr.net, сайт www.knpp.com.ua, код згідно з ЄДРПОУ40025214

від 26.01.2021 № 01-15/42

На № _____ від _____ 20__

Д О В І Д К А

про впровадження теоретичних і практичних положень дисертаційного дослідження Кучера Павла Вікторовича на тему: "Рекреаційно-туристичні ресурси Волинської області: сучасний стан, оцінка, оптимізація" на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук зі спеціальності 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

Результати дисертаційного дослідження Кучера Павла Вікторовича на тему "Рекреаційно-туристичні ресурси Волинської області: сучасний стан, оцінка, оптимізація" використовуються у діяльності відділу "Еколого-освітньої та рекреаційно роботи" НПП "Цуманська пуша" у процесі створення умов для організованого туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму охорони природних комплексів та об'єктів відповідно до режиму території Парку та організації інфраструктурного облаштування.

В.о. директора

Ігор КВАЧ